

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

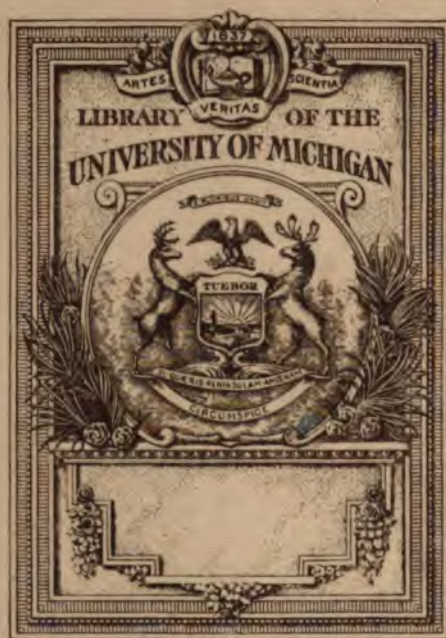
We also ask that you:

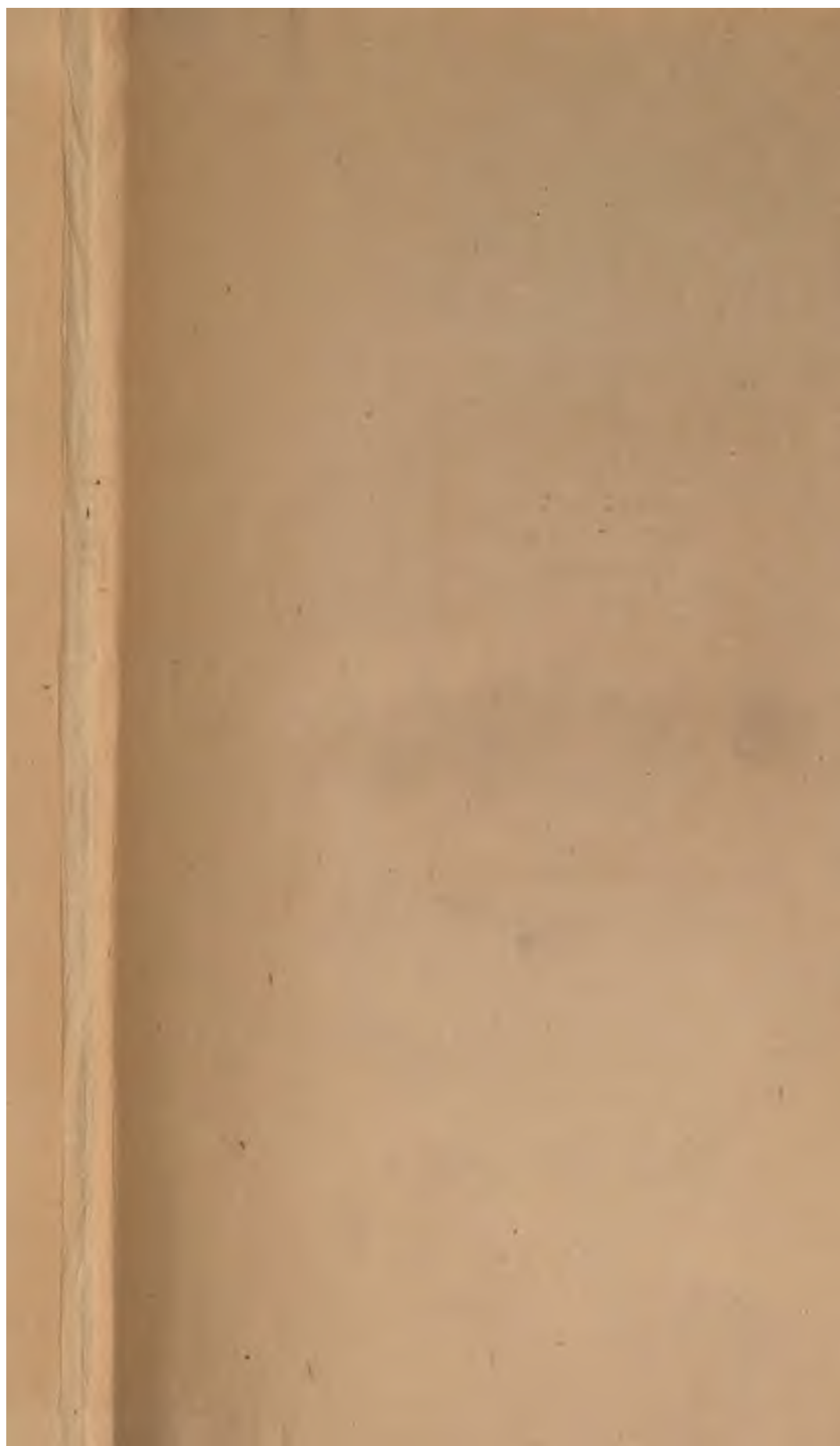
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

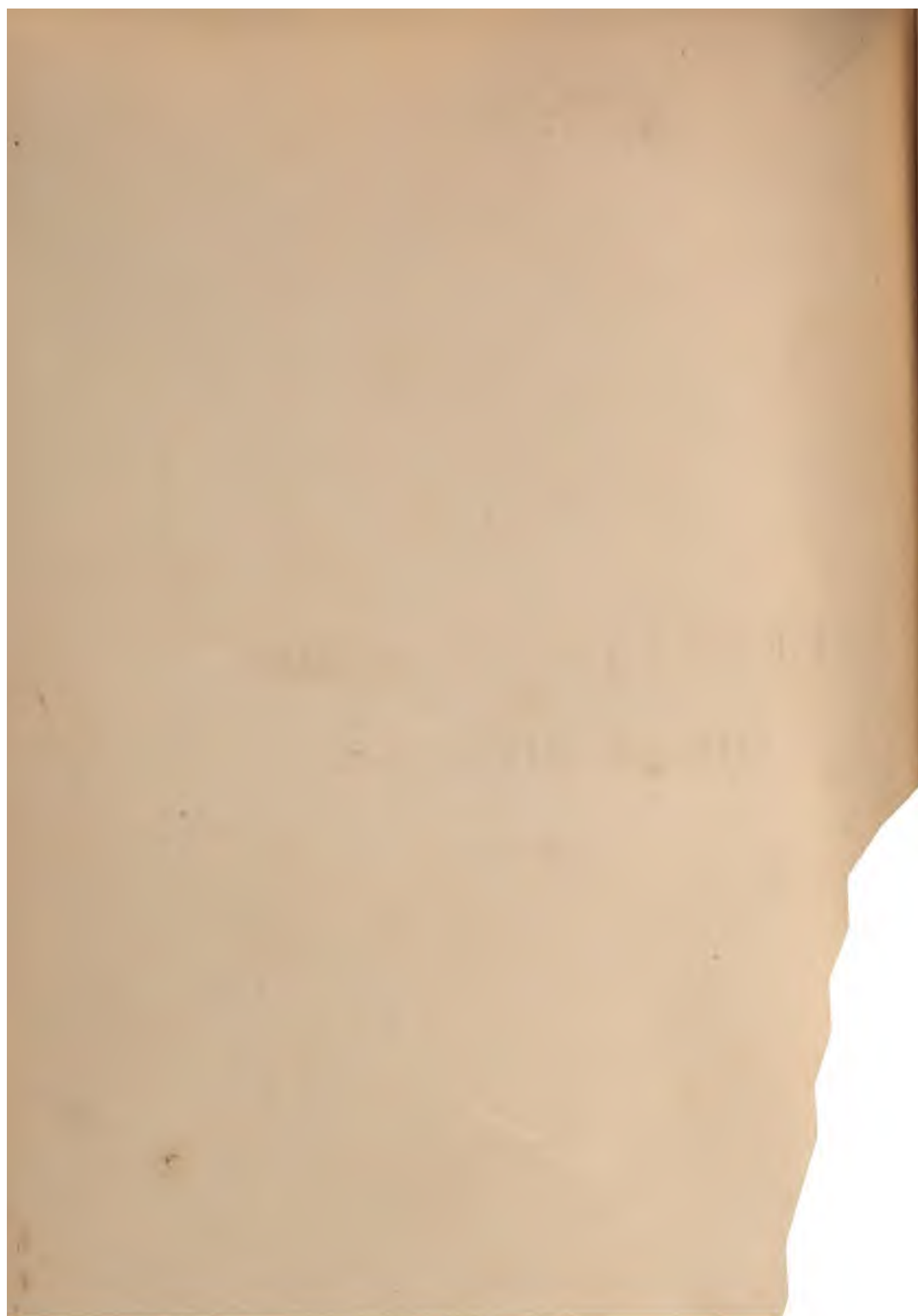
B 1,183,756

VENERABILIS BEDÆ

OPERA HISTORICA.

TOM. II.

VENERABILIS
BEDÆ
OPERA HISTORICA.

AD FIDEM
CODICUM MANUSCRIPTORUM
RECENSUIT
JOSEPHUS STEVENSON.

TOM. II.

LONDINI:
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
MDCCCXLI.

70

VENERABILIS
BEDÆ
OPERA HISTORICA
MINORA.

305125

**VENERABILIS
BEDÆ
OPERA HISTORICA
MINORA.**

**AD FIDEM
CODICUM MANUSCRIPTORUM
RECENSUIT
JOSEPHUS STEVENSON.**

**LONDINI:
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
MDCCCXLI.**

CONTENTS.

	Pag.
INTRODUCTION	v
Vita S. Cuthberti Metrica	1
Vita et Miracula Sancti Cudberti	49
Vita beatorum Abbatum Benedicti, Ceolfridi, Eosterwini, Sigfridi, atque Hwætberhti	139
Chronicon, sive de sex hujus seculi ætatibus	163
Epistola ad Ecgbertum antistitem	207

APPENDIX.

I. Venerabilis Bedæ Epistola ad Albinum abbatem	229
II. Gregorius Virgilio episcopo, Arelatensi metropolitæ	230
Gregorius Desiderio Viennensi, et Syagrio Augustodunensi, episcopis Galliæ a paribus	231
Gregorius Protasio episcopo de Aquis Galliæ	231
Gregorius Stephano abbati	232
Gregorius Arigio Patricio Galliæ	233
Gregorius Theodorico et Theodeberto fratribus, regibus Francorum a paribus	234
Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum	235
III. Gregorius Mennæ Telonæ, Sereno Massiliæ, Lupo Cabil- loni, Aigulfo Mettis, Simplicio Parisiis, Melantio Ro- tomo, et Licinio, episcopis Francorum a paribus	236
Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum	237
IV. Felici Messanensis episcopi ad S. Gregorium	239
Reverendissimo fratri Felici episcopo, Gregorius servus servorum Dei	242
V. Gregorius Augustino episcopo Anglorum	248
VI. Gregorius Berthæ reginæ Anglorum	251
VII. Concilium Romanum sub Bonifacio IV. Bonifacii papæ IV. decretum Synodi promulgatum in Concilio Ro- mano, III. kal. Martias, anno Christi DCX.	252

VIII.	256
IX.. Vita S. Cuthberti, Auctore anonymo	259
X. Historia Translationis S. Cuthberti	285
XI. Historia Abbatum Gyrvensium, Auctore anonymo	318
XII. Sermo in Natale S. Benedicti abbatis	335
INDEX	339

INTRODUCTION.

§ 1. THE volume now published contains such of the works written by the Venerable Beda as relate to English history, together with an Appendix of documents too intimately connected with the literary labours of that author to be omitted in a collection like the present. The contents are as follows:

Contents of
this volume.

§ 2. The Metrical Life of St. Cuthbert, which is referred to by Beda himself both in the list of his writings affixed to his *Historia Ecclesiastica*, and in the prose life of the same individual, which he wrote at a subsequent period. No doubt can, therefore, be entertained as to its authenticity. Shortly after its composition, and before it had come into general circulation, a certain presbyter named John, in whose welfare the author appears to have felt considerable interest, being about to visit Rome,¹ Beda inscribed the poem to his friend; partly, as he himself tells us, in token of his good wishes, and partly that the traveller might derive profit and consolation from the company of the Saint. The preface, short as it is, gives a lively and agreeable picture of the mind of its author, and has all the characteristics of a private letter.

The metrical
life of St.
Cuthbert.

§ 3. The text here given is founded upon the following MSS.

H. The Harleian MS. 526, a manuscript of the ninth century, written without much elegance,

¹ Probably upon some of those pope which had now become so ecclesiastical missions to the frequent.

but furnishing a text which has in general been adopted. Many of the words are accompanied by a gloss, of which advantage has in a few instances been taken. This copy was used by Smith in his edition; having been lent to him by John Anstis, Garter King at Arms, by whom it was afterwards given to Harley, earl of Oxford.

H2. The Harleian MS. 1117, fol. 45, a manuscript somewhat inferior in antiquity and accuracy to the former. At the end are some curious lines stating that the volume had been written by the command of a certain abbot named Wigbeorht, and probably presented by him to the church over which he presided; see the present volume, p. 43.

C. The Cottonian MS. Vitellius, A. xix. fol. 89, b, a manuscript of the tenth century, elegantly written.

Besides these manuscripts, the previous editions of Canisius,² from a MS. belonging to the library of St. Gallen, collated with another belonging to Velsler; of Mabillon,³ from a MS. formerly belonging to De Thou; and of Smith, from *H.* and two copies in the Bodleian Library, (N. E. B, 1, 20 and K. D, 175) have been collated.⁴

The prose life.

§ 4. The prose life of St. Cuthbert, the later but much more valuable of the two legends, is ascribed

² Antiqq. Lectt. ii, 1, edit. Basnage, fol. Antverp. 1725.

³ Acta SS. Ord. S. Bened. ii, 915, edit. Paris.

⁴ See also MS. Fairfax, 6; Laud. 55. Tanner quotes two editions of this poem as having been printed at Ingolst. in 1604 and 1608, in quarto, (Bibl. p. 88, note °,) which the present edi-

tor has not been able to find. It may be conjectured, however, that this is an erroneous reference to the first edition of the 'Antiquæ Lectiones' of Canisius, which appeared at the place and in the size specified by Tanner, during various years between 1601 and 1608.

to Beda upon the same authority as its predecessor. It is dedicated to Eadfrith, bishop of Holy Island, and the monks there resident; a fact which of itself would have been a sufficient security for the accuracy of the narrative. The Historian, apparently determined to remove all doubt as to the truth of the facts which he records, has detailed the successive examinations to which his materials were subjected. Having formed his narrative from the information of those who had the best means of knowing the truth of what they stated, the unpublished work was submitted as well to the inspection of one who had attended Cuthbert during his last illness, as of others equally well informed respecting the deceased Saint, and corrections were made according to their suggestions. A fair copy of the Legend was then sent to Lindisfarne, and during two days underwent a rigid scrutiny by the oldest and most judicious brethren of that monastery. When it had obtained their final sanction, and had been augmented by the insertion of certain additions for which they were the vouchers, the work was declared to be worthy of circulation, and was accordingly handed over to the transcribers.

§ 5. After so much precaution employed by men who had such favourable opportunities of knowing the truth, we may be assured that we are here put in possession of an authentic narrative of the principal facts in the life of St. Cuthbert.⁵ Our faith

⁵ It is unnecessary in this place to express any opinion respecting the miracles which are said to have been performed by St. Cuthbert. Admitting them to be spurious, their falsity does not shake our faith in the truth of Beda's general narrative. See Southey's *Vindiciæ Ecclesiæ Anglicanæ*, pp. 122, 131, 8vo. Lond. 1836.

in its historical veracity is augmented by noticing a fact, of which Beda has not informed us, namely, that it is founded upon, and in many parts transcribed from, an earlier life of the same Saint, of which a further notice will presently be given.⁶

§ 6. We are not able to decide with any accuracy when this Legend of Beda's was written; but as it is dedicated to Eadfrid, it cannot be referred to a date later than A. D. 721, when that individual died.

The text here printed is founded upon the following manuscripts.

The Harleian MS. 1117, fol. 2, already described (§ 3).

The Cottonian MS. Vitellius, A. xix, already described (§ 3).

Other copies are preserved in the Bodleian Library, N. E. B. i, 20, Laud F. 56, Digby 59, Bodl. N. E. F. iii. 9, Fairfax, 6, f. 13; and others are in existence. The edition of Smith, which has here been principally followed, was based upon five manuscripts. The variations of all these copies are few and unimportant.

The Lives of
the Abbots of
Wearmouth.

§ 7. The Lives of the Abbots of Wearmouth and Jarrow follow. This interesting narrative was first printed by Sir James Ware, 8vo. Dublin, 1664, and reprinted by Henry Wharton, 4to. Lond. 1693, both editors using a single Cottonian MS. Smith complained of the extreme incorrectness of this text, and corrected it by a copy at Durham, one at Pembroke College, Cambridge, and another belonging to Merton College, Oxford. Tanner points out copies existing in the Fairfax MS. vi. fol. 174,

⁶ See this Preface, § 11.

and in the Digby MS. 112, both in the Bodleian Library. The present text follows that of Smith, collated with the valuable MS. Harl. and the Durham MS. B. 11. 35.

§ 8. The 'Chronicon' of Beda, or his treatise, '*De sex hujus seculi ætatibus*,' being a general summary of history from the creation of the world to the year 729, necessarily contains a considerable portion of matter in no way connected with English history. It has been thought expedient, therefore, in the present instance, to depart from the authority of Smith, who has printed the whole of the six ages, and to limit this edition to the sixth age commencing with the Christian æra, prefixing, however, the general summary of the contents of the passages so omitted. The text adopted by Smith was formed upon four manuscripts, one in the Bodleian, (F. 3, 5, N. E.) one belonging to Magdalen College, Oxford; a third in the Royal Library, then at Westminster, but now in the British Museum; and a fourth in St. John's College, Cambridge. An examination of his text with the Royal MSS. 13 A. xi, fol. 89, and 12 D. iv, fol. 79, both written in the twelfth century, shows its general accuracy, and warrants its adoption in the present volume.

The treatise
'*De sex hujus
seculi ætati-
bus.*'

§ 9. The Epistle to Ecgberct, abounding with curious notices illustrating the state of monachism in England as it existed in the time of Beda, is here reprinted from the text of Smith, the present Editor not having had the opportunity of collating any manuscript copy.

The Epistle
to Ecgberct.

§ 10. The Appendix contains documents which either having been referred to by Beda, or as illustrating his Historical writings, seem to demand a

The Appen-
dix.

place in the present edition. The first of these is a letter from our historian to his friend Albinus, Abbot of Canterbury, thanking him for the transmission of certain presents, and sending him in return a copy of his treatise upon the Temple of Solomon.⁷ The numbers II to VI inclusive are necessary to complete the account of the introduction of Christianity into Britain under St. Augustine; No. VII contains the proceedings of the Council of Rome under Boniface the Fourth, too intimately connected with the ecclesiastical history of our nation to be omitted; and No. VIII exhibits a short, but valuable, chronicle, chiefly of the affairs of Northumbria, extending from A. D. 731 to 766.

§ 11. With No. IX a more important series of documents commences, presenting us with some of the materials which Beda employed in preparing his shorter pieces, and enabling us, by a comparison of their narratives with his own, to form some estimate of his fidelity and accuracy as an historian.

The first of these is a *Life of Cuthbert*, written by one who had ample means of ascertaining full particulars regarding the life and conversation of the Saint, and who took care, as he himself states, (260, 20) to record nothing of the accuracy of which he was not fully informed. It has much in common with the prose *Life* written by Beda, having in fact, supplied him with the ground-work of his narrative, although he has in some places augmented, in others abridged its details, so as to prove that he was not indebted to it for all he knew respecting the Bishop of Lindisfarne. The Bollandists, by whom it was printed,⁸ discovered two

⁷ Opp. viii, 1, edit. 1612.

⁸ Acta SS. mens. Martii, iii,
117.

very ancient manuscript copies, one belonging to the monastery of St. Bertin in the town of St. Omers, the other in the monastery of St. Maximin, near Treves. Although the work is anonymous, we are not left in ignorance respecting the age of the writer, or the place in which he lived, there being internal evidence that it was written while Ecgfrid filled the throne of Northumbria, and that the author was an inmate of the monastery of Lindisfarne.

§ 12. The history of the Translation of the body of St. Cuthbert, and of its various peregrinations until it was finally enshrined at Durham, together with the account of certain miracles which were wrought by its agency, forms the subject of No. x. It extends from A. D. 875 to the episcopate of William, Bishop of Durham, who succeeded Walcher in 1080. The text here given has necessarily been adopted from the *Acta Sanctorum*,⁹ no manuscript copy being known in England; and the omissions have been supplied from the history of Symeon of Durham.

§ 13. The history of the Abbots of Wearmouth which follows, (No. xi) has furnished Beda with much of the information which he has given in his work upon the same subject; although here, as in a previous instance, he has made the narrative his own by numerous alterations. The writer was a monk of Wearmouth, and appears to have drawn up the present account as a commemorative discourse to be delivered on the anniversary of those persons whose virtues it records. Its information is, therefore, of the most authentic character. It is here printed, for the first time, from the Harleian

⁹ *Acta SS. mens. Martii*, iii. 127.

MS. 3020, written apparently in the ninth century.

§ 14. The sermon upon the nativity of St. Benedict, with which the volume concludes, is the undoubted production of Beda, and is not, as stated in p. 335, of doubtful authenticity. It forms part of Beda's Homily¹⁰ upon that Saint; and although furnishing little additional information to what he had already written, is here inserted in order to complete the series of his historical writings connected with the history of England.

¹⁰ Opp. vii. 332, edit. 1612.

VITA S. CUTHBERTI
METRICA,

AUCTORE

VEN. B E D A.

5 DOMINO IN DOMINO DOMINORUM DILECTISSIMO

JOHANNI PRESBYTERO BÆDA,

Famulus Christi, Salutem.

DICI non potest, dilectissime in Christo domine, quantum tua caritate afficiar, tuaque, si
10 fieri posset, præsentia semper delecter; tuæ quoque sanctæ dulcedinis etiam inter longi itineris, quod inire cupis, angustias, perennis memoriæ stimulo compungar. Unde tibi vel ad memoriam meæ devotionis, vel ad tuæ peregrinationis levamentum, beati Cutberhti episcopi,
15 quæ nuper versibus edidi, gesta obtuli. Absque ulla enim dubietate confido, quod tanti viri comitatus multum felicitatis conferat. Nam illius et mœrentem dulcedo consolatur affabilis, et de-
20 cidem compunctio fervens excitat, et pericli-

NOTES AND VARIOUS READINGS.

⁷ <i>Salutem.</i>] ‘Incipit Epistola Bedæ presbyteri, ad Johannem presbyterum,’ <i>H</i> 2.; <i>C</i> .	¹² <i>Perennis . . . compungar.</i>] <i>Perenni . . . compungar, H.</i>
---	---

TOM. II.

B

tantem intercessio firma defendit. Scire autem debes, quod nequaquam omnia gesta illius exponere potui; quotidie namque et nova per reliquias ejus aguntur, et vetera noviter ab his, qui scire poterant, indicantur. Ex quibus unum est 5 quod in me ipso, sicut jam tibi dixi, per linguæ curationem, dum miracula ejus canerem, expertus sum. Si vero vita comes fuerit, et nostræ dispositioni superna voluntas favendo annuerit, spero me in alio opere nonnulla ex his, quæ 10 prætermiseram, memoriæ redditurum. Obsecro, cum ad limina beatorum apostolorum, Deo protegente, perveneris, pro me intercedere memineris.

INCIPIT LIBER
DE MIRACULIS SANCTI CUTHBERCHTI
EPISCOPI.

- MULTA suis Dominus fulgescere lumina seclis
5 Donavit, tetricas humanæ noctis ut umbras
Lustraret divina poli de culmine flamma.
Et licet ipse Deo natus de lumine Christus
Lux sit summa, Deus sanctos quoque jure lu-
cernæ
10 Ecclesiæ rutilare dedit, quibus igne magistro
Sensibus instet amor, sermonibus æstuat ardor,
Multifidos varium lychnos qui sparsit in orbem.
Ut cunctum nova lux fidei face fusa sub axem
Omnia sidereis virtutibus arva replet.
15 Roma Petri Paulique jubar mirata gemellum
Gaudet apostolicis semper victura trophæis.
Ast Asiæ lucem verbi serit ore Johannes,
Hauserat e Domini quæ pectore mystica ructans.
Bartholomeus eoa volat per regna triumphans,
20 Indomitosque armis lingua domat inclitus Indos.
Tu quoque Niliacos componens, Marce, furores
Sicca evangelicis satias de nubibus arva.
Affrica Cypriani dictis meritisque refulget,
Spernere delicias fuso qui sanguine suasit.
25 Pictavis Hilario multum radiata magistro

¹³ *Cunctum . . . axem.*] Cuncto
. . . axe, C.

¹⁶ *Quæ.*] Qui, H.
²⁰ *Lingua.*] Linguae, C.

Discutit errorum vera jam luce tenebras.
 Constantinopolim Chrysostomus ille Johannes
 Aurato nitidæ lustrat fulgore loquelæ.
 Nec jam orbis contenta sinu trans æquora lampas
 Spargitur effulgens, hujusque Britannia consors 5
 Temporibus genuit fulgur venerabile nostris,
 Aurea qua Cutberhtus agens per sidera vitam,
 Scandere celsa suis docuit jam passibus Anglos;
 Hunc virtutis honor jam primo a limine vitæ,
 Æthereumque decus signis comitatur apertis: 10
 Cujus cuncta licet nequeam, tamen ultima malim
 Commemorans operum vestigia tangere versu,
 Quis pateant interna sacræ fundamina mentis.
 Tu rogo, summe, juva, donorum Spiritus
 auctor, 15
 Te sine nam digne fari tua gratia nescit.
 Flammivomisque soles dare qui nova famina
 linguis,
 Munera da verbi linguæ tua dona canenti.

CAPUT I.

20

*Quomodo puer Dei Cuthberhtus per infantem sit
 prædicto episcopatu admonitus.*

ALMA Deo cari primo cœlestis ab ævo
 Vita micat famuli, lator quem muneris alti
 Vera vocat Christus speciali ad gaudia dono, 25
 Aurivagasque feri pompas contemnere secli,
 Corque polo stabilire docet, quem denique dulci
 Prima magisterio per tempora dirigit ævi,
 Quandoque provectum sublimis inferat astris.

Forte vago gracilis dum gramine luderet ætas, 30
 Intererat vacuis simul indoles alma palæstris,

¹¹ Cujus ... nequeam.] Cujus cum
 nequeam cuncta, H.

²⁰ CAPUT I.] Vit. Pros. Cap. 1.

- Subque levi lætas sumsit luctamine palmas.
 Sed Dominus digno puerilia sensa magistro
 Correxuit; tenero nam de grege parvulus instans
 Viribus admonuit, dubiis ne fidere mallet,
 5 Et festina brevi consumere tempora luxu,
 Sed stabilem Domini mentem firmaret amore.
 At puer infantis risit sacra famina, nolens
 Octennis trimum despectus habere magistrum;
 Qui gemit et luctu faciem perfundit amaro.
 10 Solvitur in lacrimas ludus, cunctique vicissim
 Unius incertos satagunt abstergere fletus,
 Nec valere tamen solatia rapta novari.
 Hunc pia complexum Cutberhtus ad oscula
 mulcet,
 15 Obsecrans siccare genas, deponere luctus,
 Excipit et mœsto justas de corde querelas;
 'Quid te, care, levi subdis per inania ludo,
 Quem Deus æthereo sublimis honore sacravit,
 Præficiens populis cœli quibus atria pandas?
 20 Ingenuum stadio numquid concurrere servis
 Fas erit, aut vulgi antistes similabitur actis?
 Linque tuis ergo tam dissona frivola fatis,
 Devotusque Deo sacrum conjungere pectus.'
 Hæc ait, et pueri grandævum in pectore sensum
 25 Spiritus instituit, cunctum comes almus in ævum.
 Nec mirum infantes mysteria pandere Christi,
 Lactantumque sacer repleat si viscera flatus,
 Qui facit humanas asinam reboare loquelas.

CAPUT II.

- 30 *Quomodo genu dolente claudus effectus sit, et angelo
 medicante curatus.*

PARVULUS interea subiti discrimine morbi
 Plectitur, atque regit vestigia languida pino.

²⁰ CAPUT II.] Vit. Pros. Cap. | ²³ Pino.] Id est, ligno, H.
 11. | gloss.; baculo, C.

Cumque die quadam sub divo fessa locasset
 Membra dolens solus mitis puer, ecce, repente
 Venit eques niveo venerandus tegmine, nec non
 Gratia cornipedi similis, recubumque salutat,
 Obsequium sibi ferre rogans. Cui talia reddit, 5
 'Obsequiis nunc ipse tuis adsistere promptus
 Vellem, ni diro premeretur compede gressus.
 Nam tumet ecce genu, nullis quod cura medentum
 Tempore jam multo valuit mollire lagonis.'
 Desilit hospes equo, palpat genu sedulus ægrum, 10
 Sic fatus, 'Similæ nitidam cum lacte farinam
 Olla coquat pariter ferventis in igne culinæ,
 Hacque istum calida sanandus inunge tumorem.'
 Hæc memorans conscendit equum, quo venerat,
 illo 15
 Calle domum remeans; monitus medecina secuta
 est,
 Agnovitque sacer medicum venisse superni
 Judicis a solio summo, qui munere clausos
 Restituit visus piscis de felle Tobiaë. 20

CAPUT III.

*Quomodo ventis oratione mutatis, rates oceano delapsas
 revocarit ad littus.*

HINC sacra majori firmatus robore corda,
 Celsithronum didicit precibus pulsare tonantem. 25
 Est locus insignis fluvii super ostia Tini,
 Eximio jam tunc monachorum examine pollens;
 Qui veherent dum ligna feri per terga fluenti,
 Fluminis et venti subito feriuntur ab ictu.

⁹ *Lagonis.*] Id est, herbis, *H.*; medicinis, vel cataplasmatibus, *C. H. 2, gloss.*

¹⁰ *Monitus.*] Monitis, *C. H. 2.*; monitum, *H.*

²¹ CAPUT III.] Vit. Pros. Cap. III.

Quinque fuere rates, rapido quæ gurgite cunctæ
 Oceani canum pronæ labuntur in æquor.
 Jamque oculis abstracta procul, velut aliger undis
 Mergulus innaret, paret per cærula puppis.
 5 Egreditur fraterna cohors, et poplite flexo
 Æthera suspiciunt, vitam pacemque precantes.
 Servatur sed et hæc puero victoria lecto,
 Qui tum forte aliæ jam stabat in obice ripæ,
 Vulgus et innumerum grandisque caterva ri-
 10 dentum ;
 (Gaudia nam reprobis sunt tristia fata proborum,)
 'Noxia,' qui dixit, 'linquamus gaudia, fratres,
 Condoleamus et his, quos verbera mœsta fatigant ;
 Vel Dominum potius, qui flabra creavit et undas,
 15 Oremus, dignetur iter donare salutis ;'
 Rustica sed justis dissentit turba suadelis.
 Ille genu flexo vultu mox presserat arva ;
 Mutantur venti, ratibusque in littora jactis,
 Erubuit lætum viso pro numine vulgus,
 20 Glorificatque Deum, firmat qui vota suorum.

CAPUT IV.

*Quomodo cum pastoribus positus animam sancti Aidani
episcopi ad cælum ferri ab angelis aspexerit.*

Hæc inter teneros lætis dum collibus agnos
 25 Pasceret, ecce, vigil nocturnis cernit in hymnis
 Ignea sidereis fulgescere castra manipulis,
 Atque polis sanctam rutilæ per gaudia pompæ
 Ferre animam ; sociisque, sopor quos presserat,
 infit ;
 30 'Heu, miseri, lento premimur qui pectora somno,
 Cernere nec vigilum coelestia facta meremur !

¹⁸ *Jactis.*] *Lætis, C.*

| ²¹ CAPUT IV.] *Vit. Pros. Cap. IV.*

Pervigil en modico magnalia tempore crevi
 Tanta Dei, bifores portæ reserantur olympi,
 Inditur æthereæ felix qua spiritus aulæ
 Angelicis comitatus ovans, qui sidera flammis
 Transit, et altithronum gaudet modo visere 5
 regem.

Antistes fuit iste, reor, plebisve sacratæ,
 Summus in arce nitens, comitum quem flammea
 tantis

Excipit æthra choris, lucisque ad limina vexit. 10
 Discite, pastores, vigili tutamine mandris
 Insidias noctis furvosque cavere leones,
 Vobis ut angelicæ pateant sacra carmina laudis,
 Bethleaque Deum cernatis in arce potentem.'

Hæc memorans trepidas socio sub pectore 15
 laudes

Accendit; miranda fides rerum. Aidanus illo
 Tempore decessit, Domini translatus ad aulam.

CAPUT V.

*Quomodo idem Aidanus tempestatem nautis prædicens 20
 oleum, quo hæc mitigaretur, dedit.*

GESTA sacerdotis hujus veneranda per orbem,
 Et doctrina nitet memori narranda relatu;
 Tangere sed breviter exemplis sufficit unum.

Presbyter undisoni quidam vaga cærula ponti 25
 Scandere jussus, adit supplex oracula vatis,
 Seque suosque rogans precibus tutarier almi;
 Antistes cui celsus ait, 'Petis æquor ut altum,
 Obvius adverso insurget septentrio flatu;
 Venti sed fremitus tempestatesque sonoras 30

¹ *Crevi.*] Vidi, C. *gloss.*

⁷ *Plebisve.*] Plebi suæ, C.

¹¹ *Mandris.*] Altered in C. into
 'in antris.'

¹⁰ CAPUT V.] H. E. III. 15.

²² *Gesta.*] Festa, H.

Chrismate, quod dederim, promptim lenire memento.'

Ungvine tunc sumto nautæ præpinguis olivæ
 Æquora conscendunt, velique patentibus alis
 5 Sulcabat medium puppis securo profundum.
 Cum subito gravis instat hyems, furit undique
 pontus,
 Tardans abreptæ vestigia cœpta carinæ.
 Immisso tandem pinguis medicamine guttæ,
 10 Mansuefacta feros componens unda tumores
 Pandit iter lætum. Virtus sic una gemello
 Effulget radio. Dictis qui tristibus ante
 Terruerat, prompto relevat solamine mœstos;
 Quique prophetali præfatus mente futura,
 15 Ipse elementa suis refrenat turbida jussis.

CAPUT VI.

Quomodo Cutberhtus iter faciens cibum, caballo indice, repperit.

RURSUS casta Deo Cutberhtus pectora plenus,
 20 Ingrediens itiner, pluvio concluditur euro,
 Frigora quaque volant, percurrit sidera nimbus,
 Divertitque rigens veteris sub tecta tabernæ,
 Condiderat pecorum quam sola per avia custos,
 Parieti et adnectit quo venerat ipse caballum.
 25 Exspectansque udos Dominum componere flatus,
 Divinis horam dum sacrat laudibus almus,
 Cernit equum subito ipsius decerpere morsu
 Tecta casæ, fenique fluunt in fasce cadentis
 Missa pio juveni summo convivia dono.
 30 Qualia siccato meruisti gramine quondam,

¹⁶ CAPUT VI.] Vit. Pros. Cap. v. | ³⁰ Qualia.] Hic poeta mutat personam, C. gloss.

Flammeus æthereas vates qui scandis ad auras.
 Ergo sacer calidi panis, carnisque superna
 Jam dape pastus agit grates, positisque procellis,
 Carpit iter gaudens, Christo comitante, serenum.

CAPUT VII.

5

*Quomodo angelum hospitio recipiens dum panem
 quarit ministrare terrenum, cælesti ab eodem remun-
 nerari meruerit.*

HINC majora petens monachis Hrypensis
 almus

10

Corpore, mente, habitu factisque adjungitur, et
 mox

Ponitur hospitibus famulus, jussoque libenter
 Subditus obsequio, celsæ de mœnibus aulæ
 Cernere promeruit gaudens et pascere civem. 15
 Hospitis hic habitu mediæ sub tempore brumæ
 Advenit, vatisque humili de more receptus
 Artus abluitur sacros, quique algida blando
 Palmarum adclinis mulcet vestigia fotu ;
 Subnixusque rogat dignetur ut usque morari 20
 Defessus, lætis dapibus quo membra noventur,
 Ne frigusque famesque, nivosaque flabra De-
 cembris

Ingeminant itiner longo sub calle ridentis,
 Qui matutinis advenerit algidus auris. 25
 Atque reluctantem summi per regna tonantis
 Adjurans, tandem sistitque, famemque repellit ;
 Digreditur, cupiens panem deferre calentem,

¹ *Æthereas vates.*] *Ætherius* afterwards the following line has
 vatis, *H.* been substituted,

² CAPUT VII.] Vit. Pros. Cap. 'Adjurans, tandem locat hunc,
 mensamque reponit,'

²⁷ *Sistitque.*] *Sitimque*, *C.*; but which is also found in *H* 2.

- Hesternæ tantum superessent fragmina cœnæ ;
 Convivam rediens quærit, sed nulla viantis
 Signa pedum niveo quoquam conspexit in arvo.
 Interiora petens roseo nidore referta
 5 Repperit hæc, mirum dictu ! pariterque tuetur
 Tres inibi e nitido fulgentes polline panes.
 Talia tum pavido Cutberhtus pectore fatur,
 ' Cerno quod ætherea descenderat hospes ab
 aula,
 10 Cognatisque levis se reddidit aliger astris,
 Pascere, non pasci, veniens, et fercula portans
 Qualia non surgunt nostræ de germine messis.
 Lilia nec candent, nec sic rosa fulgida fragrat,
 Nostraque mannifluo spernuntur mella sapore.
 15 Non hæc ergo meus tosto de viscere fornax,
 Sed, paradise, tuus gignit sacra munera fructus.
 Nec mirum nostras dives quod respuit escas,
 Perpetuo vitæ fruitur qui pane per ævum.'
 Sæpe dehinc superum visu gustuque superni
 20 Farris, et angelico meruit sermone potiri.
 Nam vir mente Deo devotus et ore jocundus,
 Sanctificos patrum Domini sub laudibus actus
 Commemorare solens, proprios quoque sæpius
 infert,
 25 Egerit æthereo tantum quos teste triumphos.

¹ *Superessent.*] Superant quia, | ¹⁰ *Perpetuo.*] Perpetuum, *H.* ;
C. | vel perpetuo, *C.*

CAPUT VIII.

*Quomodo animalia maris, in quo pernox oraverat, illi
regresso præbuerint obsequium; et frater, qui hoc
videbat præ timore languescens, ejus sit oratione
recreatus.*

5

INTEREA juvenis solitos nocturnus ad hymnos
Digreditur, lento quidam quem calle secutus
Illius incertos studuit dinoscere gressus.
Ad mare deveniunt; collo tenus inditus undis
Marmoreo Cutberhtus agit sub carmine noctem. 10
Egreditur ponto, genibusque in littore fixis,
Expandit geminas supplex ad sidera palmas.
Tum maris, ecce, duo veniunt animalia fundo,
Vatis et ante pedes fulva sternuntur arena;
Hinc gelidas villo flatuque foveantia plantas, 15
Æquoreum tergunt sancto de corpore frigus;
Supplice tum nutu sese benedicier orant.
Qui parens votis, verbo dextraque ministris
Impendit grates, patriasque remittit ad undas,
Ac matutino tectis se tempore reddit. 20

Hæc comes ut vidit percussus corda pavore,
Semianimem curvo flatum trahit abditus antro,
At revoluta dies noctis cum pelleret umbras,
Æger adest vati supplex, genibusque volutus
Se poscit Domino prece commendare profusa, 25
Inciderit mœstam subito quod pondere noctem.
'Num nostrum e speculis,' dixit, 'tentando la-
tenter
Lustrabas itiner? sed nunc donabitur error
Jam tibi poscenti, retices si visa, quousque 30
Decedam mundo.' Summique exempla magistri

¹ CAPUT VIII.] Vit. Pros. Cap. x. | ¹³ Animalia.] Quæ Lutres a
vulgo vocantur, C. H 2, gloss.

Exsequitur, misso renovans qui lumine cæcos
 Præcipit auctorem reducis celare salutis ;
 Tum prece languorem pellit, culpamque relaxat.
 Inque dies meritis crescenti summa tonantis
 5 Gratia tēstis adest ; pandunt miracula mentem ;
 Jamque prophetalis stellante e culmine virtus
 Candida prærutilo irradiat præcordia flatu.

CAPUT IX.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare
 10 *ad certum diem prædixerit, et orando cibos impe-*
traverit.

PICTORUM interea puppi defertur ad oras ;
 Sed reducem rigido tardant freta clausa De-
 cembre.
 15 Nubila cum tonitrus, cum grando, polique mi-
 cantes,
 Cumque fames, frigusque, marisque pericla fu-
 rentis
 Externo trepidos quaterent sub littore nautas.
 20 Venerat alma dies, natus qua corpore signis
 Enituit Christus, cœlorum gloria terris.
 Ille, ut erat placidus, blando sic pectore fatur,
 ' Quid rogo tanta tenet nostras ignavia mentes,
 Tam fera qui nullo scindamus vincula nisu ?
 25 Cernitis æquorea canescit ut aggere tellus,
 Aer aquas manat, glacies mare, nox tegit æthram,
 Corda fame tabent, hominumque juvamina de-
 sunt.
 Ergo Deum restat precibus pulsare supinis,

⁸ CAPUT IX.] Vit. Pros. Cap.

¹⁹ Externo.] Extremo, H.

²⁰ Alma dies.] Epiphaniæ,
 H 2, C. gloss.

²¹ Qui.] Quid, C.

²² Æquorea canescit.] Æquoreo
 canescat, H. ; æquoreo canescit,
 C.

²³ Aquas.] Aquis, H.

Rubra suis quondam pelagi qui limina pandit,
 Nube domum, nimbo panem, dat pocula saxo,
 Noctis et horriferas, flamma duce, discutit um-
 bras ;

Tanta dies præsens cuius de munere dona 5
 Promeruit, qua terna magi thesaura ferentes
 Mortalem regemque Deumque tuentur et orant ;
 Qua lavat ipse suo Dominus baptisinate mundum,
 Clausa diu reserans credentibus æthera seclis ;
 Dulcia qua fontis flagrant de gurgite vina, 10
 Munere deque rubent Domini per pocula lymphæ ;
 Sic quoque nostra Deo remeant duce prospera
 credo,

Illum si rogitans firmet fiducia pectus.'

Hæc ubi dicta, freti socios sub littore sistens 15
 Suerat ubi vigiles supplex jam ducere noctes ;
 Ceu decisa videt piscis tria viscere frusta,
 Et genibus Dominum positus venerandus adorat,
 Laudibus accumulans fidei venerabile donum.
 Et super, ut vatis, 'Convivia solibus,' inquit, 20
 'Conditor æquavit ; quibus actis, æquora placans
 Navigero patriam nos calle reducet ad oram.'
 Tum laribus torrent epulas, gratesque gerendo
 Exhibita triduo recreant dape cœlitus artus,
 Quæ nova mellito testatur dona sapore. 25
 Jamque die quarto læti cessantibus austris
 Blanda salutiferum capiunt trans æquora portum.

¹⁷ *Frusta.*] Id est, delphinæ | ²² *Patriam ... oram.*] Patrium
 carnis, C. *gloss.* | ... arum, C.

CAPUT X.

Quomodo iter faciens aquila ministra vialicum et percepturum se esse prædixerit et perceperit.

INDE sacerdotis meritoque graduque potitus,
 5 Tendeat populos vitæ renovare fluentis.
 Forte viæ comiti, sed præscius ipse futuri,
 'Fare, sodalis,' ait, 'quo fercula sumere mens
 sit.'
 'Hæc et ego,' dixit, 'dubio sub pectore mecum;
 10 Prandia non tulimus vasis, domus hospita non
 est,
 Jejuni fessique itiner complere nequimus.'
 Respondit senior, 'Domino si fidere discas,
 Providet ille dapes, vatem qui pascere corvos
 15 Jussit; jam aspectas aquilam vaga flabra se-
 cantem?
 Nos valet hac etiam Omnipotens satiare ministra.'
 Dumque iter inceptum peragunt, venere sub
 amnem,
 20 Et volucrem subito, quæ celsa sub axe volarat,
 Marmoris in ripa residere tuentur. Adultus,
 'Cernis,' ait vatis, 'nostram super æquora ser-
 vam?
 Curre rogo; Dominus misit quæ munera defer.'
 25 Attulit ast piscem, medium secat, atque ministræ
 Parte famem pellit, firmant sua pectora parte,
 Atque viam superant; jussis lymphisque salutis
 Pandit iter populis, coeli per regna vocandis.

¹ CAPUT X.] Vit. Pros. Cap. XII.
⁷ Quo . . . mens sit.] Qua . . .
 mensa, H. which adds, as a
 gloss, 'debemus.'

²⁰ Subito.] Rubro, H.

²¹ Marmoris.] Maris, C. H 2,
 gloss.

CAPUT XI.

*Quomodo prædicans populis phantasticum subito ignem
diaboli et præviderit venturum, et venientem ex-
tinxerit.*

TEMPORE non alio pandens coelestia terris, 5
Impia jam pulchre ludibria prodidit anguis;
Namque repente sacris immiscet talia dictis,
'Panduntur quoties vobis mysteria regni,
Cor decet attentum sensusque adhibere benignos,
Ne vaga pestiferi ludat vos aura chelidri; 10
Qui sacra perversus conamina vertere nitens,
Gaudet vel modica turbari nube fideles;
Ut nos alloquio regis visuque superni
Abducatur fallax vilis quasi servulus hostis.'
Hos inter monitus vacuo de fomite surgens 15
Vicinas rapit ignis edax sine viribus ædes;
Quaque faces volitant, ventus juvat, it fragor
astris.
Exsilit elusum trepido phantasmate vulgus
Festinum ignivomis unda succurrere tectis. 20
Nescia sed fuis fallacia cedere lymphis,
Ipsa sui levitate perit; patriasque sub umbras
Pompa redit, vanusque vagis dolus abditur antris.
Confusi rediere domum, veniamque precantes
Exorant proni vatem, fragilesque superbi 25
Se gaudent agnosce dolos ac tela tyranni,
Spiritus extinxit sacri quæ præscia virtus.

¹ CAPUT XI.] Vit. Pros. Cap. XIII.

CAPUT XII.

*Quomodo flammæ domus cujusdam ardentis oratione
restinxerit.*

QUIN etiam veri flammis crepitantibus ignes
 6 Arida diriperent tecti dum culmina quondam,
 Incubuit precibus, ventosque laresque retorquens
 Voce pericla fugat, juvenum quæ dextra nequibat.
 Nec mirum vati fragilem cessisse caminum,
 Igniferis Satanæ qui spicula torta pharetris
 10 Æthereo suerat umbone relidere Christi.

CAPUT XIII.

*Qualiter dæmonium ab uxore cujusdam, necdum adve-
niens ejecerit.*

VIR venit ad procerem, trepidisque precamina
 15 supplex
 Vocibus ingeminat, 'Leti sub limine conjux
 Cara jacet; jam artus, sensu fugiente, rigescunt;
 Vita tremens tantum sub pectore fervet anhelō.
 Mitte, precor, Christi modo qui mysteria portet,
 20 Spiritus ante fugax quam pallida membra re-
 linquat.'
 Dumque parat jam vatis, iter quem mittat in istud,
 (Tempore namque fuit Lindisfarnensis in illo
 Præpositus cellæ,) secreto numine discit
 25 Non leti commune genus, sed dæmonis atri
 Sævitiā miseræ diris incumbere pœnis.
 Se magis exhibuit, subeunt iter, ecce, repente

¹ CAPUT XII.] Vit. Pros. Cap. XIV. | ¹¹ CAPUT XIII.] Vit. Pros. Cap. xv.

Solvitur in lacrimas ductor, et pectore tristi
 Sedulus horrescit, veniens ne vatis amatam
 Dilectamque diu vesano corda furore
 Pressam si cernat, priscæ suspicio vitæ
 Surgat, et antiquam lædat nota improba famam ; 5
 Namque ministeriis adsistere sedula vatis
 Consuerat, bibulasque aures præbere docenti.
 Ille pio tetricas relevat solamine curas,
 ' Quid gemis, et taciti liquefactus ab igne camini
 Ablueris tristis jam pectoris indice lympa ? 10
 Anne putas adeam charæ cum tecta sodalis,
 Illam posse capi nexu bacchante chelydri ?
 Vinci qui crebris solitus conflictibus, et nunc
 Victrici fidei gladio superabitur hostis.
 Femina quin potius venientibus obvia nobis 15
 Istas excipiet sanæ jam mentis habenas.'
 Dicta fiunt, venere domum, fugit efferus an-
 guis,
 Occurrit mulier sospes, dextraqueprehendens
 Frena, rogat vatem descendere ; adireque tecta 20
 Dignetur famulæ, pandens nova dona salutis,
 Ejus ad adventum fugiens ut cesserit hydros.

CAPUT XIV.

*Qualiter anachoresim meditatus apud Lindisfarnenses
 monachos vixerit.* 25

TALIA mirantum fragili ne laude supernæ,
 Cœlestisque exsors famæ foret, abdita mavult
 Secreti lustrare ; Deo qua teste valeret
 Laudis ab humanæ liber munirier aura,
 Cumque sui primo jussis antistitis actus 30
 Fratribus exemplo virtutis pandere callem.

¹ *Tristi.*] Vel usti, C. gloss.

¹⁰ *Tristis.*] Tristi, H.

²² CAPUT XIV.] Vit. Pros.
Cap. XVI.

Fit monachis socius, quos Lindisfarnea glauci
 Insula clara maris refluis circumluit undis ;
 Inque brevi qua plura nitens per signa coruscus
 Erigit innumeros pulsus languoribus ægros,
 5 Hostis et atra crucis rutilo fugat arma trophæo.
 Quæ facie quamvis absens, sed pectore præsens
 Conterit, et fœdo Christi domum ab hospite
 mundat.
 Internam quid enim coner describere vitam ?
 10 Quam dulcis sermone, gravisve sit actibus, et
 quam
 Accensam lacrimis acuarit ad æthera mentem,
 Cum decus externum puri sit pectoris index ?

CAPUT XV.

15 *Qualem sibi in insula Farne, pulsus dæmonibus,
 habitationem fecerit.*

TANDEM Farne petit senior, cupitisque potitus
 Sedibus indigenas patria fugat impiger atros.
 Illa prius nam horrens larvalibus insula flabris
 20 Arcebat humana minis consortia cæcis ;
 Quam Domini mox servus adit, cruce territus
 atrox
 Turbo fugit per inane vagi quasi portio fumi.
 Ille serena tenens, pereunte tyrannide, regna,
 25 Terrestri ætheream sacer aggere condidit urbem,
 Atque humiles celsis statuit sub moenibus ædes ;
 E quibus astriferum tantum aspectare cacumen
 Posset, et a celso secretus rege tueri.
 Hæc et ut in cunctis divina patesceret almi

¹⁴ CAPUT XV.] Vit. Pros. Cap.
 XVII.

²⁰ Per . . . portio.] Vagi quasi
 per mare portio, C.; per mare
 vagi quasi portio, H 2.
 c 2

Virtus, missilibus firmavit mœnia saxis,
 Vix quæ bis terni cervice subire potentes ;
 Ille sed asportans muris inponere solus
 Sufficeret, summi dextra comitante Tonantis.

CAPUT XVI.

5

*Qualiter precibus aquam de arida produxerit, qui etiam
 bibendo quondam aquas in vinum convertit.*

FONTIS inops fuerat locus hic, sed sanctus
 amœnam

Excudit insolita precibus dulcedine lympham. 10
 Hæc sacri media Cutberhti nata sub aula
 Præbet adhuc cunctis suavem potantibus haus-
 tum.

Nec mirum hæc Domini famulum potuisse mereri,
 Qui quondam, saliente sitim dum pelleret unda, 15
 In meracum latices valuit convertere nectar.

CAPUT XVII.

*Qualiter a messe, quam sua manu severat, verbo
 volucres abegerit.*

QUIQUE suis cupiens victum conquirere palmis, 20
 Incultam pertentat humum proscindere ferro,
 Et sator edomitæ anni spem credere glebis;
 Dumque seges modico de semine surgeret ampla,
 Tempus adest messis, rapidæ sed forte volucres
 Flavescentes prædare senis nituntur aristas, 25
 Talia qui placidus sævis prædonibus inquit,
 ' Quid, precor, illicito messem contingitis ausu,
 Quæ vestro sulcis non est inserta labore ?

² Terni.] Bini, C. H 2.

⁵ CAPUT XVI.] Vit. Pros. Cap.
 XVIII.

¹⁷ CAPUT XVII.] Vit. Pros.
 Cap. XIX.

Pauperies an vestra meam transcendit, ut istud
 Incurvam merito falcem mittatis in æquor?
 Quod si forte Deus jubet his instare rapinis,
 Non veto; sin alias, vos finibus indite vestris.
 5 Dixerat, et cessit mox plumea turba, nec ultra
 Militis audebat Domini jam lædere rura;
 Quin potius dulci pacis quasi fœdere nexum,
 Unanimemque sui generis redamabat amicum;
 Nam teneras ceu pastor oves hanc ipse regebat.

CAPUT XVIII.

10

*Quomodo corvi noxam, quam viro Dei intulerant,
 precibus et munere purgarint.*

RESCINDUNT corvi nigro sub crimine pactum,
 Effringuntque domos, ruptoque e culmine culmos
 15 In propriæ gaudent transferre cubilia prolis.
 Hos vates cessare monet, spretisque suadelis,
 ‘Hospitium fratrum quid,’ ait, ‘laceratis? abite,
 Hujus et extorres patriæ durate per ævum.’
 Dixerat, et tristes abeunt, triduoque peracto
 20 Alter adest vati, pedibusque volutus et alis
 Lugubre sparsis veniam reditumque precatur;
 Patrata qui pace redit, sociumque revisit.
 Tandem ambo veniunt alacres, adipemque suillam
 Secum digna ferunt vati dona, unguine cujus
 25 Calceamenta pius mollire valeret; et exin
 Innocuo condunt illic sua tecta paratu.
 Quid fera prætumido cervice superbia ferves?
 Cerne viam corvi, et cæcum depone furorem,
 Qui precibus noxam fletuque et munere purgat.
 30 Nec pudeat vitæ volucrum de pectore formam
 Sumere, cum moneat Sapientia, Respice calles,
 Quos formica terat, sensumque addisce sagacem.

⁹ *Rura.*] Vel jura, C. H 2. gloss.

¹⁰ CAPUT XVIII.] Vit. Pros.
 Cap. xx.

²⁰ *Alis . . . sparsis.*] Alas . . .
 sparsus, C.

CAPUT XIX.

Qualiter eidem mare servierit.

QUID referam æquoreas justo famularier undas,
 Obsequiumque illis elementa impendere, qui se
 Imperiis subdunt devota mente supernis ? 5
 Namque suis casulam structurus ibi usibus aptam,
 Quam bases a ponti fulciret parte, rogabat
 Conveniens operi fratres adducere lignum.
 Qui oblitī rediere, maris sed proximus æstus
 Attulit, et mirum dictu ! jam limine in ipso 10
 Quo fuerat corde, illius fundamina tecti
 Pandere deposuit, hominumque oblivia pontus
 Increpat, et nautas sua concutit unda pudore.

CAPUT XX.

Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, 15
fragiles exposuerit antiqui hostis insidias.

FAMA citat multos vatis pia quærere dicta,
 Et bibulas adhibere sonis cœlestibus aures,
 Quos varia cordis fessos a clade levaret.
 Mitis at ille sacro renovans solamine mœstos, 20
 Gaudia summa poli cunctis fluxosque caduci
 Commemorat luxus secli, variasque malignum
 Tendere decipulas, Domini qua nudus amore
 Labatur misere sensus ; sed tela fidei
 Perrumpant vacuas nullo discrimine fraudes. 25
 ‘ Me quoties,’ inquit, ‘ celsa de rupe nefandi
 Præcipitem mittunt ! quoties ad pectora saxa
 Acta rotant ! nullo noceor sed hostis ab ictu ;

¹ CAPUT XIX.] Vit. Pros. Cap. | ¹⁴ CAPUT XX.] Vit. Pros. Cap.
 XXI. | XXII.

- Credite, nec læsit summas offensio plantas,
 Nec modicus saltim tetigit præcordia terror.
 Nec quasi summa meæ stupeatis culmina vitæ,
 Blanditias quod ego, luxu fallente, superbas
 5 Calce terens, Domino cupiam secretus adesse.
 Arctior est monachi, quæ semper subdita jussis
 Vita sub imperio servit devota parendi,
 Excubiasque, famemque, preces, manuumque
 laborem
 10 Ad votum gaudent proni frenare regentis.
 Me quorum multos vitæ per culmina novi,
 Perque prophetæ radios præire sophiæ;
 Boisilus, e quibus est Mailrosi gloria cætus,
 Quem totam memini quondam mihi pandere
 15 vitam,
 Quæ me venturi restabat in ordine secli.
 Unius et solum superat sententia verbi,
 Quam cuperem nunquam faciat Deus arbiter
 orbis.
 20 Hæc sacer aiebat senior, quia præscius ipsum
 Pontificem altiloquo prædixerat ore futurum.

CAPUT XXI.

*Prophetia ejusdem de vita Ecgfridi regis, et
 episcopatu suo.*

- 25 CUMQUE pium cuncti gauderent visere vatem,
 Ejus et hortatu cordis componere fluctus;
 Ecce, alios inter signis sublimibus acta
 Regia virgo venit, regis quæ sponsa perennis
 Virgineos, paradise, tui sub gaudia regni

⁷ *Parendi.*] Parenti, *H.*

¹⁰ *Regentis.*] Regentes, *H.*

¹⁵ *Cuperem.*] Cuperam, *H.*

²² CAPUT XXI.] Vit. Pros.
 Capp. xxiii. xxiv.

²⁸ *Prophetia.*] Quomodo abbatis
 Aelfæd vel puella ejus,
 per zonam ipsius sint ab infirmitate sanatae, *H* 2.

Mater casta choros generat, vatemque precatur,
 Dignetur famulam monitis firmare supernis.
 Annuit, et pelagi superato gurgite puppi
 Progreditur, dictisque illam dum affatur amicis,
 Femineis subito rogitat sic anxia curis. 5
 ' Jam claret meriti te præ fulgore nitentis
 Præscia venturis intendere lumina seclis.
 Dic ergo, adjuro summi per regna tonantis,
 Ecgfridus imperium quod sit recturus in ævum.'
 Vera cui dubio pandit sermone prophetes, 10
 ' Regna vocas longæva viro, quæ quamlibet annis
 Centenis extenta brevi claudentur in hora ;
 Et nihili unius luxus reputabitur anni,
 Mors ubi languentis diffunditur atra per artus.'
 Quæ gemit, et lacrimis præsagia tristia deflens ; 15
 ' Quem, rogo, linquet,' ait, ' regni qui sceptrâ
 gubernet,
 Cum fratre et nato careat ?' Cui talia vatis ;
 ' Cernis ut hoc pelagus late vaga regmina fundat ?
 Forsan et hæc inter Dominus sibi servat, et hujus 20
 Qui regat imperii lectus moderator habenas,
 Ecgfridus utque, tibi fratris nectatur amore.'
 Audet adhuc supplex virgo pulsare prophetem ;
 ' O variis hominum finduntur pectora curis !
 Pars nacto gaudet mortalis culmine pompæ, 25
 Pars cupiens gazas luxu populante fugaces
 Pauperiem nullo deponit fine perennem.
 Tu licet oblatum mundi contemnis honorem,
 Vilibus et mavis secretus condier antris,
 Pontificis summi quam vis potiundus honore ; 30
 Quo nil nostra gerit merito sacratius ætas.'
 ' Non ego,' respondit, ' dignum me tanta subire
 Culmina jam fateor, Domini sed dextera nullis
 Effugitur cœli terræve marisve latebris.
 Qui si tanta gradus jubeat me pondera ferre, 35

¹¹ *Viro.*] Virum, *H.*

¹⁹ *Fundat.*] Findat, *C. H. 2.*

Credo brevi laxet, transacto et forte duorum
 Curriculo annorum absolvar, rursumque adamatis
 Gaudens secretis reddar. Sed tu quoque nostrum
 Aelffleda colloquium perpes reticere memento,
 5 Absolvar donec vinclis et carcere carnis.'

Nec mora, veriloqui complentur in ordine dicta;
 Ecclesiæ jussis, precibus, lacrimisque coactus,
 Vatis et ipse genas luctu perfusus amaro
 Dulcibus extrahitur latebris, populisque regendis
 10 Præficitur, modio lateat ne tecta lucerna;
 Sed jubar alticomum Domini diffundat in ædem.
 Ecclesiam gemino qui rexit episcopus anno,
 Et priscis properavit ovans se reddere lustris.
 Utque satisfaceret vatis per singula dictis,
 15 Sol magnum explevit solitis sub mensibus annum,
 Pictorum infesto dum concidit Ecgfridus ense,
 Et nothus in regni frater successit honorem,
 Scottorum qui tum versatus in incola terris
 Cœlestem intento spirabat corde sophiam.
 20 Nam patriæ fines et dulcia liquerat arva
 Sedulus, ut Domini mysteria disceret exsul.
 Hujus nunc Tyrio venerabile pignus in ostro,
 Jure datas patrio sceptri jam tractat habenas.
 Utque novus Josia fideque animoque magis quam
 25 Annis maturus, nostrum regit inclitus orbem.

CAPUT XXII.

*Quomodo in episcopatu monachicam non relinquit
 vitam.*

ERGO sacerdotis summi fastigia nactus,
 30 Mente, manu fulget Cutberhtus, et ore coruscus,

¹⁶ *Pictorum.*] The word 'Doe-
 mel' is written as a gloss be-
 tween 'Pictorum' and 'nothus.'

²⁶ CAPUT XXII.] Vit. Pros.
 Cap. xxvi.

Commissosque greges precibus monitisque tuetur.
 Pauperibus qui dives, inops sibi, blandus amaris,
 In turbis monachus; neque enim vel tegmina
 sueta,

Arida vel eremi mutari fercula curat. 6
 Virtutum titulis auget miracula mentis,
 Quæ lyrico liceat cursim contingere plectro,
 Ne potior lassis generet fastidia versus.

CAPUT XXIII.

Ut uxorem comitis per presbyterum suum aqua bene- 10
dicta sanavit.

DOCTOR ubique pius coelestia dona ministrans,
 Per comitis tulit arva gradus, quem languida
 conjux
 Tristabat perpessa luem, letoque propinquans. 15
 Alma salutiferæ cui vatis munera lymphæ
 Presbytero famulante dedit, tabemque removit;
 Moxque illi obsequium præbebat femina sospes.

CAPUT XXIV.

Quomodo puellam chrismate perunctam a dolore capitis 20
laterisque curavit.

TEMPORE non alio laterali tacta dolore
 Virgo premebatur, capitisque gravedine fessa,
 Ægra diu gemuit; sacro quam chrismate tinctam
 Antistes rediviva novat per dona salutis. 25

⁹ CAPUT XXIII.] Vit. Pros. | ¹⁰ CAPUT XXIV.] Vit. Pros.
 Cap. XXIX. | Cap. XXX.

CAPUT XXV.

Quomodo pane a viro Dei benedicto sanatur infirmus.

VIR pater ipse domus morbo depressus acerbo,
 Cogit amicorum suprema ad fata cohortes.
 5 Conveniunt plures ; cui forte ibi protulit unus,
 Quem sibi quondam almi doctoris dextra roganti
 Sacrarat, dederatque pio pro munere panem.
 Intingunt lymphis, potandum suscipit æger ;
 Moxque medelifero morbi cessere sub haustu,
 10 Laxatosque salus rediviva subintrat in artus.

CAPUT XXVI.

*Quomodo oblatum in itinere juvenem moriturum
oratione revocavit ad vitam.*

JAM commissa vigil dum lustrat ovilia pastor,
 15 Ecce iteris medio juvenis torpentia lecto
 Membra ferunt, ægre suspiria sæva trahentis,
 Utque juvet miserum rogitant. Qui protinus
 omnes
 Ejicit, et precibus languentes impiger artus
 20 Erigit, et comitem sociis mirantibus addit.

CAPUT XXVII.

*Tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum
restituit.*

TEMPORE quo pestis vastabat dira Britannos,
 25 Dona sacer celsæ dum spargit ubique salutis,

¹ CAPUT XXV.] Vit. Pros.
 Cap. XXXI.
¹¹ CAPUT XXVI.] Vit. Pros.
 Cap. XXXII.

¹⁶ *Trahentis.*] Trahentes, H.
²¹ CAPUT XXVII.] Vit. Pros.
 Cap. XXXIII.

Ferre videt mœstam nati moritura parentem
 Funera seminecis ; compassus et ipse dolenti,
 Basia dat puero, matremque affatur amaram,
 ‘ Linque metum lacrimasque, puer sanabitur iste,
 Et tua tota domus mortis hac sorte carebit ;’ 5
 Cujus dicta salus puerique domusque secuta est.

CAPUT XXVIII.

Quod omnia gesta illius enumerari non possint.

DICERE quid coner, quæ nullo edicere versu
 Sufficiam, quoties languorum tabe peresos, 10
 Invalidosque potens jam verbo erexerit artus ;
 Quotque focos febris sacra represserit unda ;
 Qualiter egestas fontano e gurgite lymphas
 Fecerit in lætum vini transire saporem ;
 Spirituum quoties per devia fugerit horror, 15
 Cutberhti consueta minis se linquere fassus
 Pectora, et ignivomas barathri subcogier umbras,
 Absentisque etiam poenis se plectier atris ;
 Virtutesque sacri numero quid prendere certem,
 Tanta prophetalis quem gratia fulcit honoris, 20
 Tam puroque poli qui pervolat æthera visu ?

CAPUT XXIX.

*Quod interitum Ecfridi regis et militiæ ipsius, quem
 prædixerat futurum, in spiritu vidit absentem.*

PICTORUM interea premeret dum regna duello 25
 Ecgfridus, atroces misero jam fine furores
 Cedere mente vigil vates prospexit, et ora
 Perfusus lacrimis, suspiria fundere crebra

²⁵ CAPUT XXIX.] Vit. Pros. Cap. xxvii.

Ingeminat, nunc arva tremens nunc æthera cernens.

‘Forsan,’ ait, ‘noster confecto miles agone
Sortitur Domino decretum iudice finem.’

5 Planius hunc rogitant eventum dicere pugnae,
Agnita qui dubia sic celat voce pericla.

‘Cernite, filioli, novus ut stupor aera turbet.
Nam Domini secreta latent arcana, nec ullus
Sufficit altithroni vestigia prendere Regis.’

10 Non multi fluxere dies, cum dira nefandam
Fama necem caneret plebis procerisque sub illa
Confectam mœrens qua vatis dixerat hora,
Absentem cernens quam creverat ante futuram,
Rectoris cum virgo rogans perquireret ævum.

15

CAPUT XXX.

*Quomodo vir Dei Hereberhto anchoritæ obitum suum
prædixerat, comitatumque illius a Domino precibus
obtinuerit.*

TUNC venit Hereberhtus, erat qui nexus amore
20 Præcipuo vati, illiusque per avia celsam
Edoctus monitis vitam secretam agebat,
Se cupiens solitis sacri firmarier orsis.
Qui dum sidereis verbi devota vicissim
Corda rigant dapibus, Cutberhtus talia jungit.
25 ‘Hunc decet, hunc epulis et linguæ ducere festis,
Frater amate, diem; semper quia pectore nexos
Nos genitor rerum facie conjunxit, et ante
Visere nos tribuit leti quam jure resolvi.
Idcircoque poli callis nunc ore petendus,
30 Toto nunc animo pulsanda est janua vitæ,
Dum licet æthereis succendere mutua flammis
Pectora; nam properans lethi me tempus adurget.’

Ille, ubi percepit venerandi dicta prophetæ,
 Corruit, obsecrat, moeret, lacrimatur, et infit;
 'Me, rogo, ne linquas, carique memento sodalis,
 Aurea ne rutuli penetres cum limina regni
 Carnis ego tenear solus sub carcere clausus; 5
 Dignius alta poli famulo comitatus adibis
 Regna libens. Ideo supplex deposce Tonantem,
 Ut parili terris premimur qui mortis in umbra,
 Æternæ pariter lucis migremus ad oras.'
 Incubuit precibus vates, sociumque gementem 10
 Exorat siccare genas, deponere fletus,
 Se precis auditu, Domino miserante, potitum.
 Quid morer? unius ambo sub lance diei
 Decedunt mundo, Dominique feruntur ad aulam.
 Longo sed torrens Hereberhtus membra camino 15
 Ignea, decoctum tandem super æthera flatum
 Emisit; credo flammis ut mundior illis
 Æquaret socium. Juncto qui sidera passu
 Scandentes juncta mercede fruuntur in ævum.

CAPUT XXXI.

20

*Animam cujusdam, qui de arbore cadendo mortuus est,
 ad cælum ferri conspexit.*

SEDERAT ad mensas, epulis sed pastus olympi
 Vatis, ab humanis subito secernitur escis.
 Concutit ossa pavor, tremefactaque dextera cul- 25
 trum
 Linqvit, et attonito vibratur corde timore.
 Aelffleda perquirat, quæ forte adsederat illi,
 Forte recens veniat tanti quo causa tremoris.
 'Venerat angelicus,' respondit, 'ab æthere coetus, 30
 Deque tuis secum prælecto milite castris
 Aurea dulcisonis remeabat ad astra triumphis.'

Inquirit nomen ; ‘ Cras mystica,’ dixit, ‘ ad altar
 Obtulero cum sacra, mihi nomenque modusque,
 Quo petit astra, tuis pandetur in ordine dictis.’
 Quæ misso festina suos cursore per omnes
 5 Jam tandem mane ediscit, vatique sacrandis
 Intento votis precibusque renarrat ad aras ;
 Frondiferi quendam nemoris dum scanderet alta,
 Cæderet ut pecori arboreo de pabula cono,
 Deciduum membris animam posuisse solutis ;
 10 Illoque humanis ablatum in tempore rebus,
 Quo sacer æthereas raptum cernebat ad auras.

CAPUT XXXII.

Post duos annos episcopatus vitam repetit solitariam.

ECCLESIAM gemino qui postquam sedulus anno
 15 Pontificis de jure regit, verbique fluentis
 Vivida prata rigat, tanti venerandus honoris
 Linquere perstat onus, eremique reclusus arena
 Malebat Satanæ tetricis pulsarier armis,
 Quam imperiti vacuos vulgi captare favores.
 20 Desidiam generat quia laus blandita clientum ;
 Perpetuis at lucta beat perfecta coronis.
 Maxime præsagio admonitus, cum spiritus orsis
 Mortis adesse sibi gauderet tempus, et almam
 Secretus cuperet mentem renovare, priusquam
 25 Fluctivagis secli curis depressus obiret.

¹² CAPUT XXXII.] Vit. Pros. Cap. xxxvi.

CAPUT XXXIII.

*Quomodo languens in ipsa insula corpus suum poni
præceperit, simul et de gloria posthuma commemo-
rans illius.*

QUERUM dilecta sacris reddit mox insula muris 5
 Tangitur ingenito sensim pia membra dolore.
 Inque dies instans cum cresceret ossibus ardor,
 Dulcibus egreditur castris, sociamque catervam
 Quæ fesso gaudebat ovans servire parenti,
 Blandiloquis studuit creber firmare suadelis. 10
 'Discite, filii, fragilis retinacula secli
 Rumpere, et æternas animo jam condere gazas.
 In dubio pendet contemptus honorque caducus
 Stamine, quo discunt meritis pia pectora justis
 Haudquaquam volucris sub tempore quærere lau- 15
 dem,
 Qua nemo latebras clausi vel noscere cordis
 Prævalet, inventis vel digna rependere gestis ;
 Puro sed visu portam speculantia regni,
 Quod dabit æthereæ dignus rex inclitus aulæ, 20
 Condere oliviferis malunt sua lumina vasis.
 En me sidereas animo spirasse supino
 Jam stupuistis opes, sed pectoris abdita soli
 Claustra patent Domino, carnis quæ pondere 25
 rupto
 Incipient certis jam, credo, patescere signis.
 Sed precor, insistens pulsatur quia limina letum,
 Hos ut in his tumultu mandetis mœnibus artus ;
 Spero licet flabris gelidisve absumar in undis,
 Obvius in puncto, Christo veniente, resurgam.' 30

¹ CAPUT XXXIII.] Vit. Pros. Cap. xxxvii.

CAPUT XXXIV.

*Quomodo graviora se dicit in extremis superasse
certamina.*

- TALIA dum senior socias iteraret in aures,
 5 Præcipit ad tempus remeant; qui cerula puppi
 Exsuperant, fratrumque trahentes agmina secum,
 Quinque dies postquam clausi ferventibus undis
 Tardarant, tandem redeunt, ac supplice fletu
 Impetrant, cari secum genitoris ut artus
 10 Condere jam liceat. Vatis quibus et superaddit,
 'Qui cupit altithronum victor conscendere regnum,
 Turpiter infecto devitet cedere bello,
 Et magis extremi ne vi superatus agonis
 Jam prope perceptis fraudetur ab hoste coronis;
 15 Qui longo nitens vacuare labore fideles,
 Ultima jam majore quatit sub tempora pulsu.
 Denique me crebris primævo a flore nefandus
 Insidiis agitabat, et hæc modo quinque dierum
 Pugna dolos superat transacti temporis omnes.
 20 Sed facile infandi, Christo duce, tela repressi,
 Cum nec parva cibi potusve alimenta darentur
 Tabenti, licet ista loco nec membra moverem.
 Vos quoque celsa precor servetis jura perennes,
 Cœlestis patrum vobis quæ regula cavit,
 25 Ipse vel exiguis sueram quæ promere dictis,
 Dum sata quæ procures summi seruere rigarem.
 Quamlibet et rabidis adsurgat turbo procellis,
 Omnia ferte fide, regni vi quæritur aula;
 Fundatique petra gravibus ne cedite nimbis
 30 Torrentum, furias aquilonis temnite sævas;
 Ultima jam patris maneat sententia cordi.

¹ CAPUT XXXIV.] Vit. Pros. Cap. xxxvii.

Expedit istius patriæ vos linquere fines,
 Limite quam trepidos mentem deflectere ab illo,
 Quem sacra divinis depinxit littera chartis.
 Nec quia multorum cineres locus ille sepultet,
 Aurea flagranti peterent qui sidera cursu, 5
 Vos favor aut vacuæ tentet vaga gloria laudis:
 Illi nam meritis gaudent super astra coronis.
 Haud aliter nostris stadio nos currere plantis
 Convenit, et propriis bravium comprehendere palmis.
 Nec loca propter homo merito venerabilis exstat, 10
 Sed locus ob homines exstat venerabilis almos;
 Meque meæ rogito nunc indite mœnibus urbis,
 Instat enim tempus carnis quo debita solvam.'

CAPUT XXXV.

Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sana- 15
verit ægrotus.

TALIBUS attoniti lacrimant, rogitantque gementes
 Saucia secretis condant ne membra latebris,
 Sed læti et vitæ confinia summa tenentem
 Fraternal coram relevet solamine flammam. 20
 Vel sacra suscipiat saltem sub tecta ministrum,
 Qui obsequio fragiles procuret sedulus artus.
 His motus vertit dum lumina blanda per omnes,
 Aspiciens fratrem longa cui clade gravata
 Tabida marcebant exhausto viscere membra; 25
 'Hic, si vultis,' ait, 'subeat mea tecta, mihi que
 Labe sub hac fesso solamina præstet amoris.'
 Qui vatem comitatus adit mox limina sacra,
 Occurrens inopina salus complectitur ægros,
 Depulso languore, sinus; dignumque saluti 30
 Cedere, non ausos penetrare sub ædita morbos.

¹⁴ CAPUT XXXV.] Vit. Pros. Cap. xxxviii.

Nec mora, sospes abit qui intraverat æger ; et illic
 Presbyterum immittit, digne Cutberhtus ut illo
 Sidera teste petat, quo vitam teste regebat.

CAPUT XXXVI.

5 *Quomodo, percepto viatico, inter verba orationis spiritum reddiderit.*

JAMQUE soporata torpebant omnia nocte,
 Excubiis vigiles premeret dum Farne tenebras,
 Quaque preces resonant, modulis fremit insula
 psalmis ;

10 Vatis et ipse suæ prægustans gaudia palmæ,
 Æthereis expendit ovans sub laudibus umbras.
 Ast ubi flammicomos ardescens lucifer ortus
 Attulit, ecce, sacer residens antistes ad altar
 Pocula degustat vitæ, Christique supinum
 15 Sanguine munit iter, vultusque ad sidera et almas
 Sustollit gaudens palmas, animamque supernis
 Laudibus intentam lætantibus indidit astris.

CAPUT XXXVII.

Quomodo juxta prophetiam psalmi, quem, eo moriente,
 20 *cantaverant, Lindisfarnenses sint impugnati, sed,*
Domino juvante, protecti.

PRESBYTER egrediens vatis pia funera mœstis
 Depromit sociis, tum forte canentibus hymnum
 Hunc querula sub laude, ' Deus nos alme repellens
 25 Destruis iratus, salvasque misertus ab hoste ;
 Arva moves turbasque potens, et territa sanas ;
 Propinasque tuis prætristia musta, sed hostis,

⁴ CAPUT XXXVI.] Vit. Pros. | ¹⁸ CAPUT XXXVII.] Vit.
 Cap. XXXIX. | Pros. Cap. XL.

Te duce, bella ruunt, tu noxia comprimis arma,
 Libera ut electi potiantur luce per ævum.
 Indice tum flamma Lindisfarnensibus illa,
 Qua vigil e speculis pernox servaverat hora,
 Æthereas pandunt vatem penetrasse sub auras. 5
 Qui jam nocturnæ tum forte sub ordine laudis,
 Ipsi etiam mirum ejusdem modulamine psalmi
 Verbera mœsta sequi Domini pia dona caneabant.
 Nec suspecta diu tardant præsagia; nam mox
 Vatis honorifico mittuntur ut alma sepulchro 10
 Altaris dextro subcondita marmore membra,
 Insistens aquilo niveis confisus in armis
 Hinc atque hinc adeo Lindisfarnea perosis
 Tecta quatit flabris, ut nobilis illa parentum
 Progenies fesso titubaret stamine rerum, 15
 Cedere jamque loco quam extrema subire pericli
 Eligeret. Nec jam longum manet ira, sed almam
 Eadberechtus renovat sedato turbine pacem,
 Dispersosque sacrum revocat sub ovile bidentes;
 Præscius et lyrico resonabat ut ordine psalmus, 20
 Pontificale decus plebisque instaurat honorem.

CAPUT XXXVIII.

*Quomodo corpus ipsius post undecim sit annos sine
 corruptione repertum.*

CONSPICUIQUE sacer solio patris inditus heres, 25
 Undecimi postquam cursum transcenderat anni,
 Complacuit cineres tumuli de sede beati
 Elatos coram gremio levis inderet arcæ;
 Sed, canit ut psalmus, quia mors pretiosa piorum
 Ante Deum retinet, calicem qui haurire salutis 30
 Non trepidant celsi tutati nomine regis.

²² CAPUT XXXVIII.] Vit. | ³⁰ Retinet.] Vel Rutilet, H.
 Pros. Cap. XLII. | gloss.

Rursus et ut summo resonat lyra mystica cantu,
 Nec sanctum dabis, Alte, tuum corrupta videre,
 Aurea lucifluæ pandis cui limina vitæ.
 Humanis divina nitent miracula membris,
 5 Et Domini celso fulget quæ jure potestas,
 Participi fidis donatur munere servis.
 Intemerata sacro promuntur membra sepulchro,
 Nescia quam noxæ, tam diræ immunia labis.
 Nec durum ac rigidum sæva ceu morte gravatum,
 10 Sed veluti placidum capiunt dum pectora somnum,
 Flexile jam tota corpus compage videtur.
 Nec minor eximiæ retinebat gratia vestis
 Incorrupta solo, sanctos quæ texerat artus.
 Hanc findi placuit, medium pia membra receptant,
 15 Servatur medium signi memorabilis index.

CAPUT XXXIX.

*Quomodo corpus Eadberhti episcopi in tumultu viri
 Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posue-
 runt.*

20 EADBERHTUS postquam rerum miracula dignis
 Laudibus extulerat, versu memorabar ut olim
 Illius egregios referens antistitis actus,
 Febribus excoquitur, placidumque ad sidera flatum
 Emittens, patriam conscendit corpore sedem.
 25 Desuper at celsæ splendor componitur arcæ,
 Immortale decus cohibens quæ martyris almi
 Præfulget mirum cœlestibus inclita signis.
 Morborum fugiunt labes, furor impius atri
 Dæmonis absistit, vivensque solebat ut ante
 30 Signorum monstrare jubar, modo sic quoque passim
 Spargitur et functos virtus miranda per artus.

⁹ *Rigidum.*] Frigidum, H.

¹⁶ CAPUT XXXIX.] Vit.
Pros. Cap. XLIII.

CAPUT XL.

*Quomodo puer demoniacus humo, cui lavacrum corporis
ejus infusum est, in aqua missa sanabatur.*

VIR quidam nati, misero quem cæca furore
Dæmonis ira terens sævas effundere voces 5
Compulit, et proprios consumere morsibus artus,
Membra per almorum rogicans sacra busta ferebat,
Pendere nec petitam sancti voluere salutem
Cutberhti potior virtus ut celsa micaret.
Tum pueri quidam fletus vagitumque perhorrens 10
Ad patris auxilium fidus concurrit amati;
Noverat, alma sacri functos quæ laverat artus
Patroni quondam, terris ubi reddita lympa est.
Inde rapit partem modicam telluris, et ipsam
Immiscet latici, dictis sacraverat almīs. 15
Dat potum puero, stridor mox cedit amarus;
Nec mora, plena salus redit. Ipse superna verenter
Munera collaudat, lætoque per omnia passu
Cutberhti cunctis donum venerabile pandit.

CAPUT XLI.

20

Quomodo ægrotus ad tumultum ejus orando curetur.

ALTER morbigeni consumtus ab igne camini,
Vix famuli manibus sanctam deducitur alti
Martyris ad tumbam, genu ponit, obsecrat illis
Eripiat vinclis tanti vox alma patroni. 25
Surgit, et ætherei firmatus munere doni
Libera sospitibus ponit vestigia plantis,
Perque dies priscæ recipit jam dona salutis.

¹⁴ *Inde . . . ipsam.]* Inde rapit
grandem modico de rure salu-
tem. *H.*

²⁰ CAPUT XLI.] Vit. Pros.
Cap. XLIV.

CAPUT XLII.

*Quomodo oculos cuidam languentes oratio illius
adtactos sanavit.*

TEGMINA quinetiam consortia corporis almi
5 Munere participi medica virtute redundant.
Lumina nam cuidam dolor et caligo pererrans
Dum premeret, sancti accipiens oraria vatis
His orbes tangit geminos, reducemque saluti
Mox aperit callem venerandæ gratia vestis.

10

CAPUT XLIII.

Quomodo paralyticus calceamentis ejus sanatur.

AST alius, resoluta gravi cui pondere membra
Officiis jacuere suis deserta, cuique
Irrita longævus auxit medicina dolores,
15 Calceamenta sacras tandem, quæ martyrismi almi
Vestierant plantas, plantis circumdedit ægris.
Mox primas suavis tenebras mitescere somnus,
Serus enim celsæ induerat sacra dona medelæ,
Fecit, et interno firmatis robore nervis,
Palpitat alterno læta inter somnia gressu,
20 Æquore deserti ludunt ceu littore pisces.
Evigilans baculo redivivos erigit artus,
Ac matutinas stando persolvere laudes
Incipit, et prisco solidatus membra vigore
Divinam collaudat opem, justasque tonanti
25 Offert sidereo sanus pro munere grates.

¹⁰ CAPUT XLIII.] Vit. Pros.
Cap. XLV.

²⁰ Deserti.] Deserto, H.

CAPUT XLIV.

Quomodo tegmine parietis ejus infirmi curentur.

NEC sanctum æthereo vacuatur munere tectum,
 Quo sacer astra petens corpus exsanguè reliquit,
 Nunc quoque sed solitam partitur ubique medelam. 5
 Altaque mirentur, proles Davitica, templi
 Tecta tui, gemmis quoniam stellantibus æthram
 Æquiparant, fulvisque micant redimita figuris:
 Plus sed ego vatis humili sub domate miror
 Pelliculam, sanctus fragilem qua texerat anglum, 10
 Ne pluvia aut boreæ penetrabile frigus adurens
 Irrueret passim, precibusque ardentia castis
 Corda fatigaret; nec me sententia fallit.
 Namque opus hoc, Salomon fulvo quod fecerat auro,
 Chaldea petrarum obtexit, heu! flamma ruinis. 15
 At sacra, Cutberhti appendit quæ dextera, vela
 Munere Felgeldi patulum divisa per orbem
 Latius in gentes fundunt medicamina donum;
 Clarescitque chalybs Lybico pretiosior auro
 Pellis, et eoīs præcellit fulgida gemmis. 20
 Tertius hic proceris servat nunc castra, beatum
 Alta secuturus heres ad regna parentem.

¹ CAPUT XLIV.] Vit. Pros.
 Cap. XLVI.

¹⁷ *Munere.*] Muneret, H.

¹⁸ *In gentes . . . donum.*] In-
 genti . . . doni, H.

CAPUT XLV.

*Quantum Oidilualdus successor viri Dei virtutes
suas celare studuerit.*

Hos nam intermedius sociis non segnior almis,
 5 Oidilualde, sacras rexisti providus arces.
 Quem raro proprias aiunt voluisse cuiquam
 Pandere virtutes, torvive cruenta chelydri
 Tela quibus victor confregerit obviis armis.
 Unde manet longum memorabilis illa beatis
 10 Incaute prolapsa semel sententia labris.
 Forte sacer fidam monitis coelestibus aurem
 Dum rigat, accipit has socio de pectore voces,
 ' Quæ, rogo, causa tuo toties quod ab ore fluentem
 Perrumpant varientque silentia crebra loquelam,
 15 Et mediis statuatur metas oblivio dictis? '
 Cui responsa pius paucis ita reddidit heros,
 ' Hoc te, dulcis amor, fixo memorique perennem
 Corde tenere decet, studeat nisi quisque viventum
 Funditus alloquiis avertere sedulus aures,
 20 Non queat æthereas inter dare verba catervas,
 Pandere nec lætis cœli concentibus aures. '
 Dixerat, et trepido perculsus corda tremore
 Singultu afficitur fervens, ac pectora pugnis
 Casta ferit, tandemque gemens erumpit in istam
 25 Perfusus lacrimis post mœsta silentia vocem,
 ' Obsecro te supplex, summi per sceptrâ tonantis,
 Hæc cunctis ut dicta tegas, moribunda quousque
 Membra solo reddam, gradiarque in calle parentum. '
 Sic sua summa sacer conclavibus abdere quamvis

¹ CAPUT XLV.] Vit. Pros.
 XLVI.

² Oidilualdus.] Æþelpaldus,
 C.

⁴ Intermedius.] Inter medios,
 II.

¹⁰ Viventum.] Videntum, H.

Mallet, ab æthereo panduntur munera teste.
 At pia Cutberhtus memorans sæpe acta priorum,
 Ætherea sub laude sui quoque Christus agonis
 Ut fuerat socius, suerat subnectere paucis.
 Sicque duos vario jam munere spiritus idem 5
 Lustravit per dona viros, atque ætheris alti
 Tramite diviso regnum provexit ad unum.

CAPUT XLVI.

*Qualiter anachorita Felgeldus ibidem sit a vultus
 tumore mundatus.* 10

ERGO age, Felgeldus largitor muneris almi
 Prima salutiferi ipse capit documenta vigoris.
 Cui pridem facies informi tacta tumore est,
 Squalens at rigido dum solus inabditur antro,
 Latior ingenito surgit de fomite flamma, 15
 Atque genas maculis livor respergit adurens.
 Qui nova pro veteri dum culmina pangeret æde,
 Illud ovans fesso direptum a pariete velum
 Partiri docuit fide spes certa salutis.
 Primaque dum lymphis corrigia tinguatur almis 20
 Pervia cornigero pateat quo semita ferro,
 Exsiliens lasciva sacro de gurgite gutta
 Lumina respersit sancti vultumque rubentem.
 Ille citus dextra lymphas abstergere curans
 Miratur pestem stupefactus abisse, foresque 25
 Pandere jam reduci sana sub fronte medelæ.
 Et ne forte putet mendum me dicere quisquam,
 Teste Deo dicam, quia presbyter ista fidelis
 Pandebat, vatis fidam cui fatus in aurem,
 'En,' inquit, 'nosti faciem quia presserat olim 30
 Labes acerba meam, sed jam modo gratia Christi

⁴ *Fuerat.*] Altered in H. to 'fuerit.'
⁵ CAPUT XLVI.] Vit. Pros.
 Cap. XLVI.

Cutberhti meritis placavit tristia flagra.
 Mitte manum et tangens me dicere vera probato.
 Clausus namque oculi non quibat acumine cerni,
 Fecerat et priscam morbo fugiente salutem;
 5 Adfore temporibus persensit ab æthere sanctis.

Oratio venerabilis Bædæ presbyteri.

HÆC tibi, cunctorum largitor, Christe, bonorum,
 Dona tui obtulimus summo de munere doni,
 Magnaque præmodicis libantes gaudia dictis
 10 Sanctorum attigimus certamina celsa tuorum,
 Sperantes, illis exoratoribus, ut tu
 Sidereo dignos qui justus in axe coronas,
 Indignis mitis laxes vel debita nobis.
 Ultima sufficiunt illius in ædibus aulæ
 15 Præmia, qua cunctos tua visio, Christe, beavit,
 Vita manens castis, lumenque, salusque per ævum.

³ *Oculi.*] Oculus, *H.*

⁶ *Oratio.*] This title is wanting in the three MSS. which have been collated.

¹⁶ *Ævum.*] ' Bedæ famuli Christi et presbyteri explicit Liber de Virtutibus S. Cutberhti Lindisfarnensis ecclesiæ episcopi.' *H.* The following lines occur at the end of *H.* 2.

' Jusserat ecclesiæ Unigbeorhtus scribere nabilia hoc Abbas hujus, cunctos rogitat qui hic psallere captant, Utque sui memores cantus cumulamine constant, Quo Deus omnipotens sibi crimina cuncta relaxet.'

DOMINO SANCTO AC BEATISSIMO
PATRI EADFRIDO
EPISCOPO.

SED ET OMNI CONGREGATIONI FRATRUM, QUI IN LINDISFAR-
NENSI INSULA CHRISTO DESERVUNT, BÆDA, FIDELIS VES-
TER CONSERVUS, SALUTEM.

PRÆFATIO.

§ 1. QUIA jussistis, dilectissimi, ut in libro, quem
de vita beatæ memoriæ patris nostri Cudbercti
10 vestro rogatu composui, præfationem aliquam,
juxta morem, in fronte præfigerem, per quam
legentibus universis et vestræ desiderium volun-
tatis et obeditionis nostræ pariter assensio fra-
terna claresceret; placuit in capite præfationis et
15 vobis qui nostis ad memoriam revocare, et eis qui
ignorant hæc forte legentibus notum facere; quia
nec sine certissima exquisizione rerum gestarum

Beda's
sources of in-
formation
stated.

² *Eadfrido.*] Eadfrith was bishop of Holy Island from A. D. 698 to 721, and the writer of the celebrated copy of the Gospels preserved in the Cottonian li-
brary, Nero. D. iv. Smith asserts, but upon what authority does not appear, that this volume was written for the especial use of St. Cuthbert himself.

aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea, quæ scripseram, sine subtilissima examinatione testium indubiorum passim transscribenda quibusdam dare præsumsi. Quin potius primo diligenter exordium, progressum et terminum, gloriosissimæ 5 conversationis ac vitæ illius ab his, qui noverant, investigans, quorum etiam nomina in ipso libro, aliquoties ob indicium certum cognitæ veritatis apponenda judicavi, sic demum ad schedulas manum mittere incipio. At digesto opusculo, sed 10 adhuc retento in schedulis, frequenter et reverentissimo fratri nostro Herefrido presbytero huc adventanti, et aliis, qui diutius cum viro Dei conversati vitam illius optime noverant, quæ scripsi legenda atque ex tempore retractanda præstiti, ac 15 nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbantur, sedulus emendavi; sicque omnibus scrupulorum ambagibus ad purum ablatis, certam veritatis indaginem simplicibus explicitam sermonibus commendare membranulis, atque ad vestræ quoque 20 fraternitatis præsentiam asportare curavi, quatenus vestræ auctoritatis judicio vel emendarentur, vel probarentur vera esse, quæ scripta sunt. Quod cum, Domino juvante, patrarem, et coram senioribus ac doctoribus vestræ congregationis libellus 25 biduo legeretur, ac sollertissime per singula ad vestrum pensaretur examen; nullus omnimodis inventus est sermo, qui mutari debuisset, sed

¹² *Herefrido.*] Herefrith was | ch. viii.) and attended St. Cuth-
 abbot of the monastery of Holy | bert during his last illness (ch.
 Island (see the present Legend, | xxxvii.)

cuncta, quæ scripta erant, communi consilio decernebantur absque ulla dubietate legenda, et his, qui religionis studio vellent, ad transscribendum esse tradenda. Sed et alia multa nec minora his, quæ scripsimus, præsentibus nobis, adinvicem conferentes, de vita et virtutibus beati viri superintulistis, quæ prorsus memoriæ digna videbantur, si non deliberato ac perfecto, operi nova interserere vel superadicere minus congruum atque indecorum
 10 esse constaret.

§ 2. Dehinc admonendam vestræ almitatis coronam ratus sum, ut sicut ipse munus obedientiæ meæ, quod jubere estis dignati, promptus solvere non distuli, ita vos quoque ad reddendum mihi
 15 vestræ intercessionis præmium pigri non sitis; sed cum eundem libellum relegentes pia sanctissimi patris memoria vestros animos ad desideria regni cœlestis ardentius attollitis, pro mea quoque parvitate memineritis divinam exorare clementiam, quatenus et nunc pura mente desiderare et
 20 in futuro perfecta beatitudine merear videre bona Domini in terra viventium: sed, et me defuncto, pro redemptione animæ meæ, quasi familiaris et vernaculi vestri, orare, et missas facere, et nomen
 25 meum inter vestra scribere dignemini. Nam et tu, sanctissime antistes, hoc te mihi promisisse jam retines, in cujus etiam testimonium futuræ conscriptionis religioso fratri vestro Gudfrido man-

He requests
the prayers
of the brethren.

²⁸ *Gudfrido.*] It appears from the H. E. v. i. (§ 359), that he afterwards became abbot of Lincolne.

sionario præcepisti, ut in albo vestræ sanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. Sciat autem sanctitas vestra, quia vitam ejusdem Deo dilecti patris nostri, quam vobis prosa editam dedi, aliquanto quidem brevius, sed eodem tamen 5 ordine, rogantibus quibusdam e nostris fratribus, heroicis dudum versibus edidi; quos si vos habere delectat, a nobis exemplar accipere potestis; in cujus operis præfatione promisi me alias de vita et miraculis ejus latius esse scripturum, quam 10 videlicet promissionem in præsentī opusculo, prout Dominus dederit, adimplere satago. Orante ergo me pro vobis, beatitudinem vestram Dominus omnipotens custodire dignetur incolumem, dilectissimi fratres et domini mei. Amen.

15

¹ *Albo vestræ sanctæ congregationis.*] An allusion to the custom which prevailed in monastic establishments of recording the names of benefactors in a book which was called the 'Liber Vitæ.' The record of the Durham benefactors is yet preserved, and is written in alternate lines of gold and silver.

See MS. Cott. Domit. A. vii, and a description of it in Raine's *St. Cuthbert*, p. 95, edit. 4, Durham, 1828. Much curious information respecting the recitation of names of benefactors in the Canon of the Mass is collected by Martene, in his work *De Antiq. Eccl. Ritibus*, i. 145, edit. Bass. 1738.

INCIPIT LIBER DE
VITA ET MIRACULIS
SANCTI CUDBERTI
LINDISFARNENSIS EPISCOPI.

5

CAPUT I.

*Quomodo puer Dei Cudbertus per infantem sit præ-
dicto episcopatu admonitus.*

§ 3. PRINCIPIUM nobis scribendi de vita beati Cud-
berti Hieremias propheta consecrat, qui anacho-
10 reticæ perfectionis statum glorificans ait, Bonum
est viro cum portaverit jugum ab adolescentia
sua; sedebit solitarius et tacebit, quia levabit se
super se. Hujus namque boni dulcedine accensus,
vir Domini Cudbertus ab ineunte adolescentia
15 jugo monachicæ institutionis collum subdidit; et
ubi opportunitas juvit, arrepta etiam conversatione
anachoretica, non paucis tempore solitarius sedere
atque ob suavitatem divinæ contemplationis ab
humanis tacere delectabatur alloquiis. Sed ut hæc
20 in majore ætate posset, superna illum gratia ad
viam veritatis paulatim a primis jam pueritiæ in-
citaverat annis; siquidem usque ad octavum ætatis

St. Cuthbert's
infancy.

⁵ CAPUT I.] Vit. Met. Cap. 1; | ⁹ Hieremias.] Thren. iii. 27.
Vit. Anon. § 4.

annum, qui post infantiam pueritiæ primus est, solis parvulorum ludis et lasciviæ mentem dare noverat, ita ut illud beati Samuelis tunc de ipso posset testimonium dici, Porro Cudberctus necdum sciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei ^s sermo Domini. Quod in præconium laudis dictum est pueritiæ illius, qui ætate major perfecte jam cogniturus erat Dominum, ac sermonem Domini revelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo, ut diximus, jocis et vagitibus, et juxta quod ¹⁰ ætatis ordo poscebat, parvulorum conventiculis interesse cupiebat, ludentibus colludere desiderabat; et quia agilis natura atque acutus erat ingenio, contententibus ludo sæpius prævalere consueverat, adeo ut, fessis nonnunquam ceteris, ille inde- ¹⁵ fessus adhuc, si qui ultra secum vellent certare quasi victor lætabundus inquireret. Sive enim saltu, sive cursu, sive luctatu, seu quolibet alio membrorum sinuamine, se exercerent, ille omnes æquævos, et nonnullos etiam majores, a se gloria- ²⁰ batur esse superatos. Cum enim esset parvulus, ut parvulus sapiebat, ut parvulus cogitabat; qui postmodum factus vir plenissime ea, quæ parvuli erant, deposuit.

His future
bishoprick
predicted.

§ 4. Et quidem divina dispensatio primitus ²⁵ elationem animi puerilis digno pædagogo compescere dignata est. Nam, sicut beatæ memoriæ Trumuine episcopus ab ipso Cudbercto sibi dictum perhibebat, dum quadam die solito luctamini in

¹ *Samuelis.*] 1 Reg. iii. 7.
² *Trumuine episcopus.*] See Acta Sanct. Februar. tom. ii. p. 414. He was bishop of the Picts (H. E. iv. 12, § 288), was one of those who induced St. Cuthbert to accept the bishop-
rick of Lindisfarne (iv. 28, § 347), and upon the death of Ecgrith, king of Northumbria, in A. D. 684, was driven from his diocese and compelled to take refuge in the monastery of Whitby (iv. 26, § 341).

campo quodam non modica puerorum turba insis-
 teret, interesset et ipse, et sicut ludentium levitas
 solet, contra congruum naturæ statum variis flexi-
 bus membra plerique sinuarent, repente unus de
 5 parvulis, triennis ferme, ut videbatur, accurrit ad
 eum, et quasi senili constantia cœpit hortari, ne
 jocis et otio indulgeret, sed stabilitati potius men-
 tem simul et membra subjugaret. Quo monita
 spernente, luget ille corruens in terram et faciem
 10 lacrimis rigans. Accurrunt consolaturi ceteri, sed
 ille perstat in fletibus. Interrogant quid haberet
 repentinum, unde tantis afficeretur lamentis. At
 ille tandem exclamans, consolanti se Cudbercto,
 ‘ Quid,’ inquit, ‘ hæc, sanctissime antistes et pres-
 15 byter Cudbercte, et naturæ et gradui tuo contraria
 geris? Ludere te inter parvulos non decet, quem
 Dominus etiam majoribus natu magistrum virtutis
 consecravit.’ Audiens hæc bonæ indolis puer,
 fixa intentione suscepit, mæstumque infantem piis
 20 demulcens blanditiis, relicta continuo ludendi
 vanitate, domum rediit, ac stabiliior jam ex illo
 tempore animoque adolescentior exsistere cœpit;
 illo nimirum Spiritu interius ejus præcordia do-
 cente, qui per os infantis extrinsecus ejus auribus
 25 insonuit. Nec mirandum cuiquam, parvuli lasci-
 viam per parvulum potuisse, Domino agente, cohi-
 beri, qui ad prohibendam prophetæ insipientiam in
 ore subjugalis muti rationabilia verba, cum voluit,
 edidit, in cujus laude veraciter dictum est, Quia ex
 30 ore infantium et lactantium perfecisti laudem.

²⁸ *Subjugalis muti.*] 2 Pet. | ²⁹ *Dictum est.*] Psal. viii. 2.
 ii. 10.

CAPUT II.

*Quomodo genu dolente claudus effectus sit, et angelo
medicante sanatus.*

His diseased
knee cured
by an angel.

§ 5. VERUM quia omni habenti dabitur et abundabit, id est, habenti propositum amoremque virtutum, harum copia superno munere donabitur; quoniam puer Domini Cudberctus, quæ per hominum accepit hortamenta, sedulo corde retinebat, etiam angelico visu et affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptum, illius acri cepit tumore grossescere, ita ut nervis in poplite contractis, pedem primo a terra suspensum claudicans portaret, dehinc ingravescente molestia, omni privaretur incessu. Qui die quadam deportatus foras a ministris atque sub divo recumbens, vidit repente venientem de longe equitem albis indutum vestimentis et honorabilem vultu, sed et equum, cui sedebat, incomparandi decoris. Qui cum adveniens mansueto illum salutarer alloquio, addidit quasi per jocum inquirere, si aliquod tali hospiti præbere vellet obsequium. At ille, 'Jam,' inquit, 'promptissime cuperem tuis astare devotus obsequiis, si non, exigentibus culpis, hujus languoris compede retinerer. Diu namque est quod molestia genu tumentis oppressus, nulla cujuslibet medicorum industria possum sanari.' Qui desiliens equo ac genu languidum diligentius considerans, 'Coque,' inquit, 'triticeam in lacte farinam, et hac confectione calida tumorem superungue, et sanaberis.' Et his dictis, ascendens equum abiit. Ille

¹ CAPUT II.] Vit. Anon. § 7; Vit. Met. Cap. II.

jussis obtemperans post dies paucos sanatus est, agnovitque angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, mittente illo, qui quondam Raphaellem archangelum ad sanandos Tobiae visus destinare dignatus est. Quod si cui videtur incredibile angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabæorum, in qua angeli in equis, et ad Judæ Machabæi et ad ipsius Templi defensionem advenisse memorantur.

10

CAPUT III.

Quomodo ventis oratione mutatis, rates oceano delapsas revocavit ad litus.

§ 6. AB hoc autem tempore devotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, Certain ships saved by his prayers.
 15 sæpe in angustiis se vallantibus orans ad Dominum, angelica meruit opitulatione defendi, nec non etiam pro aliis in periculo constitutis, quia benigna pietate supplicabat exaudiebatur ab illo, qui clamantem pauperem exaudire, et ex omnibus
 20 tribulationibus ejus consuevit eripere. Est denique monasterium non longe ab ostio Tini fluminis ad meridiem situm, tunc quidem virorum, nunc autem, mutato, ut solet per tempora rerum statu, Virginum Christo servientium, nobili examine pol-
 25 lens. Qui videlicet famuli Christi, dum ligna monasterii usibus apta per memorati alveum fluminis

⁴ Tobie.] Cap. v. et vi.

⁹ Memorantur.] 2 Machab. iii. 25; v. 2; x. 29.

¹⁰ CAPUT III.] Vit. Met. Cap. III; omitted in the Anonymous Life.

²¹ Tini fluminis.] The Bollandists and Smith here understand

the small stream in Lothian upon which was situated the monastery of Tiningham, not the river which divides the counties of Northumberland and Durham; but the facts mentioned in Cap. ix. make this questionable.

de longe ratibus veherent, jamque e regione ejusdem monasterii vehendo devenirent, ac rates ad terram educere conarentur, ecce, subito ventus ab occasu tempestivus assurgens abripuit rates, atque ab ostio fluminis trahere cœpit. Quod videntes e monasterio Fratres, emissis fluvio naviculis, eos, qui in ratibus laborabant, adjuvare nitebantur, sed vi fluminis ac ventorum violentia superati nequaquam valebant. Unde facta desperatione humani adjutorii, fugerunt ad Divinum. Egressi namque de monasterio, et labentibus in oceanum ratibus, collecti in proxima obice flectebant genua, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen jamjamque irruere cernebant. Sed provisione divina, quamvis diu precantium vota sunt dilata, ut videlicet quanta esset in Cudbercto virtus precandi patesceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat et ipse. Quæ cum, aspectantibus cum tristitia monachis, raptas porro per mare cerneret rates, adeo ut quasi quinque aves parvulæ, (quinque enim rates,) undis insidentes apparerent, cœpit irridere vitam conversationis eorum, quasi merito talia paterentur, qui communia mortalium jura spernentes, nova et ignota darent statuta vivendi. Prohibuit Cudberctus probra deridentium, 'Quid agitis,' inquit, 'fratres, maledicentes his quos in letum jam trahi videtis? nonne melius esset et humanius Dominum pro eorum salute precari, quam de illorum gaudere periculis?' At illi rustico et animo et ore stomachantes adversus eum, 'Nullus,' inquiunt, 'hominum pro eis roget, nullius eorum misereatur Deus, et qui veteres culturas hominibus tulere, et novæ qualiter observari debeant nemo novit.' Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum genua flexit, caput in terram

declinavit, statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus, integras ad terram eiecit, et juxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem rustici erubuerunt de sua infidelitate, fidem vero venerabilis Cudbercti et tunc laude digna prædicabant, et deinceps prædicare nullatenus cessabant; adeo ut Frater quidam nostri monasterii probatissimus, cujus ipse hæc relatione didici, sese hæc ab uno ipsorum rusticæ simplicitatis viro, et simulandi prorsus ignaro, coram multis sæpe assistentibus audisse narraverit.

CAPUT IV.

*Quomodo cum pastoribus positus animam sancti Aidani
15 episcopi ad cælum ferri ab angelis aspexerit.*

§ 7. AT ubi gubernatrix vitæ fidelium gratia Christi A. D. 651.
voluit famulum suum arctioris propositi subire The death of
virtutem, altioris præmii gloriam promereri, con- St. Aidan re-
tingit eum remotis in montibus commissorum sibi vealed to him.
20 pecorum agere custodiam. Qui dum nocte qua-
dam, dormientibus sociis, ipse juxta morem per-
vigil in oratione duraret, vidit subito fuscum de
cælo lumen medias longæ noctis interrupuisse
tenebras. In quo cœlestium choros agminum ter-
25 ram petisse, nec mora sumta secum anima claritatis
eximiæ cœlestem rediisse ad patriam. Compunctus
est multum hoc visu Deo dilectus adolescens, ad
subeundam gratiam exercitii spiritalis, ac prome-
rendæ inter magnificos viros vitæ felicitatisque

¹³ CAPUT IV.] Vit. Met. Cap. | the locality of these see the
iv.; Vit. Anon. § 8. | Anonymous Life, § 8.
¹⁹ Remotis in montibus.] For

A. D. 651. perennis confestim Deo laudes, gratiarumque referens actiones, sed et socios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione provocans. ‘Heu miseri,’ inquit, ‘qui somno et inertiae dediti, non meremur semper vigilantium ministrorum Christi cernere lucem. En, ipse cum modico noctis tempore pervigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi. Aperta est janua coeli, et inductus illuc angelico comitatu spiritus cujusdam sancti, qui nunc nobis in infima caligine versantibus, supernae mansionis gloriam ac Regem illius Christum perpetuo beatus intuetur. Et quidem hunc vel episcopum quemlibet sanctum, vel eximium de fidelium numero virum fuisse existimo, quem tantae splendore lucis, tot ducentium choris angelorum coelis, allatum vidi.’ Hæc dicens vir Domini Cudberctus non parum corda pastorum ad reverentiam divinæ laudationis accendit. Agnovitque, mane facto, antistitem Lindisfarnensis ecclesiæ Aidanum, magnæ utique virtutis virum, per id temporis, quo viderat raptum de corpore, coelestia regna petisse, ac statim commendans suis pecora, quæ pascebat, dominis, monasterium petere decrevit.

¹⁸ *Mane facto.*] The narrative of the anonymous writer is here much more correct, according to whom the intelligence of Aidan’s death did not reach Cuthbert until ‘post paucos dies.’

¹⁹ *Aidanum.*] Acta SS. 31 Aug.
²⁰ *Statim.*] If this expression is interpreted literally, it follows that Cuthbert embraced monachism in A. D. 651, in which year Aidan died.

CAPUT V.

*Quomodo iter faciens cibos, Domino procurante,
percepit.*

§ 8. CUMQUE novum vitæ continentioris ingressum
5 sedulo jam corde meditaretur, affuit gratia superna,
quæ animum ejus arctius suo in proposito firmaret
ac manifestis edoceret indiciiis, quia quærentibus
regnum Dei et justitiam ejus, et ea quæ ad victum
corporis pertinent beneficio divinæ promissionis
10 adjiciuntur. Quadam namque die dum iter solus
ageret, divertit hora tertia in villam, quam eminus
positam forte reperit. Intravitque domum cujus-
dam religiosæ matrisfamilias paululum ibidem
quiescere desiderans, et jumento potius, cui sede-
15 bat, quam sibi alimentum poscere curans; erat
enim tempus incipientis brumæ. Suscepit ergo
eum mulier benigne, rogavitque sollicite ut pran-
dium parare atque illum reficere liceret. Negavit
vir Domini, 'Non possum,' inquit, 'adhuc man-
20 ducare, quia dies Jejunii est,' erat namque sexta
Sabbati, qua plerique fidelium ob reverentiam
Dominicæ passionis usque ad nonam horam solent
protelare jejunium. Perstitit in rogando mulier,

A. D. 651.
Miraculously
supplied with
food.

¹ CAPUT V.] Vit. Met. Cap. vi.; Vit. Anon. § 9.

²⁰ *Dies Jejunii est.*] Considerable diversity of usage prevailed in different churches in regard to fasting on this day. 'Exorta est illa in regia illa veste varietas, ut alii, sicut maxime populi orientis, propter requiem significandam, mallent relaxare jejunium; alii propter humilitatem mortis Domini jejunare, sicut

Romana et nonnullæ Occidentis ecclesiæ.' S. August. Ep. ad Casulanum, p. 392, ed. Basil. 1569. Concerning the adoption of this custom in England and the rules and decrees of Councils by which it was sanctioned, see Spelm. Conc. i. 417, Constit. Odonis Archiep. Cantuar. A. D. 943; p. 518, Concil. Ænham. Gener. A. D. 1009; p. 614, Capit. incert. temp.

A. D. 651. hospitalitatis studio devota. ‘Ecce,’ inquit, ‘in itinere, quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies; et quidem longum restat iter, neque ante solis occubitum valet consummari. Unde precor antequam egrediaris accipias cibos, 5 ne tota die jejunium sustinere, vel etiam procrastinare cogaris.’ At ille, quamvis multum rogante femina, rogantis instantiam religionis amore devincens, jejunus diem duxit ad vesperum.

§ 9. Cumque, instante jam vespera, cerneret se 10 iter, quod proposuerat, eodem die non posse finire, neque ulla in proximo hominum hospitia, ubi manere posset, adesse, ecce, subito iter faciens vidit juxta pastorum tuguria, quæ æstate infirmiter posita, tunc jam deserta patebant. Huc propter 15 manendum ingrediens, equum in quo venerat alligavit ad parietem, collectumque fœni fasciculum, quem tecto ventus abstulerat, edendum illi apposuit. Ipse orando horam ducere cœpit, at subito inter psalmodiam vidit equum elato sursum capite 20 tecta casæ carpentem ore, josumque trahentem, atque inter cadentia fœna tecti involutum pariter decidere linteum; volensque dignoscere certius quid esset, finita oratione, accessit et invenit involutum linteo dimidium panis calidi et carnem, 25 quæ ad unam sibi refectionem sufficere possent. Laudemque decantans beneficiis cœlestibus, ‘Deo,’ inquit, ‘gratias ago, qui et mihi pro amore ejus jejunanti, et meo comiti cœnam prævidere dignatus est.’ Divisit ergo fragmen panis, quod invenit, 30 partemque ejus dimidiam equo dedit, reliquam suo esui reservavit, atque ex illo jam die promptior factus est ad jejunandum, quia nimirum intellexit

²¹ *Josumque trahentem.*] ‘Jusum est ei Susum, vel Sursum.’
sum, id est, Deorsum, contrari- | Joh. de Janua.

ejus dono sibi refectionem procuratam in solitu- A. D. 651.
dine, qui quondam Heliam solitarium, quia nullus
hominum aderat qui ministraret, ejusdemmodi cibo
per volucres non pauco tempore pavit; cujus oculi
5 super timentes eum, sperantes autem in miseri-
cordia ejus, ut eripiat a morte animas eorum, et
alat eos in fame. Hæc mihi religiosus nostri mo-
nasterii, quod est ad ostium Uiri fluminis, pres-
byter nomine Inguald, qui nunc longæ gratia
10 senectutis, magis corde mundo cœlestia quam
terrena carnalibus contemplatur aspectibus, ab
ipso Cudbercto jam tunc episcopo se audisse per-
hibuit.

CAPUT VI.

15 *Quod ei testimonium venienti ad monasterium Boisil
vir Sanctus in spiritu prophetaverit.*

§ 10. INTEREA venerabilis Domini servus, relictis A. D. 651.
seculi rebus, monasterialem properat subire disci-
plinam, utpote cœlesti visione ad appetenda per-
20 petuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam
pro Domino esuriem sitimque temporalem epulis
invitatus cœlestibus. Et quidem Lindisfarnensem
ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum
doctrina et exemplis instrui posset, noverat, sed
25 fama preventus Boisili sublimium virtutum mo-
nachi et sacerdotis, Mailros petere maluit. Casu-
que contigit, ut cum illo proveniens equo desi-
lisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam,
ipsum pariter equum et hastam, quam tenuerat

Cuthbert's
journey to
Melrose.

²⁸ *Mailros.*] See H. E. iv. 17.

²⁹ *Hastam.*] The illuminations
preserved in Saxon manuscripts,
such as Caedmon, show that a

traveller was generally pro-
vided with a spear during his
journies.

A. D. 651. manu, ministro dedisset, nec dum enim habitum deposuerat secularem, Boisilus ipse præ foribus monasterii consistens, prior illum videret. Prævidens in spiritu quantus conversatione esset futurus, quem cernebat, hoc unum dixit astantibus, 5
 'Ecce servus Dei,' imitatus illum, qui venientem ad se Nathanael intuitus, 'Ecce,' inquit, 'vir Israelita, in quo dolus non est.' Sicut religiosus ac veteranus Dei famulus et presbyter Sigfridus solet attestari, qui eidem Boisilo hæc dicenti inter 10 alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est Gyrvensi, monasterio perfectum in Christo agens virum, et inter ægra spiritus extremi suspiria lætum vitæ alterius 15 sitiens introitum. Nec plura loquens Boisilus pervenientem mox ad se Cudberctum benigne suscepit, causamque sui itineris exponentem, quia, videlicet, monasterium seculo prætulit, benignus secum retinuit. Erat enim Præpositus ejusdem 20 monasterii.

Becomes a
 monk there.

§ 11. Et post dies paucos, adveniente viro beatæ recordationis Eata, tunc presbytero et abbate monasterii ipsius, postea Lindisfarnensis ecclesiæ, simul et ejusdem loci antistite, indicavit ei de 25 Cudbercto, et quia boni propositi animum gereret exposuit, obtinuitque apud eum ut, accepta tonsura, Fratrum consortio jungeretur. Quod ingressus monasterium confestim æqualem ceteris Fratribus Vitæ Regularis observantiam tenere, 30 vel etiam arctioris disciplinæ studiis supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, at-

⁷ *Inquit.*] St. John i. 47.

⁸ *Sigfridus.*] A different individual from the abbot of

Wearmouth, who died in A. D.

689.

²² *Operandi.*] The rule of St.

que orandi solertior. Sed et juxta exemplum A.D. 651. Samsonis fortissimi quondam Nazarei, ab omni quod inebriare potest sedulus abstinebat; non autem tantam escarum valebat subire continentiam, ne necessariis minus idoneus efficeretur operibus. Erat enim robustus corpore et integer viribus, et ad quæcunque volebat aptus exercitia laboris.

CAPUT VII.

10 *Quomodo angelum hospitio suscipiens dum panem quærit ministrare terrenum, cælesti ab eodem remunerari meruerit.*

§ 12. CUMQUE post aliquot annos regi Alchfrido placeret pro redemptione animæ suæ locum quen-
 15 dam regni sui, qui vocatur Inhrypum, ad construendum ibidem monasterium, Eatan abbati donare, tollens idem abbas quosdam e Fratribus secum, in quibus et Cudberctum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eisdem quibus antea Mailros
 20 institutis Disciplinæ Regularis imbuit. Ubi famulus Domini Cudberctus suscipiendorum officio Præpositus hospitum, probandæ suæ gratia devo-

Visited by an angel at Hrypum.

Benedict (cap. 48), as well as almost every other code of monastic discipline, enjoined manual labour upon its followers, and a number of illustrations collected by Martene, De Antiq. Eccl. Rit. iv. 23, proves how generally such commands were obeyed.

⁹ CAPUT VII.] Vit. Met. Cap. vii; Vit. Anon. § 12.

¹⁰ Inhrypum.] The grant was made before A. D. 660.

²² Præpositus hospitum.] An office of trust and dignity. In the graphic account of his duties given in the Consuetudinary of the Canons Regular of St. Victor at Paris (printed by Martene, de Antiq. Eccl. Disc. iii. App. p. 260), he is described as ‘..virum moribus et disciplina eruditum, qui sciat singulis advenientibus, prout religio et honestas exigit, morem gerere et deferre obsequium.’

A. D. 651. tionis angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens etenim primo mane de interioribus monasterii ædibus ad hospitem cellulam, invenit inibi quendam sedentem juvenem, quem hominem æstimans solito mox humanitatis more suscepit. 5 Nam lavandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, linteo extersit, fovendos humiliter manibus suo in sinu composuit, atque ut horam diei tertiam etiam cibo reficiendus exspectaret, rogavit, ne, si jejunos iret, fame pariter et frigore lassaretur hiberno. 10 Putabat namque hominem nocturno itinere simul et flatibus defessum niveis, illo requiescendi gratia diluculo divertisse. Negavit ille, et se cito iturum, quia longius esset mansio ad quam properaret, respondit. At Cudberctus diu multum rogans, 15 tandem adjuratione addita divini nominis, ad manendum coegit; statimque ut, expletis horæ tertię precibus, vescendi tempus aderat, adposuit mensam, sumendas obtulit escas, et ‘Obsecro te,’ inquit, ‘frater, reficias, dum rediens panem calidum adfero, spero enim quia jam cocti sunt modo.’ At ubi rediit, non invenit hospitem, quem edentem reliquerat, explorat vestigia quo iret, sed nulla uspiam cernit, recens autem nivis terram texerat, quæ facillime viantis iter proderet, et quo decli- 25 naret, monstraret. Stupefactus ergo vir Domini, et secum quærens de facto reposuit mensam in conclavi. Quod ingressus continuo obviam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem unde esset orta tanta odoris suavitas, vidit juxta 30 positos tres panes calidos, insoliti candoris et gratiæ. Pavensque talia secum loquitur, ‘Cerno quod angelus Dei erat quem suscepī, pascere, non

^o *Horam diei tertiam.*] The | charged are illustrated by the
duties which Cuthbert here dis- | work referred to in the last note.

pasci veniens. En, panes attulit quales terra gignere nequit; nam et lilia candore, et rosas odore, et mella præcellunt sapore. Unde constat quia non densa tellure orti, sed de paradiso voluptatis
5 allati sunt. Nec mirum quod epulas in terris sumere respuerit humanas, qui æterno vitæ pane fruitur in cœlis.' Itaque vir Domini de ostensa miraculi virtute compunctus, majorem ex eo virtutum operibus curam impendebat; crescentibus
10 autem virtutibus crevit et gratia cœlestis. Denique sæpius ex eo tempore angelos videre et alloqui, sed et esuriens cibis specialibus sibi a Domino præparatis meruit refici. Nam quia affabilis et jocundus moribus erat, plerumque dum ad ex-
15 emplum vivendi præsentibus patrum præcedentium gesta referret, etiam quid sibi doni spiritalis superna pietas contulerit humiliter interserere solebat; et aliquando autem velate, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audi-
20 ere, quia de seipso dixerit intelligebant, juxta exemplum Magistri gentium, qui modo aperte suas virtutes replicat, modo sub prætextu alterius personæ loquitur, 'Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim raptum usque ad tertium
25 cœlum.'

²³ *Loquitur.*] 2 Corinth. xii. 2.

CAPUT VIII.

*Quod salvato a languore Cudbercto Boisil moriturus
quæ essent ventura prædixerit.*

A. D. 661.
Expelled
from Hry-
pam.

§ 13. INTEREA, quia fragilis est et more freti volu-
bilis omnis seculi status, instante subito turbine, 5
præfatus abbas Eata cum Cudbercto et ceteris,
quos secum adduxerat, Fratribus domum repulsus
est, et locus monasterii, quod condiderat, aliis ad
incolendum monachis datur. Nec memoratus ath-
leta Christi mutatione locorum mutavit mentem 10
ab arrepto semel proposito militiæ cœlestis; verum
diligentissime, juxta quod et ante facere consue-
verat, beati Boisili dictis pariter auscultabat et
actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris
ejus presbyter, et abbas quondam monasterii Lin- 15
disfarnensis ipsum referre solitum testatur, morbo
pestilentiæ, quo tunc plurimi per Brittaniam longe
lateque deficiebant, correptus est. At Fratres mo-
nasterii illius totam pro ejus vita et salute pre-
cantes noctem duxere pervigilem; omnes enim 20
quasi hominis sancti necessariam sibi ejus adhuc
in carne præsentiam rebantur. Quod dum ipsi
mane quidam de illis indicaret, nam nesciente eo

⁷ *Repulsus est.*] Concerning this measure see H. E. iii. 25, and v. 19, 20, by which it appears that the congregation of which St. Cuthbert was a monk was expelled to make room for St. Wilfrid and those, who like him, adhered to the Roman computation of Easter. Mabillon, Act. SS. Ord. S. Bened. ii. 878, (edit. Paris) appears, therefore, to be in error when he affirms

that St. Cuthbert did not receive the Scottish tonsure, but the Roman; the passage in the Anonymous Life (§ 12), on which this assertion is founded being considered by the Editors of the Acta SS. to be an interpolation. The substance of this note is borrowed from Smith.

¹⁴ *Herefridus.*] See the Preface to the present Life, § 1.

fecerant, respondens statim, ' Et quid jaceo ?' in- A. D. 661.
quit, ' neque enim putandum est, quia tot talium-
que virorum preces Deus despexerit. Date bacu-
lum et caligas ;'—confestimque exsurgens cœpit
5 tentare incessum, baculo innitens, et crescente per
dies virtute, sanitatem quidem recepit: sed quia
tumor, qui in femore ejus parebat, paulatim a
superficie detumescens corporis ad viscerum inte-
riora prolapsus est, toto pæne vitæ suæ tempore
10 aliquantulum interaneorum non cessabat sentire
dolorem, videlicet ut juxta Apostolorum, ' Virtus
in infirmitate perficeretur.'

§ 14. Quem cum famulus Domini Boisil a valedi- His recovery
tudine sanatum cerneret, ait, ' Vides, frater, quia from illness.
15 liberatus es a molestia, qua laborabas, et dico tibi
quod ea jam ultra tangendus non es, neque hoc
moriturus in tempore; simulque moneo, ut quia
me mors vicina præstolatur, discere a me aliquid
quamdiu docere valeam non omittas. Non enim
20 plusquam septem dies sunt, quibus mihi ad docen-
dum sanitas corporis, et linguæ suppetat virtus.'
Respondit Cudberctus, nihil hæsitans de veritate
dictorum illius, ' Et quid, rogo, optimum mihi est
legere, quod tamen una valeam consummare sep-
25 timana? At ille, ' Johannem,' inquit, ' Evange-
listam. Est autem mihi codex habens quater-

¹³ Boisil.] The death of Boisil is proved by Smith to have happened shortly after the expulsion of Eata from Hrypun, A. D. 661, in opposition to those who wish to extend it to A. D. 664. See H. E. v. 19; III. 26; IV. 27.

²⁵ Johannem Evangelistam.] There is a striking similarity between the manner in which

Boisil spent the last days of his life, and what we know of Beda's occupations under similar circumstances. See the letter of Cuthbert, Beda's disciple, printed in the Preface to the first volume of this Edition.

²⁶ Quaternio.] A fold or gathering of parchment, similar to one of our folded sheets in a printed book.

A. D. 661. niones septem, quas singulis diebus singulas possumus, Domino adjuvante, legendo, et, quantum opus est inter nos, conferendo percurrere.' Factum est ut dixerat. Quam ideo lectionem tam citissime complere valebant, quia solam in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem quæstionum profunda tractabant. Completa ergo post septem dies lectione, memorato arreptus morbo vir Domini Boisil diem pervenit ad ultimum, et hoc magna exultatione transcenso, gaudia perpetuæ lucis intravit. Ferunt illum his septem diebus omnia Cudbercto, quæ ei futura restabant, exposuisse; propheticus namque, ut dixi, et miræ sanctitatis erat homo. Denique præfatae acerbitatem pestilentiae triennio priusquam veniret Eatan abbati suo prædixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celavit; ipsum vero abbatem suum non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dysenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone præmonuit. Sed et Cudbercto inter alia, quia episcopus esset ordinandus insinuavit. Unde idem Cudberctus postmodum in secessu anachoreseos positus, dicere quidem nulli volebat, quia episcopum eum prædixerit futurum; sed tamen visitantibus se aliquoties Fratribus, solebat multo cum dolore protestari, ' Quia etiam si fieri possit, ut in caute permodicam domunculam habens deliteam, ubi circumferentes me undique fluctus oceani tumescentis a cunctorum mortalium visu pariter et cognitione recludent; nec sic quidem liberum me ab insidiis mundi fallentis æstimo, sed ibi quoque, quia qualibet ex causa philargyria me tentans abripere possit, vereor.'

Death of
Boisil.

CAPUT IX.

*Quam sedulus erga ministerium verbi Cudberctus
exstiterit.*

§ 15. POST obitum ergo dilecti Deo sacerdotis
 5 Boisili memoratum Præpositi officium Cudberctus
 suscepit, et per aliquot annos spiritali, ut sanctum
 decebat, exercens industria, non solum ipsi mo-
 nasterio regularis vitæ monita, simul et exempla
 præferebat, sed et vulgus circumpositum longe
 10 lateque a vita stultæ consuetudinis ad cœlestium
 gaudiorum convertere curabat amorem. Nam et
 multi fidem, quam habebant, iniquis profanabant
 operibus; et aliqui etiam tempore mortalitatis,
 neglecto fidei, quo imbuti erant, sacramento, ad er-
 15 ratica idololatriæ medicamina concurrebant, quasi
 missam a Deo conditore plagam per incantationes
 vel alligaturas, vel alia quælibet dæmoniacæ artis
 arcana, cohibere valerent. Ad utrorumque ergo
 corrigendum errorem crebro ipse de monasterio
 20 egressus, aliquoties equo sedens, sed sæpius pedi-
 bus incedens, circumpositas veniebat ad villas, et
 viam veritatis prædicabat errantibus, quod ipsum
 etiam Boisilus suo tempore facere consueverat.
 Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum,
 25 ut, veniente in villam clerico vel presbytero, cuncti
 ad ejus imperium Verbum audituri confluerent,
 libenter ea, quæ dicerentur, audirent, libentiusque,
 quæ audire et intelligere poterant, operando se-
 querentur. Porro Cudbercto tanta erat docendi

A. D. 661.
 St. Cuthbert
 instructs the
 people.

¹ CAPUT IX.] See H. E. iv. | round parts of the body. See
 27. | Du Cange, under the word
¹⁷ Alligaturas.] Amulets bound | 'Ligatura.'

A. D. 661. peritia, tantus amor persuadendi quæ cœperat, tale vultus angelici lumen, ut nullus præsentium latebras ei sui cordis celare præsumeret, omnes palam, quæ gesserant, confitendo proferrent, quia nimirum hæc eadem illum latere nullo modo putabant, et confessa dignis, ut imperabat, pœnitentiæ fructibus abstergerent. Solebat autem ea maxime loca peragrarare, illis prædicare in viculis, qui in arduis, asperisque montibus procul positi aliis horrore erant ad visendum, et paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum prohibebant accessum. Quos tamen ille pio libenter mancipatus labori tanta doctrinæ excolebat industria, ut de monasterio egrediens, sæpe hebdomada integra, aliquando duabus vel tribus, nonnunquam etiam mense pleno, domum non rediret, sed demoratus in montanis plebem rusticam verbo prædicationis simul et exemplo virtutis ad cœlestia vocaret.

CAPUT X.

Quomodo animalia maris, in quo pernox oraverat, illi regresso præbuerint obsequium, et Frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, ejus sit oratione recreatus.

Visita Cold-
ingham.

§ 16. CUM vero sanctus vir in eodem monasterio virtutibus signisque succresceret, fama operum ejus circumquaque crebresceret, erat sanctimonialis femina et Mater ancillarum Christi, nomine Æbbe,

¹⁹ CAPUT X.] Vit. Anon. § 13; Vit. Met. Cap. viii.

²⁴ In eodem monasterio.] Name-ly, Melrose.

²⁷ Æbbe.] She was the daughter of Ethelfrith king of North-

umbria, and sister of Oswi and Oswald. She died A. D. 683, Capgrave says upon the 8th of the kalends of September, four years before the decease of St. Cuthbert.

regens monasterium, quod situm est in loco, quem A. D. 661.
 Coludi Urbem nuncupant, religione pariter et nobilitate cunctis honorabilis, namque erat soror
 uterina regis Osuii. Hæc ad virum Dei mittens,
 5 rogavit, ut se suumque monasterium gratia exhortationis invisere dignaretur. Nec negare potuit
 quod ab eo caritas ex ancillæ Dei corde poposcit.
 Venit igitur ad locum, diesque aliquot ibi permanens
 viam justitiæ, quam prædicabat, omnibus
 10 actu pariter et sermone pandebat.

§ 17. Qui cum more sibi solito, quiescentibus
 noctu ceteris, ad orationem solus exiret, et post
 longas intempestæ noctis vigiliis tandem, instante
 hora communis synaxeos, domum rediret; quadam
 15 nocte unus e Fratribus ejusdem monasterii, cum
 egredientem illum silentio cerneret, clanculo secutus
 ejus vestigia, quo ire, quidve agere vellet, dignoscere quærebat. At ille egressus monasterio,
 sequente exploratore, descendit ad mare, cujus
 20 ripæ monasterium idem superpositum erat; ingressusque
 altitudinem maris, donec ad collum usque ac brachia unda
 tumens adsurgeret, pervigiles undisonis in laudibus tenebras noctis exegit.
 Appropinquante autem diluculo, ascendens in
 25 terram, denuo cœpit in littore flexis genibus orare.
 Quod dum ageret, venere continuo duo de profundo
 maris quadrupedia, quæ vulgo Lutræ vocantur. Hæc ante
 illum strata in arena, anhelitu suo pedes ejus fovere
 cœperunt, ac villo satagebant
 30 extergere; completoque ministerio, percepta ab eo
 benedictione, patrias sunt relapsa sub undas. Ipse domum
 reversus, canonicos cum Fratribus

Circumstances
 which there
 occur.

² *Coludi Urbem.*] Coldingham in Berwickshire. See H. E. iv. 19.

¹⁴ *Communis synaxeos.*] Matins, or lauds, celebrated at the dawn of day.

A. D. 661. hymnos hora competente complevit. At Frater, qui eum de speculis præstolabatur, percussus pavore ingenti, vix præ angustia premente domum nutante gressu pervenit; primoque mane accedens ad eum sese in terram stravit, veniam de reatu 5 stulti ausus cum lachrimis flagitavit, nil dubitans illum nosse quid ipse noctu egerit, quidve pateretur. Cui ille, 'Quid,' inquit, 'habes, Frater? Quid fecisti? Num nostrum iter nocturnum lustrando explorare tentasti? Sed ea solum con- 10 ditione tibi hoc indulgeo commissum, si promiseris te, quæ vidisti, nulli ante meum obitum esse dicturum.' In quo nimirum præcepto ejus secutus est exemplum, qui Discipulis in Monte suæ gloriæ majestatis ostendens, ait, 'Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat.' Promittentem ergo quæ jusserat Fratrem benedixit, pariterque culpam et molestiam, quam temerarius incurrebat, abstersit; qui virtutem, quam viderat, ipso vivente, silentio tegens, post obitum 20 ejus plurimis indicare curavit.

CAPUT XI.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum diem prædixerit, et orando cibos impetraverit.

Food obtained by his prayers.

§ 18. CÆPIT inter ista vir Dei etiam prophetiæ 25 spiritu pollere, ventura prædicere, præsentibus absentia nunciare. Quodam etenim tempore pergens de suo monasterio pro necessitatis causa

¹⁵ Nemini.] Matth. xvii. 9.

²² CAPUT XI.] Vit. Anon. § 15; Vit. Met. Cap. ix.

²⁸ Svo Monasterio.] He was still an inmate of Melrose.

accidentis, ad terram Pictorum, quæ Niduari vo- A.D. 661.
 catur, navigando pervenit, comitantibus eum duo-
 bus e Fratribus, quorum unus postea presbyterii
 functus officio virtutem miraculi, quam ibidem vir
 5 Domini monstravit, multorum notitiæ patefecit.
 Venerunt autem illo post Natalis Dominici diem,
 sperantes se, quia undarum simul et aurarum
 arridebat temperies, citius esse redituros; ideoque
 nec cibaria secum tulere, tanquam ocius reversuri.
 10 Sed longe aliter, quam putabant, evenit. Nam
 mox ut terram tetigere, tempestas fera suborta est,
 quæ iter eis omne remeandi præcluderet. Cumque
 per dies aliquot ibidem inter famis et frigoris
 pericula taberent, quo tamen tempore vir Dei non
 15 marcida luxu otia gerere, nec somnis vacare vole-
 bat inertibus, sed pernox in oratione perstare
 satagebat; aderat sacratissima Dominicæ Appa-
 ritionis dies. Tum ille socios blando, ut jocundus
 atque affabilis erat, sermone alloquitur. ‘ Quid
 20 rogo tanta ignavia torpemus, et non quacunque
 parte iter salutis inquirimus? En tellus nivibus,
 nebulis cælum horrescit, aer flatibus adversis furit,
 fluctibus æquor: ipsi inopia deficimus, nec adest
 homo qui reficiat. Pulsemus ergo Dominum pre-
 25 cibus, qui suo quondam populo Maris Rubri viam
 aperuit, eumque in deserto mirabiliter pavit,
 orantes ut nostri quoque misereatur in periculis.
 Credo, si non nostra fides titubat, non vult nos
 hodierna die jejunos permanere, quam ipse per tot
 ac tanta suæ miracula majestatis inlustrare cura-

¹ *Niduari.*] See Vit. Anon. § upon this day three appearances
 15. or manifestations of Christ's
¹⁷ *Dominicæ apparitionis dies.*] glory, namely, his adoration by
 The Epiphany. the Magi, his baptism, and his
²⁰ *Ipsæ per tot . . . miracula.*] first miracle at Cana. See Mar-
 The Latin Church celebrated tene de Antiq. Eccl. Rit. iii. 42.

A. D. 661. vit; precorque eamus alicubi quærentes quid nobis epularum in gaudium suæ festivitatis præstare dignetur.' Hæc dicens, eduxit eos sub ripam, quo ipse noctu pervigil orare consueverat, ubi advenientes invenerunt tria frusta delphininæ carnis, 5 quasi humano ministerio secta et præparata ad cocturam; flexisque genibus gratias egerunt Deo. Dixit autem Cudberctus, 'Videtis, dilectissimi, quæ sit gratia Dei confidenti et speranti in Domino. Ecce et cibaria famulis suis præparavit, et 10 ternario quoque numero quot diebus hic residendum sit nobis ostendit. Sumite ergo munera, quæ misit nobis Christus, et abeuntes reficiamus nos, maneamusque intrepidi; certissima enim nobis post triduum serenitas cœli et maris adveniet.' 15 Factum est, ut dixerat; manente triduo tempestate pervalida, quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quæ illos secundis flatibus in patriam referret.

CAPUT XII.

20

Quomodo iter faciens ab aquila ministra et viaticum percepturum se esse prædixerit, et perceperit.

Supplied with
food by an
eagle.

§ 19. QUADAM quoque die cum prædicaturus, juxta consuetudinem suam, populis, de monasterio exiret, uno comite puero, jamque diu gradiendo fati- 25 gatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quo tendebant, pervenirent, ait ad puerum, tentans eum, 'Dic age, sodalis, ubi hodie refici disponas, an habeas aliquem in via ad quem divertere valeas hospitem?' At ille respondens, 30

²⁰ CAPUT XII.] Vit. Met. Cap. x.; Vit. Anon. § 17.

‘ Et hæc ipsa,’ inquit, ‘mecum tacito in corde A.D. 661.
tractavi; quia nec viaticum ituri tulimus nobis-
cum, neque aliquem in itinere notum habemus,
qui nos suo recipere velit hospitio, et non parum
5 adhuc itineris superest, quod jejuni sine molestia
complere nequimus.’ Cui vir Dei, ‘ Disce,’ inquit,
‘ filiolo, fidem semper et spem habere in Domino,
quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter servit.’
Et aspectans sursum, vidensque aquilam in alto
10 volantem, ‘ Cernis,’ inquit, ‘ aquilam illam porro
volantem? Etiam per hujus ministerium possibile
est Domino nos hodie reficere.’ Talia confabu-
lantes agebant iter juxta fluvium quendam, et
ecce, subito vident aquilam in ripa residentem,
15 dixitque vir Dei, ‘ Vides ubi nostra, quam prædixi,
ministra residet? Curre rogo, et quid nobis epu-
larum, Domino mittente, attulerit, inspice et citius
adfer.’ Qui accurens attulit piscem non modicum,
quem illa nuper de fluvio prendiderat. At vir
20 Dei, ‘ Quid,’ inquit, ‘ fecisti, fili? Quare ministræ
suam partem non dedisti? Seca citius medium,
et illi partem, quam nobis ministrando meretur,
remitte.’ Fecit ut jusserrat, tulitque secum partem
reliquam. Ubi tempus reficiendi aderat, diverte-
25 runt ad proximum vicum, et dato ad assandum
pisciculo, se pariter et eos, ad quos intrabant,
gratissimo reficiebant convivio, prædicante Cud-
bercto Verbum Dei, atque ejus beneficia collau-
dante; et quia beatus vir cujus est nomen Domini
30 spes ejus, et non respexit in vanitates et in insanias
falsas. Ac sic resumto itinere ad docendum eos,
quos proposuere, profecti sunt.

CAPUT XIII.

*Quomodo prædicans populis phantasticum subito ignem
Diaboli et præviderit venturum, et venientem ex-
stinxerit.*

A. D. 661. § 20. EODEM tempore dum congregatis in quadam 5
villula perplurimis Verbum Vitæ prædicaret, præ-
vidit subito in spiritu antiquum Hostem ad retard-
andum opus salutis adesse, moxque ejus insidias,
quas futuras intellexit, docendo præoccupare
curavit. Namque inter ea, quæ disputaverat, 10
repente hujusmodi monita inseruit, ‘ Oportet,
carissimi, ut quoties vobis mysteria regni cœlestis
prædicantur, intento hæc corde et sensu semper
vigilantissimo audiat, ne forte diabolus, qui
mille nocendi habet artes, supervacuis vos curis 15
ab æternæ salutis auditione præpediat.’ Et hæc
dicens, denuo sermonis, quem intermiserat, ordi-
nem repetiit, statimque hostis ille nequissimus
phantasticum deferens ignem, domum juxta posi-
tam incendit, ita ut viderentur faces ignium totam 20
volare per villulam, ac juvante vento, fragor aera
concutere. Tum exsiliens quasi ad extinguendum
ignem turba pene tota, quam docebat, nam paucos
ipse manu missa retinuit, certatim aquas jactabat,
nec tamen unda vera falsas potuit restinguere 25
flammas, donec, orante viro Dei Cudbercto, fuga-
tus auctor fallaciarum, ficta secum incendia vacuas
reportaret in auras. Quod videns turba multum
salubriter erubuit, rursusque ad virum Dei ingressa,
flexis genibus instabilis animi veniam precabatur, 30

A. D. 661.
Frustrates a
project of the
devil.

¹ CAPUT. XIII.] Vit. Met. Cap. XI.; Vit. Anon. § 19.

confitens se intellexisse quia Diabolus ab impedienda salute humana ne ad horam vacaret. At ipse confirmans inconstantiam fragilium, rursus, quæ cœperat, vitæ monita exsequitur.

5

CAPUT XIV.

Quomodo flammæ domus cujusdam vero igne ardentis oratione restinzerit.

§ 21. NĒC tantum ignem phantasticum, sed etiam verum, quem multi frigidis fontium undis minime
 10 valebant exstinguere, ipse solus ferventibus lacrimarum rivulis compressit. Siquidem dum, more Apostolorum, gratia salutiferæ instructionis universa pertransiret, devenit die quadam in domum cujusdam devotæ Deo feminæ, quam crebrius
 15 invisere curabat, quia et bonis actibus intentam noverat, et ipsa eum primis pueritiæ nutriebat ab annis, unde et Mater ab eo cognominari solebat. Habebat autem domum in occidentali parte viculi, quam cum vir Domini Cudberctus Verbum semi-
 20 naturus intraret, repente in orientali plaga ejusdem vici per culpam incuriæ domus incensa vehementissime cœpit ardere. Nam et ventus ab eodem climate non modicus adsurgens, abripiebat ignitos fenei tecti fasciculos, et totam jactabat late per
 25 villam. Jactantes aquam qui aderant fortior flamma repulit, longiusque fugavit. Tum præfata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua virum Dei receperat, obsecrans ut orando succurreret, priusquam domus ipsius et tota simul villa periret.
 30 At ille, 'Ne timeas,' inquit, 'Mater, animæquior esto; non enim tibi tuisve hæc quamlibet vorax

A fire extinguished by his prayers.

¹ CAPUT XIV.] Vit. Met. Cap. XII.; Vit. Anon. § 20.

A. D. 661. flamma nocebit.' Statimque egressus ante ostium prosternitur in terram; quo adhuc orante, mutatur flatus ventorum, spiransque ab occasu totum tanti incendii periculum ab invasione villulæ, quam vir Domini intraverat, rejecit. 5

§ 22. Sicque in duobus miraculis duorum Patrum est virtutes imitatus; in phantasticis quidem prævisis et evacuatis incendiis, virtutem reverendissimi et sanctissimi patris Benedicti, qui simulatum ab antiquo hoste quasi coquinæ ardentis incendium 10 ab oculis discipulorum orando pepulit; in veris vero æque victis ac retortis ignium globis, virtutem viri venerabilis Marcellini Anconitani antistitis, qui ardente eadem civitate, ipse contra ignem positus orando flammæ compescuit, quas tanta 15 civium manus aquam projiciendo nequiverat. Nec mirandum perfectos et fideliter Deo servientes viros tantam contra vim flammæ accipere potentiam, qui quotidiana virtutum industria et incentiva suæ carnis edomare, et omnia tela nequissimi ignea 20 norunt extinguere; quibus aptissime congruit illud propheticum, 'Cum transieris in igne non combureris, et flamma non ardebit in te.' At ego et mei similes propriæ fragilitatis et inertie conscii, certi quidem sumus quia contra ignem materiale nil 25 tale audemus; incerti autem an ignem illum inextinguibilem futuræ castigationis immunes evadere queamus. Sed potens est et larga pietas Salvatoris nostri, quæ indignis nobis et nunc ad extinguenda vitiorum incendia, et ad evadendas in futuro 30 poenarum flammæ, gratiam suæ protectionis impendat.

⁹ *Benedicti.*] See Acta SS. 21
Marc.

¹³ *Marcellini.*] See Acta SS.
mens. Januar. tom. i. p. 590.

²² *Propheticum.*] Esai. xliii. 2.

CAPUT XV.

*Qualiter dæmonium ab uxore Præfecti, nec dum adveni-
niens, ejecerit.*

§ 23. VERUM quia paulo superius quantum isdem A. D. 661.
5 venerabilis Cudberctus adversus simulatitias Dia- <sup>Casts out a
devil.</sup> boli fraudes valuerit, exposuimus, nunc etiam quid
adversus verum apertumque ejus furorem valeat,
explicemus. Erat Præfectus Ecgfridi regis Hild-
maer nomine, vir religiosus cum omni domo sua
10 deditus operibus, ideoque a beato Cudbercto spe-
cialiter dilectus, et cum itineris propinquitas con-
grueret, crebro ab eo visitatus. Cujus uxor cum
eleemosynis et ceteris virtutum fructibus esset
intenta, subito correpta a dæmone acerrime cœpit
15 vexari, ita ut stridendo dentibus, voces misera-
biles emittendo, brachia vel cetera sui corporis
membra in diversa raptando, non minimum cunctis
intuentibus vel audientibus incuteret horrorem.
Cumque jaceret explosa et jamjamque videretur
20 esse moritura, ascendit vir ejus equum, et concitus
venit ad hominem Dei, precatusque est eum dicens,
' Obsecro quia uxor mea male habet, et videtur
jam proxima morti, ut mittas presbyterum, qui
illam priusquam moriatur visitet, eique Corporis et
25 Sanguinis Dominici sacramenta ministret; sed et
corpus ipsius hic locis sanctis sepeliri permittas.'
Erubescibat enim eam confiteri insanam, quam
vir Domini sobriam semper videre consueverat.
Qui cum parumper ab eo diverteret, visurus quem
30 mitteret presbyterum cum illo, cognovit repente in

¹ CAPUT XV.] Vit. Met. | the throne of Northumberland in
Cap. XIII.; Vit. Anon. § 21. | A. D. 670, and was killed in
² Ecgfridi.] Ecgfrith ascended | 685.

spiritu quia non communi infirmitate, sed dæmonis infestatione premeretur conjux, pro qua supplicabat. Reversusque ad eum, 'Non,' inquit, 'alium mittere, sed ipse ad visitandam eam tecum pergere debeo.'

5

§ 24. Cumque agerent iter, cœpit flere homo et dolorem cordis profluentibus in maxillam lacrimis prodere; timebat enim, ne cum eam dæmoniosam inveniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino sed ficta fide servisset. Quem vir Domini 10 blande consolatus, 'Noli,' inquit, 'plorare, quasi inventurus sim conjugem tuam qualem non velim. Scio enim ipse, quamvis te dicere pudeat, quia dæmonio vexatur; scio etiam quia priusquam illo pervenerimus, fugato dæmonio, liberabitur, ac 15 nobis advenientibus cum gaudio occurrens, has ipsa habenas sanissima mente excipiet, nosque intrare citius obsecrans, ministerium, quod consueverat, nobis sedulo impendet; neque enim tali tormento soli subiciuntur mali, sed occulto Dei 20 iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc seculo, non tantum corpore sed et mente captivantur a Diabolo.' Dumque hæc et hujusmodi verba in consolationem atque eruditionem illius perorante Cudbercto, adpropinquarent domui, fugit repente 25 spiritus nequam, adventum Spiritus Sancti, quo plenus erat vir Dei, ferre non valens. Cujus soluta vinculis mulier, quasi gravi expergefata de somno, surrexit continuo, ac viro Dei gratulabunda occurrens, jumentum, quo sedebat, per 30 frenum tenuit; moxque ad integrum recepto vigore mentis et corporis, eum cito descendere, atque ad benedicendam domum suam precabatur ingredi, devotumque illi ministerium præbens testabatur palam quomodo ad primum freni tactum, omni se 35 molestia priscae vexationis absolutam sensisset.

CAPUT XVI.

Qualiter in Lindisfarnensi monasterio vixerit vel docuerit.

§ 25. CUM ergo venerabilis Domini famulus multos ^{His residence}
 5 in Mailrosensi monasterio degens annos multis vir- ^{at Lindis-}
 tutum spiritualium claresceret signis, transtulit eum ^{farnæ;}
 reverentissimus abbas ipsius Eata in monasterium,
 quod in Lindisfarnensium insula situm est, ut ibi
 quoque regulam monachicæ perfectionis, et Præpo-
 10 siti auctoritate doceret, et exemplo virtutis osten-
 deret; nam et ipsum locum tunc idem reveren-
 tissimus pater abbatis jure regebat. Neque aliquis
 miretur, quod in eadem insula Lindisfarnea cum ^{its ecclesiastical consti-}
 permodica sit, et supra episcopi, et nunc abbatis ^{tation.}
 15 ac monachorum esse locum dixerimus; revera
 enim ita est. Namque una eademque servorum
 Dei habitatio utrosque simul tenet, imo omnes
 monachos tenet. Aidan quippe, qui primus ejus-
 dem loci episcopus fuit, monachus erat, et mo-
 20 nachicam cum suis omnibus vitam semper agere
 solebat. Unde ab illo omnes loci ipsius antistites
 usque hodie sic episcopale exercent officium, ut
 regente monasterium abbate, quem ipsi cum con-
 silio Fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi,
 25 cantores, lectores, ceterique gradus ecclesiastici,
 monachicam per omnia cum ipso episcopo regulam
 servent. Quam vivendi normam multum se dili-
 gere probavit beatus papa Gregorius, cum scisci-

¹ CAPUT XVI.] Vit. Met. | ¹¹ *Ipsium locum.*] See H. E. iv.
 Cap. xv.; Vit. Anon. § 23. | 27.

tante per litterulas Augustino, quem primum genti Anglorum episcopum miserat, qualiter episcopi cum suis clericis conversari debeant, respondit inter alia, ‘ Sed quia tua fraternitas, monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a clericis suis; in ecclesia Anglorum, quæ, auctore Deo, nuper adhuc ad fidem producta est, hanc debes conversationem instituire, quæ initio nascentis ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.’ Igitur ad Lindisfarnensem ecclesiam, sive monasterium, vir Domini adveniens mox instituta monachica Fratribus vivendo pariter et docendo tradebat; sed et circumquaque morantem vulgi multitudinem, more suo, crebra visitatione ad cœlestia quærenda et promerenda succendebat. Nec non etiam signis clarior effectus, plurimos variis languoribus et tormentis comprehensos orationum instantia priscae sanitati restituit; nonnullos ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens tangendo, orando, imperando, exorcizando, sed et absens vel tantum orando, vel certe eorum sanationem prædicando, curavit; in quibus erat et illa Præfecti uxor, de qua supra retulimus. 25

Cuthbert's
gentleness,

§ 26. Erant autem quidam in monasterio Fratres, qui priscae suæ consuetudini, quam regulari, malent obtemperare custodiæ. Quos tamen ille modesta patientiæ suæ virtute superabat, et quotidiano exercitio paulatim ad melioris propositi statum convertebat. Denique sæpius in cœtu Fratrum de Regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur injuriis, exsurgebat repente et placido

²⁵ *Supra.*] Cap. xv.

vultu atque animo egrediens dimittebat conventum, A. D. 664.
 ac sequenti nihilominus die, quasi nil objectionis
 pridie sustinisset, eadem quæ prius monita eisdem
 dabat auditoribus, donec illos paulatim, ut diximus,
 5 ad ea, quæ vellet, converteret. Erat namque vir
 patientiæ virtute præcipuus, atque ad perferenda
 fortiter omnia, quæ vel animo vel corpori adversa
 ingerebantur, invictissimus, nec minus inter tristia
 quæ contigissent faciem prætendens hilarem, ita
 10 ut palam daretur intelligi, quia interna Spiritus
 Sancti consolatione pressuras contemneret extrin-
 secas.

§ 27. Sed et vigiliarum atque orationis adeo
 studiosus exsistebat, ut aliquoties tres sive quatuor
 15 noctes continuas pervigil transegisse credatur;
 cum per tantum temporis neque ad lectum pro-
 prium veniret, neque extra Dormitorium Fratrum
 locum aliquem, in quo pausare posset, haberet.
 Sive enim locis secretioribus solus orationi vaca-
 20 bat, sive inter psallendum operabatur aliquid ma-
 nibus, torporemque dormitandi laborando propel-
 lebat, seu certe circuibat insulam, quomodo se
 singula quæque haberent pius explorator inqui-
 rens, pariter et longitudinem sibi psalmodiæ ac
 25 vigiliarum incedendo allevians. Denique arguere
 solebat pusillanimitatem Fratrum, qui graviter
 ferrent, si qui se nocturnæ vel meridianæ quietis
 tempore, importuna forte inquietudine, suscitarent,
 ‘Nemo,’ inquiens, ‘mihi molestiam facit me exci-
 30 tando de somno, sed potius lætificat me qui exsus-
 citat; facit enim me, discusso torpore, somni, utili-
 tatis aliquid agere vel cogitare.’ Tantum autem
 compunctioni erat deditus, tantum cœlestibus arde-
 bat desideriis, ut Missarum solemnia celebrans,
 35 nequaquam sine profusione lacrimarum implere
 posset officium. Sed congruo satis ordine dum

his severities,
 devotion, and
 vestments,

A. D. 664. Passionis dominicæ mysteria celebraret, imitaretur ipse quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mactando; sed et adstantes populos Sursum Corda habere, et gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vocem ⁵ exaltando, potius gemendo quam canendo admoneret. Erat zelo justitiæ fervidus ad arguendum peccantes, erat spiritu mansuetudinis modestus ad ignoscendum poenitentibus, ita ut non nunquam confitentibus sibi peccata sua his, qui deliquerant, ¹⁰ prior ipse miserans infirmos, lacrimas funderet, et quid peccatori agendum esset, ipse justus suo præmonstraret exemplo. Vestimentis utebatur communibus, ita temperanter agens, ut horum neque munditiis neque sordibus esset notabilis. ¹⁵ Unde usque hodie in eodem monasterio exemplo ejus observatur, nequis varii aut pretiosi coloris habeat indumentum, sed ea maxime vestium specie sint contenti, quam naturalis ovium lana ministrat. ²⁰

his vest-
menta.

§ 28. His et hujusmodi spiritalibus exercitiis vir venerabilis, et bonorum quorumque ad se imitandum provocabat affectum, et improbos quoque ac rebelles vitæ regularis a pertinacia sui revocabat erroris. ²⁵

⁴ *Sursum Corda.*] These and the words which immediately follow are taken from the Canon of the Mass, and a translation of them is preserved in the In-
 troduction to the Thanksgiving in our own Communion Service. See Palmer on the Liturgy, ii. 110.

CAPUT XVII.

Qualem sibi in insula Farnæ, pulsus dæmonibus, habitationem fecerit.

§ 29. Ac postquam in eodem monasterio multa
 5 annorum curricula explevit, tandem diu concupita,
 quæsita, ac petita solitudinis secreta, comitante
 præfati abbatis sui simul et Fratrum gratia, mul-
 tum lætabundus adiit. Gaudebat namque quia
 de longa perfectione conversationis activæ, ad
 10 otium divinæ speculationis jam mereretur ascen-
 dere; lætabatur ad eorum se sortem pertingere, de
 quibus canitur in Psalmo, ‘Ambulabunt sancti
 de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in
 Sion.’ Et quidem in primis vitæ solitariæ rudi-
 15 mentis secessit ad locum quendam, qui in exteri-
 oribus ejus cellæ partibus secretior apparet. At
 cum ibidem aliquandiu solitarius cum hoste invisibili
 orando ac jejunando certaret, tandem majora
 præsumens, longinquiorem ac remotiorem ab homi-
 20 nibus locum certaminis petiit. Farne dicitur in-
 sula medio in mari posita,—quæ non sicut Lindis-
 farnensium incolarum regio, bis quotidie accedente
 æstu oceani, quem rheuma vocant Græci, fit insula,
 bis renudatis abeunte rheumate littoribus, contigua
 25 terræ redditur;—sed aliquot millibus passuum ab
 hac semiinsula ad eorum secreta, et hinc altissimo,
 et inde infinito clauditur oceano. Nullus hanc
 facile ante famulum Domini Cudberctum solus

A. D. 676.
 Retires to
 Farne
 Island.

⁴ *Ac postquam.*] This was after Lindisfarne, consequently in A. D.
 a residence of twelve years at 676.
¹³ *Psalmo.*] Ps. li. 20.

A. D. 676. valebat inhabitare colonus, proper videlicet demorantium ibi phantasias Dæmonum; verum intrante eam milite Christi armato galea salutis, scuto fidei, et gladio spiritus, quod est Verbum Dei, et omnia tela nequissimi ignea extincta, et ipse nequissimus 5 cum omni satellitum suorum turba porro fugatus est hostis.

Description
of his residence.

§ 30. Qui videlicet miles Christi, ut devicta tyrannorum acie monarchus terræ, quam adierat, factus est, condidit civitatem suo aptam imperio, 10 et domos in hac æque civitati congruas erexit. Est autem ædificium situ pæne rotundum, a muro usque ad murum mensura quatuor ferme, sive quinque, perticarum distentum; murus ipse deforis altior longitudine stantis hominis: nam intrinsecus 15 vivam cædendo rupem multo illum fecit altiore, quatenus ad cohibendam oculorum simul et cogitatum lasciviam, ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem, pius incola nil de sua mansione præter cælum posset intueri. Quem 20 videlicet murum, non secto lapide, vel latere et cæmento, sed impolitis prorsus lapidibus et cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit. E quibus quidam tantæ erant granditatis ut vix a quatuor viris viderentur potuisse levare, quos tamen 25 ipse, angelico adjutus auxilio, illuc attulisse aliunde et muro imposuisse repertus est. Duas in mansione habebat domos, Oratorium scilicet, et aliud ad communes usus aptum habitaculum. Quorum parietes quidem de naturali terra multum intus 30 forisque circumfodiendo, sive cædendo, confecit, culmina vero de lignis informibus et fæno superposuit. Porro ad portum insulæ major erat domus, in qua visitantes eum Fratres suscipi et quiescere possent, nec longe ab ea fons eorundem usibus 35 accommodus.

CAPUT XVIII.

*Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel
qualiter ipse in anachoresi profecerit.*

- § 31. AT vero ipsa ejus mansio aquæ erat indiga, A. D. 676.
 5 utpote in durissima et prope saxea rupe condita. Obtains a fountain of water by his prayers.
 Accitis ergo vir Domini Fratribus, necdum enim
 se ab advenientium secluserat aspectibus, ‘Cernitis,’ inquit, ‘quia fontis inops sit mansio quam
 adii; sed rogemus, obsecro, illum, qui convertit
 10 solidam petram in stagnum aquæ et rupes in
 fontes aquarum, ut non nobis, sed nomini suo dans
 gloriam, de hac quoque rupe saxosa nobis venam
 fontis aperire dignetur. Fodiamus in medio tuguriunculi mei, credo torrente voluptatis suæ potabit
 15 nos.’ Fecerunt ergo foveam, quam in crastinum
 emanante ab internis unda repletam invenerunt.
 Unde dubium non erat, hanc orationibus viri Dei
 de aridissima ac durissima prius terra elicitam
 fuisse aquam. Quæ videlicet aqua mirum in mo-
 20 dum primis contenta ripis, nec foras ebulliendo
 pavementum invadere, nec hauriendo novit deficere,
 ita moderante gratia largitoris, ut nec necessitati
 accipientis superflueret, nec sustentandæ necessi-
 tati copia deesset.
- 25 § 32. Facta ergo, juvantibus se Fratribus, mansione ac domibus præfatis, incipit habitare solus
 vir Domini Cudberctus. Et primo quidem venientibus ad se Fratribus de sua cellula egredi,
 eisque ministrare solebat. Quorum dum pedes
 30 aqua calida devotus lavaret, coactus est aliquoties

His increased austerities.

¹ CAPUT XVIII.] Vit. Anon. § 28; Vit. Met. Cap. xvi.

A. D. 676. ab eis etiam se discalceare, suosque pedes illis ad abluendum præbere. Namque in tantum a cultu sui corporis animum sustulerat, atque ad animæ solius cultum contulerat, ut semel calceatus tibracis, quas pellicias habere solebat, sic menses 5 perduraret integros. Aliquando etiam calceatus in Pascha, non nisi post annum, redeunte Paschæ tempore, proper lavationem pedum, quæ in Coena Domini fieri solet, se discalceare dicatur. Unde ob crebras preces incurvationesque genuum, quas 10 calceatus exercebat, callum oblongum nec exilem in confinio pedum et tibiæ habuisse deprehensus est. Deinde, increscente studio perfectionis, in-

⁴ *Tibracis.*] ‘Tribucus, Trabacus, Tubrucus, Tybrugus, i. e. Ocrea lanea, ocreis aut calceis coriaceis superimponi solita, quam vulgo [nos Galli] *Gamache* appellamus.’ Martene in voce.

⁶ *Aliquando enim calceatus in Pascha.*] The custom here alluded to may be illustrated from the following extract from a Consuetudinary printed by Martene, de Antiq. Eccl. Rit. iii. 124. ‘Quando signum pulsatur ad Tertiam more solito præparentur, et interim cum Tertia dicitur, calceamenta, quæ danda sunt Fratribus, in Capitulo per ordinem suspendantur in medio in quatuor perticas, et totidem columnis affixis sustentantes eas Post Sermonem factum surgant Camerarii, unus hic et alius inde, et calceamenta Fratribus distribuuntur, sicut conscripta sunt.’

⁸ *Proper lavationem pedum.*] This custom of the Church, founded upon the example and command of our Lord (St. John, xiii. 4, 5, 14, 15, concerning the extent of the obligation, however, see Toletus in Johan. ii. 44,

edit. Colon. 1589), was declared binding upon the churches of Spain and Gaul by the third canon of the Council of Toledo, held in A. D. 694, and its neglect was punished by two months’ banishment from the holy Communion.

¹² *Studio perfectionis.*] In order to understand the theory of the monastic system to which St. Cuthbert now more completely devoted himself, the following passages from Bellarmine are given. In the first place he defines the ‘Consilium perfectionis’ to be ‘bonum opus a Christo nobis non imperatum, sed demonstratum; non mandatum, sed commendatum.’ He then gives three different opinions upon the subject, and concludes, ‘Quarta sententia est Catholicorum omnium, multa esse vere et proprie Consilia Evangelica, sed præcipue tria, Continentiam, Obedientiam, et Paupertatem, quæ nec sunt præcepta, nec indifferentia, sed Deo grata, et ab illo commendata.’ De Monachis, capp. vii. viii.

cluditur in suo monasterio, atque ab hominum A. D. 676.
 remotus aspectibus, solitariam in jejuniis, orati-
 onibus, et vigiliis discit agere vitam, raro cum
 advenientibus de intus habens colloquium, et hoc
 5 per fenestram; qua primitus aperta et videri a
 Fratribus, et Fratres, quos alloquebatur, ipse videre
 gaudebat: exin, procedente tempore, et ipsam
 occlusit, nec nisi vel dandæ benedictionis, vel
 alterius cujuslibet certæ necessitatis gratia pos-
 10 cente reserabat.

CAPUT XIX.

*Qualiter a messe, quam sua manu severat, verbo volu-
 cres abegerit.*

§ 33. ET primum quidem permodicum ab eis panem, Banishes the birds from his field.
 15 quo vesceretur, accipiebat, ac suo hibeat e fonte;
 postmodum vero proprio manuum labore, juxta
 exempla Patrum, vivere magis aptum ducebat.
 Rogavit ergo adferri sibi instrumenta, quibus ter-
 ram exerceret, et triticum quod sereret; sed semi-
 20 nata verno tempore terra nullos usque ad medium
 æstatis reddidit fructus. Unde visitantibus se
 juxta morem Fratribus, aiebat vir Dei, ' Forsitan
 aut telluris hujusce natura, aut voluntas Dei non
 est, ut hoc in loco mihi triticum nascatur; adferte,
 25 rogo, hordeum, si forte vel illud fructum facere
 possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare
 voluerit, satius est me ad cœnobium reverti, quam
 alieno hic labore sustentari.' Allatumque hor-
 deum dum ultra omne tempus serendi, ultra om-

¹² CAPUT XIX.] Vit. Met. Cap. xvii.

A. D. 676. nem spem fructificandi, terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructum copiosum. Qui dum maturescere cœpisset, venere volucres et huic depascendo certatim insistebant. Ad quos piissimus Christi servus adpropians, sicut post ipse referebat,—solebat enim sæpe, quia læti vultus et affabilis erat, ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quæ ipse credendo obtinuerit, in medium proferre;—‘Quid tangitis,’ inquit, ‘sata, quæ non servistis? An forte vos 10 plus me his opus habetis? Si tamen a Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permisit; sin autem, recedite, neque ulterius aliena lædatis.’ Dixerat, et ad primam jubentis vocem, universa volucrum multitudo recessit, seque per omnia 15 deinceps ab ejusdem messis invasione continuit. Et hic quoque venerabilis Christi famulus in duobus miraculis duorum Patrum est facta secutus; in aqua, videlicet, elicitæ de rupe, factum beati patris Benedicti, qui idem pœne et eodem 20 modo legitur fecisse miraculum; sed idcirco uberior, quia plures erant, qui aquæ inopia laborarent. Porro in arcessitis a messe volatilibus reverentissimi et sanctissimi patris Antonii sequebatur exemplum, qui a læsione hortuli, quem ipse 25 plantaverat, uno onagros sermone compescuit.

²⁰ *Benedicti.*] See Gregorii Magni Dialog. ii. 5; Acta SS. Ord. S. Bened. i. 8, edit. Paris. | ²⁴ *Antonii.*] Vit. Sanct. edit. Surii, i. 121, edit. 1581.

CAPUT XX.

*Quomodo corvi injuriam, quam viro Dei intulerant,
precibus et munere purgarint.*

§ 34. LIBET etiam quoddam beati Cudbercti in A. D. 676.
 5 exemplum præfati patris Benedicti factum narrare Miracle of the crows.
 miraculum, in quo avium obedientia et humilitate
 palam contumacia et superbia condemnatur hu-
 mana. Erant siquidem corvi multo ex tempore
 ejusdem insulæ sedibus assueti; quos cum die
 10 quadam vir Dei nidificantes, hospitium Fratrum,
 de quo præfatus sum, rostro lacerare, ablatoque
 culmos, quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore
 ferre, conspiceret, coercuit eos levi protensione
 dexteræ, atque a læsura Fratrum jam cessare
 15 præcepit. Spernentibusque imperium, 'In no-
 mine,' inquit, 'Jesu Christi, abite quantocius,
 neque in loco, quem læditis, ultra manere præsu-
 matis.' Vix verba compleverat, et confestim
 tristes abiire. Peracto autem triduo, unus e duo-
 20 bus rediit, et fodientem reperiens famulum Christi,
 sparsis lamentabiliter pennis, et submisso ad pedes
 ejus capite, atque humiliata voce, quibus valebat
 indiciis veniam precabatur admissi; quod intelli-
 gens venerabilis pater dedit facultatem remeandi.
 25 At ille, impetrata redeundi licentia, mox sodalem
 adducturus abiit. Nec mora, redeunt ambo, et
 secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet
 axungiam porcinam; quam vir Domini adventan-
 tibus postea Fratribus sæpius ostendere atque ad

¹ CAPUT XX.] Vit. Anon. §
 27; Vit. Met. Cap. XVIII.
¹¹ Præfatus sum.] See § 29.

²⁰ Axungiam porcinam.] . . .
 'quasi dimidiam suis adipem . . .'
 Vit. Anon. § 27.

A. D. 676. ungendas caligas præbere solebat; contestans eis quanta hominibus obedientiæ, quanta sit cura humilitatis habenda, cum avis superbissima injuriam, quam homini intulerat, precibus, lamentis et muneribus festinaret abluere. Denique ad dan- 5 dum hominibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant et nidificabant, neque aliquid molestiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem videatur absurdum a volatilibus formam discere virtutis, cum Salomon 10 dicat, 'Vade ad formicam, O piger, et considera vias ejus, et disce sapientiam.'

CAPUT XXI.

Qualiter ejus necessitatibus etiam mare servierit.

Miraculously
supplied with
timber.

§ 35. NON solum autem aeris, sed et maris ani- 15 malia, imo et ipsum mare, sicut et aer et ignis, juxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili præbuere obsequium. Qui enim Auctori omnium creaturarum fideliter et integro corde famulatur, non est mirandum si ejus imperiis ac 20 votis omnis creatura deserviat. At nos plerumque idcirco subjectæ nobis creaturæ dominium perdimus, quia Domino et Creatori omnium ipsi servire negligimus. Et ipsum, inquam, mare promptum famulo Christi, ubi opus habuit, impendebat 25 officium. Disponebat namque parvulam sibi in suo monasterio, sed et quotidianis necessitatibus aptam, condere casulam, cui a parte maris, qua

¹⁰ Salomon dicat.] Prov. vi. 6. | ¹⁷ Superioribus.] See chapters
¹² CAPUT XXI.] Vit. Anon. | iii, x, xiii, xiv, xvii.
§ 26; Vit. Met. Cap. xix.

alluvione frequentium gurgitum excavata rupes A. D. 676.
altissimum nec brevem fecerat hiatum, basis sub-
ponenda erat, et hæc juxta latitudinem hiatus
duodecim pedum longa. Rogavit ergo Fratres,
5 qui se visitaturi advenerant, ut cum redire vellent,
lignum sibi longitudinis duodecim pedum ad faci-
endam domunculæ basim deferrent; qui promise-
runt se libentissime facturos quod petiit. Sed
ubi, accepta ab eo benedictione, domum reversi
10 sunt, fugit mentem petitio Patris; reversique die
debito ad eum, non adtulere quod rogabantur.
Quibus ille benignissime receptis et oratione solita
Deo commendatis, 'Ubi est,' inquit, 'lignum, quod
vos adferre rogabam?' Tum illi reminiscentes
15 petitionem ejus, suamque confitentes oblivionem,
veniam de admisso precabantur. At vir mitissi-
mus blando illos sermone consolatus usque ad
mane in insula manere et requiescere præcepit,
dicens, 'Credo quia Deus non obliviscatur meæ
20 voluntatis et necessitatis.' Fecerunt ut dixerat,
et exsurgentes mane viderunt, quia nocturnus
oceanæ æstus lignum memoratæ longitudinis attu-
lit, et in ipso insuper loco deposuit, ubi in ædifi-
cium desuper erat imponendum. Videntes autem
25 mox et viri venerabilis sanctitatem mirabantur,
cui etiam elementa servirent; et suæ mentis tar-
ditatem debito cum pudore culpabant, quos etiam
insensibile elementum quam sit sanctis obtempe-
randum doceret.

CAPUT XXII.

*Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis,
fragiles exposuerit antiqui hostis insidias.*

A. D. 676. § 36. VENIEBANT autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnensium finibus, sed etiam de remotioribus Britanniæ partibus, fama nimirum virtutum ejus acciti; qui vel sua, quæ commisissent, errata, vel dæmonum, quæ pate-
rentur, tentamenta profitentes, vel certe communia mortalium, quibus affligerentur, adversa patefaci-
entes, a tanto sanctitatis viro se consolandos sperabant. Nec eos fefellit spes. Namque nul-
lus ab eo sine gaudio consolationis abibat, nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comi-
tatus est. Noverat quippe mœstos pia exhorta-
tione refovere, sciebat angustiatas gaudia vitæ
cœlestis ad memoriam revocare, fragilia seculi
hujus et prospera simul et adversa monstrare;
didicerat temtatis multifarias antiqui hostis pan-
dere versutias, quibus facile caperetur animus,
qui vel fraterno vel divino amore nudatus exsiste-
ret; at qui integra fide roboratus incederet, insi-
dias adversarii, Domino auxiliante, quasi casses
transiret araneæ. ‘ Quoties,’ inquit, ‘ meipsum
de alta rupe per præceps misere? quoties quasi
ad interficiendum me lapides jactabant? Sed et
aliis aliisque phantasiarum tentamentis me appe-
tentes deterrere, ac de loco hujus certaminis cona-
bantur eliminare, nec tamen ullatenus vel corpus

¹ CAPUT XXII.] Vit. Met. Cap. xx.

meum læsura aliqua, vel mentem timore, conta- A. D. 676.
minare valebant.'

§ 37. Hoc quoque Fratribus solebat crebrius
intimare, ne conversationem ejus quasi singulariter
5 excelsam mirarentur, quia contemtis secularibus
curis, secretus vivere mallet. 'Sed jure,' inquit,
'est cœnobitarum vita miranda, qui abbatis per
omnia subjiciuntur imperiis, ad ejus arbitrium
cuncta vigilandi, orandi, jejunandi, atque ope-
10 randi tempora moderantur; quorum plurimos novi
meam parvitatem longe et munditia mentis et
culmine gratiæ prophetalis anteire. E quibus est
venerabilis et cum omni honorificentia nominandus
servus Christi Boisilus, qui me in Mailrosensi
15 monasterio quondam senex adolescentem nutrie-
bat, et inter erudiendum cuncta, quæ mihi erant
ventura, prophetica veritate prædixit; et unum
tantummodo restat ex omnibus ab eo mihi præ-
dictis, quod utinam nunquam impleatur.' Hoc
20 autem dicebat, quia præfatus Christi famulus epi-
scopatus eum gradu significabat esse functurum,
cujus perceptionem ipse non parum desiderio vitæ
secretioris horrebat.

Boisil com-
mended.

CAPUT XXIII.

25 *Quomodo Ælfled abbatissa et puella ejus per zonam
ipsius sint ab infirmitate sanatæ.*

§ 38. NEQUE vero sanitatum miracula per homi- Cathbert
nem Dei, tametsi longe ab hominibus positum, cures St.
fieri cessabant. Siquidem venerabilis ancilla Eilfeda,

¹⁴ Boisilus.] See § 10.

²⁴ CAPUT XXIII.] Vit. Anon.
§ 28; Vit. Met. Cap. XXI.

A. D. 676. Christi Ælfled, quæ inter gaudia virginitatis non paucis famularum Christi agminibus maternæ pietatis curam adhibebat, ac regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate summæ virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. 5 Hæc eo tempore, sicut ipsa postea reverentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ presbytero Herefrido, et ille mihi referebat, gravi percussa languore ac diu vexata, pæne visa est pervenisse ad mortem. Cui cum nil curationis valuissent adhibere medici, 10 subito divina intrinsecus gratia curante, paulatim morti subtracta est, nec tamen plene sanata. Nam dolor quidem interaneorum abscessit, membrorum vigor rediit, sed facultas standi vel ambulandi prorsus abfuit; quia nec ad standum erigi, nec 15 nisi quadrupes valebat ingredi. Cœpit ergo tristis æternam timere debilitatem, nam et de medicorum auxilio jam pridem fuerat facta desperatio. Cui cum die quadam inter angustias tristium cogitationum veniret in mentem beata et quieta conver- 20 satio reverentissimi patris Cudbercti, ‘Utinam,’ inquit, ‘haberem aliquid de rebus Cudbercti mei, scio certe et confido in Domino quia cito sanarer.’ At non multo post advenit qui ei zonam lineam ab eo missam deferret; quæ multum gavis de 25 munere, et desiderium suum viro sancto jam cœlitus patefactum intelligens, succinxit se illa, et mane mox erecta ad standum, tertia vero die plene est reddita sanitati.

and one of
her nuns.

§ 39. Post dies autem paucos cœpit ægrotare 30 quædam de virginibus monasterii ipsius dolore capitis intolerabili. Quæ cum, ingravescente morbo, per dies videretur esse moritura, intravit

¹ Ælfled.] See H. E. iii. 24.

⁷ Herefrido.] See § 1.

ad visitandam eam venerabilis ejus abbatissa. A. D. 676.
 Cumque eam graviter afflictam conspiceret, tulit
 memoratam viri Dei zonam, et hac illi caput cir-
 cumligare curavit; quæ eodem mox die, abeunte
 5 dolore, sanata est, tollensque zonam sua condidit
 in capsâ. Quam cum post dies aliquot abbatissa
 requireret, neque in capsâ eadem, neque uspiam
 prorsus potuit inveniri. Quod divina dispensa-
 tione factum intelligitur, videlicet, ut per duo
 10 sanitatis miracula Deo dilecti patris sanctitas
 appareret credentibus, et deinceps dubitandi de
 sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si
 enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc
 concurrere voluissent ægroti; et dum aliquis ex
 15 his forte non meruisset a sua infirmitate curari,
 derogaret impotentiae non salvantis, cum ipse
 potius esset salutis indignus. Unde provida, ut
 dictum est, dispensatione supernæ pietatis, post-
 quam fides credentium confirmata est, mox invi-
 20 diæ perfidorum materia detrahendi est prorsus
 ablata.

CAPUT XXIV.

*Quid sciscitanti eidem Ælfledæ de vita Ecgfridi regis
 et episcopatu suo prædixerit.*

25 § 40. ALIO tempore misit eadem reverentissima A. D. 684.
 virgo et mater virginum Christi Ælfleda, rogavit-
 que virum Dei adjurans in nomine Domini, ut eum
 videre et de necessariis mereretur adloqui. Qui,
 Further com-
 munications
 with Ælfleda.

²⁵ *Alio tempore.*] The date of | before the death of king Ecgfrid,
 this narrative is ascertained by | which took place in A. D. 685.
 observing that it occurred a year | H. E. iv. 26.

A. D. 684. ascensa cum Fratribus navi, venit ad insulam, quæ Coquedi fluminis ostio præjacens, ab eodem accepit cognomen, et ipsa monachorum cœtibus insignis. Nam præfata abbatissa illo eum sibi occurrere rogabat; cujus potita colloquiis, cum 5 multa ab eo quæ sciscitabatur audiret, ecce, repente in medio sermone advoluta pedibus ejus, adjuravit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni Regis et angelorum ejus, ut diceret illi quam longo tempore victurus esset Ecgfridus 10 frater illius, et regnum gubernaturus Anglorum; 'Scio enim,' inquit, 'quia prophetiæ spiritu quo abundas, etiam hoc dicere potes, si vis.' At ille expavens ad juramentum, nec tamen aperte volens quod petebatur revelare secretum, 'Mirum,' inquit, 15 'quare sapiens femina et in sanctis erudita Scripturis, longa vocare velis tempora vitæ humanæ, dicente Psalmista, quia anni nostri sicut aranea meditabuntur; et cum moneat Salomon, si annis multis vixerit homo, et in his omnibus lætus fuerit, 20 meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum; qui cum venerint, vanitatis arguuntur præterita: quanto magis is, cui unius solum anni vita superest, brevi videtur tempore vixisse, ubi mors adstiterit in januis?'

§ 41. Hæc audiens illa fuis lacrimis præsentia 25 dira deflebat, extersaque facie, rursus audacia feminea adjuravit per majestatem summæ divinitatis, ut diceret, quem habiturus esset heredem regni, cum filiis careret et fratribus. Qui parum 30 silens, 'Ne,' inquit, 'dicas quia caret; habebit enim successorem, quem germana ut ipsum Ecg-

³ *Coquedi fluminis.*] The river Coquet runs through the county of Northumberland, and gives its name to an island opposite the spot where it falls into the sea.

fridum dilectione complectaris.' At illa, 'Obse- A. D. 684.
cro,' inquit, 'dicas quibus in locis sit ille?' Qui
ait, 'Cernis hoc mare magnum et spatiosum, quot
abundet insulis? Facile est Deo de aliqua harum
sibi providere, quem regno præficiat Anglorum.'
Intellexit ergo quia de Aldfrido diceret, qui fere-
batur filius fuisse patris illius, et tunc in insulis
Scottorum ob studium literarum exsulabat. Scie-
bat autem quia proponeret Ecgfridus eum consti-
10 tuere episcopum, volensque dinoscere si propo-
situm sequeretur effectus, ita quærendo exorsa est,
'O quam varia intentione dividuntur corda mor-
taliū! Quidam adeptis gaudent divitiis, alii
amantes divitias semper egent; tu gloriam mundi
15 quamvis offeratur respuis, etiamsi ad episcopatum
pertingere possis, quo sublimius apud mortales
aliquid non est, tui claustra deserti huic gradui
præfers.' At ille, 'Scio me,' inquit, 'tanto gradu
dignum non esse, nec tamen iudicium superni
20 Gubernatoris uspiam effugere queo; qui si tanto
oneri me subjiendum disposuit, credo quia post
modicum liberum reddat, et fortasse non amplius
quam duobus annis exactis, solitam me meæ soli-
tudinis remittat ad quietem. Præcipio autem tibi
25 in nomine Domini et Salvatoris nostri, ne cui ante
meum obitum, quæ a me audisti, referas.' Cumque
illi multa et alia, quæ quærebat, exponeret, atque
eam de quibus opus habebat instrueret, reversus
ad insulam et monasterium suum, solitariam, ut
30 cœperat, agebat sedulus vitam.

§ 42. Nec multo post, congregata synodo non Becomes

⁶ Aldfrido.] See H. E. iv. 26. | ²¹ Nec multo post.] Namely,
⁷ In insulis Scottorum.] At | in the autumn of A. D. 684.
Iona, see Vit. Anon. § 28. | ²¹ Synodo.] See H. E. iv. 28.
²¹ Nec multo.] Vit. Anon. § 30.

A. D. 684. ^{bishop of Lindisfarne.} parva, sub præsentia piissimi ac Deo dilecti regis Ecgfridi, cui beatæ memoriæ Theodorus archiepiscopus præsidebat, unanimo omnium consensu ad episcopatum ecclesiæ Lindisfarnensis electus est. Qui cum, multis legatariis ac literis ad se præmissis, nequaquam suo loco posset erui, tandem rex ipse præfatus, una cum sanctissimo antistite Trumuine, nec non et aliis quamplurimis religiosis ac potentibus viris, ad insulam navigavit; genuflectunt omnes, adjurant per Dominum, lacrimas 5 fundunt, obsecrant, donec ipsum quoque lacrimis plenum dulcibus extrahunt latebris, atque ad synodum pertrahunt. Quo dum perveniret, quamvis multum renitens, unanima omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur; nec tamen statim ordinatio, sed peracta hieme, quæ imminabat, expleta est. Atque ut verbis ejus propheticiis per omnia satisfaceret, Ecgfridus post annum Pic- 10 torum gladio trucidatur, et Aldfridus in regnum frater ejus nothus substituitur, qui non paucis antea temporibus in regionibus Scottorum lectioni operam dabat, ipse ob amorem sapientiæ spontaneum passus exsilium. 15

¹⁷ *Ordinatio.*] At York, on Easter, 26 March, 685. See H. E. iv. 28. | ¹⁹ *Post annum.*] He was slain 20 May, A. D. 685.

CAPUT XXV.

*Quod electus ad episcopatum servum comitis languen-
tem aqua benedicta curaverit.*

§ 43. CUM ergo electus ad episcopatum vir Do- A. D. 684.
5 mini Cudberctus suam remeasset ad insulam, atque A cure
aliquantulum temporis secretus Domino solita wrought by
devotione militaret, evocavit eum venerabilis epis- him.
scopus ejus Eata, atque ad suum colloquium
Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio,
10 dum domum redire cœpisset, occurrit illi comes
quidam Ecgridi regis, rogavitque obnixè, ut ad
benedictionem dandam in villulam suam domum-
que diverteret. Quo cum pervenisset, et gratifico
15 omnium susceptus esset officio, indicavit ei vir de
infirmi- tate famuli sui, 'Deo,' inquit, 'gratias
ago, sanctissime pater, quod nos videre nostram-
que domum intrare dignatus es, et vere credimus
quia maximum nobis lucrum et mentis et corporis
20 tuus præstet adventus. Est autem nobis famulus
pessima diutius infirmitate cruciatus, et in tantum
doloris hodie perductus, ut morienti similior quam
languenti pareat. Extrema namque corporis parte
præmortua, permodicum ore et naribus flatum
25 trahere videtur.' Qui confestim benedixit aquam,
et dedit ministro comitis nomine Baldhelmo, qui
nunc usque superest, et in ecclesia Lindisfarnensi
presbyterii gradum officio tenens moribus implet,
virtutesque viri Dei cunctis scire volentibus referre
30 melle dulcius habet, qui et mihi hoc ipsum, quod
refero, miraculum narravit. Huic ergo dans aquam

¹ CAPUT XXV.] Vit. Anon. | Life gives the name of this
§ 36. Comes, which was Sibba.
¹⁰ Comes.] The Anonymous

A. D. 684. benedictam vir Dei, 'Vade,' inquit, 'et gustandam præbe languenti.' Qui dictis parens adtulit aquam ægrotanti; quam dum tertio ori ejus infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem; erat enim jam vespertina hora. Qui etiam silentio transegit noctem, et visitanti se domino suo salvus mane apparuit.

CAPUT XXVI.

Qualiter in episcopatu vixerit.

Hic exemplary con-
doct.

§ 44. SUSCEPTUM autem episcopatus ordinem 10
venerabilis vir Domini Cudbertus juxta præcepta
et exempla apostolica virtutum ornabat operibus.
Commissam namque sibi plebem et orationibus
protegebat assiduis, et admonitionibus saluberrimis
ad cœlestia vocabat, et, quod maxime doctores 15
juvat, ea, quæ agenda docebat, ipse prius agendo
præmonstrabat. Eripiebat inopem de manu for-
tioris ejus, egenum et pauperem a rapientibus
eum. Tristes ac pusillanimes consolari, male
autem gaudentes ad tristitiam, quæ secundum 20
Deum est, revocare curabat. Solitam sibi parsimoniam
sedulus exercere, et inter frequentiam
turbarum monachicæ vitæ rigorem sollicitus ob-
servare gaudebat. Esurientibus alimenta, indu-
menta præbebat algentibus, ceterisque vitæ pon- 25
tificialis insignibus rite decoratus incedebat. Cujus
internis, id est, animæ virtutibus, ea quoque,
quibus foras effulgebat, miraculorum signa testi-
monium dabant. Ex quibus aliqua breviter me-
moriæ commendare curavimus.

30

* CAPUT XXVI.] Vit. Met. Cap. xxii; Vit. Anon. § 30, 31.

CAPUT XXVII.

Quomodo interitum Ecgfridi regis, et militiæ ipsius, quem prædixerat futurum, in spiritu videret absens.

§ 45. Igitur dum Ecgfridus rex ausu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque regna atroci sævitia devastaret, sciens vir Domini Cudberctus adesse tempus de quo anno præterito interroganti ejus sorori prædixerat, non eum amplius quam uno solum anno esse victurum, venit ad Lugubaliam civitatem (quæ a populis Anglorum corrupte Luel vocatur), ut alloqueretur reginam, quæ ibidem in monasterio suæ sororis eventum belli expectare disposuit. Postera autem die deducuntibus eum civibus, ut videret mœnia civitatis, fontemque in ea miro quondam Romanorum opere exstructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum, mœstam faciem deflexit ad terram, rursumque erigens se atque ad cœlum oculos adtollens, ingemit graviter, et non grandi voce ait, ' Forte modo discrimen factum est certaminis.' At presbyter qui adstabat, intelligens de quo diceret,

A. D. 685.
The death of King Ecgfrid revealed to him.

¹ CAPUT XXVII.] Vit. Anon. § 37; Vit. Met. Cap. xxix.

¹⁰ Lugubalia.] The city of Carlisle.

¹² Luel.] It is so named in the Anonymous Life, § 37.

¹³ Reginam.] Etheltruda, daughter of Anna, king of East Anglia. See H. E. iv. 19. She is sometimes called Etheldritha, sometimes Etheldreda. She afterwards became abbess of Ely.

¹⁴ Civibus.] The Anonymous Life informs us that Paga, the

' præpositus civitatis,' accompanied the visitors in their inspection of the curiosities.

¹⁵ Fontemque.] The description of a fountain, or a building supposed to have been one, in which the traces of Roman workmanship are still discernible, is given in Lyson's Magna Brit. Cumberland, p. ccvii. Smith appears to have had the same information from Nicolson, then bishop of Carlisle.

A.D. 685. incauta velocitate ductus respondit, et dixit, 'Unde scis?' Nolens autem ille amplius de his, quæ sibi erant revelata, patefacere, 'Nonne videtis,' inquit, 'quam mire mutatus ac turbatus sit aer? Et quis mortalium sufficit investigare judicia Dei?' Attamen confestim intravit ad reginam, et secreto eam alloquens, erat autem dies Sabbati, 'Vide,' inquit, 'mature inlucescente secunda Sabbati ascendas currum, quia die dominico curru ire non licet, vadasque et Regiam Civitatem citissime introeas, ne forte occisus sit rex. Ego autem, quia crastina die ad vicinum monasterium, ob dedicandam ibi ecclesiam, venire rogatus sum, expleta dedicatione, te continuo subsequor.'

His exhortation to the monks.

§ 46. Veniente autem die dominico, prædicans Verbum Dei Fratribus ejusdem monasterii, finito sermone et faventibus cunctis qui aderant, rursus ita coepit, 'Obsecro, dilectissimi, juxta Apostoli monita vigiletis, stetis in fide, viriliter agatis, et confortemini, ne forte superveniens aliqua tentatio vos inparatos inveniat; sed memores potius semper illius dominici præcepti, vigilate et orate, ne intretis in tentationem.' Putabant autem, quia non multo ante pestilentiae clades et eos et multos circumquaque lata cæde straverat, eum de hujusmodi plaga jam reditura fuisse locutum. At ille rursus adsumto sermone, 'Quondam,' inquit, 'cum adhuc in mea demorarer insula solitarius, venerunt ad me quidam de Fratribus die sancto dominicæ Nativitatis, rogabantque ut de mea casula et mansionem egrediens sollemnem cum eis et lætum diem tantæ venerationis transigerem, quorum precibus devotis adquiescens egrediebar, et consedimus ad epulas. At in media forte refectione dixi ad eos, Obsecro, Fratres, caute agamus nos et vigilanter, ne per incuriam forte et securitatem

inducamur in tentationem. At illi responderunt, A. D. 685.
Obsecramus, hodie lætum agamus diem, quia Na-
tale est Domini nostri Jesu Christi. Et ego, Sic,
inquam, faciamus. Cumque post hæc aliquandiu
5 epulis, exultationi ac fabulis indulgeremus, rursus
admonere coepi, ut solliciti existeremus in ora-
tionibus et vigiliis, atque ad omnes tentationum
incursum parati. Et illi, Bene, inquiunt, et optime
doces; sed tamen, quia abundant dies jejuniorum,
10 orationis et vigiliarum, hodie gaudeamus in Domino.
Nam et angelus, nascente Domino, evangelizabat
pastoribus gaudium magnum, quod esset omni
populo celebrandum. Et ego, Bene, inquam, fa-
ciamus sic. Sed cum epulantibus nobis et diem
15 lætum ducentibus, tertio ejusdem admonitionis
verba repeterem, intellexere illi, quia non frustra
hæc tam studiose suggererem, et expavescentes
dicebant, Faciamus ut doces, quia necessitas
magna nobis incumbit, ut contra insidias Diaboli,
20 et omnia tentamenta semper accincti spiritaliter
vigilemus. Hæc dicens ego nesciebam, sicut nec
illi, aliquid nobis occurrurum novæ tentationis;
sed tantum instinctu mentis admonitus sum ad-
versus subitas tentationum procellas statum cordis
25 semper esse muniendum. At ubi reversi a me,
mane ad suum, id est, Lindisfarnense monaste-
rium, redierunt, ecce, quendam de suis morbo pesti-
lentiæ obiisse reppererunt; et crescente ac sæviente
per dies, imo etiam per menses et annum pene
30 totum, eadem clade, nobilissimus ille Patrum Fra-
trumque coetus spiritalium pene universus migravit
ad Dominum. Et nunc ergo, Fratres, vigilate et
vos in orationibus, ut si quid vobis tribulationis
ingruerit, vos jam paratos inveniat.’
35 § 47. Hæc dicente venerabili antistite Cud-
bercto, rebantur, ut præfatus sum, quia de reditu

A. D. 685. pestilentiae diceret. Sed post unum diem adveni-
niens qui fugerat e bello, occulta viri Dei vaticinia
miseris exponebat eloquiis. Probatumque est
ipsa die eademque hora, qua viro Dei juxta pu-
teum stanti revelatum est, caesis circumtutoribus, 5
regem hostili gladio fuisse prostratum.

CAPUT XXVIII.

*Quomodo Herebercto anachorita obitum suum præ-
dixerit, comitatumque illius a Domino precibus
obtinuerit.*

10

A. D. 686.
Foretells his
own death.

§ 48. NON multo post tempore, idem famulus Do-
mini Cudberctus ad eandem Lugubaliā civitatem
rogatus advenit, quatenus ibidem sacerdotes con-
secrare, sed et ipsam reginam, dato habitu sanctae
conversationis, benedicere deberet. Erat autem 15
presbyter vitae venerabilis nomine Hereberctus
jamdudum viro Dei Cudbercto spiritalis amicitiae
foedere copulatus. Qui in insula stagni illius
pergrandis, de quo Dioruentionis fluvii primordia
erumpunt, vitam solitariam ducens, annis singulis 20
ad eum venire, et monita ab eo perpetuae salutis
accipere, consueverat. Hic cum audisset eum
illa in civitate demoratum, venit ex more, cupiens
salutaribus ejus exhortationibus ad superna desi-
deria magis magisque inflammari. Qui dum sese 25
alterutrum coelestis sapientiae poculis debriarent,
dixit inter alia Cudberctus, ‘ Memento, frater

⁶ *Prostratum.*] See H. E. iv. 26. him see H. E. iv. 29, and Acta SS. mens. Mart. tom. iii. p. 142.

⁷ CAPUT XXVIII.] Vit. 142.

ANON. § 38.

¹⁰ *Hereberctus.*] Concerning ¹⁰ *Dioruentionis fluvii.*] The river Derwent.

Herebercte, ut modo quicquid opus habes me in- A. D. 686.
terroges, mecumque loquaris, quia postquam ab
invicem digressi fuerimus, non ultra nos invicem
in hoc seculo carneis oculis videbimus. Certus
6 sum enim quia tempus meæ resolutionis instat,
et velox est depositio tabernaculi mei.' Qui
hæc audiens, provolutus ejus pedibus, fuis cum
gemitu lacrimis, 'Obsecro,' inquit, 'per Domi-
num, ne me derelinquas, sed tui sodalis memi-
10 neris, rogesque supernam pietatem, ut cui pariter
in terris servivimus, ad ejus videndam clarita-
tem pariter transeamus ad cœlos. Nosti enim
quia ad tui oris imperium semper vivere studui,
et quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æque
15 ad tuæ voluntatis arbitrium castigare curavi.'
Incubuit precibus episcopus, statimque edoctus in
spiritu impetrasse se quod petierat a Domino,
'Surge,' inquit, 'frater mi, et noli plorare, sed
gaudio gaude, quia donavit nobis superna clemen-
20 tia quod rogavimus eam.' Cujus promissionem
et prophetiæ veritatem, sequens rerum finis ad-
struxit; quia digredientes ab invicem non amplius
se corporaliter viderunt, et unius ejusdemque
momento temporis egredientes e corpore spiritus
25 eorum mox beata invicem visione conjuncti sunt,
atque angelico ministerio pariter ad regnum cœleste
translati. Sed Hereberctus diutina prius infirmi-
tate decoquitur, illa fortassis dispensatione domi-
nicæ pietatis, ut si quid minus haberet meriti a
30 beato Cudbercto, suppleret dolor continuus longæ
ægritudinis; quatenus æquatus gratia suo inter-
cessori, sicut uno eodemque diei tempore cum eo
de corpore egredi, ita etiam una atque indissimili
sede perpetuæ beatitudinis mereretur recipi.

CAPUT XXIX.

*Quomodo uxorem comitis per presbyterum suum aqua
benedicta sanaverit.*

A. D. 686.
Cures the
wife of an
earl.

§ 49. QUADAM autem die dum parochiam suam
circuiens, monita salutis omnibus ruribus, casis et 5
vinculis largiretur, nec non etiam nuper baptizatis
ad accipiendam Spiritus Sancti gratiam manum
imponeret, devenit ad villulam cujusdam comitis,
cujus uxor male habens quasi morti proxima
jacebat. Cui jam venienti occurrens ipse comes, 10
flexis genibus gratias egit Domino de adventu
illius, et introducens eum benigno recepit hospitio.
Cumque lotis more hospitalitatis manibus ac pedi-
bus, resedisset antistes, coepit referre illi vir de
languore conjugis desperatæ, obsecrans ut ad asper- 15
gendam eam aquam benediceret. 'Credo,' inquit,
'quia mox aut sanitati, Deo donante, restituatur,
aut si moritura est perpetuam de morte transeat
ad vitam, citiusque moriendo compendium tam
miserabilis ac diutinæ vexationis accipiat.' Adnuit 20
deprecanti vir Dei, et adlatam benedicens aquam
dedit presbytero, præcipiens ut super languidam
aspergeret. Qui introgressus cubiculum, in quo
illa exanimi simillima jacebat, aspersit ipsam et
lectulum ejus, sed et os illius aperiens gustum 25
salutiferi haustus immisit. Res mira et vehemen-
ter stupenda! mox ut eam aqua benedicta contigit
languentem, et quid erga eam gereretur prorsus
ignorantem, ita plenam et mentis et corporis sani-
tatem recepit, ut confestim resipiscens benediceret 30

¹ CAPUT XXIX.] Vit. Anon. § 32.

Dominum, gratiasque referret ei, qui tales tantos- A. D. 686.
 que hospites ad se visitandam curandamque desti-
 nare dignatus est. Nec mora, exsurgens ipsis
 suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit,
 5 pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti
 viri familia episcopo potum refectionis obtulit,
 quæ per ipsius benedictionem poculum mortis
 evasit; secuta exemplum socrus apostoli Petri,
 quæ curata a febribus per Dominum, continuo
 10 surgens ministrabat illi et discipulis ejus.

CAPUT XXX.

*Quomodo puellam oleo perunctam a dolore capitis late-
 risque curaverit.*

§ 50. NEQUE huic dissimile sanitatis miraculum a
 15 venerabili antistite Cudbercto factum, multi qui
 præsentibus fuere testati sunt; e quibus est religio-
 sus presbyter Ædiluald tunc minister viri Dei,
 nunc autem abbas cœnobii Mailrosensis. Dum
 enim more suo pertransiret universos docendo,
 20 devenit in vicum quendam, in quo erant feminæ
 sanctimoniales non multæ, quibus timore barbarici
 exercitus a monasterio suo profugis, ibidem ma-
 nendi sedem vir Domini paulo ante donaverat.
 Quarum una, quæ erat cognata præfati sacerdotis
 25 Ædilualdi, gravissimo tenebatur languore de-
 pressa; per integrum namque annum intolerabili
 capitis et totius lateris alterius dolore vexata,
 funditus a medicis erat desperata. Indicantibus

Another cure
 effected by
 him.

¹¹ CAPUT XXX.] Vit. Anon. | 12; and Acta SS. ad 12 Fe-
 § 33. | bruar.

¹⁷ Ædiluald.] See H. E. v. |

A. D. 686. autem de illa viro Dei, et pro sanatione ejus obsecrantibus his qui venerant cum eo, miseratus ille miseram unxit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena sospitate convaleuit. 5

CAPUT XXXI.

Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus sit sanatus.

Careo Hild-
meri.

§ 51. Nec silentio prætereundum arbitramur miraculum quod ejusdem viri venerabilis virtute, quamvis ipso absente, patratum cognovimus. Meminimus supra Hildmeri Præfecti, cujus uxorem vir Dei ab immundo spiritu liberaverit. Idem autem Præfectus postea decidit in infirmitatem gravissimam, adeo ut, crescente per dies molestia, sterneretur in lectum, et videretur jam jamque esse moriturus. Aderant multi amicorum, qui ad consolandum venerant languentem. Cumque lecto jacentis assiderent, repente unus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper vir 20 Domini Cudberctus benedictionis gratia daret, 'Et credo,' inquit, 'quia hujus gustu possit, si tamen fidei nostræ tarditas non obsistit, medelam recipere salutis.' Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conversi igitur ad invicem confitebantur 25 singuli, quia absque ulla dubietate crederent, per ejusdem benedicti panis communionem eum posse sanari. Implentesque aqua calicem, immiserunt pauxillulum panis illius, et dederunt ei bibere.

¹² Hildmeri.] See Cap. xv.

Cujus statim ut viscera gustus ille aquæ per A. D. 686.
panem sanctificatus attigit, fugit dolor interane-
orum omnis, fugit exteriorum tabitudo membro-
rum. Nec mora, expeditum a languore virum
5 salus subsecuta confirmavit, atque ad laudandam
famuli Christi sanctitatem, et admirandam fidei
non fictæ virtutem, merito et ipsum et omnes qui
celeritatem tam inopinatæ sanationis videre vel
audire sustulit.

10

CAPUT XXXII.

*Qualiter oblatum sibi in itinere juvenem moriturum
orando revocaret ad vitam.*

§ 52. QUODAM quoque tempore dum sanctissimus Cares a youth.
gregis dominici pastor sua lustrando circuiret
15 ovilia, devenit in montana et agrestia loca, ubi
multi erant de circumpositis late villulis congre-
gati, quibus manus erat imponenda. Nec tamen
in montibus ecclesia vel locus inveniri potuit aptus
qui pontificem cum suo comitatu susciperet. Te-
20 tenderunt ergo ei tentoria in via, et cæsis de vicina
silva ramusculis, sibi quique tabernacula ad ma-
nendum, qualia potuere, fixerunt. Ubi dum con-
fluentibus ad se turbis vir Dei Verbum biduo
prædicaret, ac Spiritus Sancti gratiam nuper rege-
25 neratis in Christo per manus impositionem minis-
traret; ecce, subito apparuerunt mulieres ferentes
in grabbato juvenem, longæ ægritudinis acerbitate
tabefactum, ponentesque in exitu silvæ, miserunt
ad episcopum, rogantes, ut ad accipiendam bene-

¹⁰ CAPUT XXXII.] Vit. Anon. | ²⁴ *Regeneratis.*] 'MSS. Bapti-
§ 34. | zatis,' Acta SS. var. lect.

A. D. 606. dictionem ad se hunc adferri permetteret. Quem cum ad se perductum acerrime vexatum conspiceret, jussit omnes secedere longius. Et ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Denique eadem hora surgens et accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regressus est ad eas, quæ se portaverant, feminas. Sicque factum est, ut quæ eum illo tristes languidum advexerant, cum eis inde gaudentibus et ipse sospes ac lætambundus domum rediret.

CAPUT XXXIII.

Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum restituerit.

15

Cures the plague.

§ 53. EODEM tempore pestilentia subito exorta illis in partibus gravissima nece incubuit, ita ut in magnis quondam refertisque habitatoribus villis ac possessionibus, vix parvæ raræque reliquiæ et interdum nullæ residerent. Unde sanctissimus pater Cudberctus diligentissime suam lustrans parochiam, eisdem parvissimis, quæ superfuere, reliquiis ministerium Verbi et necessariæ consolationis opem ferre non desiit. Adveniens autem in viculum quendam, ibidemque omnibus, quos invenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum suum, 'Putasne superest quispiam his in locis cui nostra visitatione et allocutione opus sit; an cunctis qui male habebant visis, jam

¹⁵ CAPUT XXXIII.] Vit. Pros. § 35.

transire ad alios licet?' Qui circumspiciens omnia, A. D. 686.
vidit mulierem eminus stantem, quæ, extincto paulo ante filio, fratrem ejus jam morti proximum tenebat in manibus, lacrimisque faciem rigantibus
5 præteritam pariter et præsentem testabatur ærumnam. Quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus ille accessit ad eam, et benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem, 'Ne timeas, nec moestas; sanabitur enim et vivet infans, neque ullus
10 ultra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet.' Cujus prophetiæ veritati ipsa cum filio mater multo exinde tempore vivens testimonium dabat.

CAPUT XXXIV.

Qualiter animam cujusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad cælum ferri conspexerit.

§ 54. INTEREA dum præscius vicini sui obitus vir Domini Cudberctus jam decrevisset animo, deposita cura pastoralis officii, solitariam redire ad vitam, quatenus excussa sollicitudine externa,
20 inter libera orationum et psalmodiæ studia diem mortis, vel potius vitæ cœlestis, præstolaretur ingressum; voluit prius, non solum sua circuita parochia, sed et aliis circa fidelium mansionibus visitatis, cunctos necessario exhortationis verbo
25 confirmare, ac sic ipse desideratæ solitudinis gaudio refoveri. Quod dum ageret, rogatus a nobilissima et sanctissima virgine Christi Ælfæde abbatissa, cujus superius memoriam feci, venit ad possessionem monasterii ipsius, quatenus ibidem

A revelation made to him.

⁷⁷ Ælfæde.] See Capp. xxiii and xxiv.

A. D. 686. et ipsam videre atque alloqui, et ecclesiam dedicare deberet; nam et ipsa possessio non paucis famulorum Christi examine pollebat. Ubi dum hora refectionis ad mensam consediscent, subito Cudberctus aversam a carnalibus epulis mentem ad spiritualia contemplanda sustulit. Unde lassatis ab officio suo membris corporis, mutato colore faciei, et quasi attonitis contra morem oculis, cultellus quoque, quem tenebat, decidit in mensam. Quod dum presbyter ejus, qui adstabat et ministrabat, aspiceret, inclinatus ad abbatissam dixit silentio, 'Interroga episcopum quid viderit modo; scio enim quia non sine causa manus ejus tremefacta cultellum deseruit, vultusque mutatur illius; sed vidit aliquid spiritale, quod nos ceteri videre non quivimus.' At illa statim conversa ad eum, 'Obsecro,' inquit, 'domine mi episcopo, dicas quid videris modo; neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit.' Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, jocosè respondit, 'Num tota die manducare valebam? jam aliquando quiescere debui.' Illa autem diligentius adjurante ac flagitante, ut exponeret visionem, 'Vidi,' inquit, 'animam cujusdam sancti manibus angelicis ad regni cœlestis gaudia ferri.' Rursus illa, 'De quo,' inquit, 'loco adsumta est?' Respondit, 'De tuo monasterio.' Adjecit nomen inquirere. Et ille, 'Tu mihi,' inquit, 'die crastino missas celebranti nomen ejus indicabis.' Hęc audiens illa, confestim misit ad majus suum monasterium, videre qui nuper raptus esset e corpore. At nuncius omnes ibidem salvos incolumesque reperiens, postquam, mane facto, reverti ad domnam cœpit, obvios habuit eos, qui corpus defuncti fratris sepeliendum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, didicit quia quidam de pastoribus

bonæ actionis vir, incantius in arborem ascendens A. D. 686.
 deciderat deorsum, et, contrito corpore, ipsa hora
 spiritum exhalavit, qua hunc vir Domini ad cœ-
 lestia ductum videbat. Quod dum rediens abba-
 5 tissæ referret, statim illa ingressa ad episcopum
 jam tunc dedicantem ecclesiam, stupore femineo,
 quasi novum aliquid incertumque nunciatura,
 ‘Precor,’ inquit, ‘domine mi episcopo, memineris
 ad Missas Haduualdi mei (hoc enim viro erat
 10 nomen), qui heri cadendo de arbore defunctus est.’
 Tunc liquido omnibus patuit, quia multiformis
 prophetiæ spiritus viri sancti præcordiis inerat;
 qui et in præsentī occultum animæ raptum videre,
 et quid sibi in futuro ab aliis indicandum esset
 15 potuit prævidere.

CAPUT XXXV.

Quomodo aquam gustando in vini saporem converterit.

§ 55. INDE peragratīs ex ordine superioribus locis, ^{Changes}
 venit ad monasterium Virginum, quod non longe ^{water into}
 20 ab ostio Tini fluminis situm supra docuimus; ubi ^{wine.}
 a religiosa, et ad seculum quoque nobilissima
 famula Christi Verca abbatissa magnifice suscep-
 tus, postquam de meridiana quiete surrexerunt,
 sitire se dicens, ut biberet rogavit. Quærebant
 25 quid bibere vellet, rogantes ut vinum, sive cervi-
 siam, afferri liceret. ‘Aquam,’ inquit, ‘date mihi;’
 qui haustam de fonte aquam obtulerunt ei. At
 ille, data benedictione, ubi paululum gustavit,

²⁰ *Supra.*] Cap. III. | from the monachism of the South,
²⁵ *De meridiana quiete.*] Con- | see Martene De Antiq. Ecclesiæ
 cerning this custom, introduced | Rit. iii. 299, 312.

A. D. 686. dedit adstanti presbytero suo, qui reddidit ministro; et minister, accepto poculo, 'Licet,' inquit, 'mihi bibere de potu, de quo bibit episcopus?' Respondit, 'Etiam, quare non licet?' erat autem et ille presbyter ejusdem monasterii. Bibit ergo, 5 et visa est ei aqua quasi in saporem vini conversa; tantique sibi testem volens adhibere miraculi Fratrem, qui proxime adstabat, porrexit ei poculum; qui cum et ipse biberet, ejus quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Aspectabant autem mirantes 10 ad invicem, et ubi vacuum tempus ad loquendum receperunt, confitebantur alterutrum, quia videntur sibi nunquam melius vinum bibisse; sicut unus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Uiri fluminis, non parvo tempore demo- 15 ratus, ibidemque nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

CAPUT XXXVI.

*Quomodo inobedientes ei quosdam fratres tempestas
maris obsederit.*

20

A. D. 687. § 56. DUOBUS igitur annis in regimine episcopali
Returns to Farne. transactis, sciens in spiritu vir Domini Cudberctus adpropinquare diem sui transitus, abjecit pondus curæ pastoralis, atque ad dilectum eremiticæ conversationis agonem quantocius remeare curavit, 25 quatenus inolita sibi sollicitudinis mundanæ spi-

¹⁹ CAPUT XXXVI.] Vit. Anon. here is made from the election, not the consecration of St. Cuthbert; in which they are followed by Pagi and Smith.
§ 40.
²¹ *Duobus annis.*] The editors of the Acta Sanctorum satisfactorily show that the calculation

neta liberior priscæ conpunctionis flamma consu- A. D. 687.
meret. Quo tempore sæpius ad visitantes se
Fratres de mansionem sua egredi, eosque præsens
solebat alloqui. Libet autem referre quoddam
5 tunc ab eo factum miraculum, quo clarius eluces-
cat, quantum viris sanctis obtemperandum sit,
etiam in his, quæ negligentius imperare videntur.
Quadam die dum venissent quidam, egressusque
ille exhortatorio eos sermone reficeret, post admo-
10 nitionem completam subjunxit dicens, ' Jam hora
est ut ad mansionem meam regrediar; vos autem,
quia proficisci disponitis, primo sumite cibos, et
aucam illam (pendebat enim auca in pariete),
coquite et comedite, et sic in nomine Domini
15 navem ascendite ac domum redite.' Dixerat hæc,
et data oratione ac benedictione, suam mansionem
introiit. Illi autem, ut præceperat, sumere cibos;
sed quia abundabant cibis, quos secum adtulerant,
aucam, de qua præceperat, tangere non curabant.
20 § 57. At cum refecti naviculam vellent ascen-
dere, exorta subito tempestas fera omnem eis
navigandi facultatem abstulit. Factumque est ut
septem diebus fervente unda conclusi tristes in
insula residerent; nec tamen culpam inobedientiæ,
25 pro qua hujusmodi carcerem patiebantur, ad me-
moriā revocarent. Qui cum sedulo ad patris
colloquium reversi, ac de reditus sui dispendio
conquesti, patientiæ ab illo monita perciperent;
septima tandem die egressus ipse ad eos, volebat
30 mœstitiā eorum gratia suæ visitationis et conso-
lationis piæ verbo lenire. Ingressus autem do-
mum, in qua manebant, ut vidit aucam non fuisse
comestam, placido vultu et læto potius sermone
redarguit eorum inobedientiam, ' Nonne,' inquires,
35 ' incomesta adhuc pendet auca? et quid mirum si
vos mare non sivit abire? Citissime ergo mittite

Punishes the
disobedience
of the monks
of Lindis-
farne.

A. D. 687. eam in caldariam; coquite et comedite, ut possit
, mare quiescere, et vos domum remittere.'

§ 58. Fecerunt statim ut jusserrat, contigitque
miro ordine, ut cum ad præceptum viri Dei coctura
in caldaria, foco agente, fervere cœpisset, eadem 5
hora unda in mari, cessantibus ventis, suo a fer-
vore quiesceret. Expleta itaque refectione, viden-
tes mare placidum ascenderunt navim, et secundis
flatibus cum gaudio simul et pudore domum reme-
averunt. Pudebat namque eos inobedientiæ et 10
sensus tardioris, quo vetabantur suum etiam inter
flagella Conditoris dignoscere et emendare reatum.
Gaudebant quia intellexere tantam fuisse Deo
curam de fideli suo famulo, ut contemptum ejus
etiam per elementa vindicaret. Gaudebant quia 15
videre tantam suimet curam suo fuisse Creatori,
ut etiam manifesto miraculo ipsorum errata corri-
geret. Hoc sane, quod retuli, miraculum, non
quolibet auctore, sed uno eorum qui interfuere
narrante cognovi, vitæ videlicet venerabilis mo- 20
nacho et presbytero ejusdem monasterii Cyne-
mundo, qui plurimis late fidelium longævitatatis et
vitæ gratia jam notus existit.

CAPUT XXXVII.

Quanta ægrotus tentamenta pertulerit, quidve de sua 25
sepultura mandaverit.

His illness
and death,

§ 59. REPETIT autem ipsulam mansionemque
suam vir Dei Cudbertus mox peracta die solemnī
Nativitatis Dominicæ. Cumque eum navem as-
censurum caterva Fratrum circumstaret, interro- 30

²⁴ CAPUT XXXVII.] Vit. Anon. § 41; Vit. Met. Cap. xxxiv.

gavit unus ex eis, veteranus et venerabilis vitæ A. D. 687.
 monachus, fortis quidem fide, sed dysenteriae
 morbo corpore jam factus imbecillis, ‘Dic nobis,’
 inquit, ‘domine episcopo, quando reditum tuum
 5 sperare debeamus.’ At ille simpliciter interro-
 ganti, simpliciter et ipse quod verum noverat
 pandens, ‘Quando,’ inquit, ‘meum corpus huc
 referetis.’ Qui cum duos ferme menses in magna
 repetitæ suæ quietis exultatione transigeret,
 10 multo consuetæ districtioris rigore corpus men-
 temque constringeret, arreptus infirmitate subita,
 temporalis igne doloris ad perpetuæ cœpit beati-
 tudinis gaudia præparari. Cujus obitum libet
 verbis illius, cujus relatione didici, describere,
 15 Herefridi, videlicet, devotæ religionis presbyteri,
 qui etiam tunc Lindisfarnensi monasterio abbatis
 jure præfuit.

§ 60. ‘Tribus,’ inquit, ‘hebdomadibus continuis
 infirmitate decoctus, sic ad extrema pervenit.
 20 Siquidem quarta feria cœpit ægrotare, et rursus
 quarta feria, finita ægritudine, migravit ad Domi-
 num. At cum mane primo inchoatæ infirmitatis
 venire, —nam et ante triduum cum Fratribus
 insulam adieram, —cupiens solitæ benedictionis et
 25 exhortationis ab eo solatio percipere, ut, dato
 juxta morem signo, me advenisse prodidi, pro-
 cessit ad fenestram, et salutanti se mihi suspirium
 pro responso reddidit. Cui ego, Quid habes, in-
 quam, domine mi episcopo; an forte nocte hac
 30 tuus te languor tetigit? At ille, Etiam, inquit,
 languor me tetigit nocte hac. Putabam quia de
 veteri sua infirmitate, cujus quotidiana pene mo-
 lestia consueverat excoqui, non autem de nova et

from the rela-
 tion of an
 eye-witness.

²⁰ *Cœpit ægrotare.*] Namely, on 27 February, A. D. 687; see Pagi, ad ann. § 5.

A. D. 687. insolita diceret. Nec plura interrogans, Da, inquam, benedictionem nobis, quia jam tempus navigandi, ac domum repetendi adest. Facite, inquit, ut dicis, ascendite navem, ac domum salvi redite. Cum autem Deus suscepit animam meam, sepe-⁵ lite me in hac mansione juxta Oratorium meum ad meridiem, contra orientalem plagam Sanctæ Crucis, quam ibidem erexi. Est autem ad aquilonalem ejusdem Oratorii partem sarcophagum terræ cespite abditum, quod olim mihi Cudda¹⁰ venerabilis abbas donavit. In hoc meum corpus reponite, involventes in sindone, quam invenietis istic. Nolui quidem ea vivens indui, sed pro amore dilectæ Deo feminæ, quæ hanc mihi misit, Vercæ videlicet abbatissæ, ad obvolvendum cor-¹⁵ pus meum reservare curavi. Audiens hæc, Obsecro, inquam, pater quia infirmantem et moriturum te audio, aliquos de Fratribus hic ad ministrandum tibi remanere permittas. At ille, Ite, inquit, modo, tempore autem opportuno redite. Cumque dili-²⁰ gentius obsecrans, ut ministerium susciperet, nequaquam impetrare valerem; tandem interrogavi quando deberemus reverti. Qui ait, Quando Deus voluerit, et Ipse vobis ostenderit. Fecimus ut jusserrat, convocatisque mox in ecclesiam Fratribus²⁵ cunctis, jussi orationem fieri sine intermissione

⁷ *Contra . . . Crucis.*] This passage shows that St. Cuthbert was anxious that he should be buried with his face looking towards the east, respecting which custom, see Martene *Antiq. Eccl. Rit.* ii. 374. What St. Cuthbert says respecting the cross near his tomb will be best illustrated by the following extract from Durand's *Rationale Div. Offic.* vii. 35, § 39. 'Et in quocunque

loco extra cœmeterium Christianus sepeliatur, semper crux capiti illius apponi debet, ad notandum illum Christianum fuisse . . .'

¹² *In sindone.*] A mass of curious information respecting this custom may be seen in the treatise of I. E. Franzenius, *De Funeribus Vet. Christianorum*, p. 85, edit. Helm. 1709.

¹⁵ *Vercæ.*] See Cap. xxxv, § 55.

pro eo; quia videtur, inquiens, mihi ex quibusdam A. D. 687.
verbis illius adpropinquare diem quo sit exiturus
ad Deum.

§ 61. 'Eram autem sollicitus de reditu propter
5 infirmitatem ejus, sed quinque diebus obstitit tem-
pestas, ne redire possemus; quod divinitus dis-
pensatum fuisse rei probavit eventus. Ut enim
Omnipotens Deus famulum suum ab omni labe
mundanæ fragilitatis ad purum castigaret, utque
10 adversariis ejus, quam nihil contra fidei fortitudi-
nem valerent, ostenderet, voluit eum tanto tem-
pore segregatum ab hominibus, et suæ carnis
dolore et antiqui hostis acriori certamine probari.
Ut autem, reddita tranquillitate, insulam repetivi-
15 mus, invenimus eum suo monasterio egressum
sedere in domu, in qua nos manere solebamus.
Et quia necessitas quædam poscebat Fratres, qui
mecum venerant, renavigare ad proximum littus,
ipse remanens in insula confestim patri ministe-
20 rium præbere curavi. Siquidem calefaciens aquam
abluebam pedem ejus, qui gratia diutini tumoris
jam tunc ulcus habebat, ac, profluente sanie, cura
indigebat; sed et vinum calefaciens attuli, eumque
gustare rogavi; videbam namque in facie ejus,
25 quia multum inedia simul et languore erat defessus.
Completa curatione resedit quietus in stratu, resedi
et ego juxta eum.

§ 62. 'Cumque sileret, dixi, Video, domine
episcopo, quia multum vexatus es ab infirmitate
30 postquam recessimus a te; et mirum quare nolu-
eris, ut aliquos nostrum, qui tibi ministrarent, hic
dimitteremus abeuntes. At ille, Dei, inquit, pro-
videntia et voluntate gestum est, ut præsentia et

²² *Ulcus.*] See Cap. XVIII. where the cause of this sore is indicated.

A. D. 687. auxilio destitutus humano, aliqua paterer adversa. Postquam enim a me digressi estis continuo cœpit ingravescere languor; ideoque de mea mansione egrediens huc intravi, ut quicumque vestrum mihi ministraturi advenirent, hic me invenire possent, 5 nec meam mansionem necesse haberent ingredi. Ex quo autem ingrediens hac in sede membra composui, non movi me hinc, sed quinque diebus his et noctibus hic quietus permansi. Cui ego, Et quomodo, inquam, domine mi episcope, sic 10 vivere potuisti? Num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tum ille, relecto lectisternio, cui supersedebat, ostendit ibi cepas quinque reconditas, et ait, Hic mihi victus erat his diebus. Quotiescunque enim os ariditate ac siti 15 nimia ardebat, hæc gustando me refrigerare ac recreare curavi. (Videbatur autem una de cepis minus quam dimidia parte corrosa.) Insuper et concertatores mei nunquam per omne tempus, ex quo in hac insula conversari cœpi, tot mihi perse- 20 cutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non audebam interrogare, quæ essent tentationes de quibus dixerat; tantum rogavi, ut ministros susciperet. Adnuit ille, et quosdam nostrum secum retinuit, in quibus erat major Bæda presby- 25 ter, qui ministerio ejus familiariter semper adesse consueverat. Ideoque donationum acceptationumque ejus omnium conscius erat indubius, quem ob id maxime secum manere voluit, ut si cujuslibet acceptis muneribus digna recompensatione 30 non respondisset, illius admonitione recoleret et, priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed et alium quendam de Fratribus specialiter, ut inter ministros sibi adesset, designavit; qui longo quidem ventris fluxu graviter ægrotabat, neque a 35 medicis poterat curari; sed merito religionis, pru-

dentiae, et gravitatis dignus exstiterat, qui testis A. D. 687.
esset verborum, quæ vir Dei ultima diceret, vel
quo ordine migraret ad Dominum.

§ 63. ' Interea rediens domum narrabam Fratri-
bus, quia venerabilis Pater in sua se insula sepe-
liri juberet. Et videtur, inquam, mihi justius esse
multo et dignius impetrare ab eo, quatenus huc
transferri corpus suum, et juxta honorem con-
gruum in ecclesia condi, permittat. Placuerunt
illis quæ dixeram, et venientes ad episcopum
rogabamus, dicentes, Non ausi sumus, domine
episcopo, contemnere jussionem tuam, qua te hic
tumulari mandasti, et tamen rogandum videbatur
nobis, ut te ad nos transferre et nobiscum merea-
mur habere. At ille, Et meæ, inquit, voluntatis
erat hic requiescere corpore, ubi quantulumcunque
pro Domino certamen certavi, ubi cursum con-
summare desidero, unde ad coronam justitiæ sub-
levandum me a pio Judice spero. Sed et vobis
quoque commodius esse arbitror, ut hic requies-
cam, propter incursionem profugorum vel noxio-
rum quorumlibet; qui cum ad corpus meum forte
confugerint, quia qualiscunque sum, fama tamen
exiit de me quia famulus Christi sim, necesse
habetis sæpius pro talibus apud potentes seculi
intercedere, atque ideo de præsentia corporis mei
multum tolerare laborem. At nobis multum diu
precantibus, laboremque hujusmodi gratum nobis
ac levem fore asseverantibus, tandem cum consilio
locutus vir Domini, Si meam, inquit, dispositionem
superare, et meum corpus illo reducere vultis,

⁹ *In ecclesia condi.*] Frantzenius de Funeribus Vett. Christ. and history of Sanctuaries for criminals is discussed at some length by Bingham, viii. 11.

²¹ *Profugorum.*] The origin

A. D. 687. videtur mihi optimum, ut in interioribus basilicæ vestræ illud tumuletis, quatenus et ipsi cum vultis meum sepulchrum visitare possitis, et in potestate vestra sit an aliqui illo de advenientibus accedant. Gratias egimus permissioni et consilio illius, flexis 5 in terra genibus, ac domum redeuntes frequentius illum exinde visitare non destitimus.

CAPUT XXXVIII.

Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sanaverit ægrotus.

10

Cares Uualh-
stod. § 64. 'CUMQUE, increscente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit se in suam mansiunculam atque Oratorium referri; erat autem hora diei tertia. Portavimus ergo illum, quia præ molestia languoris ipse non valebat ingredi. At 15 ubi ad portam pervenimus, rogabamus, ut alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare; non enim per annos plurimos quispiam illuc præter ipsum intraverat. Qui circumspectis omnibus, vidit Fratrem, cujus supra memini, ventris fluxu 20 languentem, et ait, Uualhstod ingrediatur mecum, —hoc enim erat nomen Fratri. Qui cum ad nonam usque horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocavit me, Episcopus, inquiens, te jussit intrare ad se. Possum autem tibi rem referre novam 25 permirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi episcopum deducturus eum ad Oratorium, continuo sensi me omni illa longæ infirmitatis molestia carere. Non autem dubitandum supernæ pietatis

⁹ CAPUT XXXVIII.] Vit. | ²⁰ *Supra.*] Namely, in the preceding chapter, § 59.
Met. Cap. xxxv.

hoc dispensatione procuratum, ut qui multos antea A. D. 687.
 sospes adhuc valensque curaverat, hunc quoque
 moriturus curaret; quatenus hoc quoque indicio
 pateret, etiam corpore infirmatus vir sanctus quan-
 5 tum spiritu valeret. In qua profecto curatione
 sequebatur exemplum sanctissimi et reverentissimi
 patris Aurelii Augustini episcopi; qui dum pressus
 infirmitate, qua et mortuus est, in lecto decumbe-
 ret, venit quidam cum suo ægroto, rogans ut
 10 eidem manum imponeret, quo sanus esse posset.
 At ille, Si, inquit, aliquid in his possem, mihi hoc
 utique primitus præstitissem. Rursus is qui vene-
 rat, Te, inquit, visitare præceptus sum, siquidem
 in somnis dictum accepi, Vade ad Augustinum
 15 episcopum, ut ille tibi manum imponat et salvus
 eris. Quo ille audito, mox ægrotanti manum
 benedicens imposuit; nec mora, sanatum ad pro-
 pria remisit.

CAPUT XXXIX.

20 *Quæ ultima Fratribus mandata dedit, et ut, per
 cepto Viatico, inter verba orationis spiritum reddi-
 derit.*

§ 65. ' INTRAVI autem, inquit, ad eum circa
 horam diei circiter nonam, invenique eum recum-
 25 bentem in angulo sui Oratorii contra Altare;
 adsidere cœpi et ipse; nec multa loquebatur, quia
 pondus ægritudinis facilitatem loquendi minora-
 verat. Verum me diligentius inquirente, quem
 hereditarium sermonem, quod ultimum Vale, Fra-

¹⁹ CAPUT XXXIX.] Vit. Met. Cap. xxxvi.

A. D. 687. tribus relinqueret, coepit disserere pauca, sed fortia, de pace et humilitate, cavendisque eis, qui his oblectari quam oblectari mallent. Pacem, inquit, inter vos semper et charitatem custodite divinam, et cum de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcerit, videte attentius, ut unanimes existatis in consiliis. Sed et cum aliis Christi famulis mutuam habetote concordiam, nec venientes ad vos hospitalitatis gratia domesticos fidei habeatis contemptui, sed familiariter ac benigne tales suscipere, tenere, ac dimittere curate; nequaquam vos meliores arbitantes ceteris ejusdem fidei et vitæ consortibus. Cum illis autem, qui ab unitate catholicæ pacis, vel Pascha non suo tempore celebrando, vel perverse vivendo, aberrant, vobis sit nulla communio. Sciatisque et memoria retineatis, quia si vos unum e duobus adversis eligere necessitas coegerit, multo plus diligo, ut eruentes de tumultu tollentesque vobiscum mea ossa recedatis ab his locis, et ubicumque Deus providerit incolæ maneatis, quam ut ulla ratione consentientes iniquitati schismaticorum jugo colla subdatis. Catholica Patrum statuta diligentissime discere atque observare contendite; ea quoque, quæ per meum ministerium vobis divina pietas instituta vitæ Regularis dare dignata est, exercete solliciti. Scio enim quia, etsi quibusdam contemptibilis vixi, post meum tamen obitum apertius qualis fuerim, et quam mea doctrina non sit contemnenda videbitis. 30

§ 66. ‘Hæc et his similia vir Domini per intervalla locutus, quia vis, ut diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat, quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad vesperam, cui etiam pervigilem quietus in precibus continuavit et noctem. At ubi consuetum noc-

turnæ orationis tempus aderat, acceptis a me A.D. 687.
sacramentis salutaribus, exitum suum, quem jam
venisse cognovit, Domini Corporis et Sanguinis
communione munivit; atque elevatis ad cœlum
5 oculis, extensisque in altum manibus, intentam
supernis laudibus animam ad gaudia regni cœlestis
emisit.

CAPUT XL.

Quomodo juxta prophetiam psalmi, quem, eo moriente,
10 *cantaverant, Lindisfarnenses sint impugnati, sed*
Domino juvante, iterum protecti.

§ 67. ' AT ego statim egressus, nunciavi obitum
ejus Fratribus, qui et ipsi noctem vigilando atque
orando transegerant, et tunc forte sub ordine noc-
15 turnæ laudis dicebant psalmum quinquagesimum
nonum, cujus initium est, Deus repulisti nos et
destruxisti nos, iratus es et misertus es nobis.
Nec mora, currens unus ex eis accendit duas
candelas; et utraque tenens manu ascendit emi-
20 nentio rem locum, ad ostendendum Fratribus, qui
in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia
sancta illa anima jam migrasset ad Dominum;
tale namque inter se signum sanctissimi ejus
obitus condixerant. Quod cum videret Frater,
25 qui in specula Lindisfarnensis insulæ longe de
contra eventus ejusdem pervigil exspectaverat
horam, cucurrit citius ad ecclesiam, ubi collectus
omnis Fratrum cœtus nocturnæ psalmodiæ sol-
lemnia celebrabat; contigitque ut ipsi quoque, in-

The intelli-
gence reaches
Lindisfarne.

⁸ CAPUT XL.] Vit. Met. Cap.
XXXVII.

¹⁵ Psalmum.] The same psalm
(the sixtieth in our version) still

forms one of the number used in
the evening service of the fourth
day of the week according to the
Ritual of the church of Rome.

A. D. 687. *trante illo, præfatum canerent psalmum. Quod superna dispensatione procuratum rerum exitus ostendit. Siquidem sepulto viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, ut plures e Fratribus loco magis cedere, quam talibus vellent interesse periculis.*

Ordination of Eadberct.

‘Attamen post annum ordinato in episcopatum Eadbercto, magnarum virtutum viro et in Scripturis nobiliter erudito, maximeque eleemosynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, 10 ut Scripturæ verbis loquar, ædificavit Hierusalem, id est, visionem pacis Dominus, et dispersiones Israel congregavit. Sanavit contritos corde, et alligavit contritiones eorum; ut palam daretur intelligi quid significaverit psalmus tum, cognita 15 beati viri morte, cantatus; quia, videlicet, post ejus obitum repellendi ac destruendi essent cives ejus, sed post ostensionem iræ minantis cœlesti protinus miseratione refovendi. Cujus sequentia quoque psalmi eidem sensui concordare, qui re- 20 tractat intelligit. Impositum autem navi corpus venerabile patris, ad insulam Lindisfarnensium retulimus; quod magno occurrentium agmine chorisque canentium susceptum est, atque in ecclesia beati apostoli Petri in dextera parte altaris petri in sarcophago repositum.’

The body conveyed thither.

⁴ *Tentationis aura.*] The Bollandists imagine that the obscure terms in which Bede speaks of the trials and temptations which the monks of Lindisfarne underwent immediately after the death of St. Cuthbert, have reference to the attempt then made by Wilfrid bishop of York to introduce the Rule of St. Benedict, instead of the ‘*institutæ vitæ Regularis*,’ which they had been

admonished by their dying bishop to retain, see § 65 above. Mabillon, the historian of the Benedictine Order, pronounces this theory to be ‘*prorsus incerta*.’ (Acta SS. Ord. S. Bened. ii. 910.)

²¹ *Intelligit.*] A further allusion to the persecution which the monks of Lindisfarne had suffered, and their escape from it.

CAPUT XLI.

Quomodo puer dæmoniacus sit humo, cui lavacrum corporis ejus infusum est, in aquam missa sanatus.

§ 69. SED nec defuncto ac tumulto Christi fa-
 5 mulo, signa sanitatum, quæ vivens exercuerat, cessare potuerunt. Contigit namque puerum quendam in territorio Lindisfarnensium, atrocissimo dæmone vexari, ita ut sensu rationis funditus amisso clamaret, ejularet, et vel sua membra, vel
 10 quicquid attingere posset, morsibus dilaniare niteretur. Missus est ad energumenum presbyter de monasterio; qui cum solitus fuisset per exorcismi gratiam immundos fugare spiritus, huic tamen obsesso prodesse nil prorsus valebat; unde dedit
 15 consilium patri illius, ut impositum carro puerum ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, ut monuerat; sed noluere sancti Dei martyres ei petitam reddere sanitatem, ut
 20 quam celsum inter se locum Cudberctus haberet, ostenderent. Cum ergo insanus ululando, ingemiscendo, et frendendo dentibus nimio cunctorum visus et auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquod remedii genus excogitare quivisset, tum
 25 ecce, quidam de presbyteris edoctus in spiritu per opitulationem beati patris Cudbercti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, ubi noverat effusam fuisse aquam, qua corpus ejus defunctum fuerat lotum, tollensque inde modicam humi par-
 30 ticulam immisit in aquam; quam deferens ad

A. D. 687.
 A dæmoniac
 cured by his
 influence.

¹ CAPUT. XLI.] Vit. Anon. § 44; Vit. Met. Cap.

A. D. 687. patientem, infudit in ore ejus, quo horribiliter hianti voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem ut attigit aquam continuit clamores, clausit os, clausit et oculos qui sanguinei et furibundi patebant, caput et corpus totum reclinavit in requiem. Qui etiam placido sopore noctem transegit, et mane de somno simul et vesania consurgens, liberatum se a dæmonio, quo premebatur, beati Cudbercti meritis et intercessione cognovit. Mirandum et bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circuire, ac Sanctorum auxilio gratias sanissime mente referre, qui pridie præ insania mentis nec seipsum quis esset, vel ubi esset, poterat agnoscere. Qui ubi tota Fratrum caterva adstante, vidente et congratulante, ad reliquias Martyrum genibus flexis dedit laudem Deo Domino et Salvatori nostro Jesu Christo, jam et ab hostis verberare liberatus, et in fide firmior quam fuerat effectus, ad propria rediit. Ostenditur usque hodie fossa illa, cui memorabile infusum est lavacrum, quadrato schemate facta, ligno undique circumdata et lapillis intus impleta; est autem juxta ecclesiam, in qua corpus ejus requiescit, ad partem meridianam. Factumque est ex eo tempore, ut plures sanitarum operationes per eosdem lapides, vel eandem terram, Domino donante, fierent.

CAPUT XLII.

*Quomodo corpus ipsius post undecim sit annos sine
corruptione repertum.*

§ 70. **VOLENS** autem latius monstrare divina dis- A. D. 698.
 5 **pensatio**, quanta in gloria vir sanctus post mortem His remains
discovered in
a state of in-
corruption.
 viveret, cujus ante mortem vita sublimis crebris
 etiam miraculorum patebat indiciis, transactis
 sepulturæ ejus annis undecim, immisit in animo
 Fratrum, ut tollerent ossa illius, quæ, more mor-
 10 tuorum consumto jam et in pulverem redacto cor-
 pore reliquo, sicca invenienda rebantur, atque in
 levi arca recondita, in eodem quidem loco, sed
 supra pavementum dignæ venerationis gratia loca-
 rent. Quod dum sibi placuisse Eadbercto antistiti
 15 suo medio ferme quadragesimæ tempore referrent,
 adnuit consilio eorum, jussitque, ut die Depositionis
 ejus, quæ est tertia decima kalendarum Aprilium,
 hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita; et
 aperientes sepulchrum, invenerunt corpus totum,
 20 quasi adhuc viveret, integrum, et flexibilibus ar-
 tuum compagibus multo dormienti, quam mortuo,
 similius. Sed et vestimenta omnia, quibus indu-
 tum erat, non solum intemerata, verum etiam
 prisca novitate et claritudine miranda parebant.
 25 Quod ubi viderunt Fratres, nimio mox timore
 sunt et tremore perculsi, adeo ut vix aliquid loqui,
 vix auderent intueri miraculum quod patebat, vix
 ipsi quid agerent nossent.

§ 71. **Extremam** autem indumentorum ejus
 30 partem pro ostendendo incorruptionis signo tol-
 lentes,—nam quæ carni illius proxima aderant

¹ CAPUT XLII.] See H. E. iv. 30; Vit. Anon. § 43.

A. D. 608. prorsus tangere timebant, festinarunt referre antistiti quod invenerant; qui tum forte in remotiore a monasterio loco, refluvis undique maris fluctibus cincto, solitarius manebat. In hoc etenim semper Quadragesimæ tempus agere, in hoc quadraginta 5 ante Dominicum Natale dies in magna continentiae, orationis, et lacrimarum devotione ducere consueverat. In quo etiam venerabilis præcessor ejus Cudberctus, priusquam Farne peteret, sicut et supra docuimus, aliquamdiu secretus Domino militabat. Attulerunt autem et partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambierant. Quæ cum ille et munera gratanter acciperet, et miracula libenter audiret, nam et ipsa indumenta quasi Patris adhuc corpori circumdata miro deosculabatur affectu: ‘Nova,’ inquit, ‘indumenta corpori pro his, quæ tulistis, circumdate, et sic reponite in theca, quam parastis. Scio autem certissime, quia non diu vacuus remanebit locus, qui tanta coelestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est 20 multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus veræ beatitudinis auctor atque largitor concedere dignatur.’ Adjecitque mirando, quæ quondam versibus dixi, et ait,

§ 72. ‘Quis Domini expediet cœlestia munera dictis, 25
 Vel paradisiacas quæ capit auris opes?
 Dum pius, infesti disrupto pondere leti,
 Vivere siderea semper in arce dabit;
 Mortua nunc tanto qui membra decorat honore,
 Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis. 30
 Quamque beata domus, sub tanto quæ hospite fulges,
 Nescia quæ nævi, lumine læta micas!
 Nec tibi difficile, Omnipotens, mandare sub arvo,
 Ne depasta voret funera labes edax;
 Qui triduo servas ceti sub viscere vatem, 35
 Lucis iter pandens mortis ab ore tuo;

Qui ignibus in mediis insontia membra tueris, A. D. 698.
 Ne Hebræum noceat Chaldea flamma decus.
 Dena quater renovas per frigora plebis amictum
 5 Quæ variam fugiens, invia servat, humum.
 Qui rediviva levem formas in membra favillam,
 Cum tremet angelicis mundus ab axe tubis.'

Hæc et hujusmodi plura ubi multis cum lacrimis
 ac magna compunctione pontifex tremente lingua
 10 complevit, fecerunt Fratres, ut jusserat; et involutum novo amictu corpus levique in theca reconditum, super pavementum Sanctuarii composuerunt.

CAPUT XLIII.

15 *Quomodo corpus Eadbercti episcopi in tumulo viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerint.*

§ 73. INTEREA Deo dilectus antistes Eadberctus morbo corripitur acerbo, et crescente per dies multumque ingravescente ardore languoris, non multo
 20 post, id est, pridie Nonas Maias, etiam ipse migravit ad Dominum; impetrato ab Eo munere, quod diligentissime petierat, videlicet, ut non repentina morte, sed longa excoctus ægritudine, transiret e corpore. Cujus corpus in sepulcro beati Patris
 25 Eadbercti ponentes, adposuerunt desuper arcam, in qua incorrupta ejusdem Patris membra locaverant; ubi nunc usque, si petentium fides exigat, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed et

Burial and
 miracles of
 Eadberct.

⁵ *Variam.*] Phariam, *Boll.*
¹⁴ CAPUT XLIII.] Vit. Met.
 Cap. XXXIX.
²⁰ *Pridie Nonas Maias.*] That

is, on 6 May, under which day
 see the Acta Sanctorum, and also
 H. E. iv. 30.

A. D. 693. indumenta, quæ sanctissimum corpus ejus, vel vivum, vel sepultum, vestierant, a gratia curandi non vacant.

CAPUT XLIV.

Qualiter ægrotus ad tumbam ejus sit orando curatus. 5

Further mi-
racles.

§ 74. DENIQUE adveniens transmarinis e partibus clericus quidam reverentissimi et sanctissimi Uuibrordi Clementis Fresonum gentis episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decidit in infirmitatem gravissimam, ita ut, invalescente per longum tempus molestia, jam desperatus jaceret. Qui cum victus dolore videretur sibi nec mori, nec vivere, posse, invento salubri consilio, dixit ministro suo, ' Obsecro perducas me hodie post celebratas Missas, adorare ad corpus sacratissimi viri Dei, (erat enim Dies Dominica,) spero per gratiam intercessionis ejus his cruciatibus eripiar, ut vel sanatus ad præsentem vitam redeam, vel defunctus perveniam ad æternam.' Fecit ille ut rogaverat, baculoque innitentem ægrotum in ecclesiam non parvo cum labore perduxit. Qui cum ad sepulchrum sanctissimi ac Deo dilecti Patris genua curvaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate rogaret, tantas continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, ut absque labore ipse ab oratione resurgeret; absque adminiculo vel ministri ducentis, vel baculi sustentantis, ad hospitium rediret. Qui post dies paucos roborata ad integrum virtute, viam quam disposuerat peregit. 30

* CAPUT XLIV.] Vit. Met. 11; Op. Alcuini, ii. 183, edit. 1777.
Cap. XII.
[Uuibrordi.] See H. E. v. 10,

CAPUT XLV.

*Quomodo paralyticus sit per ejus calceamenta
sanatus.*

§ 75. ERAT in monasterio quodam non procul A. D. 608.
 5 inde posito adolescens, ea, quam Græci paralytin
 vocant, infirmitate, omni membrorum officio desti-
 tutus. Unde abbas ipsius sciens in monasterio
 Lindisfarnensium medicos esse peritissimos, misit
 eum illo, rogans infirmanti, si quid possent cura-
 10 tionis conferrent. Qui cum, suo quoque abbate et
 episcopo jubentibus, diligenter illi adsisterent, et
 quicquid nossent erga eum industriæ medicinalis
 impenderent, nihil omnino proficere valebant; quin
 potius crescebat quotidie morbus et paulatim in
 15 deteriora vergebat, adeo ut, excepto ore, nullum
 pene membrum posset loco movere. Cumque a
 carnalibus medicis diu frustra laborantibus despe-
 ratus ac desertus jaceret, confugit ad auxilium
 medici cœlestis; qui in veritate petitus, propitius
 20 fit omnibus iniquitatibus nostris, et qui sanat
 omnes languores nostros. Rogavit namque minis-
 trum suum, ut aliquam sibi portionem de incor-
 ruptibilibus sacri corporis adferret exuviis, quia
 crederet per hujus se virtutem ad gratiam sanitatis,
 25 Domino largiente, reversurum. Qui, consulto ab-
 bate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in sepul-
 chro pedes induerant, et ea pedibus dissolutis
 ægroti circumdedit; siquidem primo a pedibus
 eum paralytis adprehenderat. Fecit autem hoc

¹ CAPUT XLV.] Vit. Met. | ² Calceamenta.] See Martene,
 Cap. XLII. | De Antiq. Eccl. Rit. ii. 367.

A. D. 698. noctis initio, cum tempus requiescendi adesset; statimque ille placidum dimissus in soporem, procedente intempestæ noctis silentio, cœpit alternis palpitare pedibus, ut palam qui vigilabant et videbant ministri animadverterent, quia donata per reliquias 5 viri sancti virtute medicandi, sanitas optata a planta pedum per cetera membra esset transitura : at ubi consuetum in monasterio nocturnæ Orationis signum insonuit, excitatus sonitu resedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute nervis, artuumque 10 compagibus universis, ac dolore fugato, sanatum se esse intelligens surrexit, et in gratiarum actione Domino omne nocturnæ, sive matutinæ, psalmodiæ tempus stando persolvit. Mane autem jam facto, processit ad ecclesiam, videntibusque et 15 congratulantibus universis, circuit loca sancta orando, et suo Salvatori sacrificium laudis offerendo. Factumque est ut pulcherrima rerum conversione, is qui dissolutus toto corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, inde strictis firmatisque 20 membris omnibus, domum per se rediret incolumis. Unde meminisse juvat, quia hæc est immutatio dexteræ Excelsi, cujus memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

CAPUT XLVI.

25

*Qualiter anachorita Felgeldus operimento parietis ejus
sit a vultus tumore mundatus.*

§ 76. NEC prætereundum arbitror quid miraculi coelestis etiam per reliquias sanctissimi Oratorii, in quo Pater venerabilis solitarius Domino mili- 30

²⁶ CAPUT XLVI.] Vit. Met. Cap. XLIV. XLV. XLVI.

tare consueverat, divina pietas ostenderit. Quod A. D. 696.
tamen utrum meritis ejusdem beati Patris Cud-
bercti, an successoris ejus Ædiluualdi, viri æque
Deo dediti, adscribendum sit, internus Arbiter
5 noverit. Neque aliqua ratio vetat utriusque merito
factum credi, comitante etiam fide reverentissimi
Patris Felgeldi; per quem et in quo miraculum
ipsum, quod refero, sanationis completum est.
Ipse est qui tertius ejusdem loci et militiæ spiri-
10 talis heres, hodie major septuagenario in magno
vitæ futuræ desiderio terminum præsentis ex-
spectat.

§ 77. Cum ergo viro Domini Cudbercto ad cœ-
lestia regna translato, Ædiluualdus ejusdem insulæ
15 et monasterii colonus exsistere cœpisset, qui et
ipse multos antea per annos in monachica conver-
satione probatus, rite gradum anachoreticæ subli-
mitatis ascendebat; reperit quia parietes præfati
Oratorii, qui tabulis minus diligenter coaptatis
20 erant compositi, longa essent vetustate dissoluti,
et separatis ab invicem tabulis, facilem turbinibus
præbuissent ingressum. Sed vir venerabilis, qui
cœlestis ædificii magis quam terreni decorem quæ-
rebat, sumto fæno, vel argilla, vel quicquid hujus-
25 modi materiæ reperisset, stipaverat rimulas, ne
quotidianis imbrium sive ventorum injuriis ab
orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur
Ædiluualdus ingressus locum vidisset, postulavit
a frequentantibus se Fratribus pelliculam vituli,
30 eamque illo in angulo, quo et ipse et prædecessor

⁹ Ædiluualdi.] See Acta Sanc-
torum, Mart. iii. 463, where
every thing respecting this indi-
vidual is collected.

¹⁰ Oratorii.] The monks con-
tinued to reside at Farne, and

established a daughter cell there,
the history of which may be
traced in the collection of Original
Charters printed in Raine's
North Durham, App. dcxcvi—
dcccxxv.

A. D. c96. ejus Cudberctus sæpius orans stare vel genuflectere solebat, clavis adfixam violentiis procellarum opposuit.

§ 78. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium supernæ beatitudinis intravit, ac tertius locum eundem Felgeldus incolere cepit, placuit reverentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ pontifici Eadfrido, dissolutum vetustate Oratorium illud a fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, et multi devota religionem a beato Christi athleta Felgeldo postulerent, quatenus aliquam illis particulam de Reliquiis sancti ac Deo dilecti Patris Cudbercti, sive successoris ejus Ædiluualdi, dare debuisset; visum est illi divisam particulatim memoratam pelliculam petentibus dandam. Sed daturus eam aliis, prius in se ipse, quid hæc virtutis haberet, expertus est. Habebat namque vultum deformi rubore simul et tumore perfusum; cujus quidem futuri in eo languoris et prius, cum adhuc communi inter Fratres vita degeret, aspicientibus in facie ejus signa patebant. At cum in solitudine remotus minorem corpori cultum, majorem adhiberet continentiam, et quasi diutino carcere inclusus, rarius vel fotu solis, vel aeris uteretur afflatu, excrevit languor in majus, faciemque totam tumentis ardore replevit. Timens ergo, ne forte magnitudine hujusmodi infirmitatis solitariam deserere vitam, et communem necesse esset conversationem repetere, fideli usus est præsumptione, speravitque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere et vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfatæ partem

⁶ *Eadfrido.*] This is he to whom Beda dedicates the present Treatise.

pelliculæ in aquam, ipsa aqua lavit suam faciem, A. D. 698.
statimque tumor omnis, qui hanc obsederat, et
scabies foeda recessit; juxta quod mihi et primo
religiosus quidam Presbyter hujus monasterii
5 Gyruensis indicavit, qui se vultum illius et prius
tumentum ac deformem nosse, et postea mundatum
per fenestram manu palpasse, referebat; et ipse
postmodum Felgeldus retulit, astruens quia res ita,
ut Presbyter narraverat, esset expleta, et quod ex
10 eo tempore, cum inclusus per multa annorum cur-
ricula maneret, ut prius, immunem ab hujusmodi
molestia vultum semper haberet; agente gratia
Dei omnipotentis, quæ et in præsentī multos et in
futuro omnes cordis et corporis nostri languores
15 sanare consuevit, satiansque in bonis desiderium
nostrum, sua nos in perpetuum misericordia et
miseratione coronat. AMEN.

INCIPIT
VITA BEATORUM ABBATUM
BENEDICTI, CEOLFRIDI,
EOSTERWINI, SIGFRIDI ATQUE
HWÆTBERHTI.

§ 1. RELIGIOSUS Christi famulus Biscop⁶, cog-
nomento Benedictus, aspirante superna gratia,
monasterium construxit in honorem beatissimi
Apostolorum principis Petri, juxta ostium fluminis
10 Uiri ad aquilonem, juvante se ac terram tribuente
venerabili ac piissimo gentis illius rege Æcgfrido;
idemque monasterium annis sedecim, inter innu-
meros vel itinerum vel infirmitatum labores, eadem,
qua construxit, religione, sedulus rexit. Qui, ut
15 beati papæ Gregorii verbis, quibus cognominis ejus
abbatis vitam glorificat, utar, fuit vir vitæ venera-
bilis, gratia Benedictus et nomine, ab ipso pueritiæ
suæ tempore cor gerens senile, ætatem quippe
moribus transiens, nulli animum voluptati dedit.

¹ *Incipit.*] Incipit Vita Sancto-
rum Abbatum Monasterii in
Uiramutha et Gyruum, Bene-
dicti, Ceolfridi, Easteruini, Sig-
fridi atque Hwætbercti, ab ejus-
dem Monasterii Presbytero et
Monacho Bæda composita. *Smith.*

⁶ *Religiosus.*] The narrative
upon which these lives are found-
ed may be seen in the Appendix.

⁷ *Benedictus.*] Called also Ba-
ducing by Fridegodus in his Life
of Wilfrid, in Mabill. Acta SS.
Ord. S. Bened. III. i. 173.

Nobili quidem stirpe gentis Anglorum progenitus, sed non minori nobilitate mentis ad promerenda semper angelorum consortia suspensus. Denique, cum esset minister Oswiu regis, et possessionem terræ suo gradui competentem, illo donante, perciperet, annos natus circiter viginti et quinque, fastidivit possessionem caducam, ut adquirere posset æternam; despexit militiam cum corruptibili donativo terrestrem, ut vero regi militaret, et regnum in superna civitate mereretur habere perpetuum.¹⁰ Reliquit domum, cognatos et patriam, propter Christum et propter Evangelium, ut centuplum acciperet et vitam æternam possideret; respuit nuptiis servire carnalibus, ut sequi valeret Agnum virginitatis gloria candidum in regnis cœlestibus;¹⁵ abnuuit liberos carne procreare mortales, prædestinatus a Christo ad educandos ei spirituali doctrina filios cœlesti in vita perennes.

A. D. 653.
his first voyage to Rome,

§ 2. Dimissa ergo patria, Romam adiit, beatorum Apostolorum, quorum desiderio semper ardere²⁰ consueverat, etiam loca corporum corporaliter visere atque adorare curavit. Ad patriam mox reversus, studiosius ea quæ vidit ecclesiasticæ vitæ instituta, diligere, venerari, et quibus potuit prædicare, non desiit. Quo tempore Alchfridus,²⁵ supradicti regis Oswii filius et ipse propter adoranda Apostolorum limina Romam venire disposens, comitem eum ejusdem itineris accepit. Quem cum pater suus ab intentione memorati itineris revocaret, atque in patria ac regno suo faceret³⁰

¹¹ *Reliquit domum.*] Beda has here had before his mind's eye the Sermon which he wrote upon this text 'In Natale S. Benedicti abbatis.' It will be found in the Appendix.

¹⁹ *Romam adiit.*] He left England in the society of Wilfrid,

whom he accompanied as far as Lyons, H. E. v. 19. This was in the middle of the year 654, according to Pagi A. D. 658, § 9, or in the previous year, according to Smith's calculation.

²⁵ *Alchfridus.*] See H. E. v. 19.

residere, nihilominus ipse, ut bonæ indolis adoles- A. D. 663.
 cens, cœptum confestim explens iter, summa sub
 festinatione Romam rediit, tempore cujus supra A. D. 665.
 beatæ memoriæ Vitaliani papæ; et non pauca ^{his second}
 5 scientiæ salutaris, quemadmodum et prius, hausta ^{voyage,}
 dulcedine, post menses aliquot inde digrediens ad
 insulam Lirinensem, ibidem se monachorum cœtui
 tradidit, tonsuram accepit, et disciplinam regula-
 rem monachi voto insignitus debita cum sollicitu-
 10 dine servavit; ubi per biennium idonea monasticæ
 conversationis doctrina institutus, rursus beati
 Petri Apostolorum principis amore devictus, sacra-
 tam ejus corpore civitatem repedare statuit.

§ 3. Nec post longum, adveniente nave merca- A. D. 667.
 15 toria, desiderio satisfecit. Eo autem tempore ^{his third}
 miserat Ecgberchtus Cantuariorum rex de Brit- ^{voyage,}
 tania electum ad episcopatus officium virum,
 nomine Uigghardum, qui a Romanis beati papæ
 Gregorii discipulis in Cantia fuerat omni de eccle-
 20 siastica institutione sufficienter edoctus; cupiens
 eum sibi Romæ ordinari episcopum, quatinus suæ
 gentis et linguæ habens antistitem, tanto perfectius
 cum subjectis sibi populis, vel verbis imbueretur
 fidei, vel mysteriis, quanto hæc non per interpre-
 25 tem, sed per cognati et contribulis viri linguam
 simul manumque susciperet. Qui videlicet Uig-
 hardus Romam veniens, cum cunctis, qui secum
 venere, comitibus, antequam gradum pontificatus
 perciperet, morbo ingruente, defunctus est. At
 30 vero papa apostolicus, ne legatariis obeuntibus
 legatio religiosa fidelium fructu competente care-
 ret, inito consilio elegit de suis, quem Brittanias

² *Explens iter.*] Florence of Worcester places this A. D. 665, with whom Smith agrees.

¹³ *Repedare statuit.*] That this

third voyage to Rome took place in A. D. 667 seems clear from a comparison of the facts mentioned in the H. E. iii. 29, and iv. 1.

A. D. 669. archiepiscopum mitteret, Theodorum videlicet, se-
 culari simul et ecclesiastica philosophia præditum
 virum, et hoc in utraque lingua, Græca scilicet et
 Latina, dato ei collega et consiliatore, viro æque
 strenuissimo ac prudentissimo, Adriano abbate. Et
 quia venerabilem Benedictum sapientem, indus-
 trium, religiosum ac nobilem virum fore conspexit,
 huic ordinatum cum suis omnibus commendavit
 episcopum, præcepitque ut, relicta peregrinatione,
 quam pro Christo susceperat, commodi altioris
 intuitu patriam reversus, doctorem ei veritatis,
 quem sedula quæsierat, adduceret, cui vel illo per-
 genti vel ibidem docenti, pariter interpretes exsistere
 posset et ductor. Fecit Benedictus ut jusserrat:
 venerunt Cantiam; gratissime sunt suscepti; The-
 odor sedem episcopatus conscendit; Benedictus
 suscepit monasterium beati Petri Apostoli ad re-
 gendum, cujus postea præfatus Adrianus factus
 est abbas.

A. D. 671.
 his fourth
 voyage to
 Rome,

§ 4. Quod ubi duobus annis monasterium rexit, 20
 tertium de Britannia Romam iter arripiens solita
 prosperitate complevit, librosque omnis divinæ
 eruditionis non paucos vel placito pretio emtos,
 vel amicorum dono largitos, retulit. Rediens au-
 tem ubi Viennam pervenit, emticios ibi, quos apud 25
 amicos commendaverat, recepit. At ingressus
 Britanniam, ad regem se Occidentalium Saxonum
 nomine Conuualh conferendum putavit, cujus et
 ante non semel amicitii usus et beneficiis erat
 adjutus. Sed ipso eodem tempore immatura morte 30
 prærepto, tandem ad patriam gentem solumque,

¹⁵ *Venerunt Cantiam.*] Theo-
 dore took possession of his
 church of Canterbury on Sun-
 day, 6 kal. June, 669, H. E.
 iv. 2.

²¹ *Tertium . . . iter.*] The third

journey from Britain, but really
 the fourth to Rome, took place
 in A. D. 671.

²⁶ *Conuualh.*] The Saxon Chro-
 nicle places the death of Con-
 uualh in A. D. 672.

in quo natus est, pedem convertens, Æcfridum A. D. 672.
 Transhumbranæ regionis regem adiit; cuncta quæ
 egisset, ex quo patriam adolescens deseruit, repli-
 cavit; quo religionis desiderio arderet non celavit;
 5 quid ecclesiasticæ, quid monachicæ institutionis
 Romæ vel circumquaque didicisset, ostendit; quot
 divina volumina, quantas beatorum Apostolorum
 sive martyrum Christi reliquias attulisset, pate-
 fecit; tantamque apud regem gratiam familiari-
 10 tatis invenit, ut confestim ei terram septuaginta
 familiarum de suo largitus, monasterium inibi
 primo pastori ecclesiæ facere præciperet. Quod A. D. 674.
 factum est, sicut et in prooemio memini, ad ostium
 fluminis Uuyri ad levam, anno ab incarnatione
 15 Domini sexcentesimo septuagesimo quarto, indic-
 tione secunda, anno autem quarto imperii Ecgfridi
 regis.

§ 5. Nec plus quam unius anni spatio post A. D. 676.
 fundatum monasterium interjecto, Benedictus, ^{introduces}
 20 oceano transmisso, Gallias petens, cæmentarios, ^{artificers from}
^{Gaul,}
 qui lapideam sibi ecclesiam juxta Romanorum,
 quem semper amabat, morem facerent, postulavit,
 accepit, attulit. Et tantum in operando studii
 præ amore beati Petri, in cujus honorem faciebat,
 25 exhibuit, ut intra unius anni circulum, ex quo
 fundamenta sunt jacta, culminibus superpositis,
 Missarum inibi sollennia celebrari videres. Prox-
 imante autem ad perfectum opere, misit legatarios
 Galliam, qui vitri factores, (artifices videlicet,)
 30 Brittaniis eatenus incognitos, ad cancellandas
 ecclesiæ, porticumque et coenaculorum ejus, fe-
 nestras adducerent. Factumque est, venerunt;

¹⁴ *Uuyri ad levam.*] Viri ad | narrative printed in the Appen-
 aquilonem, Smith; an equiva- | dix says this event was 'secundo
 lent expression. | fundati monasterii anno,' there-
 fore in A. D. 676.

¹⁶ *Unius anni spatio.*] The

A. D. 676. nec solum opus postulatum compleverunt, sed et Anglorum ex eo gentem hujusmodi artificium nosse ac discere fecerunt; artificium nimirum vel lampadis ecclesiæ claustris, vel vasorum multifariis usibus, non ignobiliter aptum. Sed et cuncta, 5 quæ ad altaris et ecclesiæ ministerium compete- bant, vasa sancta, vel vestimenta, quia domi invenire non potuit, de transmarinis regionibus advectare religiosus emtor curabat.

A. D. 678.
his 8th
voyage to
Rome.

§ 6. Et ut ea quoque, quæ nec in Gallia quidem 10 reperiri valebant, Romanis e finibus ecclesiæ suæ provisor impiger ornamenta vel munimenta conferret, quarta illo, post compositum juxta regulam monasterium, profectio completa, multipliciore quam prius spiritualium mercium fœnore cumu- 15 latus rediit. Primo, quod innumerabilem librorum omnis generis copiam apportavit; secundo, quod reliquiarum beatorum Apostolorum martyrumque Christi abundantem gratiam multis Anglorum ecclesiis profuturam advexit; tertio, quod 20 ordinem cantandi, psallendi, atque in ecclesia ministrandi, juxta morem Romanæ institutionis suo monasterio contradidit, postulato videlicet atque accepto ab Agathone papa archicantore ecclesiæ beati Apostoli Petri et abbate monasterii beati 25 Martini Johanne, quem sui futurum magistrum monasterii Britannias, Romanum Anglis adduceret. Qui illo perveniens, non solum viva voce, quæ Romæ didicit, ecclesiastica discentibus tradidit; sed et non pauca etiam literis mandata reliquit, 30 quæ hactenus in ejusdem monasterii bibliotheca memoriæ gratia servantur. Quartum, Benedictus

³ *Lampadis.*] Limpidis, Ma-
bill. sec. ii. p. 1004.

¹³ *Quarta.*] This expedition
should probably be referred to
the year 678, Agatho, who is

presently mentioned in conjunc-
tion with it, having been conse-
crated on 27 June in that year.
See Pagi, ad ann. § 2.

²⁶ *Johanne.*] See H. E. iv. 18.

non vile munus attulit, epistolam privilegii a venerabili papa Agathone cum licentia, consensu, desiderio, et hortatu Ecgfridi regis acceptam, qua monasterium, quod fecit, ab omni prorsus extrin-
 5 *seca irruptione tutum perpetuo redderetur ac liberum.* Quintum, picturas imaginum sanctarum, quas ad ornandum ecclesiam beati Petri Apostoli, quam construxerat, detulit; imaginem, videlicet, beatæ Dei Genetricis semperque virginis Mariæ,
 10 simul et duodecim Apostolorum, quibus mediam ejusdem ecclesiæ testudinem, ducto a pariete ad parietem tabulato, præcingeret; imagines evangelicæ historiæ, quibus australem ecclesiæ parietem decoraret; imagines visionum Apocalypsis
 15 beati Johannis, quibus septentrionalem æque parietem ornaret, quatenus intrantes ecclesiam omnes, etiam literarum ignari, quaquaversum intenderent, vel semper amabilem Christi sanctorumque ejus, quamvis in imagine, contemplarentur
 20 aspectum; vel Dominicæ incarnationis gratiam vigilantiori mente recolerent; vel extremi discrimen examinis quasi coram oculis habentes, districtius se ipsi examinare meminissent.

§ 7. Igitur venerabilis Benedicti virtute, industria ac religione, rex Ecgfridus non minimum
 25 delectatus, terram, quam ad construendum monasterium ei donaverat, quia bene se ac fructuose ordinatum esse conspexit, quadraginta adhuc familiarum data possessione, augmentare curavit; ubi
 30 post annum, missis monachis numero ferme decem et septem, et præposito abbate ac presbytero, Ceolfrido, Benedictus consultu, immo etiam jussu,

A. D. 682.
 Ecgfrid's further donation.

¹ *Epistolam privilegii.*] See H. E. iv. 18.

² *Ordinatum esse.*] Donasse, Smith.

³ *Augmentare curavit.*] 'Post

octo annos quam præfatum monasterium statuere cœperunt,' that is, in A. D. 682, according to the Narrative printed in the Appendix, § 11.

A. D. 682. præfati Ecgfridi regis, monasterium beati Apostoli Pauli construxit, ea duntaxat ratione, ut una utriusque loci pax et concordia, eadem perpetua familiaritas conservaretur et gratia; ut, sicut verbi gratia, corpus a capite per quod spirat non potest avelli, caput corporis sine quo non vivit nequit oblivisci, ita nullus hæc monasteria, primorum Apostolorum fraterna societate conjuncta, aliquo ab invicem temptaret disturbare conatu. Ceolfridus autem hic, quem abbatem constituit Benedictus, a primis instituti monasterii prioris exordiis adjutor illi per omnia strenuissimus aderat, et cum eo tempore congruo Romam discendi necessaria simul et adorandi gratia adierat. Quo tempore etiam presbyterum Eosterwini de monasterio beati Petri eligens abbatem, eidem monasterio regendi jure præfecit; ut quem solus non poterat laborem, socia dilectissimi commilitonis virtute levius ferret. Nec ab re videatur cuiquam duos unum monasterium simul habuisse abbates. Fecit hoc frequens illius pro monasterii utilitate profectio, creber trans oceanum egressus incertusque regressus. Nam et beatissimum Petrum Apostolum Romæ pontifices sub se duos per ordinem ad regendam ecclesiam constituisse, causa instante necessaria, tradunt historiæ; et ipse magnus abbas Benedictus, sicut de illo beatus papa Gregorius scribit, duodecim abbates suis discipulis, prout

³ *Construxit.*] The dedication of the church of Jarrow is recorded in a contemporary inscription yet preserved in it. It stands thus, 'Dedicatio basilicæ sci. Pauli viii kl. Mai anno xv Ecgfridi reg. .'. .'. Ceolfridi abb. ejusdem q. q. eccles. Deo auctore conditoris anno iiii.' See Surtees' Hist. Durham, ii. 67.

²³ *Petrus.*] See Epiphan. Hæres. xxvii. Nat. Alexand. Hist. Eccl. iv. 369. Mabillon, sec. ii. p. 1005, has collected other examples of a similar arrangement.

²⁷ *Gregorius.*] Vita S. Benedict. Cap. viii. ap. Mabill. Act. SS. Ord. S. Bened. sec. i. p. 10.

utile judicavit, sine charitatis detrimento, immo A. D. 682.
pro augmento charitatis, præfecit.

§ 8. Suscepit igitur memoratus vir curam mo-
nasterii regendi, nono, ex quo fundatum est, anno.

*Life of Eos-
terwin.*

5 Permansit in eo usque ad obitum suum annis
quatuor, vir ad seculum nobilis, sed insigne nobi-
litis non ad jactantiæ materiem, ut quidam,
despectumque aliorum, sed ad majorem, ut Dei
servum decet, animi nobilitatem convertens. Pa-
10 truelis quippe erat abbatis sui Benedicti, sed
amborum tanta mentis ingenuitas, talis mundanæ
ingenuitatis fuit pro nihilo contemptus, ut neque
iste monasterium ingressus, aliquem sibi præ cete-
ris ob intuitum consanguinitatis aut nobilitatis
15 honorem quærendum, neque ille putaret offeren-
dum; sed æquali cum Fratribus lance boni propo-
siti juvenis gloriabatur se regularem per omnia
servare disciplinam. Et quidem cum fuisset mi-
nister Æcgfridi regis, relictis semel negotiis secu-
20 laribus, depositis armis, assumpta militia spirituali
tantum, mansit humilis, Fratrumque similimus ali-
orum, ut ventilare cum eis et triturare, oves vitu-
lasque mulgere, in pistrino, in horto, in coquina,
in cunctis monasterii operibus, jocundus et obedi-
25 ens gauderet exerceri. Sed et abbatis nomine
graduque assumpto, eodem animo quo prius mane-
bat ad omnes, juxta id quod quidam sapiens
admonet, dicens, ' Rectorem te constituerunt, noli
extolli, sed esto in illis, quasi unus ex illis, mitis,
30 affabilis, et benignus omnibus.' Et quidem, ubi
opportunum comperiebat, peccantes regulari dis-
ciplina coercens, sed magis tamen ingenita dili-
gendi consuetudine sedulus admonens, ne qui
peccare vellet, et limpidissimam vultus ejus lucem

¹ *Ad seculum.*] These words | ² *Nomine.*] Regimine, Smith.
are omitted by Smith.

A. D. 682. núbilo sibi suæ inquietudinis abscondere. Sæpe pro curandis monasterii negotiis alicubi digrediens, ubi operantes invenit Fratres, solebat eis confestim in opere conjungi; vel aratri gressum stiva regendo, vel ferrum malleo domando, vel ventila-⁵ brum manu concutiendo, vel aliud quid tale gerendo. Erat enim et viribus fortis juvenis, et lingua suavis; sed et animo hilaris, et beneficio largus, et honestus aspectu. Eodem quo Fratres ceteri cibo, semper eadem vescebatur in domo, 10 ipso quo prius quam abbas esset communi dormiebat in loco, adeo ut etiam morbo correptus et obitus sui certis ex signis jam præscius, duos adhuc dies in dormitorio Fratrum quiesceret. Nam quinque reliquos usque ad exitus horam dies in 15 secretiori se æde locabat; qua die quadam egrediens, et sub divo residens, accitis ad se Fratribus cunctis, more naturæ misericordis osculum pacis eis flentibus ac de abscessu tanti patris et pastoris

A. D. 685. moerentibus dedit. Obiit autem per nonas Mar-²⁰ tias, noctu, Fratribus matutinæ psalmodiæ laude vacantibus. Viginti quatuor annorum erat cum monasterium peteret, duodecim in eo vixit annis, septem presbyteratu functus est annis, quatuor ex eis monasterii regimen agebat; ac sic terrenos 25 artus moribundaque membra relinquens, cœlestia regna petivit.

Benedict
again visits
Rome.

§ 9. Verum his de vita venerabilis Æosterwyni breviter prælibatis, redeamus ad ordinem narrandi. Constituto illo abbate Benedictus monasterio beati 20 Petri Apostoli, constituto et Ceolfrido monasterio beati Pauli, non multo post temporis spatio quinta vice de Brittaniam Romam adcurrrens, innumeris (sicut semper) ecclesiasticorum donis commodorum

⁴ *Stica.*] *Stiba*, MS.

²⁰ *Quinta.*] According to Flo-

rence of Worcester, in A. D. 684.

locupletatus rediit; magna quidem copia volumi- A. D. 685.
 num sacrorum; sed non minori (sicut et prius)
 sanctarum imaginum munere ditatus. Nam et
 tunc dominicæ historiæ picturas, quibus totam
 5 beatæ Dei Genetricis, quam in monasterio majore
 fecerat, ecclesiam in gyro coronaret, attulit;
 imagines quoque ad ornandum monasterium eccle-
 siamque beati Pauli Apostoli, de concordia veteris
 ei novi Testamenti summa ratione compositas,
 10 exhibuit; verbi gratia, Isaac ligna, quibus immo-
 laretur, portantem, et Dominum crucem, in qua
 pateretur, æque portantem, proxima super invicem
 regione, pictura conjunxit. Item, serpenti in
 eremo a Moyse exaltato, Filium Hominis in cruce
 15 exaltatum comparavit. Attulit inter alia, et pallia
 duo oloserica incomparandi operis, quibus postea
 ab Aldfrido rege ejusque consiliariis, namque
 Ecgfridum postquam rediit jam interfectum reperit,
 terram trium familiarum ad austrum Uuiri fluminis
 20 juxta ostium, comparavit.

§ 10. Verum inter læta quæ veniens attulit, ^{His return}
 tristia domi reperit; venerabilem videlicet presby- ^{home.}
 terum Eosterwini, quem abiturus abbatem con-
 stituerat, simul et fratrum ei commissorum cater-
 25 vam non paucam, per cuncta grassante pestilentia,
 jam migrasse de seculo. Sed aderat et solamen,
 quia in loco Eosterwyni virum æque reveren-
 tissimum ac mitissimum de monasterio eodem,
 Sicgfridum videlicet diaconum, electione Fratrum
 30 suorum simul et coabbatis ejus Ceolfridi, mox
 substitutum cognovit; virum scientia quidem
 Scripturarum sufficienter instructum, moribus op-
 timis ornatum, mira abstinentiæ virtute præditum,
 sed ad custodiam virtutum animi corporis infirmi-

²⁵ Pestilentia.] See H. E. iv. 7, 14, etc.

A. D. 685. tate non minime depressum, ad conservandam cordis innocentiam nocivo et irremediabili pulmonum vitio laborantem.

His last illness.

§ 11. Nec multo post etiam Benedictus ipse morbo cœpit ingruente fatigari. Ut enim tantam religionis instantiam etiam patientiæ virtus adjuncta probaret, divina utrumque pietas temporali ægritudine prostravit in lectum; ut post ægritudinem morte devictam perpetua supernæ pacis et lucis quiete refoveret. Nam et Sigfridus, ut diximus, longa interiorum molestia castigatus diem pervenit ad ultimum. Et Benedictus, per triennium languore paulatim accrescente, tanta paralysi dissolutus est, ut ab omni prorsus inferiorum membrorum factus sit parte præmortuus, superioribus solum, sine quorum vita vivere nequit homo, ad officium patientiæ virtutumque reservatis, studebant in dolore semper Auctori gratias referre, semper Dei laudibus fraternisve hortatibus vacare. Agebat Benedictus advenientes sæpius ad se Fratres de custodienda, quam statuerat, Regula firmare; 'Neque enim putare habetis,' inquit, 'quod ex meo hæc, quæ vobis statui, decreta indoctus corde protulerim. Ex decem quippe et septem monasteriis, quæ inter longos meæ crebræ peregrinationis discursus optima comperi, hæc universa didici, et vobis salubriter observanda contradidi.' Bibliothecam, quam de Roma nobilissimam copiosissimamque advexerat, ad instructionem ecclesiæ necessariam, sollicite servari integram, nec per incuriam foedari, aut passim dissipari præcepit. Sed et hoc sedulus eisdem solebat iterare mandatum, ne quis in electione abbatis, generis prosapiam, et non magis vivendi docendique probitatem, putaret esse quærendam. 'Et vere,' inquit, 'dico vobis, quia in comparatione duorum malorum, tolerabilius mihi multo est totum hunc locum, in

quo monasterium feci, si sic judicaverit Deus, in A. D. 685.
solitudinem sempiternam redigi, quam ut frater
meus carnalis, quem novimus viam veritatis non
ingredi, in eo regendo post me abbatis nomine
5 succedat. Ideoque multum cavetote, Fratres, sem-
per, ne secundum genus unquam, ne de foris aliunde,
vobis Patrem quærat; sed juxta quod Regula
magni quondam abbatis Benedicti, juxta quod
privilegii nostri continent decreta, in conventu
10 vestræ congregationis communi consilio perqui-
ratis, qui secundum vitæ meritum et sapientiæ
doctrinam aptior ad tale ministerium perficiendum
digniorque probetur, et quemcunque omnes una-
nimæ charitatis inquisitione optimum cognoscentes
15 elegeritis; hunc vobis, accito episcopo, rogetis
abbatem consueta benedictione firmari. Nam qui
carnali,' inquit, 'ordine carnales filios generant,
carnali necesse est ac terrenæ suæ hæreditati
carnales terrenosque quærant heredes; at qui
20 spirituales Deo filios spirituali semine Verbi pro-
creant, spiritualia oportet sint cuncta, quæ agunt.
Inter spirituales suos liberos eum majorem, qui
ampliori Spiritus gratia sit præditus, æstiment;
quomodo terreni parentes, quem primum partu
25 fuderint, eum principium liberorum suorum cognos-
cere, et ceteris in partienda sua hereditate præfe-
rendum ducere solent.'

§ 12. Neque hoc reticendum, quod venerabilis
abbas Benedictus ad temperandum sæpe longæ
30 noctis tædium, quam præ infirmitatis onere duce-
bat insomnem, advocato lectore, vel exemplar
patientiæ Job, vel aliud quid Scripturarum quo
consolaretur ægrotus, quo depressus in infimis
vivacius ad superna erigeretur, coram se recitari

Incidents
which oc-
curred
during it.

⁷ *Regula.*] See the Rule of St. Benedict, cap. lxiv.

A. D. 685. jubebat. Et quia nullatenus ad orandum surgere, non facile ad explendum solitæ psalmodiæ cursum linguam vocemve poterat levare, didicit vir prudens, affectu religionis dictante, per singulas diurnæ sive nocturnæ orationis horas, aliquos ad se Fratrum vocare, quibus psalmos consuetos duobus in choris resonantibus, et ipse cum eis quatinus poterat psallendo, quod per se solum nequiverat, eorum juvamine suppleret.

§ 13. At ubi uterque abbas lassatus infirmitate diutina, jam se morti vicinum, nec regendo monasterio idoneum fore conspexit; tanta namque eos affecit infirmitas carnis, ut perficeretur in eis virtus Christi, ut cum quadam die desiderantibus eis se invicem, priusquam de hoc seculo migrarent, videre et alloqui, Sigfridus in feretro deportaretur ad cubiculum ubi Benedictus et ipse suo jacebat in grabato, eisque uno in loco ministrorum manu compositis, caput utriusque in eodem cervicali locaretur, lacrimabili spectaculo, nec tantum habuere virium, ut propius posita ora ad osculandum se alterutrum conjungere possent, sed et hoc fraterno compleverunt officio. Inito Benedictus cum eo, cumque universis Fratribus salubri consilio, acciit abbatem Ceolfridum, quem monasterio beati Pauli Apostoli præfecerat, virum videlicet sibi non tam carnis necessitudine, quam virtutum societate propinquum; et eum utrique monasterio, cunctis faventibus atque hoc utilimum judicantibus, præposuit Patrem; salubre ratus per omnia ad conservandam pacem, unitatem, concordiamque locorum, si unum perpetuo Patrem rectoremque tenerent; commemorans sæpius Israelitici regni exemplum, quod inexterminabile semper exteris nationibus, inviolatumque perduravit, quamdiu unis iisdemque suæ gentis regebatur a ducibus; at postquam præcedentium causa peccatorum ini-

mico ab invicem certamine direptum periit pau- A. D. 685.
lisper, et a sua concussum soliditate defecit. Sed
et Evangelicam illam monebat sine intermissione
recolendam esse sententiam, ' Quia omne regnum
5 in seipso divisum desolabitur.'

§ 14. Igitur post hæc revolutis mensibus duobus, A. D. 689.
primo venerabilis ac Deo dilectus abbas Sigfridus, ^{His death.}
pertransito igne et aqua tribulationum tempora-
lium, inductus est in refrigerium sempiternæ quie-
tis, introiit in domum regni coelestis, in holocaustis
10 perpetuæ laudationis reddens sua vota Domino,
quæ sedula labiorum mundorum distinctione pro-
miserat; ac deinde, adjunctis aliis mensibus qua-
tuor, vitiorum victor Benedictus et virtutum patra-
15 tor egregius, victus infirmitate carnis ad extrema
pervenit. Nox ruit hibernis algida flatibus; dies
mox sancta nascitura æternæ felicitatis, serenitatis
et lucis. Conveniunt Fratres ad ecclesiam, in-
somnes orationibus et psalmis transigunt umbras
20 noctis; et paternæ decessionis pondus continua
divinæ laudis modulatione solantur. Alii cubicu-
lum, in quo æger, animo robustus, egressum mortis
et vitæ exspectabat ingressum, non deserunt. Evan-
gelium tota nocte pro doloris levamine, quod et
25 aliis noctibus fieri consueverat, a presbytero legi-
tur; Dominici corporis et sanguinis Sacramentum,
hora exitus instante, pro Viatico datur; et sic
anima illa sancta, longis flagellorum feliciū ex-
cocta atque examinata flammis, luteam carnis for-
30 nacem deserit, et supernæ beatitudinis libera
pervolat ad gloriam. Cujus egressui victoriosis-
simo, neque ab immundis spiritibus aliquatenus
impediendo vel retardando, etiam psalmus, qui
tum pro eo canebatur, testimonium dat. Namque
35 Fratres ad ecclesiam principio noctis concurrentes,
psalterium ex ordine decantantes, ad octogesimum

- A. D. 689. tunc et secundum cantando pervenerant psalmum, qui habet in capite, 'Deus, quis similis erit tibi?' Cujus totus hoc resonat textus, quod inimici nominis Christi, sive carnales sive spirituales, semper ecclesiam Christi, semper animam quamque fidelem 5 disperdere ac dissipare conentur; sed e contra ipsi confusi et conturbati sint perituri in seculum, enervante illos Domino, cui non est quisquam similis, qui est solus altissimus super omnem terram. Unde recte dabatur intelligi coelitus 10 dispensatum, ut talis diceretur psalmus ea hora, qua exiret de corpore anima, cui, juvante Domino, nullus prævalere posset inimicus. Sextodecimo postquam monasterium fundavit anno, quievit in Domino confessor, pridie iduum Januariarum, 15 sepultus in ecclesia beati Apostoli Petri; ut quem degens in carne semper solebat amare, quo pandente janua regni coelestis intrabat, ab hujus reliquiis et altari post mortem nec corpore longius abesset. Sedecim, ut diximus, annos monasterium 20 rexit; primos octo per se sine alterius assumptione abbatis, reliquos, totidem viris venerabilibus et sanctis Eosterwyni, Sigfrido et Ceolfrido abbatis se nomine, auctoritate et officio juvantibus; primo quatuor annos, secundo tres, tertio unum. 25

Life of Ceolfrid.

§ 15. Qui et ipse tertius, id est, Ceolfridus, industrius per omnia vir, acutus ingenio, actu impiger, maturus animo, religionis zelo fervens, prius, sicut et supra meminimus, jubente pariter et juvante Benedicto, monasterium beati Pauli 30 Apostoli septem annis, fundavit, perfecit, rexit; ac deinde utrique monasterio, vel sicut rectius dicere possumus, in duobus locis posito uni monas-

¹⁴ *Quievit.*] Matthew of Westminster erroneously refers this event to A. D. 703, whereas the whole tenor of the narrative shows that it must have happened in 690.

terio beatorum Apostolorum Petri et Pauli, viginti A. D. 600.
 et octo annos sollerti regimine præfuit; et cuncta,
 quæ suus predecessor egregia virtutum opera
 cœpit, ipse non segnius perficere curavit. Siqui-
 5 dem inter cetera monasterii necessaria, quæ longo
 regendi tempore disponenda comperiit, etiam plura
 fecit oratoria; altaris et ecclesiæ vasa, vel vesti-
 menta omnis generis ampliavit; bibliothecam utri-
 usque monasterii, quam Benedictus abbas magna
 10 cœpit instantia, ipse non minori geminavit indus-
 tria: ita ut tres pandectes novæ translationis ad
 unum vetustæ translationis, quem de Roma attu-
 lerat, ipse super adjungeret; quorum unum senex
 Romam rediens secum inter alia pro munere
 15 sumsit, duos utrique monasterio reliquit; dato
 quoque cosmographorum codice mirandi operis,
 quem Romæ Benedictus emerat, terram octo fami-
 liarum juxta fluvium Fresca ab Aldfrido rege in
 Scripturis, doctissimo, in possessionem monasterii
 20 beati Pauli Apostoli comparavit; quem compa-
 randi ordinem ipse, dum adhuc viveret, Bene-
 dictus cum eodem rege Aldfrido taxaverat, sed
 prius quam complere potuisset, obiit. Verum pro
 hac terra postmodum, Osredo regnante, Ceol-
 25 fridus, addito pretio digno, terram viginti fami-
 liarum in loco, qui incolarum lingua Ad villam
 Sambuce vocatur, quia hæc vicinior eidem monas-
 terio videbatur, accepit. Missis Romam monachis
 tempore beatæ recordationis Sergii papæ, privi-
 30 legium ab eo pro tuitione sui monasterii instar
 illius, quod Agatho papa Benedicto dederat, acce-
 pit; quod Britannias perlatum, et coram synodo
 patefactum, præsentium episcoporum simul et
 magnifici regis Aldfridi subscriptione confirmatum

²⁴ *Osredo.*] *Ossedo, II.*

A. D. 690. est, quomodo etiam prius illud sui temporis regem et episcopos in synodo publice confirmasse non latet. Temporibus illius tradens se monasterio beati Petri Apostoli, quod regebat veteranus ac religiosus, et in omni tam seculari quam Scripturarum scientia eruditus Christi famulus Uitmær, terram decem familiarum, quam ab Aldfrido rege in possessionem acceperat, in loco villæ, quæ Daltun nuncupatur, eidem monasterio perpetuæ possessionis jure donavit. 10

A. D. 716.
Resolves to
retire to
Rome.

§ 16. At ubi Ceolfridus post multam regularis observantiæ disciplinam, quam sibi pariter ac suis, pater providus ex priorum auctoritate contribuit; post incomparabilem orandi psallendique sollertiam, qua ipse quotidianus exerceri non desit; post mirabilem et coercendi improbos fervorem, et modestiam consolandi infirmos; post insolitam rectoribus et escæ potusque paritatem, et habitus vilitatem; vidit se jam senior et plenus dierum non ultra posse subditis, ob impedimentum supremæ ætatis, debitam spiritualis exercitii, vel docendo vel vivendo, præfigere formam; multa diu secum mente versans, utilius decrevit, dato Fratribus præcepto, ut juxta sui statuta privilegii, juxtaque Regulam sancti abbatis Benedicti, de suis sibi ipsi Patrem, qui aptior esset, eligerent; ipse beatorum Apostolorum, ubi juvenis cum Benedicto fuerat, Romæ loca sancta repeteret: quatinus et ipse ante mortem aliquamdiu seculi curis absolutus, liberius sibimet secreta quiete vacaret; et illi, 30

⁹ Daltun.] Daldun, Smith.

¹² Quam sibi . . . providus.] Quam sibi ipsi, pariter ac suis pater Benedictus, providus, Smith.

²² Præfigere.] Præcipere, Smith.

²⁸ Romæ . . . repeteret.] These words, necessary to complete the sense of the passage, are now for the first time introduced into the text from MS. H.

sumto abbate juveniore, perfectius juxta aetatem A. D. 716. magistri, quæ vitæ regularis essent instituta, servarent.

§ 17. Obnitentibus licet primo omnibus, et in ^{His depar-}
 5 lacrimas singultusque genua cum obsecratione
 crebra flectentibus, factum est quod voluit. Tantaque erat proficiscendi cupido, ut tertia die, ex
 quo Fratribus secretum sui propositi aperuit, iter
 arriperet. Timebat enim quod evenit, ne prius-
 10 quam Romam pervenire posset, obiret; simul
 devitans, ne ab amicis sive viris principalibus,
 quibus cunctis erat honorabilis, ejus cœpta retar-
 darentur, et ne pecunia daretur illi a quibusdam,
 quam retribuere pro tempore nequiret; hanc
 15 habens semper consuetudinem, ut si quis ei aliquid
 muneris offerret, hoc illi vel statim, vel post inter-
 vallum competens, non minore gratia rependeret.
 Cantata ergo primo mane missa in ecclesia beatæ
 Dei Genetricis semperque virginis Mariæ, et in
 20 ecclesia Apostoli Petri, pridie nonas Junias, quinta
 feria, et communicantibus qui aderant, continuo
 præparatur ad eundum. Conveniunt omnes in
 ecclesiam beatri Petri, ipse thure incenso et dicta
 oratione ad altare, pacem dat omnibus, stans in
 25 gradibus, thuribulum habens in manu. Hinc fletibus
 universorum inter letanias resonantibus, exeunt;
 beati Laurentii martyris oratorium, quod in
 dormitorio Fratrum erat obvium, intrant; vale
 dicens ultimum, de conservanda invicem dilectione,
 30 et delinquentibus juxta Evangelii regulam corripi-
 endis, admonet; omnibus, si quid forte deliquis-
 sent, gratiam suæ remissionis et placationis offert;
 omnes pro se orare, sibi placatos exsistere, si sint
 quos durius justo redarguisset, obsecrat. Veniunt
 35 ad litus; rursum osculo pacis inter lacrimas omni-
 bus dato, genua flectunt; dat orationem, ascendit
 navem cum comitibus. Ascendunt et diacones

A. D. 714. ecclesiæ cereas ardentes et crucem ferentes auream, transit flumen, adorat crucem, ascendit equum et abiit, relictis in monasteriis suis Fratribus numero ferme sexcentis.

Election of
Hwætberht.

§ 18. Illo autem abeunte cum sociis, redeunt ad 5 ecclesiam Fratres, se ac sua Domino fletibus et oratione commendant: et post non grande intervallum completa horæ tertiæ psalmodia, rursum conveniunt omnes; quid agendum sit consulunt; orando, psallendo, et jejunando Patrem citius a 10 Deo quærendum decernunt; monachis beati Pauli, Fratribus videlicet suis, per eorum quosdam qui aderant, necnon et suorum aliquos, quid decreverint, pandunt. Assentiunt et illi, fit utrorumque animus unus, omnium corda sursum, omnium 15 levantur voces ad Dominum. Tandem die tertia, veniente dominico die Pentecostes, conveniunt omnes qui erant in monasterio beati Petri in concilium, assunt et de monasterio beati Pauli seniorum non pauci. Fit una concordia, eadem utro- 20 rumque sententia. Eligitur itaque abbas Hwætberchtus, qui a primis pueritiæ temporibus eodem in monasterio non solum regularis observantia disciplinæ institutus, sed et scribendi, cantandi, legendi ac docendi fuerat non parva exercitatus 25 industria. Romam quoque temporibus beatæ memoriæ Sergii papæ accurrens, et non parvo ibidem temporis spatio demoratus, quæque sibi necessaria judicabat, didicit, descripsit, retulit; insuper et duodecim ante hæc annos presbyterii est functus 30 officio. Hic igitur electus abbas ab omnibus utriusque præfati monasterii Fratribus, statim assumtis secum aliquibus Fratrum, venit ad abbatem Ceolfridum cursum navis, qua oceanum transiret, ex-

²² Qui . . . *commendatorium*.] | these and the intermediate words
By an oversight of the scribe | are omitted in H.

spectantem; quem elegerant abbatem nunciant; A. D. 716.
 ‘Deo gratias,’ respondit, electionem confirmat, et
 commendatoriam ab eo epistolam apostolico papæ
 Gregorio deferendam suscepit; cujus, memoriæ
 5 causa, putavimus etiam in hoc opere versus aliquot
 esse ponendos.

§ 19. ‘Domino in Domino Dominorum dilectis-
 simo, terque beatissimo papæ Gregorio, Hwæt-
 berchtus humilis servus vester, abbas cœnobii
 10 beatissimi Apostolorum principis Petri in Saxonia,
 perpetuam in Domino salutem.

Commenda-
 tory letter to
 the pope.

‘Gratias agere non cesso dispensationi superni
 examinis, una cum sanctis Fratribus, qui mecum in
 his locis ad inveniendam requiem animabus suis
 15 suavissimum Christi jugum portare desiderant,
 quod te nostris temporibus tam glorificum electi-
 onis vas regimini totius ecclesiæ præficere dignatus
 est, quatenus per hoc quo ipse impleris lumen
 veritatis et fidei, etiam minores quosque affatim
 20 jubare suæ pietatis aspergeret. Commendamus
 autem tuæ sanctæ benignitati, dilectissime in
 Christo pater et domine, venerabiles patris nostri
 dilectissimi canos, Ceolfridi videlicet abbatis, ac
 nutritoris tutorisque nostræ spiritualis in monas-
 25 tica quiete libertatis et pacis. Et primum quidem
 gratias agimus sanctæ et individuae Trinitati, quod
 ipse, etsi non sine maximo nostro dolore, gemitu,
 luctu, ac prosecutione lacrimarum a nobis abiit, ad
 suæ tamen diu desideratæ quietis gaudia sancta
 30 pervenit; dum ea, quæ juvenem se adiisse, vidisse
 atque adorasse semper recordans exsultabat, etiam
 senio defessus beatorum Apostolorum devotus li-
 mina repetiit. Et post longos amplius quadra-
 ginta annorum labores curasque continuas, quibus
 35 monasteriis regendis abbatis jure præfuit, incom-
 parabili virtutis amore, quasi nuper ad conversa-

A. D. 716. tionem vitæ cœlestis accitus, ultima confectus ætate, et prope jam moriturus, rursus incipit peregrinari pro Christo, quo liberius prisca sollicitudinum secularium spineta, camino spirituali fervens compunctionis ignis absumat. 5

‘ Deinde etiam vestræ paternitati supplicamus, ut quod nos facere non meruimus, vos erga illum ultimæ pietatis seduli munus expleatis; pro certo scientes, quia etsi vos corpus habetis ipsius, et nos tamen et vos Deo devotum ejus spiritum sive 10 in corpore manentem, seu carneis vinculis absolutum, magnum pro nostris excessibus apud supernam pietatem intercessorem habemus et patronum.’ Et cetera, quæ epistolæ sequentia continent.

Hwætberht's exploits.

§ 20. Reverso autem domum Hwætberchto, ad- 15 vocatur episcopus Acca, et solita illum in abbatis officium benedictione confirmat. Qui inter innumera monasterii jura, quæ juvenili sagax solertia recuperabat, hoc in primis omnibus delectabile et gratificum fecit; sustulit ossa Eosterwini abbatis, 20 quæ in porticu ingressus ecclesiæ beati Apostoli Petri erant posita; necnon et ossa Sicgfridi abbatis ac magistri quondam sui, quæ foris Saccharium ad meridiem fuerant condita, et utraque in una theca, sed medio pariete divisa, recludens, 25 intus in eadem ecclesia juxta corpus beati patris Benedicti composuit. Fecit autem hæc die natalis Sicgfridi, id est, undecimo kalendarum Septembrium, quo etiam die mira Dei providentia contigit, ut venerandus Christi famulus Uitmær, cujus 30 supra meminimus, excederet, et in loco ubi prædicti abbates prius sepulti fuerant, ipse, qui eorum imitator fuerat, conderetur.

³¹ *Excederet.*] *Exciderat, H.,* which, by the carelessness of the scribe, passes on to the words ‘honorifice sepultus,’ in the following paragraph.

§ 21. Christi vero famulus Ceolfridus, ut supra dictum est, ad limina beatorum apostolorum tendens, prius quam illo pervenisset, tactus infirmitate diem clausit ultimum. Pervenienti namque
 5 Lingonas circa horam diei tertiam, decima ipsius diei hora migravit ad Dominum, et crastino in ecclesia beatorum Geminorum martyrum honorifice sepultus est, non solum Anglis genere, quibus plus quam octoginta numero in ejus fuerant comi-
 10 tatu, sed et illius loci accolis, pro retardato tam reverendi senis desiderio, in lacrimas luctusque solutis. Neque enim facile quisquam lacrimas tenere potuit, videns comites ipsius partim, patre amisso, coeptum iter agere; partim, mutata inten-
 15 tione, qua Romam ire desiderarant, domum magis qua hunc sepultum nunciarent reverti; partim ad tumbam defuncti inter eos, quorum nec linguam noverant, pro inextinguibili patris affectu reside-
 dere.

§ 22. Erat autem quando obiit annorum septuaginta quatuor, presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, abbatis officium ministrans annis triginta quinque, vel potius annis quadraginta tribus, quia scilicet a primo tempore quo
 25 Benedictus in honore beatissimi apostolorum principis suum coepit condere monasterium, ipse illi comes individuus, cooperator et doctor regularis et monasticæ institutionis aderat. Cui ne prisci morem rigoris, vel ætatis, vel infirmitatis, vel
 30 itineris unquam minueret occasio; ex die quo de monasterio suo profectus abiit usque ad diem quo defunctus est, id est, a pridie nonas Junias usque ad septimum kalendarum Octobrium diem, per dies centum quatuordecim, exceptis canonicis
 35 orationum horis, quotidie bis psalterium ex ordine decantare curavit; etiam cum ad hoc per infirmi-

A. D. 716.
 Ceolfrid's
 death and
 burial.

A. D. 716. tatem deveniret, ut equitare non valens feretro caballario veheretur, quotidie missa cantata salutaris hostiæ Deo munus offerret, excepto uno, quo oceanum navigabat, et tribus ante exitum diebus.

§ 23. Obiit autem septimo kalendarum Octo-
brium die, anno ab incarnatione Domini septin-
gentesimo sextodecimo, feria sexta, post horam
nonam, in pratis memoratæ civitatis; sepultus in
crastinum ad austrum ejusdem civitatis miliario
primo in monasterio Geminorum, astante ac psal-
mos resonante exercitu non parvo tam Anglorum,
qui cum eo advenerant, quam monasterii ejusdem
vel civitatis incolarum. Sunt autem Gemini mar-
tyres, in quorum monasterio et ecclesia conditus
est, Speusippus, Eleusippus, Meleusippus, qui uno
partu matris editi, eadem ecclesiæ fide renati,
simul cum avia sua Leonella, dignam loco illi sui
martyrii reliquere memoriam, qui piam etiam nobis
indignis et nostro parenti opem suæ intercessionis
et protectionis impendant.

20

²⁰ *Impendant.*] *H.* adds this Rubric, 'Explicit Vita SS. abbatum Benedicti, Ceolfridi, Eosterwini atque Sigfridi, venerabilium, qui luminaria sanctæ eccle-

siæ præcipua gubernaverunt monasteria SS. apostolorum Petri et Pauli, ut Liber præscriptus a beato Beda luculenter ostendit.'

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI
ANGLOSAXONIS,
CHRONICON,

SIVE

DE SEX HUIUS SECVLI ÆTATIBVS.

DE sex huius mundi ætatibus, ac septima vel octava quietis vitæque cœlestis, et supra in comparatione primæ hebdomadis, in qua mundus ornatus est, aliquanta perstrinximus, et nunc in
10 comparatione ævi unius hominis, qui *μικρόκοσμος* Græce a philosophis, hoc est, minor mundus, solet nuncupari, de iisdem aliquanto latius exponemus.

Prima est ergo mundi huius ætas ab Adam
15 usque ad Noe, continens annos juxta Hebraicam veritatem MDCLVI, juxta Septuaginta interpretes MMCCXLII, generationes juxta utramque editionem numero X. Quæ universali est deleta Diluvio,

¹ *De sex huius seculi ætatibus.*] The treatise here printed, although forming in reality the lxvith Chapter of Bedæ's work *De Ratione Temporum*, has frequently been regarded as a separate production. The present text is founded upon Smith's, collated

with a copy in the Royal MS. 12 D. iv, fol. 79. In an edition intended solely for the illustration of English history, it has been thought unnecessary to make remarks upon many passages, which in themselves might appear to require annotation.

sicut primam cujusque hominis oblivio demergere consuevit ætatem; quotus enim quisque est qui suam recordetur infantiam?

Secunda ætas a Noe usque ad Abraham, generationes juxta Hebraicam auctoritatem complexa 5
X, annos autem CCXCII; porro juxta Septuaginta interpretes annos MLXXII, generationes vero XI. Hæc quasi pueritia fuit generis populi Dei, et ideo in ea Lingua inventa est, id est, Hebræa. A pueritia namque incipit homo nosse loqui post 10 infantiam, quæ hinc appellata est, quod fari non potest.

Tertia ab Abraham usque ad David, generationes juxta utramque auctoritatem XIV, annos vero DCCCCXLII, complectens. Hæc velut quædam 15 adolescentia fuit populi Dei, a qua ætate quia incipit homo posse generare, propterea Matthæus evangelista generationum ex Abraham sumsit exordium, qui etiam pater Gentium constitutus est, quando mutatum nomen accepit. 20

Quarta a David usque ad transmigrationem Babylonis, annos habens juxta Hebraicam veritatem CCCCLXXIII, juxta Septuaginta translationem XII amplius, generationes juxta utrosque codices XVII. Quas tamen evangelista Matthæus certi 25 mysterii gratia XIV ponit. A qua velut juvenili ætate in populo Dei regum tempora cœperunt; hæc namque in hominibus ætas apta gubernando solet exsistere regno.

Quinta quasi senilis ætas, a transmigratione 30 Babylonis, usque in adventum Domini Salvatoris in carnem, generationibus et ipsa XIV, porro annis DLXXXIX extenta, in qua, ut gravi senectute fessa, malis crebrioribus plebs Hebræa quassatur.

Sexta, quæ nunc agitur ætas, nulla generationum 35 vel temporum serie certa est, sed ut ætas decrepita,

ipsa totius seculi morte consummanda. Has ærumnosas, plenasque laboribus mundi ætates quique felici morte vicerunt, septima jam Sabbati perennis ætate suscepti, octavam beatæ resurrectionis ætatem, in qua semper cum Domino regnent, expectant.

PRIMA ÆTAS.

PRIMA igitur ætate seculi nascentis, prima hujus die, fecit Deus lucem, quam appellavit diem.
 10 Secunda, firmamentum cœli in medio libravit aquarum, ipsis aquis ac terra, cum cœlo superiore ac virtutibus quæ in eo conditorem laudarent, ante horum sex dierum exordium creatis. Tertia die, congregatis in suum locum aquis, quæ cuncta con-
 15 texerant, aridam jussit apparere. Quarta, sidera in firmamento cœli posuit, quæ nunc, quantum æquinocitii conjectura colligimus, duodecima kalendarum Aprilium vocatur. Quinta, natatilia et volatilia creavit animantia. Sexta, animalia ter-
 20 restria et ipsum hominem formavit Adam, de cujus latere dormientis matrem omnium viventium produxit Evam, quæ nunc, quantum mihi videtur esse credibile, decima kalendarum Aprilium dies appellatur. Unde merito creditur, si non verior
 25 sententia vincit, quod beatus Theophilus, cum ceteris, non solum Palæstinæ, sed et permultis aliarum regionum episcopis, de Pascha disputans, scripsit, eodem decimo kalendarum Aprilium die Dominum fuisse crucifixum. Decebat enim una

²⁵ *Theophilus*.] He was bishop of Cæsarea in Palestine, and flourished about A. D. 192. See Eusebius, H. E. v. 23. There is a further notice of him in the present Chronicle, A. D. 194, p. 174.

eademque non solum hebdomadis, sed et mensis die, secundum Adam pro generis humani salute, vivifica morte sopitum, de productis e latere suo Sacramentis cœlestibus sponsam sibi sanctificare Ecclesiam; qua videlicet die primum Adam, 5 patrem videlicet humani generis, ipse creaverat, eique de latere costam tollens ædificavit mulierem, cujus adjutorio genus propagaret humanum.

SECUNDA ÆTAS.

A.M. A.M. SECUNDA seculi ætate, prima hujus die, quæ est 10
1656. 1656. vicesima septima mensis secundi, egressus est Noe de arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. Quod commemorans in Epistola beatus apostolus Petrus mirifice statim exponere curavit, cum subjunxit, Quod et nos 15 nunc similis formæ salvos fecit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum, per resurrectionem Jesu Christi, qui est in dextra Dei. In aqua diluvii baptismum, in arca et iis quæ continebat eccle- 20 siam et fideles illius, in octonario animarum numero mysterium Dominicæ resurrectionis, in cujus fide baptizamur, docens esse figuratum.

⁹ *Humanum.*] It has been considered expedient to retain only the general outline of this and the following ages up to the Sixth, omitting the particulars which follow in the original. ¹⁴ *Epistola.*] 1 Epist. S. Pet. iii. 21.

TERTIA ÆTAS.

TERTIA mundi ætas a nativitate coepit Abraham A.M. A.M.
 patriarchæ; qui LXXV annorum cum esset, relicta 3083. 3380.
 gente patria, ad imperium Dei venit in terram Sec. Sec.
 5 Chanaan, accipiens promissionem nascituri de Hebr. Sept.
 suo semine Salvatoris, in quo benedicerentur
 omnes gentes, simul et seipsum in gentem magnam
 esse futurum; quarum una spiritalis, altera est
 promissio carnalis. His temporibus Ninus et Se-
 10 miramis Assyriis regnant.

QUARTA ÆTAS.

QUARTA mundi ætas, non solum cum inchoato
 Judææ gentis imperio, sed et cum innovata pro-
 missione, quæ patribus olim data est, imperii
 15 Christiani sumit exordium, jurante Domino David
 veritate, de fructu ventris ejus sedere super sedem
 ejus.

QUINTA ÆTAS.

QUINTA mundi ætas ab exterminio coepit regni
 20 Judaici, quod juxta Prophetiam Hieremiæ LXX
 annis permansit.

SEXTA ÆTAS.

ANNO Cæsaris Augusti XLII, a morte vero Cleo- Anno
 patræ et Antonii, quando et Ægyptus in provin- Mundi. Christi.
 25 ciam versa est, anno XXVII, Olympiadis CXCIIII 3962. 1.

Anno
Mundi. Christi.
3952. 1.

anno tertio, ab Urbe autem condita anno DCCLII, id est, eo anno, quo compressis cunctarum per orbem terræ gentium motibus, firmissimam verissimamque pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, **Jesus Christus, Filius Dei, sextam mundi ætatem** 5 **suo consecravit adventu.** Anno imperii Augusti **XLVII** Herodes morbo intercutis aquæ, et scaten-
tibus toto corpore vermibus, miserabiliter et digne moritur, pro quo substitutus ab Augusto filius ejus **Archelans**, regnavit annis novem, id est, usque ad 10
ipsius Augusti finem. Tunc enim non ferentibus ultra, sed accusantibus apud Augustum ferocitatem ejus Judæis, in Viennam urbem Galliæ relegatur, et ad minuendam Judaici regni potentiam, insolentiamque domandam, quatuor fratres ejus pro eo 15
sunt tetrarchæ creati, **Herodes, Antipater, Lysias et Philippus**; quorum **Philippus**, et **Herodes**, qui **Antipas** prius nuncupabatur, etiam vivente **Archelao**, tetrarchæ fuerant ordinati.

3989. 38. **Tiberius** privignus Augusti, hoc est, **Liviæ uxoris** 20
ejus filius, ex superiore genitis conjuge, regnavit annis **XXIII**. Hujus anno duodecimo, **Pilatus** Judææ procurator ab eodem dirigitur. **Herodes** tetrarcha, qui Judæorum principatum tenet annis **XXIV**, in honorem **Tiberii** et matris ejus **Liviæ**, 25
Tiberiadem condidit et **Libiadem**.

3981. 30. Anno quinto decimo imperii **Tiberii**, Dominus post baptismum, quod prædicavit **Joannes**, mundo regnum coelorum annunciat, peractis a principio mundi secundum Hebræos annis, ut **Eusebius** in 30
Chronicis suis signat, **IV** millibus, adnotando quod sexto decimo **Tiberii** anno principium fuerit octuagesimi primi **Jubilei**, secundum Hebræos. Quare autem nostra supputatio undeviginti minus ponendos æstimaverit annos facile qui superiora libelli 35
hujus legerit, inveniet. Juxta vero **Chronica** eadem,

quæ ipse Eusebius de utraque editione, ut sibi videbatur, composuit, anni sunt VMCCXXVIII.

Anno
Mond. Christi.
3981. 30.

Anno XVIII imperii Tiberii Dominus sua passione mundum redemit, et prædicaturi per Judææ regiones apostoli, Jacobum fratrem Domini Hierosolymis ordinant episcopum, ordinant et septem diaconos, et lapidato Stephano, Ecclesia per regiones Judææ et Samaritæ dispergitur. Agrippa cognomento Herodes, filius Aristobuli filii Herodis regis, accusator Herodis tetrarchæ Romam profectus, a Tiberio in vincula conjicitur, ubi plurimos sibi adscivit ad amicitiam, et maxime Germanici filium Gaium.

3984. 33.

Gaius cognomento Caligula regnavit annos III et menses X, dies VIII. Hic Herodem Agrippam amicum suum vinculis liberatum regem Judææ facit, qui permanet in regno annis VII, id est, usque ad quartum Claudii annum; quo ab angelo percusso, successit in regnum filius ejus Agrippa, et usque ad exterminium Judæorum XXVI annis perseverat. Herodes tetrarcha et ipse Gaii amicitiam petens, cogente Herodiade, Romam venit, sed accusatus ab Agrippa etiam tetrarchiam perdidit, fugiensque in Hispaniam cum Herodiade, morore perlit. Pilatus, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, tantis irrogante Gaio angoribus coarctatus est, ut sua se manu peremerit. Gaius in deos se referens, Judæorum loca sancta sordibus idolorum prophanat. Matthæus in Judæa prædicans evangelium scripsit.

3993. 42.

Claudius annos XIII, menses VII, dies XXVIII. Petrus apostolus cum primus Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam pergit, ibique XXV annis cathedram tenet episcopalem, id est, usque ad ultimum Neronis annum. Marcus evangelium, quod Romæ scripserat, Ægypto, Petro mittente,

4007. 56.

Anno
Mundi. Christi.
4007. 56.

prædicat. Quarto Claudii anno fames gravissima, cujus Lucas meminit, facta est. Eodem anno ipse Britanniam adiens, quam neque ante Julium Cæsarem, neque post eum quisquam attingere ausus fuerat, sine ullo proelio ac sanguine, intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in ditionem recepit. Orcadas etiam insulas Romano adjecit imperio, ac sexto quam profectus erat mense, Romam rediit. Nono regni sui anno Judæos tumultuantes Roma expulit, quod et Lucas refert. 10
Sequenti anno fames maxima Romam corripit.

4021. 70.

Nero annos XIII, menses VII, dies XXVIII. Hujus secundo anno Festus Judææ procurator successit Felici, a quo Paulus Romam victus mittitur, et biennium in libera manens custodia, 15 post hæc ad prædicandum dimittitur, necdum Nerone in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ. Jacobus frater Domini, cum xxx annis Hierosolymorum rexisset ecclesiam, septimo Neronis anno lapidatur a Judæis, vinctus in illo, quod Paulum interficere nequiverunt. Festo in magistratu Judææ succedit Albinus, Albino Florus; cujus luxuriam et avaritiam ceteraque flagitia non ferentes Judæi, contra Romanos rebellaverunt, adversum quos Vespasianus magister militiæ transmissus plurimas urbes Judææ cepit. Primus Nero super omnia scelera sua etiam Christianos persequitur, quorum eximios Romæ, Petrum cruce, Paulum occidit gladio. Hic in re militari nihil omnino ausus, Britanniam pene 30 amisit; nam duo sub eo nobilissima oppida illic capta atque eversa sunt.

¹ Quarto.] See H. E. 1, iii. § 10. | ¹⁰ Lucas.] Act. App. xviii. 2.
² Lucas.] Act. App. xi. 28. | ³⁰ Britanniam.] H. E. 1, iii. § 11.

Vespasianus annos IX, menses XI, dies XXII. Anno
Mund. Christi.
4081. 80.
 Hic apud Judæam imperator ab exercitu appella-
 tus, et bellum Tito filio commendans, Romam per
 Alexandriam proficiscitur; qui Titus secundo anno
 5 Judææ regnum subvertit, Templumque solo stravit,
 post annos primæ ædificationis ejus MLXXXIX
 Consummatum est hoc bellum annis IV, duobus
 quidem Nerone vivente, et duobus aliis postea.
 Vespasianus inter alia magnorum operum in pri-
 10 vata adhuc vita in Germaniam ac deinde in Brit-
 taniā a Claudio missus, tricies et bis cum hoste
 confixit, duas validissimas gentes, XX oppida,
 insulam Vectam Brittaniæ proximam, imperio
 Romano adjecit. Colossus erigitur, habens altitu-
 15 dinis pedes CVII.

Titus annos II, menses II. Vir omnium virtu- 4033. 82.
 tum genere mirabilis, adeo ut amor et deliciæ
 humani generis diceretur. Hic amphitheatrum
 Romæ ædificat, et in dedicatione ejus V ferarum
 20 millia occidit.

Domitianus frater Titi junior annos XV, menses 4049. 98.
 V. Hic secundus post Neronem Christianos per-
 sequitur; sub quo apostolus Joannes in Pathmum
 insulam relegatus est; et Flavia Domitilla, Flavii
 25 Clementis consulis ex sorore neptis, in insulam
 Pontianam ob fidei testimonium exsulat. Qui et
 ipsum Joannem fertur in ferventis olei dolium
 misisse, sed Joannem tam immunem redisse a
 poenis, quam a corruptione carnis manebat semper
 30 immunis.

Nerva annum I, menses IV, dies VIII. Hic 4050. 99.
 primo edicto suo cunctos exsules revocavit, unde
 et Joannes apostolus hac generali indulgentia

¹² Vectam.] H. E. I, iii. § 11.

Anno
Mundi. Christi.
4060. 99.

liberatus, Ephesum rediit. Et quia concussam, se
absente, per hæreticos vidit ecclesiæ fidem, con-
festim hanc, descripta in evangelio suo Verbi
Dei æternitate, stabilivit.

4069. 118. Trajanus annos XIX, menses VI, dies XV. Jo- 5
annes apostolus sexagesimo octavo anno post
passionem Domini, ætatis autem suæ nonagesimo
octavo, Ephesi placida morte quievit. Trajano
adversum Christianos persecutionem movente,
Simeon, qui et Simon filius Cleophæ, Hierosolymo- 10
rum episcopus crucifigitur; et Ignatius Antiochiæ
episcopus Romam perductus bestiis traditur. Alex-
ander quoque Romanæ urbis episcopus martyrio
coronatur, et septimo ab urbe milliario via Numen-
tana, ubi decollatus est, sepelitur. Plinius secun- 15
dus Novocomensis orator et historicus insignis
habetur, cujus plurima ingenii opera exstant.
Pantheon Romæ, quod Domitianus fecerat, ful-
mine concrematum; cui nomen inde datum est,
quod omnium deorum sit ipsa domus habitaculum. 20
Judæi per diversas terrarum partes seditionem
moventes, digna cæde sternuntur. Trajanus Ro-
mani imperii, quod post Augustum defensum magis
fuerat quam nobiliter ampliatur, fines longe late-
que diffudit. 25

4090. 139. Adrianus consobrinæ Trajani filius annos XXI.
Hic per Quadratam discipulum Apostolorum, et
Aristidem Atheniensem, virum fide sapientiaque
plenum, et per Serenum Granium legatum, libris
de Christiana religione compositis instructus, præ- 30
cepit per epistolam Christianos sine objectu crimi-
num non damnari. Idem Judæos secundo rebelles
ultima cæde perdomuit, etiam introeundi eis Hie-
rosolymam licentia ablata, quam ipse in optimum
statum murorum exstructione reparavit, et Æliam 35
vocari de nomine suo præcepit. Idem eruditissimus

in utraque lingua bibliothecam Athenis miri operis
 exstruxit. Hierosolymæ primus ex gentibus con-
 stituitur episcopus Marcus, cessantibus his qui
 fuerant ex Judæis, qui sunt numero xv, et præfu-
 5 erunt a passione Domini per annos fere c et vii.

Anno
 Mundi. Christi.
 4090. 130.

Antoninus cognomento Pius, cum filiis suis
 Aurelio et Lucio, annos xxii, menses iii. Justinus
 philosophus librum pro Christiana religione com-
 positum Antonino tradidit, benignumque eum erga
 10 Christianos homines fecit. Qui non longe post,
 suscitante persecutionem Crescente Cynico, pro
 Christo sanguinem fudit sub Pio Romæ episcopo.
 Hermes scripsit librum, qui dicitur Pastor, in quo
 præceptum angeli continet, ut Pascha die dominico
 15 celebraretur. Polycarpus Romam veniens multos
 ab hæretica labe castigavit, qui Valentini et Cer-
 donis fuerant nuper doctrina corrupti.

M. Antoninus Verus, cum fratre Lucio Aurelio
 Commodus, annos xviii, mensem unum. Hi pri-
 20 mum æquo jure imperium administraverunt, cum
 usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint;
 bellum deinde contra Parthos admirabili virtute et
 felicitate gesserunt. Persecutione orta in Asia,
 Polycarpus et Pionius fecere martyrium; in Gallia
 25 quoque plurimi gloriose pro Christo sanguinem
 fudere. Nec multo post vindex scelerum lues
 multas late provincias, Italiam maxime Romam-
 que, vastavit. Defuncto Commodus fratre, Anto-
 ninus Commodum filium suum consortem regni
 30 facit. Antonino imperatori Melito Asianus Sar-
 densis episcopus Apologeticum pro Christianis
 tradidit. Lucius Britanniae rex missa ad Eleuthe-

²² *Lucius.*] H. E. 1, iv. § 12. | Beda here following the autho-
 Upon comparing these notices | rity of Eusebius, although in his
 together a considerable chrono- | larger work he had adopted the
 logical difficulty is discovered, | arrangement of Orosius.

- Anno
 Mundi. Christi.
 4131. 180. rum Romæ episcopum epistola, ut Christianus
 efficiatur impetrat. Apollinaris Asianus Hierapoli,
 et Dionysius Corinthi, clari habentur episcopi.
4144. 193. L. Antoninus Commodus post mortem patris
 regnavit annos XIII. Hic adversum Germanos 5
 bellum feliciter gessit, ceterum ipse per omnia
 luxuriæ et obscoenitati mancipatus nihil paternæ
 virtutis et pietatis simile gessit. Irenæus episcopus
 Lugdunensis insignis habetur. Commodus impe-
 rator, Colossi capite sublato, suæ imaginis caput 10
 ei jussit imponi.
4145. 194. Ælius Pertinax menses VI. Hic Juliani juris-
 periti scelere occiditur in palatio, quem, mense
 septimo postquam cœperat imperare, Severus apud
 pontem Milvium bello victum interfecit. Victor 15
 decimus tertius Romæ episcopus datis late libellis
 constituit pascha die dominico celebrari, sicut et
 prædecessor ejus Eleutherus a quinta decima luna
 primi mensis usque in vicesimam primam. Cujus
 decretis favens Theophilus Cæsareæ Palæstinæ 20
 episcopus, scripsit adversus eos, qui quarta decima
 luna cum Judæis pascha celebrant, cum ceteris,
 qui in eodem Concilio aderant episcopis, synodicam
 et valde utilem epistolam.
4163. 212. Severus Pertinax annos XVIII. Clemens Alex- 25
 andrinæ ecclesiæ presbyter, et Pantæus Stoicus
 philosophus, in disputatione dogmatis nostri diser-
 tissimi habentur. Narcissus Hierosolymorum epis-
 copus, et Theophilus Cæsareensis, Polycarpus
 quoque et Bachylus, Asianæ provinciæ episcopi, 30
 insignes habentur. Persecutione in Christianos
 facta, plurimi per diversas provincias, inter quos
 et Leonides pater Origenis, martyrio coronati sunt.
 Clodio Albino, qui se in Gallia Cæsarem fecerat,
 apud Lugdunum interfecto, Severus in Britannias 35
 bellum transfert, ubi ut receptas provincias ab

incursione barbarica faceret securiores, magnam fossam, firmissimumque vallum crebris insuper turribus communitum, per CXXXII millia passuum a mari usque ad mare duxit, et Eburaci obiit. ^{Anno} ^{Mundl. Christi.} 4163. 212.

5 Perpetua et Felicitas apud Carthaginem Africæ in castris, bestiis deputatæ pro Christo nonis Martiis.

Antoninus cognomento Caracalla Severi filius, annos VII. Alexander episcopus Cappadociæ, cum, desiderio locorum sanctorum Hierosolymam venisset, vivente adhuc Narcisso ejusdem urbis episcopo, persenilis ætatis viro, et ipse ibi ordinatur episcopus, Domino, ut id fieri deberet, per revelationem monente. Tertullianus Afer centurionis proconsularis filius omnium ecclesiarum sermone celebratur. 4170. 219.

Macrinus annum I. Abgarus vir sanctus regnavit Edessæ, ut vult Africanus. Macrinus cum filio Diadumeno, cum quo imperium invasit, apud Archilaidem militari tumultu occiditur. 4171. 220.

M. Aurelius Antoninus annos IV. In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum. Hæc est Emmaus, quam Dominus post resurrectionem suo ingressu, sicut Lucas narrat, sanctificare dignatus est. Hippolytus episcopus, multorum conditor opusculorum, temporum Canonem, quem scripsit, hucusque perduxit; qui etiam sedecennalem paschæ circulum reperiens, Eusebio, qui super eodem pascha decennovenalem circulum composuit, occasionem dedit. 4175. 221.

³ 132 millia passuum.] An error is obvious in this measurement, the island not being so broad at this point. See H. E. 1, v. § 13. ²⁴ Lucas.] St. Luke, xxiv. 13.

Anno
Mundi. Christi.
4188. 237.

Aurelius Alexander annis XIII. Hic in Mammeam matrem suam unice pius fuit, et ob id omnibus amabilis. Urbanus Romæ episcopus multos nobilium ad fidem Christi et martyrium perduxit. Origenes Alexandriae, imo toto orbe, clarus habetur; denique Mammea, mater Alexandri, eum audire curavit, et Antiochiam accitum summo honore habuit.

4191. 240. Maximinus annis III. Hic adversus ecclesiarum sacerdotes et clericos, id est, doctores, persecutionem exercet, maxime propter Christianam Alexandri cui successerat, et Mammeæ matris ejus familiam, vel præcipue propter Origenem presbyterum. Pontianus et Antherus, Romanæ urbis episcopi, martyrio coronati, et in cœmeterio Calixti sunt sepulti.

4197. 246. Gordianus annis VI. Julius Africanus inter scriptores ecclesiasticos nobilis habetur; qui in Chronicis, quæ conscripsit, refert se Alexandriam properare, Heracleæ opinione celeberrima provocatum, quem et in divinis et in philosophicis studiis atque omni Græcorum doctrina instructissimum fama loqueretur. Origenes in Cæsarea Palæstinæ Theodorum cognomento Gregorium, et Athenodorum, adolescentulos fratres, Ponti postea nobilissimos episcopos, divina philosophia imbuit.

4204. 253. Philippus cum Philippo filio annis VII. Hic primus imperatorum omnium Christianus fuit; ac post tertium imperii ejus annum millesimus a conditione Romæ annus expletus est; ita magnificis ludis augustissimus omnium præteritorum hic natalis annus a Christiano imperatore celebratus est. Origenes adversus quendam Celsum Epicureum philosophum, qui contra nos libros conscripserat, octo voluminibus respondit; qui, ut breviter dicam, tam scribendi sedulus fuit, ut

Hieronymus quodam loco VI librorum ejus millia
se legisse meminerit.

Anno
Mundi. Christi.
4204. 253.

Decius anno I, mensibus III. Hic cum Philippos
patrem et filium interfecisset, ob odium eorum in
5 Christianos persecutionem movet, in qua Fabianus
in urbe Roma martyrio coronatus, sedem sui
episcopatus Cornelio dereliquit, qui et ipse mar-
tyrio coronatus est. Alexander Hierosolymorum
episcopus apud Cæsaream Palæstinæ, et Antiochiæ
10 Babylas interficiuntur. Hæc autem persecutio,
ut Dionysius Alexandriæ episcopus refert, non ex
præcepto imperatoris sumsit exordium, sed anno,
inquit, integro principalia prævenit edicta minister
dæmonum, qui dicebatur in civitate nostra Divinus,
15 superstitiosum contra nos exagitans vulgus.

Gallus cum Volusiano filio annis II, mensibus 4207. 256.

IV. Hujus imperii Dionysius Alexandriæ antistes
ita meminit, At ne Gallus quidem malum Decii
aut videre potuit, aut cavere, sed in eundem lapi-
20 dem offensionis impexit; cujus cum regnum floreret
initio, et cuncta ei ex sententia cederent, sanctos
viros, qui pro pace regni ejus Deo summo suppli-
cabant, persecutus est, cum quibus et prosperitatem
suam fugavit et pacem. Origenes, septuagesimo
25 ætatis anno non ad integrum impleto, defunctus, et
in urbe Tyri sepultus est. Cornelius Romæ epis-
copus rogatus a quadam matrona Lucina, corpora
apostolorum de catacumbis levavit noctu, et posuit
Pauli quidem via Hostiensi ubi decollatus est,
30 Petri autem juxta locum ubi crucifixus est, inter
corpora sanctorum episcoporum in templum Apol-
linis, in monte Aureo, in Vaticano Palatii Nero-
niani, tertio kalendarum Juliarum.

Valerianus cum filio Gallieno annis XV. Hic 4222. 271.
35 in Christianos persecutione commota, statim a
Sapore Persarum rege capitur, ibique luminibus

- Anno
 Mundi. Christi.
 4222. 271. orbatuſ ſervitute miſerabili conſeneſcit. Unde
 Gallienus tam claro Dei iudicio territus pacem
 noſtris reddidit; ſed ob meritum tamen vel propriæ
 libidinis vel paternæ theomachiæ, innumera a
 barbaris adſurgentibus Romani regni detrimenta 5
 ſuſtinuit. Hac perſecutione Cyprianus Carthagi-
 nenſis epiſcopus, cujus doctiſſima exſtant opus-
 cula, martyrio coronatur; cujus vitæ et paſſionis
 volumen egregium reliquit Pontius diaconus ejus,
 qui uſque ad diem paſſionis ejus cum ipſo exſilium 10
 ſuſtinuit. Theodorus, cujus ſupra meminimus,
 cognomento Gregorius, Neocæſaræ Ponti epiſco-
 pus, magna virtutum gloria claret; e quibus unum
 eſt, quod, ut eccleſiæ faciendæ locus ſufficeret,
 montem precibus movit. Stephanus et Xiſtus 15
 Romæ epiſcopi martyrium paſſi.
4224. 272. Claudius anno I, menſibus IX. Iſte Gothos jam
 per annos XV Illyricum Macedoniamque vaſtantes
 ſuperat; ob quæ in curia clypeus ei aureus, et in
 Capitolio ſtatua aurea collocata eſt. Malchion 20
 diſertiſſimus Antiochenæ preſbyter eccleſiæ,
 quippe qui in eadem urbe rhetoricam docuerat,
 adverſus Paulum de Samosata, qui Antiochiæ
 epiſcopus dogmatizabat Chriſtum communis na-
 turæ hominem tantum fuiſſe, accipientibus notariis, 25
 diſputavit; qui Dialogus uſque hodie exſtat.
4229. 273. Aurelianus annos V, menſes VI. Hic cum ad-
 verſum nos perſecutionem moviſſet, fulmen ante
 eum magno pavore circumſtantium ruit; ac non
 multo poſt a militibus occiſus eſt, itineris medio 30
 quod inter Conſtantinopolim et Heracleam eſt,
 ſtratæ veteris loco, qui Cænofrurium appellatur.
 Eutychianus Romæ epiſcopus martyrio coronatus
 in cœmeterio Calliſti ſepelitur, qui et ipſe CCCXIII
 martyres manu ſua ſepelivit. 35
4230. 279. Tacitus menſes VI. Quo apud Pontum occiſo,

obtinuit Florianus imperium diebus LXXXVIII, et
 sic apud Tharsum interficitur. Anatolius natione
 Alexandrinus, Laodiceæ Syriæ episcopus, philoso-
 phorum disciplinis eruditus, plurimo sermone cele-
 bratur; cujus ingenii magnitudo de libro, quem
 super Pascha composuit, et de decem libris Arith-
 meticæ institutionis, potest apertissime cognosci.

Anno
 Mundi. Christi.
 4230. 279.

Probus annis VI, menses IV. Hic Gallias jam-
 dudum a barbaris occupatas, per multa et gravia
 10 prælia, deletis tandem hostibus, ad perfectum
 liberavit. Secundo hujus anno, qui, ut in Chronicis
 Eusebii legimus, juxta Antiochenos CCCXXV annus
 fuit, juxta Tyrios CCCCLII, juxta Laodiceos
 CCCXXIV, juxta Edessenos DLXXXVIII, juxta
 15 Ascalonitas CCCLXXX, secundum Hebræos initium
 LXXXVI Jubilei, quod significat annos MMMCCL,
 insana Manichæorum hæresis in commune humani
 generis malum exorta. Archelaus Mesopotamiæ
 episcopus, librum disputationis suæ, quam habuit
 20 adversus Manichæum exeuntem de Perside, Syro
 sermone composuit, qui translatus a Græcis habe-
 tur a multis.

Carus cum filiis Carino et Numeriano annis II. 4238. 287.

Gaius Romanæ ecclesiæ fulget episcopus, qui a
 25 Diocletiano martyrium passus est. Pierius pres-
 byter Alexandriæ, sub Theone episcopo floren-
 tissime populos docuit, et tantam sermonis diver-
 sorumque tractatum, qui usque hodie exstant,
 invenit elegantiam, ut Origenes junior vocaretur,
 30 vir miræ parsimoniæ, et voluntariæ paupertatis
 appetitor, qui post persecutionem omni tempore
 vitæ Romæ versatus est.

Diocletianus cum Herculio Maximiano annis 4258. 307.
 XX. Carausius, sumta purpura, Britannias occu-

²⁴ Carausius.] H. E. I, vi. § 14.

Anno
Mundi, Christi.
4258. 307.

pavit. Narseus rex Persarum orienti bellum
intulit. Quinquegentiani Africam vastaverunt.
Ægyptum Achilleus obtinuit; ob quod Constan-
tius et Galerius Maximianus Cæsares assumuntur
in regnum. Constantius privignam Herculi Theodora-
doram accepit, ex qua postea VI liberos Constanti-
ni fratres habuit; Galerius filiam Diocletiani
Valeriam. Post X annos per Asclepiodotum præ-
fectum Prætorio Britanniae receptæ. Decimo et
nono anno Diocletiani, ipse in oriente, Maximi-
anus Hercules in occidente, vastari ecclesias,
affligi, interficique Christianos præcipiunt. Secun-
do autem persecutionis anno, Diocletianus Nico-
mediæ, Maximianus Mediolani purpuram deposu-
erunt; attamen cœpta semel persecutio usque ad 15
septimum Constantini annum fervere non cessat.
Constantius decimo sexto imperii anno, summæ
mansuetudinis et civilitatis vir, in Britannia diem
obiit Eburaci. Hæc persecutio tam crudelis et
crebra flagrabat, ut intra unum mensem XVII millia 20
martyrum pro Christo passa inveniantur; nam et
oceani limbum transgressa, Albanum, Aaron, et
Julium Britanniae, cum aliis pluribus viris ac femi-
nis felici cruore damnavit. Passus est hac Pam-
philus presbyter, Eusebii Cæsarensis episcopi 25
necessarius, cujus vitam ipse tribus libris compre-
hendit.

4295. 308. Tertio persecutionis anno, quo et Constantius
obiit, Maximinus et Severus a Galerio Maximiano
Cæsares facti, e quibus Maximinus maleficia et 30
stupra sua Christianorum persecutionibus accu-

<p>⁹ <i>Asclepiodotum.</i>] H. E. 1, vi. § 14. ¹¹ <i>Vastari ecclesias.</i>] H. E. 1, vi. § 15.</p>	<p>¹⁰ <i>Britannia.</i>] H. E. 1, viii. § 23. ¹² <i>Albanum.</i>] H. E. 1, vii. § 16.</p>
---	---

mulat. Passus est ea tempestate Petrus Alexan-
 driæ episcopus cum pluribus Ægypti episcopis, ^{Anno} ^{Mundi. Christi.} 4259. 308.
 Lucianus quoque vir moribus et continentia et
 eruditione præcipuus Antiochenus presbyter;
 5 passus est et Timotheus Romæ, decimo kalenda-
 rum Juliarum.

Constantinus Constantii ex concubina Helena 4290. 339.
 filius, in Brittania creatus imperator, regnavit annis
 XXX et mensibus X. Ab anno persecutionis
 10 quarto, Maxentius Herculii Maximiani filius Ro-
 mæ Augustus appellatur. Licinius Constantiæ
 sororis Constantini vir, Carnunti imperator creatur.
 Constantinus de persecutore Christianus efficitur.
 In Nicæno concilio fides Catholica exponitur,
 15 anno post Alexandrum sexcentesimo tricesimo
 sexto, die mensis, secundum Græcos, Desii nono-
 decimo, quod est tertio decimo kalendarum Julia-
 rum, consulatu Paulini et Juliani vv. cc. Con-
 stantinus fecit Romæ, ubi baptizatus est, basilicam
 20 beati Joannis baptistæ, quæ appellata est Con-
 stantiniana; item basilicam beato Petro in templo
 Apollinis, nec non et beato Paulo, corpus utriusque
 ære Cyprio circumdans v pedes grosso; item basi-
 licam in palatio Sessoriano, quæ cognominatur
 25 Hierusalem, ubi de ligno crucis Domini posuit;
 item basilicam sanctæ martyris Agnetis ex rogatu
 filiæ suæ, et baptisterium in eodem loco, ubi et
 baptizata est soror ejus Constantia cum filia
 Augusta; item basilicam beato Laurentio martyri
 30 via Tiburtina in agro Verano; item basilicam via
 Lavicana inter duas laurus beato Petro et Mar-
 cellino martyribus, et mausoleum, ubi matrem
 suam posuit in sarcophago purpureo; item basili-
 cam in civitate Hostia, juxta portum urbis Romæ,

^a *Britannia.*] H. E. I, viii. § 23.

Anno
Mundi. Christi.
4290. 339.

beatorum apostolorum Petri et Pauli et Joannis baptistæ; item basilicam in civitate Albanensi sancti Joannis baptistæ; item basilicam in urbe Neapoli; item Constantinus Drepanam Bithyniæ civitatem in honorem martyris Luciani ibi conditi 5 instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit; idem urbem nominis sui statuens in Thracia, sedem Romani imperii et totius caput orientis esse voluit; idem statuit citra ullam hominum cædem Paganorum templa claudi. 10

4314. 363. Constantius cum Constantino et Constante fratribus, annos XXIV, menses v, dies XIII. Jacobus Nisibenus episcopus agnoscitur, ad cujus preces sæpe urbs discrimine liberata est. Impietas Ariana, Constantii regis fulta præsidio, exsiliis, carceribus 15 et variis afflictionum modis primum Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos, persecuta est. Maximinus Trevirorum episcopus clarus habetur, a quo Athanasius Alexandriæ episcopus, cum a Constantio quæreretur ad poenam, honore 20 fice susceptus est. Antonius monachus centesimo quinto ætatis anno in heremo moritur. Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopolim invectæ. Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ apostoli et Lucæ evangelistæ a Constantinopolitanis miro 25 favore suscepta. Hilarius Pictaviensis episcopus, qui pulsus ab Arianis in Phrygia exsulaverat, cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias rediit.

4316. 365. Julianus annos II, menses VIII. Julianus ad 30 idolorum cultum conversus Christianos persequitur. Pagani apud Sebasten Palæstinæ urbem sepulchrum Joannis baptistæ invadunt, ossa dispergunt, eadem rursum collecta et cremata latius dispergunt; sed Dei providentia affuere quidam 35 ex Hierosolymis monachi, qui mixti colligentibus,

quæcunque ipsi poterant ablata ad patrem suum Philippum pertulere. Ille confestim hæc, supra
 se enim ducebat tantum thesaurum propriis servare vigiliis, ad pontificem maximum, tunc Athanasium, per Julianum diaconum suum mittit; quæ ille suscepta paucis arbitris, sub cavato sacrarii pariete inclusa, prophetico spiritu profutura generationi posteræ conservavit, cujus præsagium sub Theodosio principe per Theophilum
 10 ejusdem urbis episcopum completur, qui destructo Serapis sepulchro, sancti Joannis ibidem consecravit ecclesiam.

Anno
 Mendl. Christi.
 4316. 365.

Jovianus mensibus VIII. Synodus Antiochiæ a
 Meletio et suis facta, in qua *omousio anomoioque*
 15 rejecto, medium inter hæc *omoiousion* Macedonianum dogma vindicaverunt. Jovianus lapsu Constantii prædecessoris admonitus, honorificis et officiosissimis literis Athanasium requirit, ab ipso formam fidei et ecclesiarum disponendarum suscepit modum; sed ejus pia lætaque principia mors immatura corrumpit.

Valentinianus cum fratre Valente annis XI.
 Apollinaris Laodicensis episcopus multimoda nostræ religionis scripta componit, qui postea a fide
 25 devians hæresim sui nominis instituit. Damasus Romæ episcopus fecit basilicam juxta Theatrum Sancto Laurentio, et aliam in Catacumbas, ubi jacuerunt corpora sancta apostolorum Petri et Pauli, in quo loco platoniam ipsam, ubi jacuerunt
 30 corpora sancta, versibus adornavit. Valens ab Eudoxio Arianorum episcopo baptizatus nostros persequitur. Gratianus Valentiniani filius tertio ejus anno Ambianis imperator factus est. Constantinopoli apostolorum martyrium dedicatur.

²² Valentinianus.] H. E. 1, ix. § 24.

Anno
Mundl. Christi.
4328. 377.

Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur. Hilarius episcopus Pictavis moritur.

4328. 381. Valens cum Gratiano et Valentiniano, Valentiniani fratris sui filiis, annis iv. Valens lege data, ut monachi militarent, nolentes fustibus jussit interfici. Gens Hunnorum, diu inaccessis reclusa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos, eosque sparsim conturbatos ab antiquis sedibus 10 expulit. Gothi, transito Danubio, fugientes a Valente sine armorum depositione suscepti, mox per avaritiam Maximi ducis fame ad rebellandum coacti sunt, victoque Valentis exercitu per Thraciam sese miscentes, simul omnia cædibus, incen- 15 diis rapinisque fuderunt.

4338. 387. Gratianus cum fratre Valentiniano annis vi. Theodosius a Gratiano imperator creatus, maximas illas Scythicas gentes, hoc est, Alanos, Hunos et Gothos magnis multisque præliis vincit; cujus 20 concordiam non ferentes Ariani, post xl annos ecclesias, quas vi tenere, reliquerunt. Synodus cl Patrum congregatur urbe Augusta adversus Macedonium sub Damaso Romæ episcopo. Theodosius Arcadium filium suum consortem facit im- 25 perii. A secundo Gratiani anno, ipso quinquies et Theodosio consulibus, Theophilus paschalem computum scribit. Maximus vir quidem strenuus et probus atque Augusto dignus, nisi contra sacra- 30 menti fidem per tyrannidem emersisset, in Britania invitatus propemodum ab exercitu imperator creatus, in Galliam transiit, ibique Gratianum Augustum dolis circumventum apud Lugdunum occidit, fratremque ejus Valentinianum Italia ex-

³ Valens.] H. E. 1, ix. § 24. ²⁸ Maximus.] H. E. 1, ix. § 24.

pulit; qui tamen justissimam cum matre sua
 Justina pœnam luit exsilii, quia et ipsum Ariana ^{Anno}
 polluit hæresis, et eminentissimam Catholicæ fidei ^{Mundi. Christi.}
 arcem Ambrosium perfida obsidione vexavit, nec
 5 prius quam prolatis beatorum Gervasii et Protasii
 martyrum, Deo revelante, reliquiis incorruptis,
 nefanda cœpta deseruit.

Theodosius, qui Gratiano vivente VI annis jam 4349. 398.
 orientem regebat, post mortem ejus regnavit annis
 10 XI. Ipse et Valentinianus, quem Italia expulsum
 benigne susceperat, Maximum tyrannum tertio ab
 Aquileia lapide interficiunt. Qui quoniam Britta-
 niam omni pene armata juventute copiisque mili-
 taribus spoliaverat, quæ tyrannidis ejus vestigia
 15 secutæ in Gallias nunquam ultra domum rediere,
 videntes transmarinæ gentis sævissimæ, Scottorum
 a circio, Pictorum ab aquilone, destitutam milite
 ac defensore insulam, adveniunt, et vastatam
 direptamque eam multos per annos opprimunt.
 20 Hieronymus sacræ interpretes historiæ librum, quem
 de Illustribus ecclesiæ Viris scribit, usque ad
 decimum quartum totius imperii Theodosii annum
 perduxit.

Arcadius filius Theodosii cum fratre Honorio 4362. 411.
 25 XIII. Corpora sanctorum Abacuc et Michææ
 prophetarum divina revelatione produntur. Gothi
 Italiam, Vandali atque Alani Gallias, aggrediun-
 tur. Innocentius Romæ episcopus dedicavit basi-
 licam Gervasii et Protasii martyrum beatissi-
 30 morum, ex devotione testamenti cujusdam illustris
 feminæ Vestinæ. Pelagius Britto Dei gratiam
 impugnat.

⁹ Theodosius.] H. E. 1, ix. § 24.

¹² Britanniam.] H. E. 1, xii.

§ 28.

²⁴ Arcadius.] H. E. 1, x. § 25.

³¹ Pelagius.] H. E. 1, x. § 25.

Anno
Mundi. Christi.
4377. 426.

Honorius cum Theodosio minore, fratris sui filio
annis xv. Alaricus rex Gothorum Romam invasit,
partemque ejus cremavit incendio, ix calendarum
Septembrium, anno conditionis ejus MCLXIV, ac
sexto die quam ingressus fuerat, deprædata urbe 5
egressus est. Lucianus presbyter, cui revelavit
Deus septimo Honorii principis anno locum sepul-
chri et reliquiarum beati protomartyris Stephani,
et Gamalielis ac Nicodemi, qui in evangelio et in
Actibus Apostolorum leguntur, scripsit ipsam re- 10
velationem Græco sermone ad omnium ecclesiarum
personam; quam revelationem Avitus presbyter,
homo Hispanus genere, in Latinum vertit eloquium,
et adjecta epistola sua, per Orosium presbyterum
occidentibus dedit; qui etiam Orosius ad loca 15
sancta perveniens, quo eum Augustinus ad Hiero-
nymum pro discenda animæ ratione miserat, reli-
quias beati Stephani accepit, et patriam reversus
primus intulit occidenti.

Brittani Scottorum Pictorumque infestationem 20
non ferentes Romam mittunt, et sui subjectione
promissa contra hostem auxilia flagitant, quibus
statim missa legio magnam barbarorum multitudi-
nem sternit, ceteros Brittaniæ finibus pellit, ac
domum reversura præcepit sociis ad arcendos 25
hostes murum trans insulam inter duo maria sta-
tuere, qui absque artifice magistro magis cespite
quam lapide factus, nil operantibus profuit. Nam
mox ut discessere Romani, advectus navibus prior
hostis quasi maturam segetem obvia quæque sibi 30
cædit, calcat, devorat. Iterum petiti auxilia Ro-
mani advolant, et cæsum hostem trans maria
fugant, conjunctisque sibi Brittanis murum, non

²⁰ *Britanni.*] H. E. 1, xii. § 29.

³⁰ *Prior hostis.*] H. E. 1, xii. § 30.

terra ut ante, pulvereum, sed saxo solidum inter civitates, quæ ibidem ob metum hostium fuerant factæ, a mari usque ad mare collocant. Sed et in litore meridiano maris, quia et inde hostis timebatur, turres per intervalla ad prospectum maris statuunt; sic valedicunt sociis tanquam ultra non reversuri.

Anno
Mundi. Christi.
4377. 436.

Bonifacius Romæ episcopus fecit Oratorium in cœmeterio sanctæ Felicitatis, et ornavit sepulchrum ejus et sancti Sylvani. Hieronymus presbyter obiit duodecimo Honorii anno pridie calendarum Octobrium, anno ætatis suæ nonagesimo primo.

Theodosius minor, Arcadii filius annis XX et VI. 4403. 452.

Valentinianus junior Constantii filius Ravennæ imperator creatur. Placidia mater ejus Augusta nuncupatur. Efferat gens Vandalorum, Alanorum, et Gothorum ab Hispanis ad Africam transiens, omnia ferro, flamma, rapinis, simul et Ariana impietate fœdavit; sed beatus Augustinus Hippo-
nensis episcopus et omnium doctor eximius ecclesiarum, ne civitatis suæ ruinam videret, tertio obsidionis ejus mense migravit ad Dominum, quinto calendas Septembres, cum vixisset annis LXXVI; in clericatu autem, vel episcopatu annos ferme XL
compleisset, quo tempore Vandali, capta Carthagine, Siciliam quoque deleverunt; cujus captivitatis Paschasinus Lilybetanus antistes in epistola, quam de ratione paschali papæ Leoni scripsit, meminit.

Ad Scottos in Christum credentes, ordinatus a papa Celestino Palladius, primus episcopus mittitur anno Theodosii octavo. Recedente a Britannia Romano exercitu, cognita Scotti et Picti reditus denegatione, redeunt ipsi, et totam ab aqui-

²⁰ *Ad Scottos.*] H. E. I, xiii. § 32.

Anno
Mundi. Christi.
4403. 462.

lone insulam pro indigenis murotenus capessunt;
nec mora, cæsis, captis, fugatisque custodibus
muri, et ipso interrupto etiam, intra illum crudelis
prædo grassatur. Mittitur epistola lacrimis ærum-
nisque referta ad Romanæ potestatis virum Ætium
ter consulem vicesimo tertio Theodosii principis
anno, petens auxilium, nec impetrat. Interea
fames dira ac famosissima profugos infestat, qua
coacti quidam hostibus dedere manus, alii de
montibus, speluncis ac saltibus strenue repugna-
bant, ac strages hostibus dabant. Revertuntur
Scotti domum, post non multum tempus reversuri;
Picti extremam insulæ partem tum primum et
deinceps inhabitaturi detinent. Famem præfatam
magna frugum opulentia, opulentiam luxuria et
negligentia, negligentiam lues acerrima et acrior
mox hostium novorum, id est, Anglorum, plaga
secuta est; quos illi unanimi consilio cum rege
suo Uurtigerno, quasi defensores patriæ, ad se
invitandos elegerunt, sed exceptos mox impugna-
tores atque expugnatores senserunt. Xistus Romæ
episcopus fecit basilicam sanctæ Mariæ matris
Domini, quæ ab antiquis Liberi cognominabatur.
Eudoxia uxor Theodosii principis ab Hierosolymis
remeavit, beatissimi Stephani primi martyris reli-
quias, quæ in basilica sancti Laurentii positæ
venerantur, secum deferens. Blædla et Attila
fratres multarumque gentium reges Illyricum Thra-
ciamque depopulati sunt.

4410. 469. Martianus et Valentinianus annis vii. Gens
Anglorum sive Saxonum Brittaniam tribus longis

⁴ Epistola.] H. E. 1, xiii. § 32.	²⁷ Blædla.] H. E. 1, xiii. §
¹¹ Revertuntur.] H. E. 1, xiv.	32.
§ 33.	³⁰ Gens Anglorum.] H. E. 1,
¹⁹ Uurtigerno.] H. E. 1, xiv.	xv. § 35.
§ 34.	

navibus advehitur, quibus dum iter prosperatum
 domi fama referret, mittitur exercitus fortior, qui ^{Anno}
 junctus prioribus, primo hostes a quibus petebatur, ^{Mundl. Christi.}
 abegit, deinde in socios arma vertens, totam prope
 5 insulam ab orientali ejus plaga usque ad occiden-
 talem igni vel ense subegit, conficta occasione,
 quod pro se militantibus Britones minus suffici-
 enter stipendia darent. Joannes Baptista caput
 suum duobus monachis orientalibus, qui ob orati-
 10 onem venerant Hierosolymam, juxta Herodis
 quondam regis habitaculum revelat, quod deinceps
 Emisam Phœniciæ urbem perlatum et digno honore
 cultum est. Hæresis Pelagiana Brittanorum tur-
 bat fidem, qui a Gallicanis episcopis auxilium
 15 quærentes, Germanum Autisiodorensis ecclesiæ
 episcopum et Lupum Trecasenum æque apostolicæ
 gratiæ antistitem, fidei defensores accipiunt. Con-
 firmant antistites fidem verbo veritatis simul et
 miraculorum signis; sed et bellum Saxonum Pic-
 20 torumque adversus Britones eo tempore junctis
 viribus susceptum, divina virtute retundunt, cum
 Germanus ipse dux belli factus, non tubæ clan-
 gore, sed clamore Alleluia totius exercitus voce
 ad sidera levato hostes in fugam vertit immanes;
 25 qui deinceps ad Ravennam perveniens et summa
 reverentia a Valentiniano et Placidia susceptus,
 migravit ad Christum; corpus honorifico agmine,
 comitantibus virtutum operibus, Autisiodorum de-
 fertur. Ætius Patricius magna occidentalis reipub-
 30 licæ salus et regi quondam Attilæ terror, a Valen-
 tiniano occiditur; cum quo Hesperium cecidit
 regnum, neque hactenus valuit relevari.

⁹ *Monachis.*] Tillemont, Mem. Hist. Eccl. i. 339, edit. Brux. 1694. | ¹⁰ *Germanum.*] H. E. i, xvii. § 39, etc.

Anno
Mundi. Christi.
4427. 476.

Leo annos xvii. Hic pro Tomo Chalcedonensi per universum orbem singulis orthodoxorum episcopis singulas consonantesque misit epistolas, quid de eodem Tomo sentirent rescribi sibi postulans; quorum adeo consonantia de vera Christi incarnatione suscepit omnium rescripta, ac si uno tempore unoque dictante fuissent universa conscripta. Theodoretus episcopus civitatis, quæ a Cyro Persarum rege condita Cyri nomen habuit, scribit de vera incarnatione Domini salvatoris 10 adversus Eutychem, et Dioscorum Alexandriae episcopum, qui humanam in Christo carnem negant; scripsit et Historiam Ecclesiasticam a fine librorum Eusebii usque ad suum tempus, id est, usque ad imperium Leonis hujus, sub quo et mortuus est. Victorius, jubente papa Hilario, scripsit Paschalem circulum dxxxii annorum.

4444. 493. Zenon annos xvii. Corpus Barnabæ apostoli, et Evangelium Matthæi ejus stylo scriptum, ipso revelante, reperitur. Odoacer rex Gothorum Romanam obtinuit, quam ex eo tempore diutius eorum reges tenuere. Mortuo Theodorico Triarii filio, alius Theodoricus, cognomento Valamer, Gothorum suscepit regnum, qui utramque Macedoniam Thessaliamque depopulatus est, et plurima regni civitatis loca igne succendens Italiam quoque infestus occupavit. Honoricus rex Vandalorum Arianus in Africa, exsulatis diffugatisque plus quam cccxxxiv episcopis Catholicis, ecclesias eorum clausit, plebem variis affecit suppliciis, et quidem innumeris manus abscindens linguas præcidit, nec tamen loquelam Catholicæ confessionis eripere potuit. Brittones, duce Ambrosio Aureliano viro modesto, qui solus forte Romanæ gentis

²³ Ambrosio.] H. E. 1, xvi. § 38.

Saxonum cædi superfuerat, occisis in eadem parentibus purpura indutis, victricem eorum gentem provocantes ad prælium, vincunt; et ex eo tempore nunc hi nunc illi palmam habuere, donec advena
 5 potentior tota per longum potiretur insula.

Anno
 Mundi. Christi.
 4444. 498.

Anastasius annos XXVIII. Thrasamundus Vandalorum rex Catholicas ecclesias clausit, et CCXX episcopos exsilio Sardiniam misit. Symmachus papa inter multa ecclesiarum opera, quæ vel a
 10 fundamentis creavit, vel prisca renovavit, ad beatum Petrum, et beatum Paulum, et beatum Laurentium pauperibus habitacula construxit, et omni anno per Africam vel Sardiniam episcopis, qui in exsilio erant, pecunias et vestes ministrabat.
 15 Anastasius, quia hæresi favens Eutychetis Catholicos insecutus est, divino fulmine periit.

Justinus senior annos VIII. Joannes Romanæ ecclesiæ pontifex Constantinopolim veniens, ad portam, quæ vocatur Aurea, populorum turbis ei
 20 occurrentibus, in conspectu omnium roganti cæco lumen reddidit; qui dum rediens Ravennam venisset, Theodoricus eum cum comitibus carceris afflictione peremit, invidia ductus, quia Catholicæ pietatis defensor Justinus eum honorifice suscepisset; quo anno, id est, consulatu Probi junioris,
 25 et Symmachum Patritium Ravennæ occiderat, et ipse anno sequente ibidem subita morte periit, succedente in regno Athalarico nepote ejus. Hildericus Vandalorum rex episcopos ab exsilio
 30 reverti et ecclesias instaurare præcepit, post annos LXXIV hæreticæ prophanationis. Benedictus abbas virtutum gloria claruit, quas beatus papa Gregorius in libro Dialogorum scripsit.

Justinianus Justini ex sorore nepos annos 4518. 567.
 35 XXXVIII. Belisarius Patritius a Justiniano in Africam missus, Vandalorum gentem delevit.

Anno
Mundi. Christi.
4518. 567.

- Carthago quoque anno excessionis suæ xcvī recepta est, pulsīs devictisque Vandalis, et Gelimero rege eorum capto Constantinopolim misso. Corpus sancti Antonii monachi divina revelatione repertum Alexandriam defertur, et in ecclesia beati Joannis baptistæ humatur. Dionysius paschales scribit circulos, incipiens ab anno dominicæ incarnationis dxxxii, qui est annus Diocletiani ccxlviii, post consulatum Lampadii et Orestis, quo anno Codex Justinianus orbi promulgatus est. Victor quoque Capuanus episcopus librum de Pascha scribens Victorii arguit errores.
4529. 578. Justinus minor annis xi. Narsis Patritius Totilam Gothorum regem in Italia superavit et occidit; qui deinde per invidiam Romanorum, pro quibus multa contra Gothos laboraverat, accusatus apud Justinum et conjugem ejus Sophiam quod servitio premeret Italiam, secessit Neapolim Campaniæ et scripsit genti Longobardorum, ut venirent et possiderent Italiam. Joannes Romanæ ecclesiæ pontifex ecclesiam apostolorum Philippi et Jacobi, quam prædecessor ejus Pelagius cœperat, fecit et dedicavit.
4536. 585. Tiberius Constantinus annos vii. Gregorius tunc apocrisiarius in Constantinopoli, postea Romanus episcopus, libros expositionis in Job condidit, et Eutychium ejusdem urbis episcopum in fide nostræ resurrectionis errasse, Tiberio præsentē, convicit; ita ut ipse Augustus librum ejus, quem de resurrectione scripsit, suis quoque Catholicis allegationibus destruens, deliberaret flammis cremari debuisse. Docebat enim idem Eutychius corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, et ventis aereque subtilius esse futu-

²⁵ *Apocrisiarius.*] H. E. II, i. § 83.

rum, contra illud dominicum, Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere. Gens Longobardorum, comitante fame et mortalitate, omnem invadit Italiam, ipsam-
 5 que Romanam vastatrix obsidet urbem, quibus tempore illo rex præerat Albuinus.

Anno
 Mundi. Christi.
 4536. 585.

Mauritius annos XXI. Hirminigildus Levigildi
 4557. 606.
 Gothorum regis filius, ob fidei catholicæ confessionem inexpugnabilem, a patre Ariano regni
 10 privatus infulus, et in carcerem ac vincula projectus, ad extremum nocte sancta dominicæ resurrectionis securi in capite percussus, regnum cœleste pro terreno rex et martyr intravit. Cujus frater Richardus, mox ut regnum post patrem accepit,
 15 omnem Gothorum cui præerat gentem, instante Leandro Hispalitano episcopo, qui et Hirminigildum docuerat, catholicam convertit ad fidem. Gregorius Romanæ ecclesiæ pontifex et doctor eximius, anno Mauriti imperii decimo tertio,
 20 indictione decima tertia, synodum episcoporum XXIV ad corpus beati apostoli Petri congregans de necessariis ecclesiæ decernit. Idem missis Brittaniam Augustino, Melito, et Joanne, et aliis pluribus cum eis monachis timentibus Deum, ad
 25 Christum Anglos convertit; et quidem Ædilberctus mox ad Christi gratiam conversus cum gente Cantuariorum, cui præerat, proximisque provinciis, etiam episcopum doctoremque suum Augustinum, sed et ceteros sacros antistites, episcopali sede
 30 donabat. Porro gentes Anglorum ab aquilone Umbri fluminis sub regibus Ælle et Ædilfrido

¹ *Palpate.*] St. Luke, xxiv. 39.

¹⁰ *Gregorius.*] This Council was held in A. D. 595, and the dates given by Beda are accurate.

²⁰ *Missis Britanniam.*] H. E.

I. xxii. § 51; II. iii. § 95.

²⁵ *Ædilberctus.*] H. E. I. xxv. § 54.

Anno
Mundi. Christi.
4557. 606.

sitæ, necdum Verbum vitæ audierant. Gregorius decimo nono anno Mauritiî, indictione quarta, scribens Augustino, Londini quoque et Eburaci episcopos, accepto a sede apostolica pallio, metropolitanos esse debere decernit.

5

4565. 614. Phocas annos viii. Hujus secundo anno, indictione viii, Gregorius papa migravit ad dominum. Hic, rogante papa Bonifacio, statuit sedem Romanæ et apostolicæ ecclesiæ caput esse omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam se omnium ecclesiarum scribebat. Idem alio papa Bonifacio petente, jussit in veteri fano, quod Pantheon vocabatur, ablatis idololatriæ sordibus, ecclesiam beatæ semper Virginis Mariæ et omnium martyrum fieri; ut ubi quondam omnium non deorum sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps omnium fieret memoria sanctorum. Persæ adversus rempublicam gravissima bella gerentes, multas Romanorum provincias et ipsam Hierosolymam auferunt, et destruentes ecclesias, sancta quæque prophanantes, inter ornamenta locorum vel sanctorum vel communium, quæ abstulere, etiam vexillum dominicæ crucis abducunt.

4591. 640. Heraclius annos xxvi. Anastasius Persa monachus nobile pro Christo martyrium patitur; qui natus in Perside magicas a patre puer artes discibat, sed ubi a captivis Christianis Christi nomen acceperat, in eum mox animo toto conversus, relicta Perside, Chalcedoniam Hierapolimque Christum quærens, ac deinde Hierosolymam petit;

¹ *Indictione quarta.*] A. D. 601, see H. E. i. xxix. § 73.

⁶ *Indictione viii.*] As Phocas attained the imperial dignity on 23 November, 602, the second year of his reign must have ter-

minated in November, 604, which makes it more difficult to admit the statement advanced in H. E. ii. i. § 81, that he died in 605.
¹³ *Pantheon.*] H. E. ii. iv. § 99.

ubi accepta baptismatis gratia, quarto ab eadem
 urbe milliario monasterium abbatis Anastasii in-
 travit, ubi VII annos regulariter vivens, dum Cæsa-
 ream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus
 5 a Persis et multa diu verbera inter carceres et
 vincula, Marzabana judice, perpessus, tandem
 mittitur Persidem ad regem eorum Chosroem, a
 quo, tertio per intervalla temporis verberatus, ad
 extremum una suspensus manu per tres horas
 10 diei, sic decollatus cum aliis LXX martyrium
 complevit. Mox tunica ejus indutus quidam dæ-
 moniacus curatus est. Interea superveniens cum
 exercitu Heraclius princeps, superatis Persis,
 Christianos, qui erant captivati, reduxit gaudentes.
 15 Reliquiæ beati martyris Anastasii primo monas-
 terium suum, deinde Romam advectæ, venerantur
 in monasterio beati Pauli apostoli, quod dicitur, ad
 Aquas Salvias. Anno Heraclii regni XVI, indic-
 tione XV, Æduinus excellentissimus rex Anglo-
 20 rum in Britanniæ Transumbranæ gentis ad aqui-
 lonem, prædicante Paulino episcopo, quem miserat
 de Cantia venerabilis archiepiscopus Justus, Ver-
 bum salutis cum sua gente suscepit, anno regni
 sui undecimo, adventus autem Anglorum in Brit-
 25 taniam plus minus annos CLXXX, eique Paulino
 sedem episcopatus Eburaci donavit. Cui profecto
 regi in auspitium venturæ fidei et regni cœlestis,
 potestas quoque terreni creverat regni, ita ut
 universos Britanniæ fines, quod nemo Anglorum
 30 ante eum, qua vel ipsorum vel Britonum gentes
 habitabant, sub ditione acciperet. Eo tempore
 exortum apud Scotos in observatione paschæ
 errorem Quartadecimanorum Honorius papa per

Anno
 Mundi. Christi.
 4691. 640.

¹⁹ Æduinus.] H. E. II. IX. § 110.

Anno
Mundi. Christi.
4591. 640.

epistolam redarguit; sed et Joannes, qui successori
ejus Severino successit, cum adhuc esset electus
in pontificatum, pro eodem pascha eis, simul et
pro Pelagiana hæresi, quæ apud eos reviviscebatur,
scripsit.

5

4593. 642.

Heraclonas cum matre sua Martina annis 11.
Cyrus Alexandriæ, Sergius et Pyrrhus Pagie urbis
episcopi, Acephalorum hæresim instaurantes, unam
operationem in Christo divinitatis et humanitatis,
unam voluntatem dogmatizant. Equibus Pyrrhus 10
iis temporibus, id est, sub Theodoro papa, Romam
veniens ex Africa, ficta, ut post apparuit, poenitentia,
obtulit eidem papæ, præsentem cuncto clero
et populo, libellum cum sua subscriptione, in quo
condemnarentur omnia, quæ a se vel a decessori- 15
bus suis scripta vel acta sunt adversus catholicam
fidem; unde et benigne susceptus est ab eo, quasi
regiæ pontifex civitatis. Sed quia reversus do-
mum, repetiit et errorem domesticum, memoratus
papa Theodorus, advocatis cunctis sacerdotibus 20
et clero in ecclesiam beati Petri apostolorum prin-
cipis, condemnavit eum sub vinculo anathematis.

4594. 643.

Constantinus filius Heraclii mensibus vi. Pyrrhi
successor Paulus non tantum vesana doctrina, sicut
decessores ejus, sed et aperta persecutione catho- 25
licos cruciat, apocrisiarios sanctæ ecclesiæ Ro-
manæ, qui ad ejus correctionem missi fuerant,
partim carceribus, partim exsiliis, partim verberibus
afficiens. Sed et altare eorum in domo Placidie
sacratum in venerabili oraculo subvertens 30
diripuit, prohibens eos ibidem missas celebrare.
Unde et ipse, sicut præcessores illius, ab apostolica
sede justa depositionis ultione damnatus est.

¹ *Epistolam.*] H. E. II. xix. § 143.

Constantinus filius Constantini annis XXVIII.
 Hic deceptus a Paulo, sicut Heraclius avus ejus
 a Sergio, ejusdem regiæ civitatis episcopo, expo-
 suit typum adversus catholicam fidem, nec unam
 5 nec duas voluntates aut operationes in Christo
 definiens esse confitendas, quasi nihil velle vel
 operari credendus sit Christus. Unde Martinus
 papa, congregata Romæ synodo c et v episcopo-
 rum, damnavit sub anathemate præfatos Cyrum,
 10 Sergium, Pyrrhum et Paulum hæreticos. Et post
 hæc missus ab imperatore Theodorus exarchus,
 tulit Martinum papam de ecclesia Constantiniana,
 perduxitque Constantinopolim; qui post hæc rele-
 gatus Chersonam ibidem vitam finivit, multis in
 15 eodem loco virtutum signis usque hodie refulgens.
 Facta est autem synodus præfata anno nono
 imperii Constantini, mense Octobri, indictione
 octava. Constantinus princeps, Vitaliano papa
 nuper ordinato, misit beato Petro apostolo Evan-
 20 gelia aurea gemmis albis miræ magnitudinis in
 circuitu ornata; ipse post aliquot annos, id est,
 per indictionem sextam, veniens Romam, obtulit
 super altare ipsius pallium auro textile, toto exer-
 citu cum cereis ecclesiam intrante. Sequenti anno
 25 facta est eclipsis solis, quam nostra ætas meminit,
 quasi decima hora diei, quinto nonas Maias. Theo-
 dorus archiepiscopus et Hadrianus abbas, vir æque
 doctissimus, a Vitaliano missi Britanniam, plurimas
 ecclesias Anglorum doctrinæ ecclesiasticæ fruge
 30 fœcundaverunt. Constantinus, post plurimas et
 inauditas deprædationes provinciis factas, occisus
 in balneo periit indictione duodecima; nec longo
 post tempore etiam Vitalianus papa cœlestia regna
 petiit.

Anno
 Mundi. Christi.
 4622. 671.

²⁷ *Theodorus et Hadrianus.*] H. E. iv. i. § 253, 254.

Anno
Mund. Christi.
4639. 688.

Constantinus filius Constantini superioris regis annis XVII. Saraceni Siciliam invadunt, et præda nimia secum ablata, mox Alexandriam redeunt. Agatho papa ex rogatu Constantini, Heraclii, et Tyberii principum piissimorum, misit in regiam 5 urbem legatos suos, in quibus erat Joannes Romanæ ecclesiæ tunc diaconus, non longe post episcopus, pro adunatione facienda sanctarum Dei ecclesiarum; qui benignissime suscepti a reverentissimo fidei catholicæ defensore Constantino, jussi 10 sunt, remissis disputationibus philosophicis, pacifico colloquio de fide vera perquirere, datis eis de bibliotheca Constantinopolitana cunctis antiquorum Patrum, quos petebant, libellis. Adfuerunt autem et episcopi CL, præside Georgio patri- 15 archa regiæ urbis, et Antiochiæ Macario; et convicti sunt qui unam voluntatem et operationem astruebant in Christo falsasse Patrum catholicorum dicta perplurima. Finito autem conflictu, Georgius correctus est, Macarius vero cum suis sequacibus, 20 simul et prædecessoribus Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo et Petro anathematizatus, et in locum ejus Theophanius abbas de Sicilia Antiochiæ episcopus factus; tantaque gratia legatos catholicæ pacis comitata est, ut Joannes Portuensis 25 episcopus, qui erat unus ex ipsis, dominica octavarum Paschæ missas publicas in ecclesia sanctæ Sophiæ coram principe et patriarcha Latine celebraret. Hæc est Sexta Synodus universalis Constantinopoli celebrata et Græco sermone conscripta 30 temporibus papæ Agathonis, exsequente ac resi-

²⁹ *Sexta Synodus.*] The proceedings of this Council are intimately connected with the ecclesiastical history of England, | having led to the Synod of Heathfield. See H. E. iv. xvii. § 301; Spelman, Conc. i. 157.

dente piissimo principe Constantino intra palatium suum, simulque legatis apostolicæ sedis et episcopis CL residentibus. Prima enim universalis synodus in Nicæa congregata est contra Arium, 5 CCCXVIII patrum, temporibus Julii papæ, sub Constantino principe; secunda in Constantinopoli CL patrum, contra Macedonium et Edoxium, temporibus Damasi papæ et Gratiani principis, quando Nectarius eidem urbi est ordinatus episcopus; 10 tertia in Epheso CC patrum, contra Nestorium Augustæ urbis episcopum, sub Theodosio magno principe et papa Cœlestino; quarta in Chalcedone, patrum DCXXX, sub Leone papa, temporibus Martiani principis, contra Eutychem nefandissimorum 15 præsulem monachorum; quinta item in Constantinopoli, temporibus Vigili papæ, sub Iustiniano principe, contra Theodorum et omnes hæreticos; sexta hæc, de qua in præsentī diximus.

Sancta et perpetua virgo Christi Ædithryda, 20 filia Annæ regis Anglorum, et primo alteri viro permagnifico, et post Ecfrido regi conjunx data, postquam XII annos thorum incorrupta servavit maritalem, post reginam, sumto velamine sacro, virgo sanctimonialis efficitur; nec mora etiam vir- 25 ginum mater et nutrix pia sanctarum, accepto in construendum monasterium loco, quem Elge vocant; cujus merita vivacia testatur etiam mortua caro, quæ post XVI annos sepulturæ cum veste, qua involuta est, incorrupta reperitur.

30 Justinianus minor filius Constantini annos X. 4649. 698. Hic constituit pacem cum Saracenis decennio terra marique; sed et provincia Africa subjugata est Romano imperio, quæ fuerat tenta a Saracenis,

¹⁹ Æthildryda.] See H. E. iv. | ²⁰ Elge.] Ely, see H. E. iv. xix. § 309. | xix. § 314.

Anno
Mundl. Christi.
4639. 688.

Anno
Mundi. Christi.
4649. 698.

ipsa quoque Carthagine ab eis capta et destructa.
Hic beatæ memoriæ pontificem Romanæ ecclesiæ
Sergium, quia erraticæ suæ synodo, quam Con-
stantinopoli fecerat, favere et subscribere nolisset,
misso et Zacharia protospatario suo, jussit Con-
stantinopolim deportari; sed prævenit militia
Ravennatis urbis vicinarumque partium jussa prin-
cipis nefanda, et eundem Zachariam contumeliis
et injuriis ab urbe Roma repulit. Idem papa Ser-
gius ordinavit venerabilem virum Uilbrordum, 10
cognomine Clementem, Fresonum genti episcopum,
in qua usque hodie pro æterna patria peregrinus,
est enim de Brittania gentis Anglorum, innumera
quotidie diabolo detrimenta et Christianæ fidei
facit augmenta. Justinianus ob culpam perfidiæ 15
regni gloria privatus exsul in Pontum secedit.

4652. 701. Leo annos III. Papa Sergius in sacrario beati
Petri apostoli capsam argenteam, quæ in angulo
obscurissimo diutissime jacuerat, et in ea crucem
diversis ac preciosis lapidibus adornatam, Domino 20
revelante, reperit, de qua tractis quatuor petalis,
quibus gemmæ inclusæ erant, miræ magnitudinis
portionem ligni salutiferi dominicæ crucis interius
repositam inspexit; quæ ex tempore illo annis
omnibus in basilica Salvatoris, quæ appellata 25
Constantiniana, die exaltationis ejus ab omni
osculatur atque adoratur populo. Reverentissi-
mus ecclesiæ Lindisfarnensis in Brittania ex ana-
chorita antistes Cuthberctus, totam ab infantia
usque ad senium vitam miraculorum signis inclitam 30
duxit; cujus dum XI annos maneret corpus huma-

³ *Erraticæ suæ synodo.*] Commonly called the Quini-Sext, or of Trullo. The reason why it is called 'erratica' by Beda, as well as its character in general,

is examined at considerable length by Basnage, Hist. de l'Eglise, p. 554.

¹⁰ *Uilbrordum.*] H. E. v. xi. § 387.

tum, incorruptum post hæc, quasi eadem hora defuncti, simul cum veste, qua tegebatur, inventum est; sicut in Libro de ejus vita et virtutibus, et prosa nuper et hexametris versibus scripto, ante aliquot annos ipsi signavimus.

Anno
Mundi. Christi.
4652. 701.

Tiberius annos VII. Synodus Aquileiæ facta, ob imperitiam fidei quintum universale Concilium suscipere diffidit, donec salutaribus beati papæ Sergii monitis instructa, et ipsa huic cum ceteris Christi ecclesiis adnuere consentit. Gisulphus dux gentis Longobardorum Beneventi Campaniam igne, gladio et captivitate vastavit, cumque non esset qui ejus impetui resisteret, apostolicus papa Joannes, qui Sergio successerat, missis ad eum sacerdotibus ac donariis perplurimis, universos redemit captivos, atque hostes domum redire fecit. Cui successit alius Joannes, qui inter multa operum illustrium, fecit oratorium sanctæ Dei Genitrici opere pulcherrimo intra ecclesiam beati Petri apostoli. Hereberctus rex Longobardorum multas cortes et patrimonia Alpium Cottiarum, quæ quondam ad jus pertinebant apostolicæ sedis, sed a Longobardis multo tempore fuerant ablata, restituit juri ejusdem sedis, et hanc donationem aureis scriptam literis Romam direxit.

4659. 708.

Justinianus secundo cum Tiberio filio annos VI. Hic auxilio Terbelli regis Vulgarorum regnum recipiens, occidit eos qui se expulerant patricos, et Leonem, qui locum ejus usurpaverat, necnon et successorem ejus Tiberium, qui eum de regno ejectum toto, quo ipse regnabat, tempore in eadem civitate in custodia tenuerat; Callinicum vero patriarcham, erutis oculis, misit Romam, et dedit episcopatum Cyro, qui erat abbas in Ponto, eumque alebat exsulem. Hic Constantinum papam

4665. 714.

Anno
Mundi. Christi.
4665. 714.

ad se venire jubens honorifice suscepit ac remisit,
ita ut eum die dominica missas sibi facere jubens,
communione de manu ejus acceperit; quem
prostratus in terra pro suis peccatis intercedere
rogans, cuncta ecclesiæ privilegia renovavit. Qui 5
cum exercitum mitteret in Pontum, multum prohi-
bente papa apostolico, ad comprehendendum Phi-
lippicum, quem ibi relegaverat, conversus omnis
exercitus ad partem Philippici fecit eum ibidem
imperatorem, reversusque cum eo Constantinopo-
lim pugnavit contra Justinianum ad duodecimum
ab urbe miliarium, et victo atque occiso Justiniano,
regnum suscepit Philippicus.

4667. 716. Philippicus anno I, mensibus VI. Hic ejecit
Cyrum de pontificatu, eumque ad gubernandum 15
abbatis jure monasterium suum, Pontum redire
præcepit. Idem Constantino papæ misit literas
pravi dogmatis, quas ille cum apostolicæ sedis
concilio respuit; et hujus rei causa fecit picturas
in porticu Sancti Petri, quæ acta sex sanctarum 20
synodorum universalium continerent. Nam et
hujusmodi picturas cum haberentur in urbe regia
Philippicus jusserat auferri, statuitque populus
Romanus ne hæretici imperatoris nomen in chartas
aut figuram solidi susciperent; unde nec ejus effi- 25
gies in ecclesiam introducta est, nec nomen ad
missarum solennia prolatum.

4670. 719. Anastasius annis III. Hic Philippicum captum
oculis privavit, nec occidit. Idem literas Con-
stantino papæ Romam per Scholasticum patricium 30
et exarchum Italiæ direxit, quibus se fautorem
catholicæ fidei et sancti sexti concilii prædicato-
rem esse docuit. Liuthbrandus rex Longobardo-
rum donationem patrimonii Alpium Cottiarum,
quam Hereberechtus rex fecerat et ille repetierat, 35

admonitione venerabilis papæ Gregorii confirmavit. Anno
Mundi. Christi.
4670. 719.
Echbertus vir sanctus de gente Anglorum, et sacerdotium monachica vita etiam pro cœlesti patria peregrinus exornans, plurimas Scoticæ gentis provincias ad canonicam paschalis temporis observantiam, a qua diutius aberraverant, pia prædicatione convertit, anno ab incarnatione Domini DCCXVI.

Theodosius anno I. Hic electus in imperatorem, 4671. 720.
Anastasium apud Nicæam civitatem gravi proelio
10 vicit, datoque sibi sacramento, clericum fieri ac presbyterum fecit ordinari; ipse vero, ut regnum accepit, cum esset catholicus, mox in regia urbe imaginem illam venerandam, in qua sanctæ sex synodi erant depictæ et a Philippico fuerant de-
15 jectæ, pristino in loco erexit. Tiberis fluvius alveum suum egressus multa Romanæ fecit exitia civitati; ita ut in Via Lata ad unam et semis staturam excresceret, atque a porta sancti Petri usque ad pontem Milvium aquæ se descendentes
20 conjungerent; mansit autem diebus VII, donec agentibus Litanias crebras civibus, octavo demum die revertit.

His temporibus multi Anglorum gentis, nobiles et ignobiles, viri et feminæ, duces et privati, divini
25 amoris instinctu de Brittania Romam venire consueverant; inter quos etiam reverentissimus abbas meus Ceolfridus annos natus LXXIV, cum esset presbyter annis XLVII, abbas autem XXXV, ubi Lingonas pervenit, ibi defunctus atque in ecclesia
30 beatorum Geminorum martyrum sepultus est; qui inter alia donaria, quæ adferre disposuerat, misit

² *Echbertus.*] H. E. v. xxii. § 445. | siderable length in the Anonymous Life of St. Benedict, which
³⁷ *Ceolfridus.*] The whole circumstances are detailed at con- | is printed in the Appendix to the present volume.

Anno
Mundi. Christi.
4671. 720.

ecclesiæ sancti Petri Pandectem, a beato Hieronymo in Latinum ex Hebræo vel Græco fonte translatum.

4680. 729.

Leo annis IX. Saraceni cum immenso exercitu Constantinopolim venientes triennio civitatem obsident, donec civibus multa instantia ad Deum clamantibus, plurimi eorum fame, frigore, pestilentia perirent, ac sic pertæsi obsidionis abscederent; qui inde regressi Vulgarorum gentem, quæ est super Danubium, bello aggrediuntur; et ab hac quoque victi refugiunt ac naves repetunt suas. Quibus cum altum peterent, ingruente subita tempestate, plurimi etiam mersi, sive confractis per littora navibus, sunt necati. Liuthbrandus audiens quod Saraceni, depopulata Sardinia, etiam loca foedarent illa, ubi ossa sancti Augustini episcopi propter vastationem Barbarorum olim translata et honorifice fuerant condita, misit et, dato magno precio, accepit, et transtulit ea in Ticinis, ibique cum debito tanto patri honore recondidit.

20

RELIQUIÆ SEXTÆ ÆTATIS.

HÆC de cursu præteriti seculi ex Hebraica veritate, prout potuimus, elucubrare curavimus, æquum rati ut, sicut Græci Septuaginta translatorum editione utentes, de ea sibi suisque temporum libros condidere, ita et nos, qui per beati interpretis Hieronymi industriam puro Hebraicæ veritatis fonte potamur, temporum quoque rationem juxta hanc scire queamus. Quod si qui laborem hunc nostrum culpaverint esse superfluum, accipiant hi, quicunque sunt, justum, salva charitate, responsum, quod præfatus Hieronymus priscæ cosmographiæ calumniatoribus reddit,—ut si displicet, non legant.

Ceterum cunctis in commune suademus, ut sive quis ex Hebraica veritate, quæ ad nos per memoratum interpretem pura pervenisse etiam hostibus Judæis in professo est, sive ex Septuaginta interpretum translatione, quæ vel minus sollicitè primo edita est, ut multi adstruunt, vel post a gentilibus corrupta, ut beato Augustino videtur, seu certe ex utrisque commixto opere codicibus, ut sibi visum fuerit, temporum cursum notaverit, et sive prolixiora seu breviora transacti seculi tempora signaverit, aut signata repererit, nullatenus tamen ex hoc longiora vel breviora, quæ restant, seculi tempora putet, memor semper dominicæ sententiæ, Quia de die ultima et hora nemo scit, neque angeli
15 cœlorum, nisi Pater solus.

Neque enim ullatenus sunt audiendi qui suspicantur hujus seculi statum sex millibus annorum ab initio fuisse definitum, et ne contra sententiam Domini venire videantur, addunt, incertum mortalibus quo anno sextæ millenariæ partis venturus sit dies Judicii, cujus tamen adventus maxime circa terminum sexti millenarii debeat sperari. A quibus si quæris, ubi hæc putanda vel credenda legerint? mox stomachantes, quia aliud quid respondere non habent, ‘Annon legisti,’ inquit, ‘in Genesi quia sex diebus mundum fecerit Deus? unde merito credi debet eum plus minus sex millibus annorum esse staturum.’ Et quod est gravius, fuere, qui propter septimum diem, in quo requievit
30 Deus ab operibus suis, sperarent post sex annorum millia sanctorum laboris in hac vita mortali, septimo mille annorum curriculo eos post resurrectionem in hac ipsa vita immortales, in deliciis et multa beatitudine regnatos esse cum Christo.

35 Verum his, quia hæretica sunt et frivola, funditus omissis, intelligamus sincere et catholice sex illos

dies, in quibus mundi hujus ornatum perfecit Deus, et septimum, in quo ab omni opere suo requievit, quem ob id perpetuæ quietis benedictione sanctificavit, non sex annorum millia seculi laborantis et septimum regni beatorum in terra cum Christo, 5 sed sex potius ætates significare mundi labentis, in quibus sancti laborant in hac vita pro Christo, et septimam perpetuæ quietis in alia vita, quam solutæ a corporibus percipiunt animæ sanctæ cum Christo. Quod animarum sabbatum tunc incho- 10 asse recte creditur, cum primus Christi martyr carne occisus a fratre mox anima est æternam translatus in requiem; tunc autem perficietur, cum in die resurrectionis animæ etiam corpora incorrupta receperint. Et quia nulla ætatum quinque 15 præteritarum mille annis acta reperitur, sed aliæ plures annos aliæ pauciores habuere, neque ulla alteri similem habuit summam annorum, restat ut pari modo hæc quoque, quæ nunc agitur, incertum mortalibus habeat suæ longitudinis statum, soli 20 autem illi cognitum, qui servos suos accinctis lumbis lucernisque ardentibus vigilare præcepit, similes hominibus exspectantibus Dominum suum quando revertatur a nuptiis.

VENERABILIS BEDÆ
EPISTOLA AD ECGBERCTUM
ANTISTITEM.

§ 1. DILECTISSIMO ac reverentissimo antistiti
5 Ecgbercto, Baeda, famulus Christi, salutem.

Memini te hesterno dixisse anno, cum tecum The cause
why Beda
wrote.
aliquot diebus legendi gratia in monasterio tuo
demorarer, quod hoc etiam anno velles, cum in
eundem devenires locum, me quoque, ob commune
10 legendi studium, ad tuum accire colloquium. Quod
si ita, Deo volente, posset impleri, non opus esset
tibi hæc per literas scripta dirigere; cum possem
liberius ore ad os loquens quæque vellem, sive
necessaria ducerem, secreta tibi allocutione sugge-
15 rere. Verum quia hoc ne fieret, superveniens, ut
nosti, corporis mei valitudo prohibuit; agere tamen
quod potui, erga dilectionem tuam fraternæ devo-
tionis intuitu, curavi, mittendo, videlicet, per literas
quod corporaliter veniendo per collocutionem ne-
20 quiveram. Precorque te per Dominum, ne harum
apices literarum arrogantiae supercilium esse sus-
piceris, sed obsequium potius humilitatis ac pietatis
veraciter esse cognoscas.

§ 2. Exhortor itaque tuam, dilectissime in Exhortations
concerning

⁶ *Ecgbercto.*] He became bishop of York A. D. 732.

life and doctrine.

Christo antistes, sanctitatem, ut gradum sacrosanctum, quem tibi Auctor graduum et spiritualium largitor charismatum committere dignatus est, sacrosancta et operatione et doctrina confirmare memineris. Neutra enim hæc virtus sine altera rite potest impleri; si aut is, qui bene vivit, docendi officium negligit, aut recte docens antistes rectam exercere operationem contemnit. Qui autem utrumque veraciter agit, profecto talis servus adventum Domini sui gratulabundus exspectat, sperans se citius auditurum, ‘Euge serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.’ Si quis vero, quod absit, gradu episcopatus accepto, nec seipsum a malis actibus bene vivendo, nec subditam sibi plebem castigando, vel admonendo, corrigere curat; quid huic, veniente Domino, hora qua non sperat, eventurum sit, evangelica manifeste sententia declarat, qua dicitur ad inutilem servum, ‘Ejicite in tenebras exteriores, ibi erit fletus et stridor dentium.’

§ 3. Ante omnia sane tuæ sanctæ paternitati suadeo, ut ab otiosis te confabulationibus, obtrecationibus, ceterisque linguæ indomitæ contagiis, pontificali dignitate coerceas; divinis autem eloquiis ac meditationibus Scripturarum linguam simul et mentem occupes, et maxime legendis beati Pauli apostoli Epistolis ad Timotheum et Titum, sed et verbis sanctissimi papæ Gregorii, quibus de vita simul et vitiis rectorum, sive in libro Regulæ Pastoralis, seu in homeliis evangelii multum curiose disseruit, ut sit sermo tuus semper sapientiæ sale conditus, eminentior vulgari locu-

¹¹ Euge.] St. Matt. xxv. 23.

tione, ac divino auditui dignior elucescat. Sicut enim indecens est, si vasa altaris sacrosancta vulgaribus unquam usibus ac vilibus prophanentur officiis, ita perversum omni modo ac miserum est, si is, qui ad consecranda in altari dominica sacramenta ordinatus est, nunc quidem eisdem conficiendis sacramentis Domino famulaturus assistat, nunc egressus ecclesiam ipso ore eisdemque manibus, quibus paulo ante sacra tractaverat, repente
 10 frivola loqui vel agere Dominum offensurus incipiat.

§ 4. Ad custodiendam vero linguæ vel operis munditiam, cum lectione divina, etiam societas eorum, qui Christo fideli devotione famulantur,
 15 plurimum juvat; ut si quando vel lingua lascivire, vel operatio prava mihi subrepere cœperit, mox sociorum fidelium manu, ne cadere valeam, sustenter. Quod cum omnibus Dei famulis sibimet ita prospicere utillimum sit, quanto magis illi gradui,
 20 qui non suimet tantummodo curam agere, sed etiam erga commissam sibi ecclesiam, necesse habet studium salutis impendere? juxta illum qui dixit, 'præter ea quæ extrinsecus sunt instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum.
 25 Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?' Quod non ita loquor, quasi te aliter facere sciam, sed quia de quibusdam episcopis fama vulgatum est, quod ipsi ita Christo serviant, ut nullos secum alicujus religionis aut
 30 continentiae viros habeant; sed potius illos qui risui, jocis, fabulis, commensationibus et ebrietati-

How perfection in these is to be attained.

²² *Illum.*] 2 Cor. xi. 28.

²³ *Fama vulgatum.*] It would be easy to illustrate this passage by quotations from the

ecclesiastical Laws of the Saxons, by which it appears that the Anglo-Saxon clergy had fallen into many excesses.

bus, ceterisque vitæ remissioris illecebris subigan-
 tur, et qui magis quotidie ventrem dapibus, quam
 mentem sacrificiis cœlestibus pascant. Quos tua
 sancta auctoritate, si alicubi repereris, velim cor-
 rigas, moneasque illos tales suæ conversationis 5
 diurnæ sive nocturnæ testes habere, qui et actione
 Deo digna et exhortatione congrua prodesse popu-
 lis, ac spirituale ipsorum antistitum opus juvare
 sufficiant. Lege enim Actus Apostolorum, et vide-
 bis, referente beato Luca, quales secum comites 10
 apostoli Paulus et Barnabas habuerint, quid etiam
 ipsi, ubicunque devenissent, operis egerint. Statim
 namque ut civitates vel synagogas ingressi sunt,
 verbum Dei prædicare et per omnia disseminare
 curabant. Quod etiam te, dilectissimum mihi 15
 caput, sagaciter cupiam, ubicunque potes, implere;
 in hoc namque officium a Domino electus, in hoc
 consecratus es, ut Verbum evangelizes virtute
 magna, præbente tibi auxilium ipso rege virtutum
 Domino nostro Jesu Christo. Quod ita rite per- 20
 ficias si ubicunque perveneris, mox collectis ad te
 ejusdem loci incolis, verbum illis exhortationis
 exhibueris, simul et exemplum vivendi una cum
 omnibus, qui tecum venerint, quasi cœlestis mili-
 tiæ ductor ostenderis. 25

Advice as to
 the ordination
 of presbyters,
 and the in-
 struction of
 the people.

§ 5. Et quia latiora sunt spatia locorum, quæ
 ad gubernacula tuæ diœcesis pertinent, quam ut
 solus per omnia discurrere, et in singulis viculis
 atque agellis verbum Dei prædicare, etiam anni
 totius emenso curriculo, sufficiat; necessarium 30
 satis est, ut plures tibi sacri operis adjutores
 adsciscas, presbyteros videlicet ordinando, atque
 instituendo doctores, qui in singulis viculis prædi-

⁹ *Actus Apost.*] xiii. 14; xiv. 1, etc.

cando Dei verbo et consecrandis mysteriis coelestibus, ac maxime peragendis sacri baptismatis officiis, ubi opportunitas ingruerit, insistant. In qua videlicet prædicatione populis exhibenda, hoc
 5 præ ceteris omni instantia procurandum arbitror, ut fidem catholicam, quæ apostolorum symbolo continetur, et Dominicam orationem, quam sancti Evangelii nos scriptura edocet, omnium, qui ad tuum regimen pertinent, memoriæ radicitus infigere
 10 cures. Et quidem omnes, qui Latinam linguam lectionis usu didicerunt, etiam hæc optime didicisse certissimum est; sed idiotas, hoc est, eos qui propriæ tantum linguæ notitiam habent, hæc ipsa sua lingua dicere ac sedulo decantare facito. Quod
 15 non solum de laicis, id est, in populari adhuc vita constitutis, verum etiam de clericis sive monachis, qui Latinæ sunt linguæ expertes, fieri oportet. Sic enim fit, ut coetus omnis fidelium quomodo fidelis esse, qua se firmitate credendi contra immundorum
 20 spirituum certamina munire atque armare debeat, discat; sic, ut chorus omnis Deo supplicantium quid maxime a divina clementia quæri oporteat, agnoscat. Propter quod et ipse multis sæpe sacerdotibus idiotis hæc utraque, et symbolum videlicet,
 25 et Dominicam orationem, in linguam Anglorum translata obtuli. Nam et sanctus antistes Ambrosius hoc de fide loquens admonet, ut verba symboli matutinis semper horis fideles quique decantent, et hoc se quasi antidoto spirituali contra
 30 diaboli venena, quæ illis interdiu vel noctu astu maligno objicere posset, præmuniant. Orationem vero Dominicam sæpius decantari ipsa

* *Baptismatis.*] We may hence infer that the whole of the population of Northumbria had not yet embraced Christianity, and that there was frequent necessity of adult baptism.

etiam nos consuetudo sedulæ deprecationis ac genuum flexionis docuit.

Exhortations
and threaten-
ings.

§ 6. Quod si hæc, ut suggerimus in regendis pascendisque Christi ovibus, tua pastoralis auctoritas perfecerit, dici non potest quantum tibi 5 supernæ mercedis apud Pastorem pastorum in futuro præparaveris. Quanto enim rariora hujus sacratissimi operis in episcopis nostræ gentis exempla reperis, tanto altiora singularis meriti præmia recipies; utpote qui populum Dei per crebram 10 symboli vel orationis sacræ decantationem ad intellectum, amorem, spem, fidem et inquisitionem eorundem, quæ decantantur, coelestium donorum, paterna pietate ac sollicitudine provocatum accenderis. Sicut e contrario, si commissum tibi a 15 Domino negotium minus diligenter compleveris, pro retentione talenti cum servo nequam et pigro partem es recepturus in futuro; maxime si temporalia ab illis commoda requirere atque accipere præsumseris, quibus nulla coelestis beneficii dona 20 rependere probaveris. Cum enim Dominus mittens ad evangelizandum discipulos dixisset, 'Euntes autem prædicate, dicentes quia appropinquat regnum coelorum;' paulo post subjunxit dicens, 'Gratis accepistis, gratis date; nolite possidere 25 aurum, neque argentum.' Si ergo illos gratis Evangelium prædicare jussit, neque aurum vel argentum, vel aliquid pecuniæ temporalis ab eis, quibus prædicabant, accipere permisit, quid rogo illis, qui his contraria gerunt, periculi immineat? 30

Neglect of
episcopal
visitation.

§ 7. Attende quid gravissimi sceleris illi commiserint qui et terrena ab auditoribus suis lucra diligentissime requirere, et pro eorum salute æterna

²⁰ *Dixisset.*] St. Matt. x. 7, 8, 9.

nihil omnino prædicando, vel exhortando, vel increpando, laboris impendere contendunt. Sollicite atque intentione curiosa, antistes dilectissime, perpende. Audivimus enim, et fama est, quia
 5 multæ villæ ac viculi nostræ gentis in montibus sint inaccessis ac saltibus dumosis positi, ubi nunquam multis transeuntibus annis sit visus antistes, qui ibidem aliquid ministerii aut gratiæ cœlestis exhibuerit, quorum tamen nec unus quidem a tributis antistiti reddendis esse possit im-
 10 munis; nec solum talibus locis desit antistes qui manus impositione baptizatos confirmet, verum etiam omnis doctor qui eos vel fidei veritatem, vel discretionem bonæ ac malæ actionis edoceat, absit.
 15 Sicque fit, ut episcoporum quidam non solum gratis non evangelizent, vel manus fidelibus imponant, verum etiam, quod gravius est, accepta ab auditoribus suis pecunia, quam Dominus prohibuit, opus verbi, quod Dominus jussit exercere, 20 contemnant; quum Deo dilectus pontifex Samuel longe aliter fecisse, omni populo teste, legatur. ‘Itaque conversatus,’ inquit, ‘coram vobis ab adolescentia mea usque ad diem hanc, ecce, præsto sum, loquimini de me coram Domino, et coram
 25 Christo ejus, utrum bovem alicujus tulerim, an asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi; et contemnam illud hodie, restituamque vobis. Et dixerunt, Non es calumniatus nos, neque oppres-
 30 sisti, neque tulisti de manu alicujus quippiam.’ Cujus innocentiae ac justitiæ merito inter primos populi Dei duces et sacerdotes annumerari, atque in precibus suis superno auditu atque alloquio

²¹ *Legatur.*] 1 Sam. xii. 3.

dignus exsistere meruit, dicente psalmographo,
 ‘ Moses et Aaron in sacerdotibus ejus, et Samuel
 inter eos qui invocant nomen ejus; invocabant
 Dominum et ipse exaudiebat eos, in columna nubis
 loquebatur ad eos.’ 5

Avarice of
 the clergy
 reprehended.

§ 8. Si autem aliquid utilitatis fidelibus conferri
 manus impositione, qua Spiritus Sanctus accipitur,
 credimus et confitemur; constat e contrario, quod
 hæc ipsa utilitas eis, quibus manus impositio
 defuerit, abest. Cujus nimirum privatio boni ad 10
 quos amplius, quam ad ipsos respicit antistites,
 qui illorum se promittunt esse præsules, quibus
 spiritalis officium præsulatus exhibere aut negli-
 gunt aut nequeunt? Cujus totius facinoris nulla
 magis, quam avaritia causa est. Contra quam 15
 disputans apostolus, in quo Christus loquebatur,
 aiebat, ‘ Radix omnium malorum est cupiditas;’
 et rursus, ‘ Neque avari,’ inquit, ‘ regnum Dei
 possidebunt.’ Quum enim antistes, dictante amore
 pecuniæ, majorem populi partem, quam ulla rati- 20
 one per totum anni spatium peragraræ prædicando,
 aut circuire valuerit, in nomen sui præsulatus
 assumserit; satis exitiale et sibimet ipsi, et illis,
 quibus falso præsulis nomine prælatus est, com-
 probatur concinnare periculum. 25

The necessity
 for the erec-
 tion of new
 bishopricks.

§ 9. Hæc tuæ sanctitati, dilectissime antistes,
 paucis de calamitate, qua nostra gens miserrime
 laborat, insinuans, obsecro sedulus, ut hæc quæ
 perversissime agi conspicias, quantum vales ad
 rectam vitæ normam revocare contendas. Habes 30
 enim, ut credo, promptissimum tam justi laboris
 adiutorem, regem videlicet Ceoluulfum, qui et pro

¹ *Psalmographo.*] Ps. xcix. 6.

⁷ *Manus impositione.*] Vit. S.
 Cuthb. Capp. xxix. xxxii.

¹⁷ *Radix.*] 1 Tim. vi. 10.

¹⁸ *Neque avari.*] 1 Cor. vi. 10.

³² *Ceoluulfum.*] This is he to
 whom Beda dedicated his His-
 toria Ecclesiastica.

insita sibi dilectione religionis, quicquid ad regulam pietatis pertinet, firma protinus intentione adjuvare curabit, et maxime illa quæ tu, quum sis propinquus illius amantissimus, bona coeperis, ipse ut perficiantur opitulabitur. Quapropter velim solerter illum admoneas, ut in diebus vestris statum nostræ gentis ecclesiasticum in melius, quam hactenus fuerat, instaurare curet. Quod non alio magis, ut mihi videtur, potest ordine perfici, quam si plures nostræ genti consecrentur antistites, exemplumque sequamini Legislatoris, qui quum solus jurgia ac pondus Israeliticæ plebis sustinere non posset, elegit sibi divino adjutus consilio, et consecravit septuaginta seniores, quorum ope atque consilio impositum sibi onus ferre levius posset. Quis enim non videat quanto sit melius tam enorme pondus ecclesiastici regiminis in plures, qui hoc dispertitum facilius ferant, dividi, quam unum sub fasce, quem portare non possit, opprimi. Nam et sanctus papa Gregorius, quum de fide nostræ gentis, quæ adhuc futura et conservanda erat in Christo, ad beatissimum archiepiscopum Augustinum missis literis disputaret, duodecim in ea episcopos, postquam ad fidem venirent, ordinandos esse decrevit; in quibus Eburacensis antistes, accepto a sede apostolica pallio, metropolitanus esse deberet. Quem profecto numerum episcoporum velim modo tua sancta paternitas, patrocinate præsidio piissimi ac Deo dilecti regis præfati, solerter implere contendat, quatenus, abundante numero magistrorum, perfectius ecclesia Christi in his, quæ ad cultum

⁴ *Propinquus.*] The relationship which existed between Ecgbert and Ceolfrid cannot clearly be made out from the accounts of the Historians. ²⁰ *Litteris.*] H. E. I. xxix, § 73.

sacræ religionis pertinent, instituatur. Et quidem novimus, quia per incuriam regum præcedentium donationesque stultissimas factum est, ut non facile locus vacans, ubi sedes episcopalis nova fieri debeat, inveniri valeat.

5

How this is
to be accom-
plished.

§ 10. Quapropter commodum duxerim, habito majori concilio et consensu pontificali simul et regali, edicto prospiciatur locus aliquis monasteriorum, ubi sedes episcopalis fiat. Et ne forte abbas vel monachi huic decreto contraire ac resistere tentaverint, detur illis licentia, ut de suis ipsi eligant eum, qui episcopus ordinetur, et adjacens locorum, quotquot ad eandem diocesim pertineant, una cum ipso monasterio curam gerat episcopalem; aut si forte in ipso monasterio qui episcopus ordinari debeat inveniri nequeat, in ipsorum tamen, juxta statuta canonum, pendeat examine, qui de sua diocesi ordinetur antistes. Quod si hoc, ita ut suggerimus, Domino adjuvante, perfeceris, facillime etiam, ut arbitramur, hoc obtinebis, ut juxta decreta sedis apostolicæ Eboracensis ecclesia metropolitanum possit habere pontificem. Ac si opus esse visum fuerit, ut tali monasterio, causa episcopatus suscipiendi, amplius aliquid locorum ac possessionum augeri debeat, sunt loca innumera, ut novimus omnes, in monasteriorum ascripta vocabulum, sed nihil prorsus monasticæ conversationis habentia; e quibus velim aliqua de luxuria ad castitatem, de vanitate ad temperantiam, de intemperantia ventris et gula ad continentiam et pietatem cordis, synodica auctoritate transferantur, atque in adjutorium sedis episcopalis, quæ nuper ordinari debeat, assumantur.

Corrupted
state of mo-
nastic esta-
blishments.

§ 11. Et quia hujusmodi maxima et plurima sunt loca, quæ, ut vulgo dici solet, neque Deo neque

35

hominibus utilia sunt, quia videlicet neque regularis secundum Deum ibidem vita servatur, neque illa milites sive comites secularium potestatum, qui gentem nostram a barbaris defendant possident; si quis in eisdem ipsis locis pro necessitate temporum sedem episcopatus constituat, non culpam prævaricationis incurrere, sed opus virtutis magis agere, probabitur. Quomodo enim in peccatum reputari potest, si injusta principum judicia
10 recto meliorum principum examine corrigan-
ac mendax stilus scribarum iniquorum discreta prudentium sacerdotum sententia deleatur ac redigatur in nihilum, juxta exemplum sacræ historiæ, quæ tempora regum Judæ a David et Salomone
15 usque ad ultimum Zedechiam describens, nonnullos quidem in eis religiosos, sed plures reprobos, exstitisse designat; vicibusque alternantibus nunc impios bonorum, qui ante se fuerant facta reprobare, nunc e contrario justos impiorum, qui se
20 præcesserant gesta nociva, prout justum erat, juvante se Dei Spiritu, per prophetas sanctos ac sacerdotes omni instantia correxisse; juxta illud beati Esaiæ præcipientis atque dicentis, ‘Dissolve colligationes violentarum commutationum; dimitte
25 confractos in remissionem, et omnem conscriptionem iniquam disrumpe.’ Quo exemplo tuam quoque sanctitatem decet cum religioso rege, nostræ gentis irreligiosa et iniqua priorum gesta atque scripta convellere, et ea, quæ provinciæ
30 nostræ sive secundum Deum, sive secundum seculum, sint utilia, prospicere; ne nostris temporibus vel religione cessante, amor timorque interni deseratur inspectoris, vel rarescente copia militiæ secularis, absint qui fines nostros a barbarica in-

²⁵ *Dissolve.*] Isai. lviii. 6.

cursione tueantur. Quod enim turpe est dicere, tot sub nomine monasteriorum loca hi, qui monachicæ vitæ prorsus sunt expertes in suam ditio- nem acceperunt, sicut ipsi melius nostis, ut omnino desit locus, ubi filii nobilium aut emeritorum mili- 5 tum possessionem accipere possint: ideoque vacantes ac sine conjugio, exacto tempore pubertatis, nullo continentiae proposito perdurent, atque hanc ob rem vel patriam suam, pro qua militare debuerant, trans mare abeuntes relinquunt; vel majore 10 scelere atque impudentia, qui propositum castitatis non habent, luxuriæ ac fornicationi deser- viant, neque ab ipsis sacratis Deo virginibus abstineant.

§ 12. At alii graviore adhuc flagitio, quum sint 15 ipsi laici et nullius vitæ regularis vel usu exerciti, vel amore præditi, data regibus pecunia, emunt sibi sub prætextu monasteriorum construendorum territoria, in quibus suæ liberius vacent libidini, et hæc insuper in jus sibi hereditarium edictis 20 regalibus faciunt ascribi, ipsas quoque litteras privilegiorum suorum, quasi veraciter Deo dignas, pontificum, abbatum et potestatum seculi, obtinent subscriptione confirmari. Sicque usurpatis sibi agellulis sive vicis, liberi exinde a divino simul et 25 humano servitio, suis tantum inibi desideriis laici monachis imperantes deserviunt; imo non monachos ibi congregant, sed quoscunque ob culpam inobedientiæ veris expulsos monasteriis alicubi forte oberrantes invenerint, aut evocare monasteriis 30 ipsi valuerint; vel certe quos ipsi de suis satellitibus ad suscipiendam tonsuram, promissa sibi obedientia monachica, invitare quiverint. Horum distortis cohortibus, suas, quas instruxere, cellas

²¹ *Litteras privilegiorum.*] See | *Ævi Saxonici*, vol. i. Introd. p. |
Kemble's *Codex Diplomaticus* | vii.

implent, multumque informi atque inaudito spectaculo, idem ipsi viri modo conjugis ac liberorum procreandorum curam gerunt, modo exsurgentes de cubilibus, quid intra septa monasteriorum geri debeat sedula intentione pertractant. Quin etiam suis conjugibus simili imprudentia construendis, ut ipsi aiunt, monasteriis loca conquirunt, quæ pari stultitia, cum sint laicæ, famularum se Christi permittunt esse rectrices. Quibus apte convenit
 10 illud vulgi proverbium, quia vespæ favos quidem facere cum possint, non tamen in his mella, sed potius venena thesaurizent.

§ 13. Sic per annos circiter triginta, hoc est, ex quo Aldfrid rex humanis rebus ablatus est, pro-
 15 vincia nostra vesano illo errore dementata est, ut nullus pene exinde præfectorum exstiterit, qui non hujusmodi sibi monasterium in diebus suæ præfecturæ comparaverit, suamque simul conjugem pari reatu nocivi mercatus astrinxerit; ac
 20 prævalente pessima consuetudine, ministri quoque regis ac famuli idem facere sategerint. Atque ita ordine perverso innumeri sint inventi, qui se abbates pariter et præfectos, sive ministros, aut famulos regis, appellant, qui etsi aliquid vitæ
 25 monasterialis ediscere laici non experiendo, sed audiendo, potuerint, a persona tamen illa ac professione, quæ hanc docere debeat, sunt funditus exsortes; et quidem tales repente, ut nosti, tonsuram pro suo libitu accipiunt, suo examine de
 30 laicis non monachi, sed abbates efficiuntur. Sed

Chiefly owing to the misconduct of the prefects.

⁶ *Conjugibus.*] How completely this was opposed to the first principles of monachism may appear by referring to Mabillon's Preface to his *Acta SS.* ord. S. Bened. i. § 112; ii. § 84.

¹⁴ *Ablatus est.*] As this king died A. D. 705, it follows that the present letter must have been written in A. D. 734 or 735, very shortly before Bede's death.

quia præfatæ virtutis nec notitiam probantur habere nec studium, quid his aliud quam evangelica convenit maledictio illa, qua dicitur, 'Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt?' Quæ nimirum cœcitas posset aliquando terminari, 5 ac regulari disciplina cohiberi, et de finibus sanctæ ecclesiæ cunctis pontificali ac synodica auctoritate procul expelli, si non ipsi pontifices magis hujusmodi sceleribus opem ferre atque astipulari probarentur? qui non solummodo hujusmodi decreta 10 injusta justis infringere decretis non curant, verum suis potius subscriptionibus, ut præfati sumus, confirmare satagunt; eadem ipsi phylargyria dic-tante, ad confirmandum male scripta, qua emtores ad comparandum hujusmodi monasteria coacti. 15 Multa quidem adhuc tibi possem de his et hujusmodi prævaricatoribus, quibus nostra provincia miserrime vexatur, his intimare literis, si non te ipsum nossem hæc eadem certissime cognovisse. Nam neque hæc ita scripsi, quasi certissime te ea, 20 quæ antea nescires, essem docturus, sed ut te amica exhortatione commonerem, ea, quæ optime noveras, errata diligenti, prout vales, instantia corrigere.

Repetition of
exhortations
to Ecgbert,
as to monas-
teries,

§ 14. Et jam jamque te multum deprecor atque 25 obtestor in Domino, ut commissum tibi gregem sedulus ab irruentium luporum improbitare tuearis; teque non mercenarium, sed pastorem, constitutum esse memineris, qui amorem summi Pastoris solerti ovium ipsius pastione demonstres, proque eisdem 30 ovibus, si ita res poposcerit, cum beato apostolorum principe animam ponere paratus sis. Pre-cor sollicite præcaveas, ne cum idem princeps

³ Cæcus.] St. Matt. xv. 14.

apostolorum ceterique fidelium gregum duces in die Judicii maximum suæ pastoralis curæ fructum Christo obtulerint, tuarum aliqua pars ovium inter hoedos ad sinistram Judicis secerni, atque in æternum cum maledictione mereatur ire supplicium; quin potius ipse tunc eorum numero merearis ascribi, de quibus ait Esaias, 'Minimus erit inter mille, et parvulus inter gentem fortissimam.' Tui namque est officii diligentissime prospicere, quid in singulis monasteriis tuæ parochiæ recti, quid perversi geratur; ne vel abbas regularum inscius aut contemtor, vel abbatissa minus digna famulorum famularumve Christi præponatur examini, nec rursum prævisioni spiritualium magistrorum contemtrix et indisciplina contumacium auditorum turba resultet; maxime quia, sicut vulgo fertur, dicere estis soliti, quod non ad regum curam, non ad aliquorum seculi principum causam, sed ad vestrum tantummodo antistitem inquisitionem atque examen, quid in singulis monasteriis agatur, pertineat, nisi forte in monasteriis quilibet in ipsos principes peccasse comprobetur. Tui, inquam, est officii procurare, ne in locis Deo consecratis Diabolus sibi regnum usurpet, ne pro pace discordia, pro pietate jurgia, pro sobrietate ebrietas, pro charitate et castitate fornicationes et homicidia, sibi sedem vendicent; nec apud te inveniuntur aliqui, de quibus merito quærat ac dicatur, Vidi impios sepultos, qui cum adviverent, in loco sancto erant, et laudabantur in civitate, quasi justorum operum.'

§ 15. Eorum quoque, qui in populari adhuc vita and the laity. continentur, sollicitam te necesse est curam gerere,

⁷ *Minimus.*] Isai. lx. 22.

⁸ *Vidi.*] Eccles. viii. 10.

ut sicut in primordio hujus epistolæ præmonuimus, sufficientes eis doctores vitæ salutaris adhibere memineris, et hoc eos inter alia discere facias, quibus operibus maxime Deo placere, a quibus se debeant, qui Deo placere desiderant, abstinere 5 peccatis, qua cordis sinceritate in Deum credere, qua divinam clementiam supplicantes debeant devotione precari, quam frequenti diligentia signaculo se dominicæ crucis, suaque omnia adversum continuas immundorum spirituum insidias, necesse 10 habeant munire, quam salutaris sit omni Christianorum generi quotidiana Dominici corporis ac sanguinis perceptio, juxta quod Ecclesiam Christi per Italiam, Galliam, Africam, Græciam, ac totum orientem solerter agere nosti. Quod videlicet 15 genus religionis, ac Deo devotæ sanctificationis, tam longe a cunctis pene nostræ provinciae laicis per incuriam doctentium, quasi prope peregrinum, abest, ut hi, qui inter religiosiores esse videntur, non nisi in Natali Domini et Epiphania et Pascha 20 sacrosanctis mysteriis communicare præsumant, cum sint innumeri innocentes et castissimæ conversationis pueri ac puellæ, juvenes et virgines, senes et anus, qui absque ullo scrupulo controversiæ, omni die dominico, sive etiam in natalitiis 25 sanctorum apostolorum sive martyrum, quomodo ipse in sancta Romana et apostolica ecclesia fieri vidisti, mysteriis coelestibus communicare valeant. Ipsi etiam conjugati, si quis sibi mensuram continentiae ostendat, et virtutem castitatis insinuet, 30 idem et licenter possint, et libenter facere velint.

These abuses
arise chiefly
from the love
of money.

§ 16. Hæc tibi, sanctissime antistes, et tuæ dilectionis intuitu et generalis gratia utilitatis breviter adnotare studui, multum desiderans multumque exhortans, ut gentem nostram a vetustis 35 abstrahere cures erroribus, et ad certiore et direc-

tiorem vitæ callem reducere satagas; et si sunt aliqui cujuslibet gradus sive ordinis viri, qui bona tua cœpta retinere atque impedire conentur, tu tamen propositum sanctæ virtutis, supernæ memor
 5 retributionis, ad firmum usque finem perducere contendas. Scio namque nonnullos huic nostræ exhortationi multum contradicturos, et maxime eos, qui seipsos illis facinoribus, a quibus te prohibemus, esse sentiunt irretitos; sed meminisse te
 10 decet apostolicæ responsionis, ‘ Quia obedire oportet Deo, magis quam hominibus.’ Mandatum quippe est Dei, ‘ Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Et nisi quis renunciaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.’
 15 Traditio autem moderna quorundam est, qui se Dei famulos esse profitentur, non solum possessa non vendere, verum etiam comparare non habita. Qua ergo fronte audet quisquam ad servitium Domini accessurus, vel ea, quæ in seculari vita
 20 habuerat, retentare, vel sub prætextu vitæ sanctioris illas, quas non habuerat, congregare divitias; cum etiam apostolica sit notissima censura, quæ Ananiam et Sapphiram hoc facere molientes, non ullo pœnitentiæ vel satisfactionis remedio corri-
 25 gere, sed ex ipsa statim mortis ultricis acceleravit dâmnatione puniri? et quidem illi non aliena colligere, sed sua incongrue retinere maluerunt. Unde manifeste patet, quam longe abstiterit animus apostolorum a suscipiendis pecuniarum acqui-
 30 sitionibus, qui sub illa proprie regula Domino serviebant, ‘ Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei;’ et e contra, partis sinistræ proposito

¹⁰ *Obedire.*] Act. v. 29.

²¹ *Beati.*] St. Matt. v. 3.

¹² *Vendite.*] St. Luc. xii. 33.

nihilominus instituebantur exemplo, 'Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram.' An forte errasse ac mendacium scripsisse putamus apostolum, quum nos admonens dicebat, 'Fratres, nolite errare,' statimque subtexit, 'Neque avari, 5 neque ebriosi, neque rapaces, regnum Dei possidebunt.' Et iterum, 'Hoc autem scitote, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, aut rapax, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et Dei.' Quum ergo apostolus 10 avaritiam et rapacitatem idololatriam manifeste cognominet, quomodo putandum est eos errasse, qui vel subscriptioni avari mercatus, rege licet imperante, manum subtraxerint, vel ad eradendas inutiles scripturas ac subscriptiones, eorum manum 15 apposuerint?

§ 17. Et quidem miranda est temeritas stultorum, vel potius deflenda miseria cæcorum, qui cum sine ullo respectu superni timoris, passim ea, quæ apostoli et prophetæ afflatu Sancti Spiritus scripserunt, rescindere ac nihili pendere probantur, illud e contra, quod ipsi vel similes ipsorum instinctu avaritiæ vel luxuriæ scripserunt, quasi sanctum ac divinitus cautum eradere atque emendare formidant, in morem, ni fallor, ethnicorum, 25 qui contempto Dei cultu ea, quæ ipsi sibi de corde suo finxerunt ac fecerunt, numina venerantur, timent, colunt, adorant et obsecrant, dominica illa insectatione dignissimi, qua pharisæos cum suas deuterose legi Dei præponerent, redarguit, dicens, 30 'Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?' Qui si etiam chartas

¹ *Væ vobis.*] S. Luc. vi. 24.

⁴ *Fratres.*] 1 Cor. vi. 10.

⁷ *Hoc autem.*] Eph. v. 5.

²¹ *Quare.*] St. Matt. xv. 3.

protulerint in defensionem concupiscentiarum suarum adscriptas, ac nobilium personarum subscriptione confirmatas, tu nunquam, precor, dominicæ sanctionis obliviscaris, in qua dicitur, ‘ Omnis
 5 plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradicabitur.’ Et certe a te discere vellem, sanctissime antistes, Domino protestante ac dicente, ‘ Quia lata porta et spatiosa via est, quæ ducit ad
 10 perditionem, et multi sunt qui intrant per eam; cum angusta porta et arcta via sit, quæ ducit ad vitam, et pauci sint qui inveniant eam,’ quid de eorum vita vel salute æterna confidas, qui toto vitæ suæ tempore per latam portam et spatiosam
 15 viam incedere noscuntur, et ne in minimis quidem rebus voluptati suæ, vel corporis vel animi, causa supernæ retributionis, obsistere vel repugnare curabant; nisi forte per eleemosynas, quas inter concupiscentias quotidianas ac delitias pauperibus dare videbantur, criminibus absolvi posse credendi
 20 sunt, quum manus ipsa et conscientia, quæ munus offerat Deo, munda a peccatis esse debeat et absoluta, aut certe per mysteria sacrosanctæ oblationis, quibus ipsi, dum viverent, indigni exstiterant, per alios jam mortui redimi posse sperandi sunt? An
 25 forte illis permodica culpa videtur esse concupiscentiæ? De qua paulo latius disputem. Hæc Balaam virum prophetiæ spiritu plenissimum a sorte sanctorum fecit extorrem. Achan communionem anathematis polluit ac perdidit, Saul regni
 30 infulis nudavit, Giezi prophetiæ meritis privavit ac perpetuæ lepræ peste cum suo semine fœdavit, Judam Iscariotem de apostolatus gloria deposuit, Ananiam et Sapphiram, de quibus prædiximus,

⁴ *Omnis.*] St. Matt. xv. 13.

⁵ *Quia.*] St. Matt. vii. 13.

monachorum collegio indignos etiam corporis morte mulctavit, et, ut ad superiora veniamus, hæc angelos a cœlo dejecit, et protoplastos a paradiso perpetuæ voluptatis expulit. Et si nosse vis, hic est ille triceps inferorum canis, cui fabulæ Cerberi 5 nomen indiderunt, a cujus rabidis dentibus nos prohibens Joannes apostolus ait, ‘Charissimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Quoniam omne quod in mundo est, 10 concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum et superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.’ Hæc contra virus avaritiæ breviter sunt dicta. Ceterum si de ebrietate, commensatione, luxuria, et ceteris hujusmodi contagionibus 15 pari ratione tractare voluerimus, epistolæ modus in immensum extenderetur.

Gratia te summi Pastoris ad pastionem ovium suarum salutiferam perpetuo conservet incolumem, dilectissime in Christo antistes. AMEN. 20

⁷ *Joannes.*] 1 Ep. St. John, ii. 15. | tionetertia,’ which cannot be correct, since it would imply that this letter was written in A. D. 735.
²⁰ *Antistes.*] The edition of Sir James Ware adds here, ‘Scripta Non, Novembr. indic-

APPENDIX.

A P P E N D I X.

NUMBER I.

*Venerabilis BEDÆ epistola ad Albinum abbatem*¹.

DESIDERATISSIMO et reverentissimo patri Albino, Beda
5 Christi famulus, salutem. Gratantissime suscepi munus-
cula tuæ dilectionis, quæ per venerabilem fratrem nostrum
Nothelmum presbyterum mittere dignatus es, et maxime
litteras, quibus me jam secunda vice in ecclesiastica gentis
nostræ historia, ad quam me scribendam jamdudum insti-
10 gaveras, creber adjuvare atque instituere curasti. Propter
quod et ipse tibi rectissime eandem historiam, mox ut
consummare potui, ad transscribendum remisi. Sed et
aliud, quod te partim desiderare comperi, volumen tibi
vice remunerationis æque ad transscribendum destinavi,
15 videlicet, illud quod de structura templi Salomonis atque
allegorica ejus interpretatione nuper edidi. Teque, aman-
tissime pater, supplex obsecro, ut pro mea fragilitate
cum his, qui tecum sunt, famulis Christi, apud pium Judi-
cem sedulus intercedere memineris: sed et eos, ad quos
20 eadem nostra opuscula pervenire feceris, hoc idem facere
monueris. Bene vale, semper amantissime in Christo
pater optime.

¹ See H. E. Prologue, § 2. | Metz, and was printed by him
This letter was copied by Ma- | in his *Vetera Analecta*; Par,
billon from a MS. belonging to | 1723, p. 398.
the Monastery of St. Arnulph in

NUMBER II¹.

GREGORIUS² *Virgilio episcopo, Arelatensi metropolitæ.*

QUAMVIS fraternitatem vestram bonis esse intentam operibus, et sponte se exhibere in causis Deo placitis, confidamus, verumtamen utile esse fraterna vos alloqui 5 caritate credimus; ut solatia, quæ vos ultro decet impendere, nostris quoque provocati epistolis augeatis. Atque ideo indicamus sanctitati vestræ Augustinum, servum Dei, præsentium portitorem, cujus zelus et studium bene est nobis cognitum, cum aliis servis Dei, pro animarum 10 nos illuc compendio transmisisse, sicut ipse vobis coram positus poterit indicare. In qua re oratione vos eum et auxiliis adjuvare necesse est, atque ubi opus exegerit, solationum vestrorum ei præbere suffragia, et paterna ac sacerdotali illum consolatione, sicut convenit, refovere; 15 quatenus dum sanctitatis vestræ fuerit solamina consecutus, si quid Deo nostro lucrifacere, sicut optamus, valuerit, et vos possitis pariter mercedem acquirere, qui ad bona opera suffragii vestri devote copiam ministratis.

Candidum autem presbyterum, communem filium, et 20 patrimonium ecclesiæ nostræ fraternitas vestra, quippe ut unanimes nobis, studeat habere commendatum, ut aliquid inde pauperum alimoniis sanctitate vestra valeat adjuvante proficere. Quia igitur patrimonium ipsum per annos plurimos prædecessor vester tenuit, et collectas 25 apud se pensiones servavit; fraternitas vestra, cujus sint res vel quibus erogentur, consideret, atque eas animæ suæ respectu suprascripto filio nostro Candido presbytero nobis restituat dirigendas. Nam valde est execrabile, ut quod a regibus gentium servatum est, ab episcopis dicatur 30 ablatum.

¹ The reader is here presented with such of the Letters of Gregory the Great as serve to illustrate Bede's account of the introduction of Christianity into England and its progress during the pontificate of that Father of the Church.

² Greg. Epp. Lib. vi. ep. liiii. Letter from Gregory to Virgilius, archbishop of Arles, recommending Augustine and Candidus. See H. E. i. xxiv. and note ¹³.

GREGORIUS¹ *Desiderio Viennensi, et Syagrio Augustodunensi, episcopis Galliæ a paribus.*

DE fraternitatis vestræ sincera caritate bene confidimus, quod amore beati Petri apostolorum principis
 5 hominibus nostris vestra devote solatia commodetis; præsertim dum causæ qualitas exigat ubi etiam sponte concurrere et laborare magis optetis. Indicamus itaque sanctitati vestræ, nos Augustinum servum Dei præsentium portitorem, cujus zelus et studium bene nobis est
 10 cognitum, cum aliis servis Dei pro animarum illuc causa, disponente Domino, direxisse; cujus relatione quid sibi injunctum sit, subtiliter agnoscens, fraternitas vestra ei modis omnibus, in quibus causa poposcerit, impendat solatia; ut boni operis adjutores, sicut decet et convenit,
 15 possitis exsistere. Ita ergo fraternitas vestra in hac re se devotam studeat demonstrare, ut bona, quæ de vobis, opinione narrante, didicimus, vera esse opere comprobeamus. Dilectissimum vero communem filium Candidum presbyterum, cui patrimoniolum ecclesiæ nostræ com-
 20 misimus in illis partibus constitutum, vobis per omnia commendamus.

GREGORIUS² *Protasio episcopo de Aquis Galliæ.*

QUANTUS in vobis beati Petri apostolorum principis amor excellat, non solum officii vestri prærogativa, sed etiam
 25 devotio, quam circa utilitates ecclesiæ ipsius geritis, patefecit. Quæ quia Augustino servo Dei, præsentium latore, cognovimus referente, de affectu et veritatis studio, quod in vobis est, valde gaudemus, et gratias agimus, quia etsi corpore absentes, mente tamen et animo nobis-
 30 cum vos esse monstratis; quippe erga quos caritatem

¹ Greg. Epp. Lib. vi. ep. liv. Letter from Gregory to Desiderius, bishop of Vienne, and Syagrius, bishop of Autun, recommending Augustine and Candidus.

² Greg. Epp. Lib. vi. ep. lv. Letter from Gregory to Protasius, bishop of Aix-en-Provence, recommending Augustine and Candidus.

fraternam, ut convenit, exhibetis. Ut igitur bona, quæ de vobis prædicavit opinio, rerum possit veritas confirmare, Virgilio fratri et coepiscopo nostro dicite, ut pensiones, quas prædecessor ejus per annos plurimos de patrimoniolo nostro percepit, et apud se retinuit, ad nos, 5 quia pauperum res sunt, studeat destinare. Qui si forte aliquo se modo, quod non credimus, excusare voluerit, vos, qui veritatem ipsam subtilius nostis, revera qui in ecclesia ipsa tunc temporis curam Vicedomini gerebatis, qualiter se habet causa, disserite, et ne res sancti Petri et 10 pauperum ejus apud se retinere debeat, imminete. Sed et si fortasse hominibus nostris necessarium fuerit, vestrum in causa testimonium non negate; ut tam pro veritate, quam pro voluntatis vestræ devotione beatus Petrus apostolus, cujus amore hæc facitis, sua vobis et hic et in 15 futura vita intercessione respondeat. Candidum presbyterum communem filium, cui patrimoniolum ipsum commisimus, sanctitati vestræ magnopere commendamus.

GREGORIUS¹ *Stephano abbati.*

LÆTOS nos relatio Augustini servi Dei præsentium portitoris effecit, quod dilectionem tuam, ut oportet, vigilantem esse narravit; denique et presbyteros et diaconos, cunctamque congregationem, unanimes vivere ac concordēs affirmat. Et quoniam præpositorum bonitas subjectorum salubris est regula, omnipotentem Dominum deprecamur, 25 ut in bonis te semper operibus gratia suæ pietatis accendat, et commissos tibi ab omni diabolicæ fraudis tentatione custodiat, et tecum in caritate, et placita sibi vivere conversatione concedat.

Quia vero humani generis inimicus insidiari nostris 30 actibus non quiescit, sed assidua calliditate hoc nititur, ut Deo servientes animas in qualibet parte decipiat; ideo, dilectissime fili, hortamur, ut sollicitudinem tuam vigi-

¹ Greg. Epp. Lib. vi. ep. lvi. Letter from Gregory to Stephen the abbot, recommending St. Augustine.

²⁵ *Congregationem.*] There is

some doubt as to the monastery over which this Stephen presided, but it probably was Lerins.

lanter exerceas, et ita commissos tibi oratione et cura providenti custodias, ut lupus circumiens nullam dilaniandi occasionem inveniatur; quatenus dum Deo nostro incolumes, quorum suscepisti curam, reddideris, et præmia
 5 labori tuo gratia sua rependat, et tibi æternæ vitæ desideria multiplicet.

Cochleares vero et circulos, quos direxisti, suscepimus, et caritati tuæ gratias agimus; quia qualiter pauperes diligas ostendisti, qui ad usus eorum, quæ sunt necessaria,
 10 transmisisti.

GREGORIUS¹ *Arigio Patricio Galliæ.*

QUANTA in vobis bonitas, quantaque mansuetudo cum Christo placita caritate resplendeat, latore præsentium Augustino, servo Dei, referente, comperimus; atque
 15 omnipotenti Deo gratias agimus, qui hæc in vobis pietatis suæ dona concessit, per quæ inter homines valde laudabiles, et ante conspectum ipsius, quod est veraciter utile, gloriosi possitis existere. Oramus ergo omnipotentem Dominum, ut hæc in vobis, quæ concessit, dona multi-
 20 plicet, et sua vos cum omnibus vestris protectione custodiat, et ita actionem gloriæ vestræ in hoc seculo disponat, ut et hic vobis et in futura, quod magis optandum est, vita proficiat. Salutantes itaque gloriam vestram paterna dulcedine petimus, ut lator præsentium, et servi Dei, qui
 25 cum eo sunt, vestra, in quibus necesse fuerit, solatia consequantur; quatenus dum vestrum favorem invenerint, injecta sibi melius, adjuvante Domino, valeant adimplere.

Præterea filium nostrum Candidum presbyterum, quem
 30 ad gubernationem patrimonii ecclesiæ nostræ, quod illic est, transmisimus, vobis per omnia commendamus; confidentes a Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si rebus pauperum solatia sua gloria vestra devota mente præstiterit.

¹ Greg. Epp. Lib. vi. ep. lvii. | recommending St. Augustine
 Letter from Gregory to Arigius, | and Candidus.

GREGORIUS¹ *Theodorico et Theodeberto fratribus,
regibus Francorum a paribus.*

POSTQUAM Deus omnipotens regnum vestrum fidei rectitudine decoravit, et integritate Christianæ religionis intergentes alias fecit esse conspicuum, magnam de vobis 5 materiam præsumendi concepimus, quod subjectos vestros, ad eam converti fidem per omnia cupiatis, in qua eorum nempe reges estis et domini. Atque ideo pervenit ad nos Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desideranter velle converti, sed sacerdotes 10 e vicino negligere, et desideria eorum cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinum, servum Dei, præsentium portitorem, cujus zelus et studium bene nobis est cognitum, cum aliis servis Dei illuc prævidimus dirigendum. Quibus etiam injunximus, ut aliquos secum 15 e vicino debeant presbyteros ducere, cum quibus eorum possint mentes agnoscere, et voluntates admonitione sua, quantum Deus donaverit, adjuvare. In qua re, ut efficaces valeant atque idonei apparere, excellentiam vestram paterna salutantes caritate quæsumus, ut hi, quos direxi- 20 mus, favoris vestri invenire gratiam mereantur. Et quia animarum causa est, vestra eos potestas tueatur et adjuvet; ut Deus omnipotens, qui vos in causa sua devota mente et toto studio solatiari cognoscit, causas vestras sua propitiatione disponat, et post terrenam potestatem 25 ad cœlestia vos regna perducatur.

Præterea dilectissimum filium nostrum Candidum presbyterum, et patrimonium ecclesiæ nostræ, quod in illis partibus est constitutum, ut commendatum excellentia vestra habere debeat, postulamus; quatenus beatus Petrus 30 apostolorum princeps sua vobis intercessione respondeat, qui mercedis intuitu, tuitionem in rebus pauperum ejus impenditis.

¹ Greg. Epp. Lib. vi. ep. lviii. Letter from Gregory to Theodric and Theodbert, recommending Augustine and Candidus.

¹⁶ *Presbyteros ducere.*] See H. E. i. xxv. note ¹⁴.

GREGORIUS¹ *Brunichildæ reginæ Francorum.*

EXCELLENTIÆ vestræ Christianitas ita nobis veraciter
olim innotuit, ut de bonitate ejus nullatenus dubitemus;
sed magis certum modis omnibus teneamus, quia in causa
5 fidei devote et studiose concurrat, et religiosæ sinceritatis
suar solatia copiosissime subministret. Ex qua re bene
confidentes, paterna caritate salutantes indicamus ad nos
pervenisse Anglorum gentem, Deo annuente, velle fieri
Christianam; sed sacerdotes, qui in vicino sunt, pastora-
10 lem erga eos sollicitudinem non habere. Quorum ne
animæ in æterna damnatione valeant deperire, curæ nobis
fuit præsentium portitorem Augustinum, servum Dei,
cujus zelus et studium bene nobis est cognitum, cum aliis
servis Dei illuc dirigere; ut per eos potuissemus ipsorum
15 voluntates addiscere, et de eorum conversione, vobis
quoque annitentibus, in quantum est possibile, cogitare.
Quibus etiam injunximus, ut ad agenda hæc e vicino
secum debeant presbyteros ducere. Excellentia ergo
vestra, quæ prona in bonis consuevit esse operibus,
20 tam pro nostra petitione, quam etiam divini timoris con-
sideratione, eum dignetur in omnibus habere commen-
datum, atque ei tuitionis suæ gratiam vehementer impendat,
et labori ejus patrocinii sui ferat auxilium; et ut ple-
nissime possit habere mercedem, ad suprascriptam An-
25 glorum gentem sua tuitione securum ire provideat:
quatenus Deus noster, qui in hoc seculo vos bonis sibi
placitis decoravit, hic et in æterna requie cum suis vos
sanctis faciat gratulari.

Præterea dilectum filium nostrum Candidum presby-
30 terum, et patrimoniolum ecclesiæ nostræ, quod illic con-
stitutum est, vestræ Christianitati commendantes, petimus
ut tuitionis vestræ gratiam in omnibus consequatur.

¹ Greg. Epp. Lib. vi. ep. lix. | commending Augustine and Can-
Letter from Gregory to Bruni- | didus.
child, queen of the Franks, re-

NUMBER III.

GREGORIUS¹ *Mennæ Telonæ, Sereno Massiliæ, Lupo Cabilloni, Aigulfo Mettis, Simplicio Parisiis, Melantio Rotomo, et Licinio, episcopis Francorum a paribus.* 5

LICET fraternitatem vestram suscepti officii cura commoneat, ut religiosis viris, et præcipue in causa animarum laborantibus, omni debeat adnisi concurrere; non tamen ab re est, si sollicitudinem vestram epistolarum nostrarum sermo pulsaverit: quia, sicut ignis, aura flante, fit grandior, 10 ita bonæ mentis studia commendatione proficiunt. Quia igitur, Redemptoris nostri gratia cooperante, tanta de Anglorum gente ad Christianæ fidei gratiam multitudo convertitur, ut reverendissimus communis frater et coepiscopus noster Augustinus eos, qui secum sunt, ad hoc 15 opus exsequendum per diversa loca asserat non posse sufficere; aliquantos ad eum monachos, cum dilectissimis et communibus filiis Laurentio presbytero, et Mellito abbate, prævidimus transmittendos. Et ideo fraternitas vestra eis caritatem, quam decet, exhibeat, atque ita illis, 20 ubicumque necesse fuerit, auxiliari festinet; quatenus dum, vobis opitulantibus, nullas illic remorandi causas habuerint, et ipsi vestra se relevatos consolatione congaudeant, et vos solationum exhibitione in causa, pro qua directi sunt, possitis participes inveniri². 25

¹ Beda informs us (H. E. i. xxix. § 72) that Augustine having applied to Gregory for further aid in the conversion of Britain, received additional assistants, of whom Mellitus, Justus, Paulinus and Rufinianus were the chief. These he furnished with the above recommendatory letter to several Gallican bishops, which is found in his Epp. Lib. vi. ep. lviii.

² The missionaries were pro-

vided with letters to numerous other bishops, from which the following passages are extracted.

Ex epistola ad Desiderium Viennensem episcopum, 'Monachos vero, quos una cum dilectissimo filio nostro Laurentio presbytero, et Mellito abbate, ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum transmissimus, vobis in omnibus commendamus, ut fraternitate vestra solatante, nulla illos ad profi-

GREGORIUS¹ *Brunichildæ reginæ Francorum.*

GRATIAS omnipotenti Deo referimus, qui inter cetera pietatis suæ dona, quæ excellentiæ vestræ largitus est, ita vos amore Christianæ religionis implevit, ut quidquid
 5 ad animarum lucrum, quidquid ad propagationem fidei pertinere cognoscitis, devota mente et pio operari studio non cessetis. Quanto autem favore, quantaque opitulatione excellentia vestra reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum proficiscentem ad An-
 10 glorum gentem adjuverit, nec ante silentio fama conticuit, et postea quidam ab eo ad nos monachi redeuntes subtiliter retulerunt. Et quidem hæc de Christianitate vestra mirentur alii, quibus adhuc beneficia vestra minus sunt cognita; nam nobis, quibus experimentis jam nota sunt,

ciscendum mora valeat impedire.' Lib. vi. ep. liv.

Ex epistola ad Virgilium Arelatensem episcopum, 'Monachos vero, quos ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, fraternitas vestra habeat in omnibus commendatos; et ita eis ad proficiscendum solatiari studeat, atque concurrere, ut vobis sibi opitulantibus celeriter, Deo protegente, quo directi sunt, valeant pergere.' Lib. vi. ep. lv.

Ex epistola ad Aetherium Lugdunensem episcopum, 'Præterea fraternitas vestra monachos, quos ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum direximus, habere studeat in omnibus commendatos, suamque illis caritatem propter Deum exhibeat; atque illis ita studio sacerdotali obnixè concurret, et suo eos solatio ad agendum iter adjuvare festinet; ut dum nulla eis illic res morandi causas intulerit, et hi celerius pergere, et vos mercedem de præstitis invenire, possitis. Datum die 10

Julii, indictione rv.' Lib. vi. ep. lvi.

Ex epistola ad Arigium Vapientensem episcopum, 'Præterea monachis, quos ad reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum transmisimus, caritatem suam fraternitas vestra, ut consuevit, impendat; et ita eis, tam per se quam per alios, quos potuerit, ad proficiscendum solatiari studeat; ut dum, vobis providentibus, nullas illic difficultates vel moras habuerint, et nos, quod de vobis confidimus, sentiamus, et Deus vobis omnipotens pro conversione animarum, pro quibus transmissi sunt, suam gratiam recompenset.' Lib. vi. ep. lvii.

¹ Gregory thought it expedient to secure the assistance and protection of the secular power as well as of the ecclesiastical in favour of the monks who were on their way into England. For this purpose he furnished them with the present letter. Epp. Lib. vi. ep. lxii.

non mirandum est, sed gaudendum : quia per hoc, quod aliis impenditis, vos juvatis. Qualia igitur, quantaque in conversione suprascriptæ gentis Redemptor noster fuerit miracula operatus, excellentiæ vestræ jam notum est. Ex qua re magnam vos oportet habere lætitiā; quia 5 majorem sibi partem hac in re præstitorum, vestrorum solatia vendicant, cujus post Deum auxiliis verbum illic prædicationis innotuit. Nam qui alterius bonum adjuvat, suum facit.

Sed ut mercedis vestræ magis magisque sit fructus 10 uberior, petimus, ut monachis præsentium portitoribus, quos cum dilectissimis filiis nostris Laurentio presbytero et Mellito abbate ad prædictum reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum, pro eo quod illos qui secum sunt, sufficere sibi dicit non posse, transmisimus, patro- 15 cinii vestri suffragia benignius ministretis, atque ita eis in omnibus adesse dignemini; quatenus dum bonis excellentiæ vestræ initiis meliora successerint, et nullas illic moras vel difficultates invenerint, tanto erga vos ac dulcissimos nobis nepotes vestros Dei nostri misericordiam 20 provocetis, quanto pro ejus vos amore in hujusmodi causis misericorditer exhibetis¹.

¹ They were also provided with other letters, from which the following extracts are given.

Ex epistola ad Theodoricum, regem Francorum. 'Quanta præterea bona reverendissimo fratri et coepiscopo nostro Augustino, ad Anglorum gentem proficiscenti, excellentia vestra præbuerit, revertentes ab eo quidam monachi retulerunt. Unde uberes gratias referentes, petimus ut his quoque monachis, qui ad eum directi sunt, suffragia vestra copiosius præbere, atque eos ad proficiscendum juvare, dignemini; ut quanto beneficia vestra eis amplius exhibetis, tanto majorem vicissitudinem ab omnipotente Deo, cui serviunt, expectetis.' Ep. lix.

Ex epistola ad Theodbertum, regem Francorum. 'Quanta

præterea bona proficiscenti ad Anglorum gentem reverendissimo fratri et coepiscopo nostro Augustino excellentia vestra impenderit, referentibus quibusdam monachis, qui ab eo reversi sunt, cognovimus. De qua re maximas gratias exsolventes, petimus ut ex monachis, præsentium portitoribus, quos ad eundem fratrem nostrum direximus, vestra uberius beneficia ministretis; quatenus dum, vobis patrocinantibus, nullas illic difficultates invenerint, sed cœptum iter facile, Christo adjuvante, peregerint, uberiores mercedis vestræ fructum ante Dei nostri oculos faciat.' Ep. lx.

Clothario regi Francorum. 'Inter tot curas et sollicitudines, quas pro subjectarum

NUMBER IV¹.

FELICIS *Messanensis episcopi ad S. Gregorium.*

DOMINO² beatissimo et honorabili, sancto patri Gregorio
 papæ, Felix, vestræ salutis ac sanctitatis amator. Bea-
 5 tissimæ vestræ salutis ac sanctitatis jura, penes Deum
 sunt manifesta. Dum prædicationibus scilicet apostolicis
 et doctrinis, veræ fidei cultura, universa repleta sit terra;
 per divinorum tamen eruditionem eloquiorum, vestra in-
 struente admonitione exhortatoria, superædificatur ortho-
 10 doxa Christi ecclesia, apostolica institutione fundata et a
 fidelibus patribus firmissime roborata. Ad quam beatis-
 simi omnes apostoli pari honoris et potestatis consortio
 præditi, populorum agmina convertentes, pie sancteque
 de tenebris ad lumen, de lapsu ad veram fidem, de morte

vobis gentium regimine susti-
 netis, exsistere vos in causa Dei
 laborantibus adjutores, eximie
 laudis et magnæ mercedis est.
 Et quia tales vos bonis præce-
 dentibus ostendistis, ut præsu-
 mere de vobis meliora possimus,
 petere quæ pro mercede vestra
 sunt, libentissime provocamur.
 Quidam igitur, qui cum reve-
 rendissimo fratre et coepiscopo
 nostro Augustino ad Anglorum
 gentem perrexerant, revertentes,
 quanta eundem fratrem nostrum
 excellentia vestra in præsentia
 positum, caritate refecerit, quan-
 tiusque suffragiis proficiscentem
 adjuverit, narraverunt. Sed
 quia illorum Deo nostro opera
 grata sunt semper, qui a bonis,
 quæ coeperint, non recedunt;
 paterno affectu salutantes, peti-
 mus, ut monachos præsentium
 portitores, quos ad prædictum
 fratrem nostrum, una cum dilec-
 tissimis filiis nostris Laurentio
 presbytero et Mellito abbate,

transmisimus, habeatis peculia-
 riter commendatos. Et quidquid
 illi ante exhibuistis, his quoque
 ad laudis vestræ cumulum ube-
 rius impendatis; quatenus dum,
 vobis providentibus, coeptum
 sine mora iter expleverint, bo-
 norum vestrorum omnipotens
 Deus recompensator existat,
 atque vobis et in prosperis cus-
 tos, et in adversitatibus sit ad-
 jutor.' Ep. lxi.

¹ This and the following epis-
 tle have reference to the direc-
 tions which Augustine received
 from Gregory (H. E. i. xxvii. §
 68), respecting the marriage of
 relatives. Felix, bishop of Mes-
 sana, imagining that too great
 laxity had been permitted in
 these instructions, addressed to
 Gregory the letter of expostu-
 lation, given above, and received
 in answer that by which it is
 followed.

² Lib. xiv. ep. xvi.

ad vitam, homines divinæ prædestinationis gratia præscitos, salutaribus præceptis ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum apostolorum vestra paternitas honoranda sequens merita, et perfectius implens exempla, ecclesiam Dei morum probitate et actuum sanctitate condecorat; 5 et fide sacra Christianisque moribus vicens, quæ fieri Deo placita præcepit, studiis pontificalibus indesinenter operatur et perficit, servans divinæ legis præcepta, quia 'Non auditores legis justi sunt apud Deum,' sicut narrat apostolus, 'sed factores legis justificabuntur.' 10

Hæc quidem meditantes, ad nos perlatum est a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum genti ordinato et illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum in illis aut in istis partibus, quando una vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat; nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis, vel reliquorum generaliter vel specialiter patrum institutis 20 legi, vel hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici. Sed semper usque ad septimum originis suæ gradum hæc a sanctis antecessoribus vestris et ceteris sanctis patribus, tam in Nicæna synodo, quam et in aliis sanctis Conciliis congregatis, servari debere reperi; et a 25 recte viventibus ac Dominum timentibus hominibus, studiose prævideri cognovi. Dum hæc nobiscum versabantur, supervenere et alia, de quibus necessarium nobis videtur vestram consulere auctoritatem. Venerunt quippe ad nos tam Benedictus Syracusanæ ecclesiæ episcopus, 30 quam et alii fratres nostri equidem episcopi, lacrimantes ac dicentes per seculares et laicos nimis se esse turbatos atque animo afflictos super immoderatis actibus eorum, pro quibus et aliqua injusta eis impingebantur. Sunt etiam quædam ecclesiæ in nostra provincia, super quarum 35 consecrationibus dubitatur, et tam propter antiquitatem, quam et propter earum custodum incuriam, nescitur utrum dedicatæ ab episcopis fuerint, necne.

Super quibus omnibus nos a vestra sanctitate ac vestræ sanctæ sedis auctoritate instrui precamur; et utrum ea 40 quæ, sicut prædiximus, vos præfato consodali nostro Augustino episcopo et Anglorum genti scripsisse audivimus, specialiter eis, aut generaliter omnibus, scripta

sint, scriptis vestris imbui quærimus, et de hac sive de aliis præscriptis rebus pleniter informari cupimus. Nos enim ea, quæ legimus, et observari a fidelibus cognovimus, non increpando, quod absit, vobis significamus; 5 sed quid rationabiliter et fideliter super his observare debeamus, requirimus. Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur, quid respondere fratribus et coepiscopis nostris debeamus, a vobis, quasi a capite, responsum quærimus; ne super his ancipites 10 remaneamus, aut murmur illud tam vestris temporibus, quam posteris, inter nos aut alios remaneat, rumorque vester, qui semper bonus et optimus fuit, detractionibus laceretur, vel subrogetur; aut nomen vestrum, quod absit, supervenientibus temporibus blasphemetur. Nos 15 enim quæ recta sunt, auctore Deo, humili corde servantes, uno vinculo caritatis vobis constricti, vestram religionem in omnibus, ut fideles alumni defendentes, a vobis, quæ recta sunt quærimus; scimus enim ut semper sanctæ sedis præsules primo apostoli, deinde successores eorum 20 fecerunt, vos universalis ecclesiæ, et maxime episcoporum, qui oculi propter contemplationem et speculationem vocantur Domini, curam gerere, ac de religione et lege nostra assidue cogitare, sicut scriptum est, 'Beatus qui meditabitur in lege Domini die ac nocte.' Quæ meditatio, non lectione per figuram litterarum tantum con- 25 specta, sed exuberante in vobis Christi gratia, in vestra cognoscitur conscientia immobiliter insita. Nullatenus de vestro corde recedente lege Christi Domini sacrosancta, sicut in psalmis dicit propheta, 'Os justi meditabitur 30 sapientiam, et lingua ejus loquetur judicium; lex Dei ejus in corde ipsius,' non atramento sed Spiritu Dei vivi vestris in arcanis conscripta; non igitur in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Extinguatur, oramus, vestris sapientissimis responsis et auxiliis omnis tenebrarum caligo; 35 ut lucifer nobis resplendeat per vos, sanctissime pater, et dogmatica definitio omnes ubique lætificans; quia gloriosi sanctæ ecclesiæ patres propria et piissima dogmata in æternæ vitæ firmam hereditatem prædicasse noscuntur.

Incolumnem vos et Deo placitum, sancte pater patrum, 40 orantem pro nobis Dominus custodiat in ævum. Amen.

²² *Beatus.*] Ps. i. 1, 2.

*Reverendissimo fratri Felici episcopo, Gregorius,
servus servorum Dei.*

CAPUT nostrum, quod est Christus, ad hoc sua membra nos esse voluit, ut per ejus largam caritatem et fidem, unum nos in se corpus efficeret, cui ita nos adhærere 5 convenit, ut quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possimus esse quod dicimur. Ab arce capitis res nulla nos dividat; ne ab eo, si membrum ejus esse refugimus, relinquamur, et velut dejecti de vite palmites arescamus. Ut ergo Redemptoris nostri habitaculum esse mereamur, 10 in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait, 'Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et apud eum mansionem faciemus.' Exegit ergo dilectio tua, frater carissime, ut ex auctoritate sedis apostolicæ tuis 15 deberemus consultis respondere. Quod licet non prolixè, sed succinctè agere festinarem, propter quasdam importunitates, quæ, nostris præpedientibus peccatis, in nos supervenere; tuis tamen hæc, per reliqua sanctorum patrum instituta, studiis perquirere latius et investigare 20 committimus. Non enim potest mens attrita et oneribus atque importunitatibus prægravata tantum boni peragere, et libere de his loqui, quantum delectata et oppressionibus soluta. Non ergo ista ob id prætulimus, ut hæc et alia, quæ necessaria fore cognoverimus, tuæ sanctitati velimus 25 denegare, sed ut quod hic minus invenitur, latius perquiratur.

De tribus enim apostolicam sedem, in qua alitus es et edoctus, capitulis consulendam, prædecessorum tuorum sequens exempla, credidisti, id est, de consanguinitatis 30 conjunctione, et de vexatione episcoporum a subditis, et de ecclesiarum dubitatione consecrationum. Quod autem scripsi Augustino, Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordaris, tuo, de consanguinitatis conjunctione, ipsi et Anglorum genti, quæ nuper ad fidem 35 venerat, ne a bono quod cœperat, metuendo austeriora, recederet, specialiter, et non generaliter, ceteris me scripsisse cognoscas. Unde et mihi omnis Romana civitas

¹² Qui.] St. John, xiv. 21.

exstitit testis, nec ea intentione hæc illis scriptis mandavi, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam fuerint consanguinitatem inventi, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est usque ad septimam
 5 generationem, jungantur; sed adhuc illos neophytos existentes sæpissime eos prius illicita docere vitare, et verbis ac exemplis instruere, et quæ post de talibus egerint, rationabiliter et fideliter excludere oportet. Nam juxta apostolum, qui ait, ‘*Lac vobis potum dedi, non*
 10 *escam,*’ ista illis modo, non posteris, ut supradictum est, temporibus tenenda indulsumus; ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, sed cœptum firmaretur, et usque ad perfectionem custodiretur. Sane si in his secus, quam debuimus, aliquid egimus, non pro-
 15 tervix, sed commiserando actum esse cognoscas; unde et testem invoco Deum, qui cogitationes omnium hominum novit, cujus etiam oculis omnia nuda sunt et aperta. Nam si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed eversor esse juste compro-
 20 barer, testante veritatis voce, quæ ait, ‘*Omne regnum in seipsum divisum non stabit;*’ et omnis scientia et lex adversus se divisa destruetur. Ideoque necesse est ut omnes concorditer statuta sanctorum patrum nostrorum teneamus, nihil videlicet per contentionem agentes, sed
 25 ad omne studium bonæ devotionis unanimes, divinis et apostolicis constitutionibus, auxiliante Domino, pareamus.

O quam bona est caritas, quæ absentia per imaginem, præsentia sibimetipsis exhibet per amorem, divisa unit,
 30 confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat! quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat; quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, sed tamen eas ita caritas ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant. His rite perpensis, caritative
 35 jam dictis indulsi, nec præceptum dedi, sed consilium; nec regulam in his posteris ullis tenendam tradidi, sed de duobus periculis, quod facilius sit vitandum ostendi. Si igitur in rebus secularibus suum cuique jus et proprius ordo servandus est, quanto magis in ecclesiasticis dispo-
 40 sitionibus nulla debet induci confusio, ne ibi discordia

⁹ *Lac.*] 1 Cor. iii. 2.

²⁰ *Omne.*] St. Matth. xii. 25.

locum inveniatur, unde pacis debent bona procedere? Quod hac ratione servabitur, si nihil potestati, sed totum æquitati tribuitur. Quapropter multum cor nostrum magnitudini vestræ congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos invenimus, ut vos et nostri curam habeatis, et talia sciscitando inquirere studeatis; quatenus talia vobis non solum apud homines gloriam, sed et apud omnipotentem Dominum præmia mercedis acquirant.

Ceterum super vexatione episcoporum, de qua nos consulere voluistis; scimus quia a nullis vita præsum 10 perturbari debet excessibus, quia valde indignum est, ut hi, qui throni Dei vocantur, aliqua motione a regibus vel subditis turbentur. Quoniam si David regum justissimus in Saal, quem constabat jam a Domino reprobatum esse, manum mittere non præsumsit, quanto magis cavendum 15 est, ne manum detractiois aut vituperationis, sive indiscretionis aut dehonorationis, quidam mittant in unctum Domini, vel in prædicatores sanctæ ecclesiæ? quia eorum vexatio sive detractio ad Christum pertinent, cujus vice in ecclesia legatione funguntur. Unde summopere caven- 20 dum est omnibus fidelibus, ne clanculo aut publice episcopum suum, id est, unctum Domini, detractioibus aut vituperationibus dilanient; perpendentes illud exemplum Mariæ, quia pro eo quod Moysi famulo Dei propter Æthiopissam detraxit, immunditia lepræ mulcata sit. 25 Et illud Psalmistæ, 'Nolite tangere Christos meos, et in prophetis meis nolite malignari.' Et in lege divina legitur, 'Diis non detrahes, et populi tui principi non maledices.' Unde valde prævidendum est subditis, tam clericis quam laicis, ne episcoporum aut præpositorum 30 suorum vitam temere reprehendere audeant, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident; ne unde mala redarguant, inde per elationis impulsu in profundiora mergantur. Admonendi sunt etiam, ne cum culpas præpositorum suorum considerant, contra eos audaciores 35 fiant. Sed sic eorum prava apud semetipsos considerent, ut divino timore constricti, ferre sub eis jugum reverentiæ non recusent; quoniam facta episcoporum vel præpositorum oris gladio non sunt ferienda, etiam cum recte reprehendenda videantur; quoniam a prædecessoribus 40

²⁶ Nolite.] Ps. cv. 15.

²⁸ Diis.] Exod. xxii. 28.

nostris et a reliquis multis sanctis episcopis statutum fore cognovimus, ut oves pastores suos non facile reprehendant, nec eos criminari vel accusare præsument; quia cum in præpositos delinquimus, ejus ordinationi, qui nobis
 5 eos præbuit, obviamus. Unde Moyses, dum contra se et Aaron conqueri populum cognovisset, ait, ' Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Deum.' Quapropter admonendi sunt subditi utriusque ordinis viri, ut cum magistrorum facta conspiciunt,
 10 ad suum cor redeant, et de eorum increpationibus non præsument; quia ' non est discipulus super magistrum, nec servus super Dominum suum.'

De dedicationum vero ecclesiarum dubitatione, super qua inter cetera nos consulere voluistis, hoc vos rite
 15 tenere debetis quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus; id est, ut quoties tam de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quam de ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, et nec scriptis nec testibus ratio certa habetur, utrum baptizati, vel confirmati, sive ecclesiæ con-
 20 secratæ sint; ut baptizentur tales ac confirmentur, atque ecclesiæ canonice dedificentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat; quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum. Hæc nos, adminiculante divina gratia, ita tenere cupimus, vobisque,
 25 ut postulastis, tenere et docere mandamus, et ea, quæ a sanctis patribus ante nos sunt statuta, non proterve irrumpere, sed fideliter servare, optamus. Unde Redemptoris nostri misericordiam exoramus, ut sua vobis in omnibus gratia suffragetur, et effectum implere vos tribuat
 30 quod velle concessit; quia in hac re tanto commoda retributionis accrescunt, quanto et studium laboris augeatur. Progeniem vero suam unumquemque de his, qui fideliter edocti sunt, et jam firma radice plantati stant inconvulsi, usque ad septimam observare decernimus
 35 generationem. Et quamdiu se affinitate agnoscunt propinquos, ad hujus copulæ non accedere societatem præsument; nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto licet Christi-
 40 anorum, vel licebit; quia incestuosus est talis coitus, et

⁶ Ait.] Exod. xvi. 8.

¹¹ Non est.] St. Matth. x. 24.

abominabilis Deo et cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis sive a ceteris fidelibus reprehendi; quia quod in his Anglorum genti indulimus, non formam dando, sed considerando ne Christianitatis bonum, quod ceperant, imperfectum demitterent, egimus.

Paterna ergo vos dilectione salutantes, hortamur ut propositas opportunitate occasiones in vestra efficacia enixius elaborare debeatis, atque id modis, quibus possibile fuerit, omni studio agere contendatis; quatenus prædicabile desiderium vestrum in auxilium omnium, adjuvante Domino, compleatis. Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi a liminibus sanctæ ecclesiæ sint separandi, quousque per satisfactionem precibus sacerdotum canonice eidem sanctæ ecclesiæ catholicæ reconcilientur. Sunt enim mali segregandi a bonis et iniqui a justis, ut saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, et convertantur a pravitatibus suis. At si incorrigibiles apparuerint, segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem, juxta Salvatoris Domini sententiam, qua inter cetera de peccante in se fratre præcipiendo, ait, ' Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem non audierit te, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si eos non audierit, dic ecclesiæ. Si autem et ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.' His ergo et aliis multis sanctorum patrum auctoritatibus segregandi sunt mali a bonis, ne pereant justi pro injustis, sicut scriptum est, ' Perit justus pro impio; ' debet enim discretio semper fieri inter bonos et malos, sicut est inter hædos et oves. Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi, qui palam nocent; ut dum aperta objurgatione sanantur, ii, qui eos imitando deliquerant, corrigantur. Dum enim unus corripitur, plurimi emendantur; et melius est ut pro multorum salute unus condemnatur, quam per unius licentiam multi periclitentur. Nec mirum si inter homines

²² *Id.*] St. Matth. xviii. 13.

hæc ratio custoditur, cum et inter jumenta hoc fieri persæpe cognovimus, ut ea, quæ scabiem aut impetiginem habere videntur, separentur a sanis, ne illorum morbo cetera sana damnentur vel pereant. Satius est ergo ut
5 mali aperte corrigantur, quam pro illis boni pereant.

Unde volumus vos omnes in unum convenire episcopos, ut de incidentibus causis fiat disceptatio, et salubris de ecclesiastica observatione collatio; quatenus dum per hoc et præterita corriguntur, et regulam futura suscipiunt,
10 omnipotens ubique Dominus fratrum concordia collaudetur. Cujus vobis adesse præsentiam, si hæc observaveritis, scitote, quia scriptum est, 'Ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum.' Si ergo dignatur adesse duobus vel tribus congregatis,
15 quanto magis non deerit, ubi plures conveniunt sacerdotes? Et quidem quia adhibendum bis in anno concilium, patrum sit regulis institutum, non latet. Sed non forte aliqua excusatio sit, semel decrevimus congregari, ut exspectatione concilii nihil prævum, nihil præsumatur
20 illicitum; nam plerumque, etsi non amore justitiæ, metu tamen examinationis, abstinetur ab hoc, quod omnium notum est posse displicere judicio.

Hanc, frater carissime, observantiam nostris relinquentiam posteris teneamus, et omnia, quæ ad eruditionem
25 nostram sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atque ad ea quoscumque possumus excitemus. Certum quippe est, quia si toto corde præceptis salutaribus nos occupamus, omnem vitiorum labem effugimus; quia dum his, quibus ædificamur, innitimur, locum sine dubio deceptionis excludimus. Quapropter oportet, ut enixius in
30 cunctis studiosos vos circa fratres atque subjectos ostendatis; ut omnes, cum quibus aliti estis atque didicistis sanctæ Romanæ ecclesiæ præceptionibus parere, apostolicæ sedis præcepta multiplicare, apertissimeque nota
35 facere agnoscant; quia quod specialiter tibi tuisque et fratrum tuorum caritati, ut tuæ literæ innotuerunt, consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Circa subjectorum autem actus fraternitas tua sit vigilans,
40 ut vestrum illis exemplum instructio, et vita magistra sit; linguæ vestræ exhortatione discant quod metuant, et

¹² Ubi.] St. Matth. xviii. 20.

doceantur quod diligant; ut dum talenta credita cum lucro multiplicantur, in diem retributionis, annuente divina gratia, audire mereamini, 'Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui.' Curam præterea de omnibus, quæ vobis aliisque fratribus nostris, et generaliter cunctis, pro illicitarum rerum prohibitione scripsimus, habere vos per omnia cognoscamus; quia omni studio omni-que adnisi necesse est ut fraternitatis vestræ vigilantia compleantur, atque illic omnia, quæ pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur; quatenus et vos per hoc vestrum zelum, qualiter vobis illicita displiceant, ostendatis, et nos utiliter providisse, qui vos ac vestram ad hoc præ ceteris personam elegimus, videamur.

Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vobis omnibus servare concedat. Amen.

NUMBER V.

GREGORIUS³ *Augustino episcopo Anglorum.*

GLORIA in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis; quia granum frumenti mortuum est cadens in terram, ne solum regnaret in cælo, cujus morte vivimus, cujus infirmitate roboramur, cujus passione a passione eripimur, cujus amore in Britannia fratres quærimus, quos ignorabamus, cujus munere, quos nescientes quære-
bamus, invenimus. Quis autem narrare sufficiat quanta hic lætitia in omnium corde fidelium fuerit exorta, quod gens Anglorum, operante omnipotentis Dei gratia, et tua fraternitate laborante, expulsis errorum tenebris, sanctæ fidei luce perfusa est; quod mente integerrima jam calcat idola, quibus prius vesano timore subjacebat; quod omnipotenti Deo puro corde substernitur; quod a pravi operis lapsibus sanctæ prædicationis regulis ligatur; quod præceptis divinis animo subjacet, et intellectu sublevatur;

³ *Euge.*] St. Matth. xxv. 21.

⁴ Beda has preserved portions of a letter (H. E. i. xxxi. § 75) in which Gregory admonishes Augustine not to be elated with

the success of his ministry amongst the Saxons. Those parts of the letter which are there omitted, are given above.

quod usque ad terram se in oratione humiliat, ne mente
jaceat in terra. Cujus hoc opus est, nisi ejus qui ait,
' Pater meus usque modo operatur, et ego operor?'
Qui, ut mundum ostenderet, non sapientia hominum, sed
5 sua se virtute convertere, prædicatores suos, quos in
mundum misit, sine literis eligit; hoc etiam modo faciens,
quia in Anglorum gente fortia dignatus est per infirmos
operari. Sed est in isto dono cœlesti, frater carissime,
quod cum magno gaudio vehementissime debeat formi-
10 dari⁴.

Occurrit autem menti ista cogitanti quid de uno Dei
famulo actum sit, etiam egregie electo. Certe Moyses,
dum Dei populum ex Ægypto educeret, mira, sicut tua
fraternitas novit, signa in Ægypto operatus est. In Sina
15 monte quadraginta diebus et noctibus jejunans, Legis
tabulas accepit inter coruscas et tonitruos, pertimescente
omni populo; omnipotentis Dei servitio solus familiari
etiam colloquutione conjunctus est; Rubrum Mare ape-
ruit; in itinere ducem habuit nubis columnam; esurienti
20 populo manna de cœlo deposuit; carnes desiderantibus
usque ad satietatem nimiam in heremo per miraculum
ministravit. Sed cum jam sitis tempore ad petram
ventum fuisset, diffusus est, seque de eadem aquam
educere posse dubitavit, quam, jubente Domino, largis
25 utique fluentis aperuit. Quanta autem post hæc per
triginta et octo annos in deserto miracula fecerit, quis
enumerare, quis investigare valeat? Quoties res dubia
animum pulsasset, recurrens ad tabernaculum, secreto
Dominum requirebat, atque de ea protinus, Deo loquente,
30 docebatur. Iratum populo Dominum placabat suæ precis
interventione; surgentes in superbia atque in discordia
dissidentes, dehiscentis terræ hiatibus absorbebat; victo-
riis premebat hostes; signa monstrabat civibus. Sed cum
jam ad repromissionis terram ventum fuisset, vocatus in
35 montem est; et quam culpam ante annos triginta et octo,
ut dixi, fecerat, audivit, quia de educenda aqua dubitavit.
Et propter hoc, quia terram repromissionis intrare non

³ *Pater.*] St. John, v. 17.

⁴ Then follows the extract
given in the *Historia Ecclesiastica*.

tica, after which Gregory pro-
ceeds as above.

posset, agnovit. Qua in re considerandum nobis est quam timendum sit omnipotentis Dei judicium, qui per illum famulum suum tot signa faciebat, cujus culpam tam longo tempore adhuc servabat in cogitatione.

Igitur, frater carissime, si et illum agnoscimus post 5 signa pro culpa mortuum, quem ab omnipotente Deo novimus præcipue electum; quanto nos debemus metu contremiscere, qui necdum adhuc novimus, si electi sumus?

De reproborum vero miraculis quid dicere debeo, cum 10 tua bene fraternitas noverit quid in Evangelio veritas dicit, 'Multi venient in illa die dicentes mihi, Domine, in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo dæmonia ejecimus, et in tuo nomine virtutes multas fecimus? Sed dicam illis, quia nescio qui estis; recedite a me omnes 15 operarii iniquitatis.' Valde ergo premendus est animus inter signa et miracula; ne fortassis in his propriam gloriam quærat, et privato suæ exaltationis gaudio exsultet. Per signa enim animarum lucra quærenda sunt, et illius gloria, cujus virtute ipsa eadem signa geruntur. Unum 20 vero Dominus nobis signum dedit, de quo et vehementer gaudere, et electionis gloriam in nobis possumus agnoscere, dicens, 'In hoc scietur quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem.' Quod signum propheta requirebat, cum diceret, 'Fac mecum, Domine, 25 signum in bonum, ut videant qui oderunt me, et confundantur.'

Hæc autem dico, quia auditoris mei animum in humilitate sternere cupio. Sed ipsa tua humilitas habeat fiduciam suam. Nam peccator ego spem certissimam 30 teneo, quia per omnipotentis Creatoris ac Redemptoris nostri Dei et Domini Jesu Christi gratiam jam peccata tua dimissa sunt, et idcirco electus es, ut per te dimittantur aliena. Nec habebis luctum de quolibet reatu in posterum, qui de multorum conversione gaudium conaris 35 facere in cælo. Idem vero Conditor et Redemptor noster, cum de pœnitentia hominis loqueretur, ait, 'Ita dico vobis, majus gaudium erit in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem

¹³ *Multi.*] St. Matth. vii. 22.

²³ *Dicens.*] St. John, xiii. 35.

²⁵ *Fac.*] Psal. lxxxv. 17.

²⁷ *Ita.*] St. Matth. xviii. 13.

justis, quibus non opus est pœnitentia.' Et si de uno pœnitente grande sit gaudium in cœlo, quale gaudium factum credimus de tanto populo a suo errore converso, qui ad fidem veniens, mala quæ egit pœnitendo damnavit? 5 In hoc itaque cœli et angelorum gaudio repetamus ipsas, quas prædiximus, voces angelorum; dicamus igitur, dicamus omnes, 'Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.'

NUMBER VI.

10 GREGORIUS^a *Berthæ reginæ Anglorum.*

QUI post terrenam potestatem regni cœlestis gloriam cupit acquirere, ad faciendum lucrum Creatori suo debet enixius laborare; ut ad ea, quæ desiderat, operationis suæ gradibus possit ascendere, sicut vos fecisse gaude- 15 mus. Remeantes igitur dilectissimus filius noster Laurentius presbyter et Petrus monachus, qualis erga reverendissimum fratrem et coepiscopum nostrum Augustinum gloria vestra exstiterit, quantaque illi solatia, vel qualem caritatem impenderit, retulerunt; et omnipotentem Deum 20 benediximus, qui conversionem gentis Anglorum mercedi vestræ dignatus est propitius reservare. Nam sicut per recordandæ memoriæ Helenam, matrem piissimi Constantini imperatoris, ad Christianam fidem corda Romanorum accendit, ita et per gloriæ vestræ studium in Anglorum 25 gente ejus misericordiam confidimus operari. Et quidem jamdudum gloriosi filii nostri, conjugis vestri, animos prudentiæ vestræ bono, sicut revera Christianæ, debuistis inflectere, ut pro regni et animæ suæ salute fidem, quam colitis, sequeretur; quatenus et de eo et per eum, de 30 totius gentis conversione, digna vobis in cœlestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam postquam, sicut diximus, et recta fide gloria vestra munita et literis docta est, hoc

^a *Gloria.*] St. Luke, ii. 14.

^b Beda has introduced into his *Historia Ecclesiastica* (i. xxxii. § 76) a letter written in A. D. 601, to Ethelbert by Gregory. The Register of that pope

shows that in the same year, and probably on the same occasion, he addressed an epistle to Bertha, which it has been thought expedient to introduce above.

vobis nec tardum nec debuit esse difficile. Et quoniam, Deo volente, aptum nunc tempus est, agite ut, divina gratia cooperante, cum augmento possitis quod neglectum est reparare.

Itaque mentem gloriosi conjugis vestri in dilectione 5 Christianæ fidei adhortatione assidua roborate, vestra illi sollicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque ita animos ejus, etiam pro subjectæ sibi gentis plenissima conversione succendat, ut et magnum omnipotenti Domino de devotionis vestræ studio sacrificium 10 offerat, et ea, quæ de vobis narrata sunt, et crescant et vera esse modis omnibus approbentur; quia bona vestra non solum jam apud Romanos, qui pro vita vestra fortius oraverunt, sed etiam per diversa loca, et usque Constantinopolim ad serenissimum principem pervenerunt. Unde, 15 sicut nobis de Christianitatis vestræ solatiis lætitia facta est, ita quoque de perfecta operatione vestra angelis fiat gaudium in cœlis. Sic vos in adjutorio supradicti reverendissimi fratris et coepiscopi nostri, et servorum Dei, quos illuc misimus, in conversione gentis vestræ devote 20 ac totis viribus exhibete; ut et hic feliciter cum glorioso filio nostro, conjugæ vestro, regnetis, et post longa annorum tempora futuræ quoque vitæ gaudia, quæ finem habere nesciunt, capiat. Oramus autem omnipotentem Deum, ut gloriæ vestræ cor et ad operanda quæ diximus, 25 gratiæ suæ igne succendat, et æternæ mercedis fructum vobis de placita sibi operatione concedat.

NUMBER VII.

Concilium Romanum sub Bonifacio IV.

Bonifacii¹ papæ IV. decretum Synodi promulgatum in 30 Concilio Romano, III. kal. Martias, anno Christi DCX.

Quomodo liceat monachos cum sacerdotali officio ubi ubi ministrare.

SUNT nonnulli fulti nullo dogmate, audacissime quidem, zelo magis amaritudinis quam dilectione inflammati, asse- 35

¹ Beda, H. E. II. iv. § 99, | Synod of Rome, held 27 Feb. mentions the proceedings of the | A. D. 610, which we here intro-

rentes monachos, quia mundo mortui sunt et Deo vivunt, sacerdotalis officii potentia indignos, neque pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotali officio divinitus injectam potestatem; sed
 5 omnino labuntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ compar sedis beatissimus Gregorius monachico cultu pollens, ad summum nullatenus apicem conscenderet. Quoniam quidem hæc ostiatim fungendi, ligandi, solvendique potestas a Deo summa conceditur.
 10 Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus Anglorum prædicator egregius, ac Pannoniensis Martinus beatissimus, cujus sanctitatis fama longe lateque diffusa totus personat mundus, alii quoque jam plurimi sanctissimi pretiosissimo monachorum habitu fulgentes
 15 nequaquam annulo pontificali subararentur, si, quia monachi fuerunt, prædictis uti prohiberentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor almificus hujuscemodi rei aliquo modo fuit interdictor; sed eos secularium negotiorum edixit expertes fore solummodo. Quod quidem
 20 apostolicis documentis et omnium sanctorum patrum institutis, non solum monachis, verum etiam canonicis, maxime imperatur. 'Nemo enim militans Deo implicat se negotiis secularibus.' Utrisque etiam præfatorum patrum exemplis perspicacibus circum quoque, ut mundo mortui
 25 sint, evidentissima ratione præcipitur. Tantorum igitur patrum instituti exemplis, quibus periculosissimum est refragari, credimus a sacerdotibus monachis ligandi solvendique officium, Deo imperante, haud indigne administrari, si eos digne contigerit ad hoc ministerium sublimari. Quod
 30 incunctanter affirmat, quisquis statum monachorum et habitum potentatumque evidenter considerat. Verbi gratia: Angelus Græce, Latine nuncius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici, qui quotidie sancta Dei præcepta annunciant, angeli vocantur, ratione non incongrua. Sed
 35 unusquisque angelicus ordo quanto claritate Dei vicinius contemplatur, tanto dignitate sublimior affirmatur. Nam uti Cherubim, monachi sex alis velantur. Duæ quidem

duce as illustrating the ecclesiastical history of England. Two versions are given, the first from the collection of Holstein, p. 242, the second from a MS. for-

merly belonging to Claud Hardy, senator of Paris. See Labbe's Concilia, v. 1617, edit. Par. 1671.

²² Nemo.] 2 Tim. ii. 4.

in caputio, quo caput tegitur, verisimilibus demonstrantur assertionibus. Illud vero tunicae, quod brachiis extenditur, alas duas esse dicimus: et illud tandem, quo conditur corpus, sex alarum numerum certissime implere asseritur. Decertantes igitur monachicae professionis presbyteros 5 sacerdotalis potentiae arcere officio, omnimodo praecipimus, ut ab hujusmodi nefandis ausibus reprimantur in posterum, quia quanto quisque celsior, tanto potentior.

Ex¹ concilio sancti Bonifacii papae, qui quartus a beato Gregorio fuit. Quod liceat monachis ubi ubi cum sacer- 10 *dotali officio celebrare.*

SUNT nonnulli stulti dogmatis, magis zelo amaritudinis quam dilectionis inflammati, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt et Deo vivunt, sacerdotali officio indignos, neque poenitentiam, aut Christianitatem, seu abso- 15 lutionem largiri posse per sacerdotalis officii adjunctam gratiam; sed omnino falluntur. Nam si ex hac causa veteres aemuli vera praedicarent, apostolicae sedis compar beatus Gregorius monachico pollens cultu, ad summum apicem nullatenus conscenderet, cui solvendi ligandique potestas 20 concessa est. Augustinus quoque ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus Anglorum praedicator egregius, et Pannoniensis Martinus, aliique quamplurimi viri sanctissimi preciosissimo monachorum habitu fulgentes nequaquam annulo pontificali subarrarentur. Neque enim 25 Benedictus monachorum praceptor hujus rei aliquo modo fuit interdictor, sed eos secularium negotiorum dixit expertes esse debere: quod quidem apostolicis documentis, et sanctorum patrum institutis, non solum monachis universis, verum etiam canonicis, summopere imperatur. 30 Utrisque enim perspicacibus sanctorum patrum exemplis, ut mundo mortui sint, praecipitur. Credimus igitur a sacerdotibus monachis ligandi solvendique officium digne administrari, si tamen digne contigerit eos hoc ministerio sublimari. Quod evidenter affirmat quisquis statum monacho- 35 rum et habitum considerat. Angelus enim Graece, Latine nuncius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici,

¹ The second copy of the Decree of Pope Boniface the Fourth.

qui Dei præcepta adnunciant, Angeli vocantur: sed unius-
 quisque angelicus ordo, quanto vicinius Dominum con-
 templantur, tanto sublimius dignitate firman-
 tur. Numquid non ut Cherubim monachi sex alis velantur? duæ in capitis,
 5 quo caput tegitur, veris demonstrantur assertionibus. Illud
 vero quod brachiis extenditur, duas alas esse dicimus; et
 illud quo corpus conditur, alas duas. Sic sex alarum
 numerus certissime conficitur. Decertantes igitur contra
 monachos in hac re sacerdotalis potentiæ arcere officio
 10 præcipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus in poste-
 rum reprimantur, quia quanto quisque excelsior, tanto
 potentior.

*Ejusdem¹ Bonifacii IV. epistola ex eodem concilio data
 ad Athelbertum regem Anglorum.*

15 Domino excellentissimo atque præexcellentissimo regi An-
 glorum Athelberto, Bonifacius episcopus, servus servo-
 rum Dei.

DUM Christianitatis vestræ integritas ita circa Conditoris
 sui cultum excreverit, ut longe lateque resplendeat, et in
 20 omni mundo annunciata, vestræ Deo dignæ operationis
 augmenta referat, enormes largitori omnium bonorum Deo
 grates exsolvimus, qui vos de excelso prospexit, et in
 tanto virtutum culmine erexit. Quapropter, gloriose fili,
 quod ab apostolica sede per coepiscopum nostrum Melli-
 25 tum postulatis, libenti animo concedimus: id est, ut vestra
 benignitas in monasterio in Dorovernensi civitate consti-
 tuto, quod sanctus doctor vester Augustinus, beatæ me-
 moriæ Gregorii discipulus, sancti Salvatoris nomini con-
 secravit, cui ad præsens præesse dignoscitur dilectissimus
 30 frater noster Laurentius, licenter per omnia monachorum
 regulariter viventium habitationem statuatur. Apostolica
 auctoritate decernentes, ut ipsi vestræ salutis prædicatores
 monachi, monachorum gregem sibi associant, et eorum
 vitam sanctam tum moribus exornent. Quæ omnia de-
 35 creta, si quis successorum vestrorum regum, sive episco-
 porum, clericorum, sive laicorum, irrita facere tentaverit, a

¹ See H. E. II. iv. § 99.

principe apostolorum Petro, et a cunctis successoribus suis, anathematis vinculo subjaceat, quo ad usque quod temerario ausu peregit, Deo placita satisfactione pœniteat, et hujus inquietudinis veram emendationem faciat. In Christo valeas, domine fili.

6

NUMBER VIII.

- A. D. 731. ANNO¹ DCCXXXI, Ceoluulf rex captus et adtonsus et remissus in regnum; Acca episcopus de sua sede fugatus.
- A. D. 732. Anno DCCXXXII, Ecgeret pro Vilfrido episcopus 10 factus.
Cynibertus episcopus Lindisfarorum obiit.
- A. D. 733. Anno DCCXXXIII, eclipsis facta est solis XIX kalendas Septembris [14 Aug.] circa horam diei tertiam; ita ut pene totus orbis solis, quasi nigerrimo et horrendo scuto, 15 videretur esse coopertus.
Anno eodem Tatuini archiepiscopus, accepto ab apostolica auctoritate pallio, ordinavit Aluic et Sigfridum episcopos.
- A. D. 734. Anno DCCXXXIV, luna sanguineo rubore perfusa, quasi 20 hora integra, II kalendarum Februariarum [31 Jan.] circa galli cantum, dehinc nigredine subsequente ad lucem propriam reversa.
-
- A. D. 734. Anno eodem, [sc. DCCXXXIV,] Tatuini episcopus obiit.
- A. D. 735. Anno DCCXXXV, Nothelmus archiepiscopus ordinatur; 25

¹ The following short Chronicle, chiefly of Northumbrian affairs, is of considerable value. It is appended to most of the editions of Beda, but occurs very seldom in the MS. copies. The text here given is that of Smith's edition, collated with Simeon of Durham, 'de gestis regum Anglorum,' into which the greater part of these Annals is incorporated.

¹² Cynibertus.] This paragraph is wanting in More's MS.

¹⁷ Tatuini.] This paragraph, also, is not in More's MS.; but it, as well as that which relates to Tatwine, were known to Symeon of Durham, see that writer, col. 99, 100.

¹⁸ Aluic.] Alwig. *S. Dunelm.*

²³ Reversa.] Bishop More's copy as well as by far the greater number of the MSS. end here.

²⁴ Tatuini.] Die iij kal. Augusti, *add. S. Dun.*

et Ecgbertus episcopus, accepto ab apostolica sede pallio, primus post Paulinum in archiepiscopatum confirmatus est; ordinavitque Fruidbertum et Fruiduualdum episcopos, et Bæda presbyter obiit.

- 5 Anno DCCXXXVII, nimia siccitas terram fecit infecundam; et Ceoluulfus sua voluntate adtonsus regnum Eadbercto reliquit. A. D. 737.

Anno DCCXXXIX, Edilhartus Occidentalium Saxonum A. D. 739. rex obiit; et Nothelmus archiepiscopus.

- 10 Anno DCCXL, Cudbertus pro Nothelmo consecratus A. D. 740. est. Ædilbaldus rex Merciorum per impiam fraudem vastabat partem Nordanhymbrorum; eratque rex eorum Eadbertus occupatus cum suo exercitu contra Pictos. Ædilualdus quoque episcopus obiit, et pro eo Conuulfus
15 ordinatur antistes. Aruwini et Eadbertus interemti.

Anno DCCXLI, siccitas magna terram occupavit. Carolus rex Francorum obiit; et pro eo filii Caroloman et Pippin regnum acceperunt. A. D. 741.

- Anno DCCXLV, Uilfrid episcopus, et Ingualdus Lundoniarum episcopus, migraverunt ad Dominum. A. D. 745.

Anno DCCXLVII, Herefridus vir Dei obiit. A. D. 747.

- Anno DCCL, Cudretus rex Occidentalium Saxonum A. D. 750. surrexit contra Ædilbaldum regem et Engusum. Thenerus atque Eanredus obierunt. Eadbertus campum
25 Cyil cum aliis regionibus suo regno addidit.

Anno DCCLVI, anno regni Eadbercti quinto, idibus Januarii [13 Jan.] eclipsis solis facta est. Postea eodem A. D. 756.

¹ *Ecgbertus.*] Eboraci antistes, *S. D.*

² *Fruidbertum.*] He was bishop of Hexham, and according to Ric. Hagustald, col. 298, was consecrated on 6 Ides of September, A. D. 734, which falling upon the festival of the Nativity of the Virgin, appears to be the correct date. He died, according to the same authority (which here agrees with this Continuation), 23 Dec. 766.

³ *Fruiduualdum.*] Bishop of Candida Casa, or Whitherne, died A. D. 764. *S. Dunelm. Chron. Mailr. ad ann.*

⁷ *Eadbercto.*] He was the son of Eata, and reigned from A. D. 737 until 758, when he resigned his crown, and died 20 Aug. 768.

¹⁴ *Ædilualdus.*] Lindisfar-nensis ecclesiæ antistes, *S. D.*

¹⁴ *Conuulfus.*] Kynewlf, *S. D.*

¹⁵ *Aruwini.*] Arwine filius Eadulfi occisus est, die x kal. Jan. feria vii. *S. D.*

¹⁹ *Uilfrid.*] Not Wilfrid of York, but perhaps of Winchester.

²⁰ *Regem.*] Regem Merciorum, *S. D.*

anno et mense, hoc est, nono kalendarum Februariarum [24 Jan.] luna eclipsim pertulit, horrendo et nigerrimo scuto.

Bonifacius, qui et Vinfridus, Francorum episcopus, cum quinquaginta tribus martyrio coronatus est; et pro eo Redgerus consecratur archiepiscopus a Stephano papa.

- A. D. 757. Anno DCCLVII, Ædilbaldus rex Merciorum a suis tutoribus noctu morte fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit; Beonredus regnare cœpit; Cyniuulfus rex Occidentalium Saxonum obiit. Eodem etiam anno Offa, 10 fugato Beonredo, Merciorum regnum sanguinolento quæsivit gladio.
- A. D. 758. Anno DCCLVIII, Eadberctus rex Nordanhymbrorum, Dei amoris causa et cœlestis patriæ, violentia accepta sancti Petri tonsura, filio suo Osuulfo regnum reliquit. 15
- A. D. 759. Anno DCCLIX, Osuulfus a suis ministris facinorose occisus est; et Edilualdus anno eodem a sua plebe electus intravit in regnum; cujus secundo anno magna tribulatio mortalitatis venit, et duobus ferme annis permansit, populantibus duris ac diversis ægreditudinibus, maxime tamen 20 dysenteriae languore.
- A. D. 761. Anno DCCLXI, Oengus Pictorum rex obiit, qui regni sui principium usque ad finem facinore cruento tyrannus perduxit carnifex; et Osuini occisus est.
- A. D. 765. Anno DCCLXV, Aluchredus rex susceptus est in regnum. 25
- A. D. 766. Anno DCCLXVI, Ecgberctus archiepiscopus prosapia regali ditatus ac divina scientia imbutus, et Frithubertus, vere fideles episcopi, ad Dominum migraverunt.

²⁵ *Regnum.*] Northanhymbrorum, *S. D.*
²⁶ *Archiepiscopus.*] Eboracæ civitatis, *S. D.*

²⁷ *Frithubertus.*] Hagustaldensis ecclesiæ antistes, *S. D.*

NUMBER IX.

VITA S. CUTHBERTI,

AUCTORE ANONYMO.

Prologus.

§ 1. PRÆCEPTIS tuis utinam, sancte episcopo Eadfride,
 5 et totius familiæ, tam affectu valeam parere, quam voto.
 Est enim mihi et hoc opus arduum, et meæ intelligentiæ
 facultas exigua. Ego autem quod ad me pertinet, etiam
 si delicatæ materiæ superer quantitate, satis habeo, jus-
 sioni vestræ possibilitatis meæ, obedientiam non defuisse,
 10 quæ tametsi ministerium minime explevit injunctum, certe
 debitum exsolvit obsequium. Vosque deprecor, ut, si
 quidpiam secus quam voluistis, provenerit, imbecillitatem
 meam atque onus impositum æquo jure perpendentes,
 imperfecti laborem negotii, officii magis æstimetis, quam
 15 meriti. Maximum enim indicium erga vos meæ reverentiæ
 est imperiis vestris amplius me impendere voluisse, quam
 possim.

Scope of the
 present work
 and qualifica-
 tions of the
 writer.

§ 2. Quod si dignum aliquid vestræ lectioni confecero,
 id erit profecto divini muneris. Tum etiam benevolentia
 20 vestra inertes quoque ad profectum excitat, nec dubitatur
 ipsorum fide perficiendum, quorum est adhortatione sus-
 ceptum; cum mihi quoque fiducia fit peragere posse,
 quod præcipitis, qui id tam confidenter injungitis. Quis

⁴ *Præceptis.*] This passage,
 as far as the beginning of § 3,
 was wanting in the MS. of
 Treves.

⁴ *Eadfride.*] The same pre-

late to whom Beda dedicated his
 prose life of St. Cuthbert; see
 the note there given.

⁵ *Superer quantitate.*] Super
 quantitatem, MS.

namque non intelligat, vestris orationibus jam presumptum esse, quod etiam per me creditis ad implendum? Magna namque cum lætitia suscepi vestræ caritatis imperium. Etenim ingens mihi lucrum est atque utilitas hoc ipsum, quod recordor, Sancti Cuthberti. Est siquidem perfecta 5 via ad virtutem illum scire quis fuerit. Ideo, ut breviter dicam, omnia quæ de eo sermo referenda jactavit, credite, et minima vos æstimate de maximis audisse, non enim ambigo nec vos potuisse omnia cognoscere.

§ 3. Igitur Vitam Sancti Cuthberti scribere exordiar, 10 et qualem se vel ante episcopatum, vel in episcopatu, gesserit; quamvis nequaquam ad omnes illius potuerim pervenire virtutes; ideo enim ea, in quibus ipse tantum sibi conscius fuit, nesciuntur, quia laudem ab hominibus non requirens, quantum in ipso fuit, omnes virtutes suas 15 latere voluisset. Quamquam etiam ex his, quæ nobis comperta erant, plura omisimus, quia sufficere credidimus, si tantum excellentiora notarentur, simul et legentibus consulendum fuit, ne quod aliis pararet copia congesta fastidium. Obsecro itaque eos, qui lecturi sunt, ut fidem 20 dictis adhibeant, neque me quidquam, nisi quod compertum et probatum sit, scripsisse arbitrentur; alioquin tacere quam dicere falsa maluissem. Verum quoniam ad omnium operum ejus numerum nec littera nec sermo proficere potest, ad ea quæ gesta sunt, accedamus. 25

¹⁰ *Igitur.*] Here commenced | to which was the title, 'De
the MS. from Treves, prefixed | præfatione scribendi.'

LIBER PRIMUS.

Vita ante ingressum in monasterium acta.

§ 4. PRIMUM quidem ponimus, quod in prima ætate
accidisse relatu multorum didicimus, ex quibus est sanctæ
5 memoriæ episcopus Tuma, qui spiritalem Dei electionem
prædestinatam a Sancto Cuthberto audiens didicit et pres-
byter nostræ ecclesiæ Elias, dicentes. Dum ergo puer
esset annorum octo, omnes coetaneos in agilitate et petu-
lantia superans, ita ut sæpe postquam fessis membris
10 requiescebant alii, ille adhuc in loco joci, quasi in stadio,
triumphans, aliquem secum ludificantem exspectaret.
Tunc congregati sunt quadam die multi juvenes in campi
planitiem, inter quos ille inventus, et joci varietatem, et
scurrilitatem agere cœperunt; alii namque stantes nudi,
15 versis capitibus contra naturam deorsum ad terram, et
expansis cruribus, erecti pedes ad cœlos sursum promini-
bant: alii sic, alii vero sic fecerunt.

§ 5. Interea quidam infans erat cum eis, ferme trium
annorum; hic incipiebat constanter ad eum dicere, ‘Esto
20 stabilis, et relinque vanitatem joci.’ Qui et iteravit neg-
ligenti verba præcepti ejus, plorans et lacrimans, quod
eum pene nullus consolari potuit. Postremo tamen in-
terrogatus quid sibi esset, clamare cœpit, ‘O sancte
episcope et presbyter Cuthberte, hæc tibi et tui gradus
25 contraria naturæ, propter agilitatem non conveniunt.’ Ille
vero non bene intelligens adhuc, tamen joci vanitatem
derelinquens, consolari infantem cœpit; revertensque ad
domum suam prophetiæ verba in mente retinens, sicut
sancta Maria omnia verba prædicta Jesu memorans con-
30 servabat.

St. Cuthbert's
future bish-
oprick pre-
dicted.

³ *Primum.*] Vit. Pros. Cap. 1.; Vit. Met. Cap. 1. | Cap. 1, and Acta Sanctorum, 9 Feb.
⁴ *Tuma.*] Otherwise and more generally called Trumuine; see Beda's Prose Life of Cuthbert, | ⁷ *Elias.*] Beda does not mention this individual.
²⁰ *Conservabat.*] St. Luke, ii. 51.

§ 6. Videte, fratres, quomodo iste antequam per laborem operum suorum agnoscatur, per providentiam Dei electus ostenditur; sicut de Patriarcha per Prophetam dicitur, Jacob dilexi, Esau autem odio habui; Samuel quoque et David utrique in infantia electi inveniuntur. Jeremias 5 vero propheta et Joannes Baptista in officium Domini a vulva matris sanctificati leguntur. Sicut Doctor gentium affirmavit, dicens, Quos autem prædestinavit, hos et vocavit.

His diseased
knee cured by
an angel.

§ 7. In eadem ætate alio miraculo Dei electioni præ- 10
destinatum Dominus magnificavit eum. Dum ergo esset puer, ut dixi, adhuc laicus, in infirmitate premente eum acriter detinebatur. Namque genu tumente, astrictis nervis, claudicans, pede altero terram non tangens, foris deponatus juxta parietem in solis ardore jacens, vidit 15
hominem honorabilem et miræ pulcritudinis, super equum ornatissimum, in albis vestimentis sedentem, de longinquo ad se venire. Qui appropinquans ei salutansque verbis pacificis, interrogavit, si voluit tali hospiti ministrare. Ille etiam intrepida mente corporis infirmitatem revelans, 20
ait, ' Si Deus voluisset, et me nodis infirmitatis pro peccatis non obligasset, in honorem ejus ministrare hospitibus piger non essem.' Deinde itaque vir ille post hæc verba descendens de equo, considerato genu ejus, quod a nullis medicis, ut dixerat ante, curatum erat, præcepit ei 25
dicens, ' Coquere farinam tritici simul et lac, et cum calido unguens linire debes.' Puer autem post discessum viri, præcepto obediens, Angelum Dei esse intellexit. Post paucos dies secundum fidem ejus sanatus, gratias agebat Deo miseranti, qui sanitatem integre, sicut cæcato Tobia, 30
per Angelum suum curantem dederet. Et ab hoc tempore, ut ille probatissimis viris revelavit, Angelorum auxilio, deprecatus Dominum in maximis angustiis suis, non est defraudatus.

A. D. 651.
Sees the soul
of Aidan car-

§ 8. Alio quoque tempore, in adolescentia sua, dum 35
adhuc esset in populari vita, quando in montanis juxta

³ *Prophetam.*] Malach. i. 2,
3; Rom. ix. 13.

⁴ *Samuel.*] 1 Reg. iii. 7.

⁵ *David.*] Ps. lxxviii. 70.

⁵ *Jeremias.*] i. 5.

⁶ *Joannes.*] St. Luke, i. 40.

⁶ *Dicens.*] Rom. viii. 20.

¹⁰ *In eadem ætate.*] Vit. Pros.
Cap. ii; Vit. Met. Cap. ii.

³⁵ *Alio.*] Vit. Pros. Cap. iv;
Vit. Met. Cap. iv.

fluvium, quod dicitur Leder, cum aliis pastoribus pecora
domini sui pascebat, pernoctans in vigiliis, secundum
morem ejus, mente fideli uberrimis orationibus, vidit
visionem, quam ei Dominus revelavit. Hoc est cœlo
5 aperto, non reseratione elementorum, sed spiritualibus
oculis intuens, (sicut beatus Jacob patriarcha in Luza,
quæ cognominabatur Bethel) angelos ascendentes et
decendentes videbat; et inter manus eorum animam sanc-
tam, quasi in globo igneo, ad cælum efferri. Denique
10 illam visionem tam mirabilem statim suscitatis pastoribus,
ut viderat, indicavit, prophetans quoque eis animam esse
sanctissimi episcopi, aut alterius magnæ personæ, ut rei
effectus probabat. Etenim post paucos dies, celeberrim-
um obitum sancti episcopi nostri Ægdani, eadem hora
15 noctis, qua ille viderat visionem, longe lateque nunciatum
esse audierunt.

§ 9. Unum adhuc miraculum, quod in juventute sua ei
contigit, non omitto. Pergenti namque eo ab austro ad
flumen, quod Wir nominatur, in eo loco ubi Leunckcester
20 dicitur, et transvadato eo, ad habitacula vernalia et
æstivalia, propter imbrem et tempestatem, reversus est.
Nam quia illo tempore hiemali desertis habitaculis, sibi
et equo ejus fatigato causa itineris et famis, ab hominibus
ibi consolationem non invenit, distratum equum trahens in
25 domum et alligans ad parietem, exspectans serenitatem
oransque ibi ad Dominum, vidit equum caput sursum
elevantem ad tecta domunculæ, partemque fœni tectorum
avide apprehendens traxit ad se. Cum quo statim panis
calidus cum carne, involutus in panno lineo diligenter,
30 seorsum cadens emissus est. Ille vero, consummata
oratione, probavit animadvertitque sibi esse cibum a
Deo prædestinatum per emissionem Angeli, qui sæpe in
angustiis suis adjuvit eum, gratias agens Deo, benedixit

ried to heaven
by angels.

Miraculously
supplied with
food during a
journey.

¹ Leder.] A river in Scotland emptying itself into the Tweed.

⁷ Bethel.] Gen. xxxv. 6.

¹⁴ Ægdani.] He was the first bishop of Lindisfarne, and died A. D. 651.

¹⁷ Unum.] Vit. Pros. Cap. vi; Vit. Met. Cap. vi.

¹⁹ Leunckcester.] Probably the present Lanchester, situated

near the river Wear, not far from Durham. As its name indicates, it has been a Roman station. Bede in his accounts of this miracle does not state where it was performed. The Bollandists erroneously imagine that it was Lumley Castle, near Chester-le-Street, a very recent building.

et manducavit; jamque divino cibo satiatum et suffultum, in fortitudine ejus glorificans Dominum, prospere proficiscebatur.

Incidents
omitted by
the writer.

§ 10. Cetera vero opera juventutis floridæ pullulantia silentio prætereo, ne fastidium lectori ingenerem, anhelans perfectæ ætatis fructum paratissimum, in virtutibus Christi sub servitio Dei singulariter intimare. Omitto namque, quomodo in castris contra hostem cum exercitu sedens, ibique habens stipendia parva, tamen omne spatium abundanter vivens, divine auctus est, sicut Daniel et Tres Pueri, cibo regali non contenti, servili tamen et eo parvissimo, mire saginati sunt. Nec non prætereo, quomodo animam Præfecti in obitu suo ad cælum elevari vidit. Taceo quoque, quam mire dæmones effugavit, et insanientes verbo orationis suæ sanavit.

15

LIBER SECUNDUS.

Vita monastica; vasta prædicta; miracula.

Enters the
monastery of
Melrose.

§ 11. BENE ergo disponens duriori se vitæ lege in monasterio confringere, a populari vita revertens, religiosa tamen atque immaculata, et ad meliora proficiens, sanctum laborem toleranter ferebat, quem voluntariæ servitutis longum in Dei opere studium consuetudoque in naturam verterat. Inediæ autem et vigiliarum in tantum patiens erat, ut incredulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sæpissime, nonnunquam etiam biduo triduoque sic permanens quarta demum die reficiebatur, recordatus Pauli Apostoli dictum, Omnis quidem disciplina in præsentem quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam justitiæ reddit. O Fratres, conversatione ejus dignum me esse non usurpo, quinimo nullius sermone explicari potest. Erat enim aspectu angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, corpore integer, ingenio optimus, consilio magnus, fide catholicus, spe patientissimus, caritate diffusus; sed virtutum tramitem enodabo.

35

§ 12. Fuit igitur miraculum aliud, in quo primum
sanctus homo Dei Cuthbertus a Domino glorificatus est,
postquam servitutis Christi jugum tonsuræque Petri
formam, in modum coronæ spinæ caput Christi cingentis,
5 Domino adjuvante, suscepit, in cœnobio, quod dicitur
Hrype, sicut nostri fidelissimi testes, et adhuc viventes,
indicaverunt. Ministrare namque hospitibus advenientibus
statim neophytus a familia electus est. Inter quos qui-
dem quadam die in matutina hora, hyemali et nivali
10 tempore, apparuit ei Angelus Domini in forma stabilis
viri perfectæque ætate, sicut patriarchæ Abrahe in valle
Mambre Angeli in forma virorum apparuerunt. Deinde
ergo suscepto eo secundum morem ejus benigne, putans
adhuc hominem esse, et non Angelum, lavatis manibus et
15 pedibus linteaminibusque tergens, et manibus humiliter
propter frigorem fricans et calefaciens pedes ejus; ut
horam diei tertiam ad capiendum cibum exspectaret,
nolentem renuentemque causa itineris diligentissime invi-
tabat, et postremo, adjurando tamen in nomine Domini
20 nostri Jesu Christi, consentiendo superabat. Facto jam
signo diei horæ tertię et oratione consummata, mensam
statim apposuit, præparato cibo desuper, quem habebat;
quia enim panis casu aliquo non erat in diversorio,
tantum micas pro benedicto pane congregatus super
25 mensam constituit. Ibat etiam homo revertens ad mo-
nasterium, quærens panem, et non invento eo (adhuc
enim coquebant panes in fornace), reversus est ad hospi-
tem, quem solum reliquerat manducantem, et non invenit
eum ibi, nec vestigia pedum ejus; jam enim nix erat
30 super faciem terræ. Obstupefacto ergo sibi, mensam
removit ad cubiculum, intelligens eum Angelum Dei esse.
Et primo in introitu ejus nares odore panis suavissimi
repletæ sunt, et inventis quoque tribus panibus calidis,
gratias egit Domino, quod in eo impletum est dictum

Incident at
Ripon.

¹ *Fuit.*] Vit. Pros. Cap. vii.

³ *Tonsura Petri.*] The tonsure of St. Peter, or of Rome, in distinction from that of St. Paul, or of the East, was one of the questions discussed with so much acrimony at the Synod of Strenshalh. See H. E. iii. 26. The nature and form of the tonsure

are described by Usher, Primord. p. 922. and by Alford. Annal. A. D. 664, § 12. Amalarius Fortunatus (ob. A. D. 814), in his work De Eccl. Offic. iv. 39, quotes this passage.

¹² *Mambre.*] Gen. xviii. 1.

²⁴ *Dictum Domini.*] Matth. x. 40.

Domini, ' Qui recipit vos, me recipit; et qui recipit me, recipit eum, qui me misit.' Et iterum; ' Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet.' Et ab hac jam die frequenter esuriens eo, Dominus cibavit eum, ut professus est fidelibus Fratribus, non propter jactantiam, sed propter ædificationem multorum, ut Paulus de semetipso multa locutus est.

His exploit at
Coldingham.

§ 13. Et hoc dicendum puto, quod relatu multorum bonorum agnovi, ex quibus est Pleculf presbyter. Eo tempore, quo fuit nobiscum in monasterio, quod dicitur Mailros, accersitus est a sanctimoniali vidua matreque omnium in Christo Abba. Veniens ergo, ut invitatus est ad cœnobium, quod dicitur Colodesbyrig, manensque ibi aliquot dies, non deferens relaxando suæ constitutionis propositum, cœpit nocte maritima loca circuire, morem consuetudinis cantandi et vigilandi servans. Quo comperto a quodam clerico familiæ, incipiebat occulte de longinquo subsequi eum tentando, scire volens, quomodo vitam nocturnam transigeret. Ille vero homo Dei Cuthbertus in obstinata mente appropinquans ad mare [ingressus est] usque ad lumbare in mediis fluctibus; et mari aliquando usque ad ascellas tumultuante et fluctuante tinctus est. Dum autem [e] mare ascendens et in arenosis littoris flectens genua orabat, venerunt statim post vestigia ejus duo pusilla animalia maritima, humiliter proni in terram, lambentes pedes, volutantes tergebant pellibus suis, et calefacientes odoribus suis. Post servitium autem et ministerium impletum, accepta ab eo benedictione, ad cognatas undas maris recesserunt. 30

§ 14. Ille autem homo Dei in galli cantu revertens ad orationem communem cum fratribus, [venit] ad ecclesiam Dei. Clericus vero familiæ supradictus in scopulosis locis latens, visu pavidus et tremebundus, tota nocte coangustatus prope mortem accesserat. Crastina autem 35

⁹ Et hoc dicendum.] Vit. Pros. Cap. x; Vit. Met. Cap. viii.

¹³ Abba.] Probably Æbba. This abess of Coldingham gave the name to the present promontory called St. Abb's Head.

¹⁴ Colodesbyrig.] In the A. SS. erroneously printed 'Coloder-

byrig.' Coldingham is situated in Berwickshire, about ten miles from the borders of England. See H. E. iv. 19, where Ebba is also mentioned.

²⁸ Calefacientes.] Calefacientibus, MS.

die prosternens se ante pedes hominis Dei, flebili voce veniam indulgentiæ deprecavit. Cui homo Dei prophetali sermone respondit, 'Frater mi, quid est tibi? Numquid propius appropinquasti mihi tentando, quam debuisti? 5 Hoc tamen tibi confitenti uno modo indulgetur, si votum voveris, nunquam te esse quamdiu vixero narraturum.' Frater autem sic vovens et perficiens, benedictus et salvatus ab eo exiit. Post vero obitum ejus multis fratribus narrans servitionem animalium, sicut leones in 10 veteri Lege legimus Danieli servire, et quod spiritualibus oculis latitantem eum et probantem viderat, sicut Petrus Ananiam et Saphiram Spiritum Sanctum tentantes, mirabiliter diffamavit.

§ 15. Alio quoque tempore de eodem monasterio, 15 quod dicitur Mailros, cum duobus fratribus pergens, et navigans ad terram Pictorum, ubi Mudpiallegis prospere pervenerunt. Manserunt autem ibi aliquot dies in magna penuria, nam fames premebat eos, et tempestas maris potestatem itineris navigandi prohibuit. Ille vero 20 homo Dei pernoctans juxta littora maris in oratione, pervenit ad eos mane, in die Epiphaniæ Domini, nam post Natalitia Domini pergere cœperunt. Suadens autem dixit eis, 'Eamus, et quæremus, petentes a Deo secundum id quod promisit, dicens, Petite et dabitur vobis, quærite 25 et invenietis, pulsate et aperietur vobis. Puto enim quod aliquid nobis Dominus donaverit, ad celebrandum diem, in quo Magi cum muneribus adoraverunt eum, et in quo Spiritus Sanctus in specie columbæ baptizato in Jordane super eum descendit, et in quo aquam in Cana Galileæ 30 vertit in vinum, ad confirmandam fidem discipulorum suorum.'

§ 16. Tunc itaque surgentes exierunt. Ille autem præcedens eos, quasi præviator, usque ad mare pervenerunt. Et statim videntes tres partes delphini carnis, quasi 35 humana manu cum cultello sectas et aqua mundatas invenerunt. Homo igitur Dei provolutis genibus gratias

¹⁰ *Danieli.*] Dan. vi. 22.

¹² *Tentantes.*] Act. v. 1.

¹⁴ *Alio quoque.*] Vit. Pros. Cap. xi; Vit. Met. Cap. ix.

¹⁶ *Mudpieralegis.*] A corrupted reading; in the prose

Life by Beda it is 'Niduari,' (see cap. xi.) probably meaning a people dwelling on the banks of the river Nith, which falls into the Solway.

agens Domino, dixit sociis suis, ' Tenete portantes, et benedicite Dominum. Ecce, enim, tres partes tribus viris tribusque noctibus et diebus sufficiunt; quarta vero die serenum erit mare ad navigandum.' Illi namque portaverunt et coxerunt, mirabilemque suavitatem carnis degustaverunt. Manentes autem tribus diebus in valida tempestate, quarta die, secundum verbum ejus, in serenitate navigantes prospere portum salutis tenuerunt, sicut nobis unus e duobus fratribus supra, nomine Tydi, qui presbyter est adhuc vivens, coram multis testibus indicavit, 10 glorificans Deum, quod eadem misericordia tunc homini Dei, quæ et olim in deserto Helix, carnes largitus est, et eodem spiritu imbutus, tempestatem et serenitatem prævidit, quo et apostolus Paulus in Actibus Apostolorum navigantibus prophetavit. 15

Provided
with food by
an eagle.

§ 17. Supradictus autem presbyter Tydi aliud miraculum, quod multis cognitum est, indicavit; scilicet [quadam] die proficiscebatur juxta fluvium Tesgeta tendens in meridiem, inter montana docens rusticanos et baptizabat. Habens quoque puerum in comitatu ejus secum ambulans, dixit ad eum, ' Putasne quis tibi hodie prandium præparavit?' Quo respondente, nullum in illa via scire cognatum, et nec ab alienis incognitis aliquod genus misericordiæ sperante, servus Domini iterum ait ad eum, ' Confide, fili, Dominus providebit victum sperantibus in se, qui dixit, Quærite primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis; et ut impleatur Prophetæ dictum, Junior fui etenim senui, et non vidi justum derelictum, etc. Dignus namque est operarius mercede sua.' 30

§ 18. Ergo post alia verba, intuens in cælum, vidit aquilam volantem in aere, et dixit puero suo, ' Hæc est aquila, cui præceperat Dominus ministrare nobis hodie cibum.' Post paullulum autem iter agentibus, viderunt aquilam super ripam fluminis sedentem. Currrens etiam 35

¹⁴ *Actibus App.*] xxvii. 22.
¹⁶ *Supradictus.*] Vit. Pros. Cap. xii; Vit. Met. Cap. x.
¹⁸ *Tesgeta.*] This is apparently corrupted by the scribe. Perhaps it may be intended for 'Tevyota,' the river Teviot, in

Roxburghshire, consequently considerably to the south of Melrose.

²⁶ *Quærite.*] Matth. vi. 33.

²⁸ *Junior.*] Ps. xxxvi. 25.

²⁹ *Dignus.*] St. Luke, x. 7.

ad aquilam puer, secundum præceptum servi Dei, hæsi-
tans, invenit piscem grandem, portantique ad eum inte-
grum dixit puero, 'Cur piscatori nostro jejunanti partem
ad vescendum non dedisti?' Tunc vero puer, sicut
5 præceperat vir Dei, partem piscis aquilæ dedit, alteram
autem secum portantes, inter homines assaverunt et
manducaverunt, aliisque dederunt, et satiati, adorantes
Dominum, gratias agentes in voluntate Dei, ad montana,
ut supra diximus, proficiscebantur, docentes et baptizantes
10 eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti.

§ 19. Eo tempore ibi inter montana baptizans, ut
diximus, in villa quadam Verbum Domini secundum
morem ejus diligenter docuit et prophetali Spiritu Dei
prævidit tentantem diabolum, et Verbi Domini auditum
15 retardare volentem illudente phantasia, prædicens, inter
alia verba ait, 'O Fratres carissimi, si aliqua tentatio
exorta foris repente exstiterit, vos tamen stabiles estote,
nec foras currentes a Verbi Dei auditione tardamini, per
illusionem prohibiti.' Post hæc, iterum cæpto ordine
20 Evangelii verba exponens, audierunt, accensa domo,
strepitum ignis vociferantesque homines. Tunc itaque
homines, exceptis paucis, quos manu retinuit, instabiliter
currentes prosiluerunt, et ad domum quasi inflammata
usque pervenerunt, dissipantes parietes ejus, et extin-
25 guere flammam volentes. Deinde extemplo nec vestigia
fumi, quod ignem præcedit et sequitur, videntes, et agnos-
centes se illusos esse, secundum prædictum servi Dei,
per phantasiam diaboli, ad domum, unde venerunt reversi
sunt, provolutis genibus ante pedes prædicatoris. Orante
30 jam eo pro illis per illusionem Sathanæ fallatis, veniam
indulgentiæ impetraverunt, confitentes se, multifariam fal-
laciæ astutiæ seductionem spiritualem per visibilia phan-
tastica intelligere. Igitur unusquisque per doctrinam ejus
bene emendatus et confirmatus, gaudentes ad domum
35 suam reversi sunt.

Assailed by
the Devil.

§ 20. Eodem tempore invitatus est sanctus homo Dei
a quadam muliere, que dicitur Kenspid, adhuc vivens,

A fire extin-
guished by his
prayers.

¹¹ *Eo tempore.*] Vit. Pros.
Cap. xiii; Vit. Met. Cap. xi.

²⁶ *Eodem tempore.*] Vit. Met.
Cap. xii; Vit. Pros. Cap. xiv.

²⁷ *Kenspid.*] Here we recog-

nise the name of Kenswith, the
letter *w* being frequently mis-
taken for *p*, which it closely re-
sembles in the Saxon alphabet.

sanctimonis vidua, quæ enutrivit eum ab octo annorum usque ad perfectam ætatem, in qua servitium Dei arripuit. Ideo namque eam Matrem appellavit, sæpe visitans eam. Venit quadam die ad villam, in qua habitabat, quæ dicitur Hruringaham; tunc ardente domo, quæ in extrema 5 parte vici ad orientem posita videbatur, et de eodem climate flante maximo vento, ignis excitatus est. Mater vero pavida ad domum, ubi manebat, cucurrit, et ut auxilium Dei petere dignetur a globis igneis circumdantibus habitacula eorum servari poposcit. Ille jam intrepida 10 mente stabilitatem intimavit, dicens, 'Noli timere, hæc enim flamma tibi non nocet!' Et procidens ante januam pronus in terram oravit in silentio, et statim etiam deprecante eo, ventus ingens exstitit ab occidente, et omnem magnitudinem flammæ ab omnibus innocenter abegit. 15 Et sic evidenter in se esse Dei virtutem videntes, protectione ejus innoxii servati sunt; gratias agentes benedixerunt Dominum.

Casts out a
devil.

§ 21. Fuit quidam vir religiosus specialiter carus homini Dei, nomine Hildmer, cujus uxor a dæmonio vexabatur 20 nimis. Illa namque multum vastata et usque ad exitum mortis coangustata, frendens dentibus gemitum lacrimabilem emittebat. Supradictus vero vir de amara morte nihil dubitans ad monasterium nostrum proficiscens, vocavit ad se S. Cuthbertum, nam illo tempore ecclesiæ 25 nostræ Præpositus erat, et indicans ei uxorem suam pene usque ad mortem infirmantem, quod calamitas esset insanix non revelavit,—jam enim erubescerat illam olim religiosam tamen a dæmonio vexatam indicare, nesciebat enim nec intelligebat quod talis tentatio fræquenter Chris- 30 tianis accidere solet—, sed tantum presbyterum aliquem secum mittere et requiem sepulturæ deposcebat. Statim autem homo Dei exiit præparare aliquem ad mittendum cum illo; et primo recessu ejus a Spiritu Dei imbutus cito conversus revocans eum dixit, 'Hoc quippe minis- 35 terium meum est, et non alterius tecum pergere.'

§ 22. Tunc vero præparavit se homo Dei, et omnes

⁵ *Hruringaham.*] Probably 'Wrangholm,' Bleau's 'Wrangum,' between the rivers Leader and Tweed.

¹⁰ *Fuit quidam.*] Vit. Met. Cap. xiii; Vit. Pros. Cap. xv.

²⁰ *Hildmer.*] Beda informs us that this individual was the Prefect of Ecgrif king of Northumbria. This event occurred during the time that Cuthbert was Præfectus of Lindisfarne.

simul portati sunt equis, et videns socium suum fientem et lacrimantem duabus causis, (hoc est, pro moriente uxore se deserto, et orphanis relictis, et maxime pro ignominiosa insania, in qua horribiliter redactam et impudenter con-
 5 fractam, et saliva pollutam, olim tantum pudicam et castam, sciebat homini Dei exspectandam,) consolari eum cœpit mitissimis verbis, et omnem infirmitatem, quam ei celaverat qualis esset revelavit, et postremo addidit prophético ore dicens, ‘Jam enim quando veniemus ad
 10 habitacula vestra, uxor tua, quam morituram putas, in obviam mihi occurrens in acceptione habenarum istius equi, quas nunc in manibus teneo, per Dei adjutorium, effugato dæmone, salvata ministrabit nobis.’ Igitur perveniunt, sicut homo Dei dixerat, ad villam, et mulier
 15 quasi de somno surgens venit in obviam, et primo tactu fræni plene pulsato dæmone sanitati pristinæ reddita, ut illa cum gratiarum actione lectata est, ministravit illis.

LIBER TERTIUS.

Farne ingreditur, miracula, etc.

20 § 23. BENE igitur in supradicto cœnobio, quod Mailros His residence at Lindisfarne. dicitur, Præpositus Sanctus Cuthbertus serviens Domino, et plura mirabilia per eum Dominus faciens, quæ propter infirmorum infidelitatem conatus sum scribere, postremo tamen secularem gloriam fugiens clam et occulte ad ædes
 25 enavigavit. Deinde a venerabili et sancto episcopo Eata invitatus et coacte ad hanc insulam nostram, quæ dicitur Lindisfarne, cum adjutorio Dei voluntatis advenit, præsens et absens demoniacos sanavit, et alios varios languores curavit. Vivens ibi quoque secundum sanctam Scriptu-
 30 ram, contemplativam vitam in actuali agens, et nobis regularem vitam primum componens constituit, quam usque hodie cum Regula Benedicti observamus.

Post plures itaque annos ad insulam, quam Farne Proceeds to Farne Island. nominant, undique in medio maris fluctibus circumcinc-

²³ *Observamus.*] This narrative is considerably expanded by Beda, Vit. Pros. § 25, 26, 27, of some of the monks of that establishment.
²³ *Post plures.*] Vit. Pros. Cap. xvii.

tam, solitariam vitam concupiscens, ubi prius pene nullus potuit solus, propter varias dæmonum phantasias, aliquod spatium manere. Ille quippe intrepida mente fugavit eos, durissimam et lapideam rupem deorsum ferme cubitum viri in terram fodiens loci spatium fecit, alterum vero 5 cubitum mirabilem murum desuper cum lapidibus incredibilis magnitudinis, nisi scientibus tantam Dei virtutem in eo esse, et terra commixtis constructum ædificavit, faciens ibi domunculas, de quibus, nisi sursum cælum, 10 videre nihil potuit.

Miraculously
removes a
large stone.

§ 24. Fuit namque lapis in interiore parte insulæ, quem vehere in vehiculo suo quatuor Fratribus visitantibus eum, in adjutorium ædificii sui præcepit. Illi sine mora statim obediētes venerunt ad lapidem, quem in media via, ne vehiculum ejus confringerent, aut se ipsos læderent, non 15 perducentes reliquerunt. Deinde vero navigantes Fratres post non plures dies iterum visitantes eum venerunt, et viderunt agnoscentes lapidem suum ab illis immobilem in structura servi Dei apte compositum, laudentes et glorificantes Deum magnifice in servis suis mira operantem, 20 recordantes, 'Mirabilis Deus in sanctis suis.'

Obtains a
fountain of
water by his
prayers.

§ 25. Iterum alia die visitantes Fratres venerunt ad eum, quibus ille secundum morem ejus primum Verbum Dei prædicavit, deinde etiam post prædicationem cœpit dicere, 'O Fratres carissimi! scitis quia locus iste pene 25 inhabitabilis est propter aquæ penuriam; ideo oremus Dei auxilium, et fodite in medio pavimento domus hanc saxolam terram, quia potens est Dominus Deus de rupe petrina petenti aquam suscitare; ille enim olim Moysi percutienti virga de petra aquam sitiēti populo dedit, 30 Sampsonem quoque de maxillis asini sitiētem potavit.' Fratres vero secundum præceptum ejus foderunt terram, et orante eo, statim aquæ vivæ sursum in obviam ejus manantem de saxosa terra erumpere invenerunt, cujus nos magnam suavitatem dulcedinis usque hodie degustantes 35 cum gratiarum actione probavimus. Ille etiam servus Dei anachoreta professus est, ut relatu fidissimorum agnovi, in ea aqua a Deo donata omnis liquoris sibi esse suavitatem.

²² *Iterum.*] Vit. Pros. Cap. xviii; Vit. Met. Cap. xvi. | ³³ *Sursum.*] A fountain, or spring of water.

§ 26. Miraculum quoque aliud quod Dominus pro amore militis sui fecerat, silentio non prætereo. Concupiscens enim petivit a venientibus Fratribus et visitantibus eum lignum duodecim pedum in longitudinem, ad
 5 fundamentum alicujus domunculæ. Nam illic scopulum concavatum fluctibus mare irrumpens extremam partem loci illius contigit, supra cujus scopuli oram loco adhærenti transversum lignum duodecim pedum, ut diximus, componere prædestinans, desuper etiam ædificium domun-
 10 culæ construere cogitavit. Hoc vero a Fratribus deposcens non impetrasset, (et hoc illis Deus non imputet in malum,) nisi a Deo nostro Jesu Christo, facta oratione, adjutorium accepisset; nam eadem nocte mare fluctibus undans, in honorem servi Dei stupitem duodecim pedum
 15 deferens specialiter ad ostium scopuli, ubi ponendus erat in ædificium, natantem deportavit. Fratres itaque mane vigilantes viderunt, gratias agentes Deo, et admirantes quod mare in honorem Christi magis obediens anachoritæ quam homines patraverant; et adhuc usque hodie navi-
 20 gantibus domus super lignum transversum ædificata apparet.

Miraculously
supplied with
timber.

§ 27. Sicut ergo mare servivit homini Dei, ita et aves
 cæli obedierunt ei; nam cum quadam die in insula sua fodiens sulcabat terram,—primum enim de duobus vel
 25 tribus annis de opere manuum suarum, antequam clausus obstrictis januis intus maneret, laborans quotidianum victum acceperat, sciens dictum esse, 'Qui non laborat, nec manducet,'—vidit duos corvos, ante illic longo tempore manentes, tecta domus navigantium in portu positæ
 30 dissipantes, nidumque sibi facientes. Prohibuit autem eos levi motu manus, ne hanc injuriam Fratribus nidificantes facerent. Illis vero negligentibus, postremo, mutato spiritu, austere præcipiens in nomine Jesu Christi de insula discedere exterminavit. Illis igitur nec requies,
 35 nec mora, patriam secundum præceptum ejus deserentibus, post triduum alter e duobus revertens ante pedes hominis Dei fodientis terram supra sulcum expansis alis et inclinato capite sedens et mœrens humili voce veniam indulgentiæ deposcens crocitare cœpit. Servus autem

Miracle of
the crows.

¹ *Miraculum.*] Vit. Pros. Cap. | ²² *Sicut ergo.*] Vit. Pros. Cap.
 XXI; Vit. Met. Cap. XIX. | XX; Vit. Met. Cap. XVIII.

Dei, intelligens pœnitentiam eorum, veniam revertendi dedit. Illi vero corvi in eadem hora perpetrata pace, cum quodam munusculo ad insulam ambo reversi sunt; habens enim in ore suo quasi dimidiam suis adipem ante pedes ejus deposuit. Illis jam indulgens hoc peccatum, 5 usque adhuc illic manent. Hæc mihi testes fidelissimi visitantes eum, et de adipe per totum anni spatium calciamenta sua linientes, cum glorificatione Dei indicaverunt.

Communi-
cations with
Elfseda.

§ 28. Præterea sanctimonialis virgo et regalis Elfseda abbatissa, sanctum anachoretam Dei humiliter in nomine 10 Domini in obviam sibi navigare ad Coquede se petivit; cui ancilla Dei flectens genua multa interrogare cœpit, postremo autem per nomen Domini nostri Jesu Christi et per novem ordines angelorum et omnium sanctorum personas fiducialiter adjuravit, interrogans de longitudine 15 vitæ fratris sui regis Egfridi. Ipse autem homo Dei graviter adjuratus, timens Dominum, cœpit dicere de brevitate vitæ hominis circuitu verborum, et adjunxit dicens, 'O ancilla Dei! numquid non parvum est, licet aliquis vivet duodecim menses?' Illa vero statim arri- 20 piens mente esse dictum, amaro fletu lacrimavit; sicut ei et multis aliis post anni spatium casus regalium a maligna manu hostilis gladii omnem amaritudinem renovavit. Adhuc adjungit dicens, 'Per eandem Unitatem et Tri- nitatem supradictam adjuro te, ut dicas quem heredem 25 habeat.' Ipse etiam paullulum tacens dixit, 'Illum autem non minus tibi esse fratrem usurpaveris, quam alterum.' Hoc quippe et incredibile videbatur; diligentius tamen interrogavit in quo loco esset. Ipse vero patienter sustinens eam ait, 'O serva Dei! quid miraris licet sit in 30 aliqua insula super hoc mare?' Illa jam cito rememoravit de Alfrido, qui nunc regnat pacifice, fuisse dictum, qui tunc erat in insula, quam Hy nominant. Addens quoque interrogationem de eomet ipso, quia sciebat regem invitare eum voluisse ad episcopatum, si sic regi effectus evenisset, 35 et quale spatium esset in episcopatu, ipse vero se non esse dignum excusans, tamen neque in mari, neque in terra, a tali honore gradus occultari potuisse dicebat, 'Et in brevi spatio annorum duorum requiem laboris inveniam. Et tu quoque audi quod ego præcipio tibi in nomine 40

⁹ *Præterea.*] Vit. Pros. Cap. xxiii. xxiv; Vit. Met. Cap. xxi.

Domini nostri Jesu Christi, ut quamdiu vixero, nulli hoc indicaveris.' Et post multa verba prophetica, quæ omnia sine dubio acciderunt, ad locum suum navigavit.

§ 29. Sic namque vivens per plures annos solitarius General commendations.
 5 perdurabat ab hominum aspectibus segregatus; æquali quoque ad cuncta ferebatur examine, nam eodem vultu, eodem animo perseverabat. Omni hora hilaris et lætus, nec recordatione peccati tristia ora contraxit, nec magnis stupentum præconizatione ejus elatus laudibus. Sermo
 10 vero modestus sale conditus consolabatur mæstos, docebat inscios, concordabat iratos, omnibus suadens nihil amori Christi esse præponendum. Præponebatque ante oculos omnium magnitudinem bonorum futurorum, et beneficia retexebat indulta; quia proprio Filio suo non
 15 pepercit, sed pro omnium salute tradidit illum.

LIBER QUARTUS.

Episcopus Lindisfarnensis, miracula, mors.

§ 30. POSTQUAM igitur ab Egfrido rege et episcopis Becomes bishop of Lindisfarne.
 Saxonum omnique senatu deposcente, ad episcopatum
 20 nostræ ecclesiæ Lindisfarnensium electus est, tunc supradicto rege et episcopo sanctæ memoriæ Tumma et de familia nostra electissimis viris venientibus ad eum, intus clauso cum consilio senatus, provolutis genibus adjurantibusque eum per Dominum nostrum Jesum Christum,
 25 invitus, coacte, lacrimans et flens abstractus est, exspectante etiam adhuc senatu cum archiepiscopo Theodoro. Jam vero post spatium sumto episcopatu, qualem se quantumque præstitisset, non est nostræ facultatis evolvere, sed tamen melius est partem aliquam exponere,
 30 quam totam omittere. Idem etiam constantissime perseverat, qui prius fuerat; eadem in corde humilitas, eadem in vestitu vilitas erat, atque ita plenus auctoritatis et gratiæ implebat episcopi dignitatem, non tamen ut propositum monachi et anachoretæ virtutem desereret. In
 35 omnibus etiam observans Pauli apostoli doctrinam ad Titum dicentem, recordatus est, ' Oportet episcopum

¹⁸ *Postquam.*] Vit. Met. Cap. xxii; Vit. Pros. Cap. xxvi.

²⁶ *Titum.*] i. 7.

sine crimine esse, ut Dei dispensatorem,' [etc.] Ideo namque parus fuit ejus sermo et apertus, plenus gravitatis et honestatis, plenus suavitatis et gratie, tractans de ministerio legis, de doctrina fidei, de virtute continentie, de disciplina justitie. Unumquemque diversa admonens s exhortatione, secundum morum qualitatem, videlicet, ut prænosceret quid, cui, quando, quomodo proferret. Cui præ ceteris speciale officium erat, ut jejuniis et orationibus et vigiliis incumberet, Scripturas legens. Memoriam enim pro libris habuit, percurrens Canones, exempla 10 Sanctorum imitatus cum Fratribus pacem implens, tenens quoque humilitatem et illam supereminentem caritatem, sine qua omnis virtus nihil est. Curam pauperum gerens, esurientes pascens, nudos vestiens, peregrinos suscipiens, captivos redimens, viduas et pupillos tuens, ut mercedem 15 vite æternæ inter choros angelorum cum Domino nostro Jesu Christo accipere mereatur.

His exam-
plary con-
duct.

§ 31. In episcopatu igitur sanctus Cuthbertus pollens virtutibus, dignitatem gradus et auctoritatem Dominus per eum in signis et prodigiis perfecte pleneque augebat, quia 20 quod de Apostolis legimus, 'Quemcumque solveritis super terram,' et reliqua, spiritualiter et carnaliter in eo implebatur, sicut presbyteri et diaconi ejus, qui præsentem erant, indicaverunt nobis. Fiebant enim, ut in Actibus Apostolorum dictum est, signa et prodigia multa in 25 plebe.

Cares the
wife of Earl
Heunna.

§ 32. Ex quibus est, quod cujusdam comitis Aldfridi, nomine Heunna, in regione quæ dicitur Henitis habitans, uxor ejus pene usque ad mortem infirmitatis languore detinebatur. Pergens vero sanctus episcopus noster præ- 30 dicans verbum Dei in populo, pervenit ad supradicti comitis vicum. Ille autem statim in obviam exiens episcopo, et gratias agens Domino pro adventu ejus, suscipiens benigne ministravit eis, et lavatis manibus et pedibus, rem, ut erat miserabilis et lacrimabilis omni 35 familiæ, hoc est, uxoris velut mortuæ vitam desparabilem, episcopo sancto revelavit; benedictionem aquæ ab eo petivit, credens quod si obitui addicta esset facilius moreretur, aut si vita reddita citius sanaretur. Ille sanctus

²¹ Legimus.] Matt. xviii. 18. | ²² Ex quibus.] Vit. Pros. Cap.
²³ Dictum.] Act. v. 12. | xxix.

episcopus coram omnibus benedixit aquam deditque presbytero suo, Beta nomine, qui adhuc vivit. Ipse vero suscipiens portavit ad cubiculum, ubi illa velut mortua ultimum spiritum trahens jacebat; aspergensque super eam et lectum ejus, osque aperiens, partem aquæ degustavit. Ipsa itaque arripiens statim sensum intellectus gratias agens benedixit Deum, qui tales hospites ad reddendam sanitatem emiserat ei. Jam jamque surgens, ut socrus Petri, sanata ministravit eis. Illa enim primum
10 totius familiæ episcopo poculum lætitiæ dedit, qui sibi expiranti calicem mortis auferebat.

§ 33. Presbyter Ædelwald, qui nunc est Præpositus cænobii quod dicitur Mailros, sibi præsentem alterum infirmitatis languorem sanari relatu ejus agnovi. Nam
15 dixit; 'Quadam die cum episcopo sancto venimus ad vicum, qui Bedesfeld dicitur. Ibi autem quædam puella, cognata mea et propinqua, infirmabatur; tantam enim dolorem capitis et totius alterius lateris pene per totum anni spatium patiebatur, quod nullus medicus malagmate
20 corporali potuit sanare. Noster itaque episcopus, audiens infirmitatem, qua premebatur puella, rogantibus nobis, misertus est ei, ungens eam chrismate benedictione sua consecrato, quæ ab illa hora cito virtute proficiens, dolorem de die in diem deserens, sanitati pristinæ reddita
25 est.'

Another cure effected by him.

§ 34. Simile quoque huic aliud miraculum ostensione multorum probabilium virorum, qui præsentem fuerunt, ex quibus est Henna, sine dubio didici, dicentis. 'Quodam tempore episcopus sanctus proficiscens ab Hagustaldese,
30 tendebat ad civitatem, quæ Vel dicitur. Mansio tamen in media via facta est, in regione ubi dicitur Alise. Namque congregato populo de montanis, manum ponens super capita singulorum, liniens unctione consecrata, quam benedixerat, Verbum Dei prædicans, manserat ibi
35 duos dies. Interea itaque venerunt mulieres portantes quemdam juvenem, in grabato jacentem, et deportaverunt eum in silva haud procul a tentoriis nostris, ubi erat

Cures paralysis.

¹³ Presbyter.] Vit. Pros. Cap. xxx.

¹⁴ Ædelwald.] See H. E. v. 12.

²⁶ Simile.] Vit. Pros. Cap. xxxii.

²⁰ Vel.] Vel, vulgo, Wal, versus Vallum Picticum.' Note by the Bollandists.

sanctus episcopus, et rogaverunt eum per nuntium adju-
rantes in nomine Domini Jesu Christi, ut cum reliquis
suis sanctis benediceret eum, et orationem fundens pro
eo ad Dominum, veniam peccatorum suorum a Deo
peteret, pro quibus ligatus vindictam sustinebat. Ille
igitur episcopus indubitantem videns fidem illarum, ex-
pellens nos ab eo, oravit ad Dominum, benedicens puerum,
morbum depellens, sanitatem adjungens, glorificavit Do-
minum Christum, adjuvantem servum suum in se speran-
tem. Surrexit enim puer in illa hora manducans, et cum 10
mulieribus pergens gratias agens magnificavit Dominum
in servis suis mira facientem.

Cures a child. § 35. Presbyter Tidi a me memoratus mihi indicavit,
dicens, ' Sanctus episcopus noster in quodam vico, qui
dicitur Medilpong in mortalitate illa, quæ plures depopu- 15
lavit regiones, prædicans Verbum Dei reliquis hominum,
conversus ad me, mitissime dixit, ' Estne aliquis in villa
hac adhuc pestilentia ista languens, ut exeam ad eum
prædicans et benedicens ei? ' Ego jam ostendens signavi
ei mulierem, stantem haud procul a nobis lacrimantem et 20
plorantem propter filium suum nuper mortuum, alteramque
toto corpore tumescentem et in ultimo anhelantem inter
ulnas semimortuum tenentem. Ille vero sine mora sur-
gens accessit ad eam, benedicens osculatus est infantem,
dixit ei ' O mulier, noli flere, filius tuus iste salvus erit, 25
et nullus de viventibus adhuc totius familie tue pestilentia
peribit.' Cujus rei sic factum esse mulier et filius adhuc
vitam comitem ducentes testes sunt.'

*Another cure
wrought by
him.*

§ 36. Nec silentio prætereundum existimo, quod qui-
dam presbyter noster adhuc vivens, jam tunc laicus cujus- 30
dam comitis minister, præsentem eo, opus misericordiæ
factum recordavit, dicens, ' Eo autem tempore, quo sanctus
episcopus inter populares Verbum Dei prædicans cœpit
pergere, a domino meo, nomine Sibba, Ecgfridi regis

¹³ *Presbyter.*] Vit. Pros. Cap.
xxxiii.

¹⁵ *Medilpong.*] Obviously an
error for 'Methilwong,' the Field
of Discussion, the place in which
the popular assemblies of the
Saxons used to be held.

²⁰ *Nec silentio.*] Vit. Pros.
Cap. xxv.

²⁵ *Presbyter.*] Beda has pre-
served the name of this presby-
ter, Baldhelm.

comite, juxta fluvium etiam quod dicitur Opide habitante, invitatum, ad vicum ejus cum psalmis et hymnis cantantibus religiose pervenit. Suscepto ergo benigne, dominus meus cujusdam servi ejus desperabilem et miserabilem vitam in infirmitate jam depressam, quin imo in ultimo jam spiritu anhelantem et morientem judicavit. Misertus autem sanctus episcopus bene dicensei aquam, ministranti et mihi præcipiens dixit, 'Da servo domini tui infirmanti aquam, Deo adjuvante, secundum fidem nostram salutem feram, ut Dominus ei indulgens delicta peccatorum suorum, pro quibus afflictus est, aut in præsentī vitam victuro, aut in futuro seculo obituro, requiem laboris donet.' Ego jam jamque præcepto obediens per ter depotavi eum, quem sine mora, Spiritu Dei auxiliante, (ut Spiritus Sanctus nescit tarda molamina,) vivificatum atque antiquæ sanitati redditum aspexi. Et adhuc vivens Domino gratias agebat benedicens episcopo, sine intermissione orabat pro eo.¹

§ 37. Eo tempore quo Egfridus rex, Pictorum regnum depopulans, postremo tamen secundum prædestinatum Dei judicium superandus et occidendus, vastabat, sanctus episcopus noster ad civitatem Luel pergens visitavit reginam, illic rei effectum expectantem. Sabbato ergo die, sicut presbyteri et diaconi, ex quibus multi adhuc supersunt, affirmaverunt, hora nona, considerantibus illis murum civitatis et fontem in ea a Romanis mire olim constructum, secundum id quod Paga civitatis præpositus ducens eos revelavit, stans episcopus juxta baculum sustentationis, inclinato capite ad terram deorsum, et iterum elevatis oculis ad cælum suspirans, ait, 'O, o, o! existimo enim perpetratum esse bellum, judicatumque esse judicium de populis nostris bellantibus adversum.' Tunc jam diligenter sciscitantibus illis quid factum esset, scire volentibus occultans respondit, 'O filii mei, considerate quam admirabilis sit aer, et recolite quam inscrutabilia sunt judicia Dei.' Itaque post paucos dies mirabile et lacrimabile bellum in eadem hora et eadem die, qua illi ostensum est, longe lateque nunciatum esse audierunt.

The death of
Egfrid re-
vealed to
him.

¹ *Opide.*] Twide (?) This conjecture is rendered highly probable by Bede's narrative, which informs us that the Saint was then on his way from Melrose to Lindisfarne.
¹⁹ *Eo tempore.*] Vit. Pros. Cap. xxvii; Vit. Met. Cap. xxix.

Announces
his death to
Herbert.

§ 28. Ad eandem supradictam civitatem Lust quidam anachoreta probabilis, nomine Hereberht, ab insulis occidentalis maris ante ad eum assidue peregrinus, ad episcopi nunc colloquium tetendit, et secundum consuetudinem suam colloquium spiritale post orationem inter eos frequentatam renovavit. Igitur episcopus sanctus post multa verba spiritalia, quibus instruebat eum, ait prophetica, hic enim multis dixerat, 'O frater carissime, loquere, interroga necessaria tibi, jam enim ab hac hora nunquam iterum in hoc seculo, sicut Paulus Ephesiis promiserat, nos invicem erimus visuri.' Tunc vero anachoreta, volutis genibus ante pedes ejus, fletus et lacrimans ait, 'Adjuro te per Jesum Christum filium Dei, ut roges sanctam Trinitatem, ut ne me in presenti seculo orbatum a te post obitum tuum derelinquat, sed in gaudium eterni regni tecum me recipiat.' Cui autem ille statim orans respondit adhuc jacenti, 'Surge et gaude, hec enim a Domino Jesu Christo secundum verbum tuum perpetratum et indubitatum recipies.' Ergo quia magis moror longo ambitu verberum? Uno tempore unaque nocte et eadem hora noctis episcopus et anachoreta uterque obiit secundum promissionem episcopi, regnantes simul cum Christo in secula seculorum.

A revelation
made to him.

§ 29. Fidelissima abbatissa Elfreda de sancto episcopo aliud scientiæ spiritualis miraculum mihi revelavit. Nam cum quadam die in parochia ejus, quæ dicitur Osiנגedum, simul in convivio sederet, vidit hominem Dei miro stupore in excessu mentis occupatum, cultrumque, quod habebat in manu, super mensam deserens cecidit. At illa, aliis non audientibus, humiliter interrogavit quid esset quod ostensum erat. Ipse vero respondit, 'Vidi animam servi Dei ex familia tua inter manus angelorum ad cælum efferri, et in choro angelorum sanctorumque martyrum collocatam.' Interroganti autem ei, quo nomine vocaretur, respondit, 'Tu mihi cras celebranti missam nominabis eum.' Itaque in illa hora abbatissa mittebat nuncium ad cænobium suum interrogare quis ex Fratribus nuper esset defunctus, ille autem omnes viventes illic invenerat. Postremo tamen diligenter inquirentes, unum ex Fratribus eorum in pastoralibus habitaculis, de summo cacuminis ligni deorsum cadentem fracto corpore exani-

¹ Ad eandem.] Vit. Pros. Cap. xxviii.

mem audierunt. Nuncius autem crastina die reversus ad
abbatissam res, ut erat gesta, referebat. Illa vero statim
ad episcopum sanctum cucurrit, dedicantique eo die ibi
ecclesiam, et missam cantantibus tunc in eo loco, ubi
5 dicitur, 'Memento, Domine, famulorum,' anhelans in
basilicam pervenit, nomenque Fratris, quod dicebatur
Hadpuald, indicavit, intelligens in eo non solum in hoc
prophetiæ spiritum, sed et in omnibus apostolicam provi-
dentiam agnoscebat, quæ et mortem ejus multis modis
10 evidenter prædixit.

§ 40. Igitur post duos annos episcopatus sui secularem
honorem sponte deserens, prophetali spiritu Dei imbutus,
vitæ obitum providens, pristinæ solitariæ conversationis
amore illectus, ad insulam, unde olim coacte abstractus
15 est, iterum revertebatur, colloquio et ministerio angelorum
contentus, fundans spem fidemque ad Deum plene ponens,
languente jam corpore, quadam infirmitate depresso, solus
manebat.

Returns to
Farne.

§ 41. In ultimo itaque tempore infirmitatis suæ fratrem
20 quemdam fidelem et probatum, qui adhuc vivens Pallis-
tod dicitur, dysenteriae languore infirmantem, specialiter
ad se venire et ministrare intus clausus præcepit. Ille
vero gratanter accedens, primo tactu ejus, sicut memo-
rans frequenter cum lacrimis indicare solet, plene omnem
25 gravitatem languoris deseruisse eum; qui prius depressus,
quasi morti addictus, sanitati se vitæ redditum esse sen-
tiens, cum gratiarum actione Fratribus indicavit.

Cures his
attendant.

§ 42. Postquam ergo sanctæ memoriæ Cuthbertus
episcopus, peracta communione, elevatis oculis et manibus
30 ad cælum, commendans Domino animam suam, emittens
spiritum suum sedensque sine gemitu abiit in vitam
Patrum; a navigantibus ad insulam nostram delatus,
toto corpore lavato, capite sudario circumdato, oblati
super sanctum pectus positis, vestimenta sacerdotalia
35 indutus, in obviam Christi calceamentis suis præparatis,
in sindone cerata curatus, animam habens cum Christo
gaudentem, corpus incorruptibile, requiescens et quasi
dormiens in sepulcro lapideo, honorabiliter in basilica
deposuerunt.

⁷ Hadpuald.] Hadwuald (?) ³⁰ Pallistod.] Read Walhstod,
See Beda's Vit. Pros. Cap. xxxv. with Beda, Vit. Met. Cap.
¹¹ Igitur.] Vit. Pros. Cap. xxxviii.
xxxvi.

His body
remained after
having been
buried eleven
years.

§ 43. Nam post annos undecim, Spiritu Sancto succedente et docente, consilio a decanibus facto, et a sancto episcopo Radbertho licentia data, reliquias ossium sancti Cuthberti episcopi totius familie probatissimi viri de sepulchro properaverunt elevare. Lavaverunt itaque in prima apertione sepulchri, quod dictum mirum est, totum corpus tam integrum quam ante annos undecim deposuerant; non marcescente et senescente cute et areolentibus nervis, corpus erectum et rigidum est, sed membra plena vivacitate in articulis motabilia requiescebant; collum enim in capitis et genua crurum, sicut viventis hominis, elevata de sepulchro et voluerunt flexere potuerunt. Omnia autem vestimenta et calceamenta, que pelliculi corporis ejus adhaerebant, attrita non erant. Nam sudarium revolventes, quo caput ejus cingebatur, pristinae candiditatis pulcritudinem custodiens, et siccum novi, quibus calceatus est, in basilica nostra inter reliquias pro testimoniis usque hodie habentur.

A demoniac
cured by his
influence.

§ 44. Dominus itaque pro honore sancti martyris sui post obitum ejus plurimorum hominum sanitates secundum fidem eorum donaverat. Nam quidam paterfamilias filium suum a demone fatigatum, vociferantem et lacrimantem, lacerantemque corpus suum, in planastro ad insulam nostram vehabat ad reliquias sanctorum apostolorum et martyrum Dei, ita ut occulte erat edoctus a presbytero saepe memorato, nomine Tidi, qui sanare filium ejus, et fugare demonium non valebat. Igitur, sicut diximus, clamante et vociferante demonioso, plurimum annos horror invasit, multis desperantibus aliquod sanitatis remedium miserabili puero posse conferri. Quidam tamen bonae et integre fidei, ad Deum spem ponens, et deposcens sancti Cudberti adjutorium, misericordia commotus, aquam benedixit, et partem humi de illa fossa, in qua lavacrum corporis sancti episcopi nostri post obitum effusum est, capiens, aspersit in eam. Puer vero, degustata aqua benedicta, a garrula voce illa desinit, crastinoque die cum patre suo gratias agens Domino, ad reliquias sanctorum, pro quorum amore sanatum se a Deo credidit, in

¹ Nam.] See H. E. iv. 30; Vit. Pros. Cap. XLII.

² Decanibus.] Diaconibus (?)

¹⁹ Dominus.] Vit. Pros. Cap. XLI; Vit. Met. Cap.

conspectu familiæ nostræ oravit, et glorificans Dominum in sanctis suis, ad domum, unde venerat, sanatus reversus est.

§ 45. In honore quoque sancti confessoris Dei et
 5 incorruptibilis corporis, volente Domino Deo in eo complere, quod de Joanne evangelista Christus Jesus profisciscens promisit, Volo eum sic manere donec veniam, multa mirabilia quotidie in præsentia nostra, Domino præstante, agentur, ex quibus est, quod nuper factum
 10 recolimus. Quidam namque frater de familia Vulbrordi episcopi, trans mare veniens usque ad nos, in hospitalem susceptus est, quem manentem in hospitio gravis infirmitas arripuit. Fatigatus enim longo tempore, et postremo pene consumptus, de vita præsentis dubitans, desperavit.
 15 Ministro autem cænobii nostri dominica die dixit, 'Deduc me hodie post celebratam missam, si aliquo modo poteris, ad locum, ubi corpus confessoris Dei requiescit. Credo enim sperans in Deum pura fide, mente fideli, ut aut pro honore servi sui, de incorruptibili et pleno cor-
 20 pore, membris meis languore marcescentibus plenitudinem sanitatis augeat; aut cœlestis gloriæ, quam anima ejus possidet, mihi, de vinculis liberato angustiarum, partem aliquam tribuat.' Quid magis moror verbis? Difficulter a ministro deductus prosternens se in faciem, ante reliquias
 25 oravit, jamjamque facta oratione gratias agens Domino, sanatus surrexit, deambulansque sibi sine ductu alterius ad diversorium rediit, et post paucos dies in voluntate Dei sospes proficiscebatur.

Heals a messenger from Wilbrord.

§ 46. Miraculum aliud simile huic silentio non prætereo,
 30 quod in præsentis anno factum est. Fuit namque quidam adolescens paralyticus de alio monasterio in plaustro deductus ad medicos edoctos cænobii nostri. Illi enim omni cura eum, qui pene cunctis membris mortificatis, dissolutus jacebat, mederi cœperunt, nihilque proficientes
 35 post longum laborem, omnino deseruere, desperantes curare eum. Puer itaque desertum se a medicis carnalibus ut vidit, plorans et lacrimans ministro suo dixit, 'Primum utique mihi hoc malum dissolutionis et mortificationis inchoans a pedibus, per omnia membra disseminavit;
 40 ideo namque deposce ab abbate calceamenta, quæ cir-

Another cure.

⁷ Volo.] Johan. xxi. 21.

circumdederunt pedes sancti martyris Dei incorruptibilis; et secundum consilium ejus ficones detulit, pedibus suis nocte illa circumdedit, et requievit. Surgens in matutinis, quod dictum mirum est, Domino laudem stans cantavit, qui prius pene absque lingua nullum membrum movere potuit. Crastina autem die circuibat loca sanctorum martyrum, gratias agens Domino, quod meritis sancti episcopi, secundum fidem ejus, pristinae sanitati redditus est.

Concluding
address.

Igitur Fratres mei, pauca dictavi, multa et innumera- bilia omittens, ne crapulatus aliquis et gravatus omnia simul respiceret. Nam de hoc sileo, quomodo in multis locis, infirmantes demoniaci professi sunt pro eo tantum futuro deservisse demones, et nunquam iterum posseturos; vel iterum quomodo presens, verbo tantum alios sanavit. De Fratribus quoque taceo, qui in corde suo proposuerunt, nullo alio sciante, sibi necessaria deposcere; ille vero propheta- li spiritu praevenit eos, preparans eis secundum desideria cordis eorum antequam aliquis ex eis peteret eum. De quo spiritu Paulus dixit, Nobis autem re- revelavit per Spiritum sanctum. Nec de pane benedicto in duobus locis qualia et quanta mirabilia facta sunt dico, vel de aquae potu benedicto, et post eum alii bibenti omnis suavis liquoris apparuit, vel quomodo diaconus sancti episcopi Winfridi a reliquiis supradicti confessoris Dei per duas vias de infirmitate sanatus sit.

²⁰ *Dist.*] 1 Cor. ii. 20.

²¹ *Winfridi.*] The Bollandists read 'Pinfridi,' by mistaking the

Saxon character which represents w for p.

NUMBER X.

HISTORIA TRANSLATIONIS S. CUTHBERTI¹.

CAPUT I.

§ 1. DEUS omnipotens, juste misericors, misericorditerque
 5 justus, dum gentem Anglorum pro suis multiplicibus
 offensis flagellare disponderet, paganarum gentium, Fresonum
 videlicet atque Danorum, immanitatem illi permisit
 dominari. Quæ gentes, Vbba duce Frisonum et Halfdene
 rege Danorum agentibus, in Britanniam, quæ nunc Anglia
 10 dicitur, venientes, in tres turmas divisæ, tribus in partibus
 terram pervaserunt. Nam Eboracæ civitatis mœnia, una
 ex his restauravit, regionemque in circuitu incolens
 ibidem pausavit; reliquæ duæ, multo ista ferociores,
 regnum Merciorum terramque Australium Saxonum occu-
 15 parunt, incendiis, rapinis, atque homicidiis quaquaversum
 omnia, tum divina tum humana, exterminantes. Videres
 tunc nobiles et præclaros sacerdotes circa ipsa, in quibus
 Dominici Corporis et Sanguinis sacrosancta mysteria
 confecerant, altaria, trucidari, virgines rapi, matronalia
 20 jura solvi, infantes ab ipsis matrum uberibus avulsos, ad
 terram alios elidi, per pedes alios suspendi, inter barbaras
 manus alios decerpi; postremo, neque sexui, neque ætati,
 nec ulli quoque gradui, crudelibus parci. Nec sic tamen

A. D. 875.
 Arrival of the
 Danes, and
 their cruelties.

¹ 'Ex codice MS. Nicolai Belfortii, suppleta ex Historia Dunelmensi Turgoti.' Note by the Editors of the Acta Sanctorum. No copy of the MS. is known to exist in the English Libraries; the above text is necessarily that of the Bolland-

ista, compared, where practicable, and in one place supplied from the History of Symeon of Durham, edit. Bedford, Lond. 1732.

⁴ Deus.] See Symeon Dunelm, cap. xxi.

⁶ Fresonum.] Frisconum, MS.

A. D. 875. bestialis illa crudelitas satari potuit, nisi omnes etiam regii generis, per quos sue ditioni aliquod timebat periculum, extingueret; solusque ex omni regio semine pater primi Raduwardi regis Elfredus vix effugeret. Hic quippe, ne simili plecteretur sententia, tres, quibus illa debacchari permessa est barbaries, annos, maxima cum penuria in Glestingiensibus latitavit paludibus.

A. D. 875.
St. Cuthbert
appears to
Elfred.

§ 2. Sed Dei clementia barbaricam illam immanitatem cum jam cessare solita miseratione sua decrevisset, contigit eundem Elfredum, ceteris omnibus piscatum missis, solum cum sola conjuge, unoque familiari ministro domi sedisse. Aduit interim peregrino habitu quidam obnixus eleemosynam postulans; cui mox ipse vultu animoque lutescens sine mora cibum dari præcepit. Cumque a ministro audisset, nihil ad diurnum victum remanens, 15 præter panem unum et modicum vini, lictior ex hoc factus, 'Deo,' inquit, 'gratias, qui me pauperem suum, et tam longe a communi hominum sejunctum per hunc animum quoque pauperem visitare dignatur.' Et hæc dicens, utriusque mediocritatem erogari jubet hilariter, apostolicum se illud opere complens, 'Hilarem datorem diligit Deus.' Quo ille, qui pauper videbatur, acceperat, 'Domine,' inquit, 'tuo pro tanta compassione amplicius gratificari non differas; spero enim, quia hanc ipsam ejus beneficentiam larga celestis misericordia uberius compensabit.' 20 Hæc dixerat illi ministro, ac deinde suo minister domino, moxque ad locum minister regressus, pauperem suamque panem vero et vinum ita reperit integrum, ut nec ullum prorsus sectionis haberet signum. Quod factum ipse secum stupens, domino itidem suo festinus indicare voluit. 25 Cujus miraculi novitate percepta, ipse pariter et ejus uxor non minore percelluntur stupore. Et quamvis curiose perquirentes, viam, qua ille venisset vel redisset, investigare nequierunt, cum præsertim locus ille aquis palustribus conclusus, non nisi cum navi valebat adire.

§ 3. Interea nona diei hora lucescente, hi, qui piscatum exierant, tres naves piscibus onustas domum duxerunt, asserentes tantam piscandi copiam non pervenisse

¹ *Elfredus.*] King of the West Saxons.

² *Sed Dei.*] See Symeon, cap.

xxv.

²¹ *Hilarem.*] 2 Cor. ix. 7.

totis tribus annis, quibus illis in paludibus deguerant. A. D. 878.
 Tantis itaque Dei beneficiis jocundati, diem illum solito
 lætorem deducunt. Venit nox; quisque post diurnos
 labores quieturus, suo se reponit in loco. Cum alto
 5 sopore omnes opprimerentur, Elfredus in lecto recubit
 solus pervigil, labores sui exsilii mæsto corde secum
 retractans, simulque de peregrino, ac inopinata piscium
 multitudine admirans. Et ecce lumen, quovis solari
 radio splendidius, totum cubiculum cœlitus illustrat; ipse
 10 perterritus, priores omnes obliviscitur curas, et solum
 luminis illius fulgorem stupidus contuetur. Tunc quidam
 in ipso lumine, pontificaliter infulatus, senior, nigro qui-
 dem capillo, sed vultu admodum venusto, processit,
 textumque Evangeliorum auro gemmisque mirifice per-
 15 ornatum dextera prætendens. Stupentem illum atque
 paventem sic dictis permulcet amicis, 'Non te, dilecte
 mi Elfrede, hic mei adventus splendor conturbet, non
 te barbarici furoris timor amplius sollicitet; Deus enim,
 qui pauperum suorum gemitus non spernit, jamjam tuis
 20 finem ponet laboribus, et ego deinceps tibi quoque adjutor
 ero promptissimus.' His protenus ille confortatus affatibus
 quis esset aut quare venisset rogat obnixius. Tunc
 senior subridens, 'Ille,' inquit, 'ego sum, cui cibum
 hodie dari jusseras; sed ego non tantum pro pane et
 25 vino, quantum pro interna tua devotione delectabar.
 Quod vero nomen meum interrogas, servum Dei Cuth-
 bertum scito me nominari, ideo huc ad te missum, ut per
 me familiarius intelligas, qualiter a persecutione diu te
 affligente expediaris. Ergo misericordiam et justitiam
 30 præcipue diligas, eosdemque filios tuos præ omnibus
 docens moneo, quoniam te impetrante, Deoque donante,
 totius Britannæ imperium vobis conceditur disponendum.
 Si Deo mihiq̃ue fidelis exstiteritis, me post hæc ad conte-
 rendum omne robur inimicorum inexpugnabile scutum
 35 habebitis. Quare nunc omnem tristitiæ postpone torpo-
 rem, atque cum crastina primum aurora rutilaverit, ad
 proximum naviga littus, cornuque tuo tribus fortiter
 intona vicibus. Sicut enim cera defluit ab ignis calore,
 sic ab hujus clangore tuorum superbia inimicorum,
 40 volente Deo, dissolvetur, et tuorum erigetur amicorum
 audacia. Hujus quoque diei horam circiter nonam, de
 carioribus amicis quingeni, omnes bene armati, ad te
 convenient. Et hoc signo credas, quod septem transactis

A. D. 878. diebus, apud montem Assandune totius hujus terræ concurret exercitus, te velut regem suum in adversis simul et prosperis sequi paratissimus; ubi cum hostibus inito certamine victor procul dubio eris.' Hæc sanctus ubi disseruit, mirantis ab oculis ipso cum lumine dispa- 5 ruit. Elfredus autem de omnibus, quæ audierat, complendis certissimus, illius se patrocínio commendavit attentius.

The battle of
Assandune.

§ 4. Surgente aurora, illo solito agilior ad littus usque perveniens jussa exsequitur. Tubæ ipsius clangorem 10 inimici pariter et amici audiunt, et de amicis meliores quingenti annis munitissimi conveniunt. Ad quos ille visionis ordinem pandens, 'Nunc,' inquit, 'vidimus quanta parentes nostri, parentes jam defuncti, a barbaris tormenta pro suis nostrisque offensis justo Dei judicio 15 pertulerint; et nos quidem ad similia diu noctuque exquirimur, nec ullum jam tutum fugæ locum habemus. Rogo itaque monitis sancti Cuthberti defensoris nostri obedi- amus, Deo fideles existamus, vitia fugiamus, virtutum exercitia diligamus, sic profecto defensionis experiemur 20 ubique patrocínium.' Promissus denique totius terræ exercitus cum Elfredo ad prædictum montem prædicta die convenit; nec minus ex adverso feralis illa barbaries infinitæ suæ multitudini prioribusque eventibus confusa accurrit. Fit statim ad præliandum congressus, sed 25 dispar pugnantium eventus. Hinc namque Christianus quam salubre sit in cœlesti fidere auxilio comprobatur interficiendo; illinc Paganus quam detestabile sit humana præsumere superbia experitur cadendo. Hoc itaque prælio absque detrimento sui exercitus confecto, Elfredus 30 totius Britannæ imperium obtinuit; et quoniam sancti confessoris præcepta, quæ susceperat in penuria, memoriter tenuit in curia, semper et ubique omnibus adversantium moliminibus prævaluit.

¹ *Assandune.*] Probably Eddington, in the western part of Wiltshire.

CAPUT SECUNDUM.

§ 5. PER ejusdem quoque persecutionis tempora, intolerabilis tribulatio Northanhumborum finibus subito emergens, Dei ecclesias graviter concussit. Tunc quidam
 5 magni meriti, nomine Eardulfus, episcopatum Lindisfarnensis ecclesiæ, qua tunc beatissimus Dei confessor Cuthbertus corpore quiescebat, probabiliter coram Deo et hominibus disponebat. Hic dictorum memorati patris, quæ ultima ab hac vita migraturus suis contradiderat,
 10 recordans, loco magis cedere quam reprobis subdi elegit. Sic enim ipse inter alia pacis ac dilectionis præcepta paterno more suis tunc consuluit, dicens, ' Si vos unum e duobus necessitas coegerit, multo plus cupio ut eruentes de tumulto tollentesque vobiscum ossa mea, ab hoc loco
 15 recedeatis, et ubi Deus providerit maneat, quam ut ulla ratione iniquitati consentientes, schismaticorum jugo colla subdatis.' Erat tunc quoque abbas quidam, Ereadus nomine, et ipse apud Deum miræ sanctitatis, nec exiguæ apud homines nobilitatis, qui ejusdem cum episcopo erga
 20 beatissimum Dei confessorem semper exstitit devotionis. Hac tribulatione igitur intonante, memorati duo, sumtis secum religiosæ conversationis quibusdam aliis, incorruptum venerandi patris corpus de Lindisfarnensi monasterio discedentes asportaverunt. Hoc populus ipsius post-
 25 quam audivit, domibus cum tota suppellectile relictis, cum uxoribus et parvulis continuo subsequitur. Est enim huic,—qui suis dicitur proprie populus, quoniam speciali quadam provisione ab eo servatur, nec alibi nisi sub eo vivere valet, sicut nonnullæ gentes, quæ in extraneis
 30 æque ut in propriis degere sciunt terris,—tanta in eo tuitionis securitas, ut pene nullas adversitatum pertimescat injurias. Hoc tamen quod tanta eos pietate ad se confugientes ab adversariis sæpe vindicaverit, de quo in

A. D. 875.
 State of
 Northum-
 bria.

² *Per ejusdem.*] See Symeon, cap. xxi. xxv. xxvi.

⁵ *Eardulfus.*] This bishop, the last of Lindisfarne, came to the see in A. D. 854.

¹⁰ *Dicens.*] See Bede's Life of St. Cuthbert, cap. xxxix.

¹⁷ *Earedus.*] Eadredus, Symeon.

A. D. 875. sequentibus quædam dicemus, ipsorum meritis, cum præter paucos pravorum actuum omnes sint, nullus applicet; sed in hoc quantum fidei firmitas valeat, quisque consideret.

The body of
St. Cuthbert
removed from
Lindisfarne.

§ 6. Tunc igitur per Dei providentiam contigit, ut cum 5 sanctissimi confessoris pretiosissimo corpore diu migrantes, totam pene pervagerentur terram. Episcopus autem et abbas, propter diuturnum laborem nimio tandem confecti tædio, ut suis finem laboribus et sancto corpori sedem in Hibernia quærerent, mutuo inter se diu consilio ventila- 10 bant; præsertim quia nullam in tota hac terra remanendi spem habebant. Proinde adhibitis quoque ad hoc, qui sapientiores erant et ætate proveciores, placuit universis istud consilium. 'Evidenter,' inquit, 'in terra peregrina requiem quærere admonemur, quia nisi hoc Dei 15 ipsiusque sancti esset voluntas, jampridem et suæ sanctitati locus condignus et nobis opportunus fuisset provisos.' Et hæc quidem illi; sed incomprehensibilis Dei sapientia aliter disposuit. Nam cum ad ostium Dyruentæ fluminis convenissent, ex quo facilior ac brevior patet in Hiber- 20 niam transitus,—navis ad transponendum paratur, venerabile corpus imponitur, et quibus innotuerat consilium cum episcopo et abbate pauci ingrediuntur, ceteris omnibus quid agere vellent ignorantibus. Sed quid moramur? Sociis a littore spectantibus vale dicto, secundis flatibus 25 vela expediunt, recto in Hiberniam ductu proram dirigunt. Tunc quis putas mæror fuit residentium? quis planctus mærentium? In terram corruunt, pulvere capita respergunt, vestes scindunt, pectora lapidibus pugnisque contundunt, et in hujusmodi voces tandem simul erum- 30 punt. 'Tu pater et patrone noster, en, tamquam oves luporum dentibus, ita miseri et captivi adversariis sævientibus exponimur.' Nec illi plura.

§ 7. Continuo venti mutantur, fluctus intumescunt, et quod nunc erat tranquillum mare fit tempestuosum et 35 obscurissimum; navique jam sine remige huc illuc jactata, qui intus erant velut mortui obriguerant. Tres insuper miræ magnitudinis undæ horifico cum murmure super-

³⁸ *Undæ.*] From this word to landists, which has been supplied 'tenera,' § 20, (see the present from Simeon Dunelm, ii. 11; the edition, p. 302,) there was a hiatus narratives appearing to agree in the MS. used by the Bol- closely.

venientes, navem medias pene usque tabulas impleve- A. D. 875.
 runt, atque terribili miraculo, postque Ægypti plagas
 inaudito, protinus in sanguinem convertebantur. Qua
 tempestate dum navis verteretur in latera, cadens ex ea
 5 textus Evangeliorum auro gemmisque perornatus, in
 maris ferebatur profunda. Ergo postquam sensu aliquan-
 tulum recepto semetipsos qui vel ubi essent recordantur,
 genua flectunt, veniamque stulti ausus, toto corpore ad
 pedes sancti corporis prostrati, petunt. Arrepto itaque
 10 gubernaculo, navem ad littus et ad socios retorquent, et
 continuo flantibus a tergo ventis, illuc sine aliqua difficul-
 tate perveniunt. Tunc qui prius fleverant dolendo, versa
 vice plus jam flebant gaudendo; episcopus vero cum
 sociis suis pudore simul et dolore non minus lacrimans,
 15 toto corpore in terram prosternitur, sibi que indulgeri
 obnixius precatur.

A copy of the
Gospels lost,

§ 8. Interea populus longo per annorum spacia labore,
 famis necessitate cunctarumque rerum egestate compulsus,
 a comitatu sancti corporis dilabatur, et per loca inhabitata,
 20 ut qualitercumque vitam sustentarent, dispergitur. Ex-
 ceptis enim episcopo et abbate cum suis admodum
 paucis, omnes discesserunt, præter illos septem, qui ejus
 obsequio corporis familiaris, ut dictum est, adhærere
 semper consueverunt. Hi nimirum fuerunt illi qui, defi-
 25 cientibus monachis, nutriti ab eis et educati, ut superius
 diximus, de insula Lindisfarnensi venerandum sancti con-
 fessoris corpus sunt secuti, nunquam illud quousque
 viverent relicturi. Quorum quatuor, qui tribus aliis
 majores esse videbantur, hæc fuerunt nomina, Hunred,
 30 Stithard, Edmund, Franco, de quorum stirpe multi in
 Northanymbrorum provincia tam clerici quam laici se
 descendisse tanto magis glorianur, quanto progenitores
 sui sancto Cuthberto fidelius deservisse narrantur. Cum
 ergo, cunctis discedentibus, soli cum tanto thesauro
 35 relictis essent, adversis undique rebus, maximas sustinue-
 runt angustias, nec tamen quo consilio evaderent, quove
 solatio respirarent, excogitare potuerunt. ' Quid,' in-
 quiunt, ' facturi sumus? Quo patris reliquias ferentes
 ibimus? Barbaros fugientes per septem annos totam
 40 provinciam lustravimus, jamque nullus in patria fugæ
 superest locus. Ne vero peregrinantes alicubi requiem
 quæramus, manifesta flagelli castigatione prohibiti sumus.
 Super hæc omnia fames dira incumbens quacunque

A. D. 875. solatium vitæ quærere compellit, sed gladius Danorum ubique sæviens nobis cum hoc thesauro transitum non permittit. Porro si, illo relicto, nobis ipsis providerimus, inquirenti postmodum ejus populo, ubinam sit pastor et patronus eorum, quid respondebimus? furto an violentia nobis ablatum dicemus? In exilium transportatum, an solum in desertis nunciabimus relictum? Profecto manu illorum justa confestim morte interibimus, omnibusque post futuris seculis infamiam nostri relinquemus, cunctorum maledicta lucrabimur.' 10

But recovered by the aid of St. Cuthbert.

§ 9. Tanta rerum angustia gementibus tandem consuetum piissimi patroni affuit auxilium, quo et animos eorum mœrore et corpora relevavit labore, quia factus est Dominus refugium pauperum, adjutor in opportunitatibus in tribulatione. Cuidam namque illorum, videlicet Hun-15 redo, per visum assistens, jussit ut, æstu maris recedente, codicem qui de navi, ut superius dictum est, medias ceciderat in undas, quærerent, fortassis enim contra hoc, quod ipsi sperare possent, Deo miserante, invenirent. Nam et de illius libri amissione, maxima illorum mentes 20 perturbaverat mœstitia. Quibus verbis hæc quoque adjungens, 'Tu,' inquit, 'citius surgens frænum, quod in arbore videbis pendere, equo quem non longe hinc invenies ostendere, moxque ad te sponte accurrentem curabis frænare, quem deinceps carrum, in quo meum corpus 25 circumfertur, trahentem, vos levigato labore sequi valebitis.' His perceptis, confestim somno expergefactus, visionem se vidisse narravit; moxque aliquos e sociis ad mare, quod erat vicinum, librum, quem amiserant, quæsituros misit. Per id quippe temporis, in locum qui Candida Casa, 30 vulgo autem Huuiterna vocatur, devenerant. Itaque pergentes ad mare, multo quam consueverat longius recessisse conspiciunt, et tribus vel eo amplius milliariis gradientes, ipsum sanctum Evangeliorum codicem reperiunt, qui ita forinsecus gemmis et auro sui decorem, ita 35 intrinsecus literis et foliis priorem præferebat pñ/chritudinem, ac si ab aqua minime tactus fuisset. Quæ res animos eorum anxios non parum gaudio replevit, virumque memoratum de ceteris, quæ audierat, minime dubitare permisit. Pergens ergo frænum, sicut per somnium 40 didicerat, in arbore suspensum invenit, deinde huc illucque circumspiciens, paulo remotius caballum rufi coloris conspexit, qui unde vel quomodo in illum solitudinis

locum pervenerit, sciri nullatenus potuit. Cui, sicut A. D. 875.
jussus fuerat, dum manu elata frænum ostenderet, concite
adveniens manibus illius sese frænandum obtulit. Quo
ad socios perducto, pro patris Cuthberti corporis præsentia
6 tanto libentius postmodum laborare gaudebant, quanto
ejus suffragia nunquam in necessitate sibi defutura pro
certo sciebant. Adjungentes itaque caballum vehiculo,
quod illum cælestem thesaurum theca inclusum ferebat,
eo securius per quælibet loca sequebantur, quo a Deo
10 sibi proviso equo ductore utebantur. Porro liber memo-
ratus in hac ecclesia, quæ corpus ipsius sancti patris
habere meruit, usque hodie servatur; in quo nullum
omnino, ut diximus, per aquam læsionis signum mon-
stratur. Quod plane et ipsius sancti Cuthberti, et ipso-
15 rum quoque meritis, qui ipsius libri authores exstiterant,
gestum creditur, Eadfridi, videlicet, venerandæ memoriæ
episcopi, qui hunc in honorem beati Cuthberti manu
propria scripserat, successoris quoque ejusdem venerabilis
Ethelwoldi, qui auro gemmisque perornari jusserat, sancti
20 etiam Bilfridi anachoritæ, qui vota jubentis manu artifice
prosecutus, egregium opus composuerat: erat enim auri-
ficii arte præcipuus. Hi pariter amore dilecti Deo con-
fessoris et pontificis ferventes, suam erga ipsam devo-
tionem posteris omnibus innotescendam hoc opere relique-
25 runt.

CAPUT TERTIUM.

§ 10. CUM ergo et corpori suo sedem providere, et A. D. 883.
servientes sibi a longo per septem annos labore vellet
respirare, rex impius Haldene crudelitatis suæ, quam in
30 ecclesiam ipsius sancti, ceteraque sanctorum loca exercu-
erat, vindictam, Deo vindice, persolvit. Nam cum insania
mentis gravissimus corpus ejus invasit cruciatus, unde
etiam fœtor exhalans intolerabilis, toti eum exercitui
reddidit exosum. Contemptus ergo ab omnibus et pro-
35 jectus, cum tribus tantum navibus de Tina profugit, nec
multo post cum suis omnibus periit. His ita gestis, ad

Guthred's ac-
cession to the
throne.

¹⁰ *Liber.*] This book is now frequently and so well described,
deposited in the British Museum, that any further notice is here
amongst the Cottonian MSS. unnecessary. See the present
Nero, D. iv. It has been so volume, p. 46, note ¹.

A. D. 883. monasterium, quod in sua quondam villa vocabulo Creca fuit, illud venerabile corpus deferunt, ibique ab abbate, cui nomen erat Geve, benignissime suscepti, velut in proprio, quatuor mensibus residebant. Interea cum exercitus, et qui supererant de indigenis sine rege nutarent, 5 sæpe nominato abbati Eadredo, religiosæ conversationis viro, ipse beatus Cuthbertus per somnium astitit, jamque suorum quieti providens, ei hæc facienda injunxit. ‘Per-gens,’ inquit, ‘ad exercitum Danorum, mea te ad illos missum legatione dices, ut scilicet puerum, quem viduæ 10 illi vendiderant, vocabulo Guthredum, filium Hardecnut, ubinam sit tibi ostendant. Quo invento et precio libertatis ejus viduæ persoluto, ante totius exercitus frequentiam producat, atque ab omnibus, me volente ac jubente, in Oswiesdune hoc est, monte Oswiu, electus, posita in 15 brachio ejus dextro armilla, in regnum constituatur.’ Evigilans ergo abbas rem sociis retulit, moxque profectus jussa per ordinem complevit; productoque in medium juvene, tam barbari, quam indigenæ, reverenter jussa sancti Cuthberti suscipiunt, atque unanimi favore puerum 20 ex servitute in regnum constituunt. Quo cum gratia cunctorum et amore regni sede potito, cum, sopitis jam perturbationum procellis, tranquillitas redderetur, sedes episcopalis, quam in Lindisfarnensi insula superius diximus, in Cuncacestre restauratur. Translato itaque illuc, 25 post quatuor menses, de Creca beatissimi patris incorrupto corpore, simul et qui Deo servirent ibidem institutis, eximius antistes Eardulphus, vir ubique in prosperis et adversis sancto Cuthberto adhærens, primus ibi cathedram pontificalem conscendit; nec parum honoris et 30 donorum illi ecclesiæ rex Guthredus contulit, eique, qui ex servo se in regem promoverat, devota deinceps humilitate subditus fideliter servivit. Unde cuncta, quæ pro privilegiis ecclesiæ suæ ac libertate, atque pro sibi ministrantium sustentatione mandaverat, ille, ut promptus mi- 35 nister, mox adimplere festinavit. Denique, memorato abbati per visum astans ipse sanctus, ‘Dicito,’ inquit, ‘regi, ut totam inter Weor et Tyne terram, mihi et in

¹⁶ *Armilla.*] A bracelet, a common ornament amongst men in the middle ages. Du Cange has collected many instances of it being used as a mark of

royalty, in his Notes to the *Alexiad*, pp. 261, 262.

²⁵ *Cuncacestre.*] Now Chester-le-Street, in the county of Durham. This occurred in A. D. 883.

mea ecclesia servientibus, perpetuæ possessionis jure A.D. 883.
 largiatur, ex qua illis ne inopia laborent, vitæ subsidia
 procurentur. Præcipe illi præterea, ut ecclesiam meam
 tutum profugis locum refugii constituat, ut quicumque
 5 qualibet de causa ad meum corpus confugerit, pacem per
 triginta et septem dies, nulla unquam infringendam occa-
 sione, habeat.²⁰

§ 11. Hæc per fidelem internuncium abbatem audita,
 tam ipse rex Guthred, quam etiam potentissimus, cujus
 10 superius mentio facta est, Elfredus, declaranda populis
 propalarunt, eaque toto non solum Anglorum, sed et
 Danorum, consentiente ac collaudante exercitu, in perpe-
 tuum servanda constituerunt. Eos autem, qui institutam
 ab ipso sancto pacem, quoquomodo irritare præsumserint,
 15 damno pecuniæ mulctandos censuerunt, ut scilicet quan-
 tum regi Anglorum, pace ipsius fracta, debeant, tantundem
 ipsi sancto violata ejus pace persolvant, videlicet, ad
 minus octoginta et sedecim libras. Terra quoque, quam
 præceperat, inter memorata duo flumina mox ei donata,
 20 communi regum supradictorum et totius populi sententia
 decretum est, ut quicumque sancto Cuthberto terram
 donaverit, vel pecunia ipsius emta fuerit, nemo deinceps
 ex ea cujuslibet servitii aut consuetudinis sibi jus aliquod
 usurpare audeat, sed sola ecclesia inconcussa quiete ac
 25 libertate cum omnibus consuetudinibus, et ut vulgo dici-
 tur, cum *saca* et *socna* et *infangentheof*, perpetualiter
 possideat. Has leges et hæc statuta quicumque quolibet
 nisu infringere præsumserint, eos in perpetuum, nisi
 emendaverint, Gehennæ ignibus puniendos, anathemati-
 30 zando sententia omnium contradidit. Interjecto tempore
 aliquanto, gens Scottorum innumerabili exercitu coadunato,
 inter cetera suæ crudelitatis facinora Lindisfarnense mo-
 nasterium sæviens et rapiens invasit; contra quos dum
 rex Guthredus per sanctum Cuthbertum confortatus pug-
 35 natus staret, subito terra dehiscens hostes vivos omnes

²⁰ *Cum saca et socna et infan-
 gentheof.*] An explanation of
 these terms is given in Kemble's
 Codex Diplom. Anglo-Sax. In-
 trod. p. xlv.

²¹ *Gens Scottorum.*] Accord-
 ing to Fordun, this expedition
 took place under Gregory the

Great, but he gives a different
 account of its results (Scotich-
 ron, iv. 17). The abstract of the
 Durham Chronicle given by Le-
 land (Collect. i. 424) fixes the
 battle of Mundingdene, within
 a mile to the south of Nor-
 ham.

A. D. 863. absorbit, renovato ibi miraculo antiquo, quando aperta est terra et deglutivit Dathan, et operuit super congregationem Abiron. Qualiter autem gestum sit, alibi constat esse scriptum.

A. D. 894. § 12. Anno ab incarnatione Domini DCCCXCIII, rex 5
His liberality
to the church
of Durham. Guthredus, cum non paucis annis prospere regnasset, moriens, privilegia ecclesiæ patris Cuthberti, de quiete, de libertate ipsius, de pace confugientium ad sepulchrum ejus a nullo unquam irritanda; alia quoque in ecclesiæ ipsius munimentum statuta, omnibus post se regibus, 10 episcopis et populis in æternum conservanda reliquit, quæ etiam usque hodie servantur. Denique ea nemo unquam impune conabatur infringere. Quorum Scotti, ut præfati sumus, cum pacem ejus violassent, subito terræ hiatu absorpti in momento disparuerant. Alios 15 quoque in simili præsumptionis scelere, quam terribilis vindicta percusserit, in sequentibus dicitur. Mortuo Guthredo, rex Elfredus Northanimbrorum regnum suscepit disponendum. Postquam enim sanctus Cuthbertus ei apparuerat, paterno regno, id est, Occidentalium Saxo-20 num, et provinciam Orientalium Anglorum, et Northanimbrorum post Guthredum adjecit.

A. D. 899. § 13. Anno ab incarnatione Domini DCCCXCIX, idem 5
Death of
Alfred. piissimus rex Anglorum Elfredus, peractis in regno viginti octo annis et dimidio, defunctus est, Edwardo filio in 25 regnum patri succedente; qui ab ipso diligentissime admonitus fuerat, ut sanctum Cuthbertum ejusque ecclesiam quam maxime diligendo semper honori haberet, recolendo ex quantis angustiis et calamitatibus patrem eripiens regno restituerit, et plus quam antecessores ejus 30 habuerant, ei subactis hostibus augmentaverit.

The bishop-
rick of
Cuthard. § 14. Eodem anno, quo rex Elfredus mortuus est, ille sæpe memoratus antistes Eardulfus in senectute bona suorum præmia laborum recepturus ab hac vita migravit, anno, scilicet, nonodecimo ex quo sacrum beati patris 35 Cuthberti corpus in Cuncacestre translatus fuerat, sui vero episcopatus anno quadragesimo sexto. In cujus loco Cuthardus, et ipse coram Deo et hominibus vita

³³ *Nonodecimo.*] In Leland's Abstract (Collect. i. 424) it is said that he died in the eighteenth year of the translation.

³⁶ *Cuthardus.*] He succeeded in A. D. 899, or 900, and died in 915.

probabili commendatus, omnium electione cathedram A. D. 899:
 episcopalem suscepit regendam. Qui magna sollicitudine
 rerum sufficientiam Deo coram incorrupti corporis præ-
 sentia servituris providens, quas et quot villas ipsius
 5 sancti pecunia comparatas, prioribus regum donariis
 adjecerit, ecclesiæ cartula, quæ antiquam regum et quo-
 rumque religiosorum munificentiam erga ipsum sanctum
 continet, manifeste declarat. Itaque Edwardo non solum
 Occidentalium Saxonum, verum etiam Orientalium An-
 10 glorum, Northanimbrorum quoque regna disponente, et
 Cutheardo Berniciorum administrante præsulatum, rex
 quidam paganus vocabulo Reingwald, multa cum classe
 Northanimbrorum partibus applicuit. Nec mora, irrupta
 Eboraca, indigenas quosque meliores vel occidit, vel
 15 extra patriam fugavit. Occupavit quoque totam mox
 terram sancti Cuthberti, villasque ipsius duobus suis
 militibus, quorum unus Scula, alter Onlafbald appella-
 batur, distribuit. Horum Scula, a villa quæ vocatur
 Iodene usque Bilingham sortitus dominium, miseros
 20 indigenas gravibus tributis et intolerabilibus affixit. Unde
 usque hodie Eboracenses, quoties tributum regale solvere
 coguntur, ei parti terræ sancti Cuthberti, quam Scula
 possederat, in levamentum sui mulctam pecuniæ imponere
 nituntur. Scilicet legem deputant, quod paganus per
 25 tyrannidem fecerat, qui non legitimo regi Anglorum, sed
 barbaro et alienigenæ, et regis Anglorum hosti militabat;
 nec tamen quamvis multum in hoc laboraverint, pravam
 consuetudinem huc usque, sancto Cuthberto resistente,
 introducere potuerunt. Aliam vero partem villarum On-
 30 lafbald occupavit, qui multo quam socius ejus immaniore
 et crudeliorem se, in sui perniciem, omnibus exhibebat.
 Denique, cum multis sæpe injuriis episcopum, congrega-
 tionem, atque populum sancti Cuthberti molestaret præ-
 diaque ad episcopium jure pertinentia sibi pertinaciter,
 35 usurparet, episcopus volens eum Deo lucrari, 'Quæso,'
 inquit, 'pertinacis animi rigorem deponas, et ab illicita

⁶ *Ecclesiæ cartula.*] See Hutchinson's Hist. of Durham, i. 62.

¹² *Reingwald.*] It appears from Adam of Bremen (ii. 15) that Anlaf, Sigtrich, and Reginold, the sons of Gundered, ravaged the

north of England about this time. They were probably the persons mentioned in the text; see § 17.

¹⁹ *Iodene Bilingham.*] Eden and Bilingham, in the county of Durham.

A. D. 899. rerum pervasione ecclesiasticarum jam te cohibeas; nam si hæc monita spreveris, ipsum confessorem suas suorum-que injurias per te irrogatas graviter vindicaturum esse non dubites.' At ille contra hæc diabolico spiritu inflatus, ' Quid,' inquit, ' hujus hominis mortui minas quotidie 5 mihi objicitis? Quid contra me vobis valebit ipsius, in quo speratis, auxilium? Deorum meorum potentiam contestor, quod tam ipsi mortuo, quam vobis omnibus, deinceps inimicissimus ero.' At episcopus omnesque fratres in terram prostrati, a Deo et sancto confessore superbas 10 illius minas adnullari flagitabant. Jam miser ille ad ostium venerat, jam alterum intra limen, alterum extra, pedem posuerat, et ibi tanquam clavis per utrumque pedem confixus, nec egredi, nec regredi valebat, sed immobilis ibi prorsus manebat. Ubi diutius tortus, beatissimi confessoris sanctitatem palam confitebatur, sicque impiam animam eodem in loco reddere compellebatur. Quo exemplo alii omnes conterriti, neque terras, neque aliud quid, quod ecclesiæ jure compete- 20 bat, quoquo modo ulterius pervadere præsumserunt.

CAPUT QUARTUM.

A. D. 915.
Tilred suc-
ceeds.

§ 15. DEFUNCTO autem Cutheardo, cum jam quintum decimum suo in episcopatu ageret annum, substitutus est ad ecclesiæ regimen bonæ actionis vir Tilredus. Cujus pontificatus septimo anno, Edwardo rege defuncto, filius 25 ejus Ethelstanus suscepta regni gubernacula gloriosissime rexit, primusque regum totius Britanniae quaquaversum adeptus est imperium, adjuvante atque impetrante hoc apud Deum beato Cuthberto, qui avo illius Elfredo quondam apparens promiserat, ' Totius,' inquiens, ' Bri- 30 tanniæ regnum filiis tuis, me impetrante, concedetur disponendum.' Denique huic Ethelstano pater moriturus universa replicare cœpit, quæ et quanta suo patri pietatis beneficia beatus Cuthbertus impenderit, qualiter ex lati-

²⁴ *Tilredus.*] From A. D. 915 to error, or in the calculation of the pontificates of Cutheard or 928.

²⁵ *Pontificatus septimo anno.*] Tilred, for Edward the Elder Here there is a chronological died in 924.

bulis, ad quæ metu hostium confugerat, ad bellandum A. D. 915.
 contra hostem prodire jussit, moxque ad illum totius
 Angliæ exercitum congregaverit, nec difficulter hoste pro-
 trato, patrio illius regno plurimam Britanniae partem ad-
 5 jecerit, semperque deinceps promptus illi adjutor ex-
 stiterit. ‘Idcirco,’ inquit, ‘fili, tanto patrono tamque
 benigno liberatori nostro devotum te semper et fidelem
 exhibe, memor quid filiis Elfredi, si pietatem et justitiam
 fecerint, si ei fideles exstiterint, ipse promiserit.’ Hæc
 10 pii patris monita Ethelstanus libenter suscipiens, libentius
 regno potitus, est exsecutus. Denique ante illum nullus
 regum ecclesiam sancti Cuthberti tantum dilexit, tam
 diversis tamque multiplicibus regiis muneribus decoravit.
 Unde hostibus passim emergentibus ubique prævalens,
 15 omnibus illis vel occisis, vel servitio sibi subactis, vel
 extra terminos Britanniae fugatis, majori quam ullus
 regum Anglorum ante illum gloria regnabat. Hujus
 imperii primo anno, qui est annus Dominicæ incarnationis,
 nongentesimus nonus decimus, natus est sanctus Dun-
 20 stanus, qui septuagesimo ætatis suæ anno, regnante
 Ethelredo rege, transivit ad Dominum.

§ 16. Anno incarnationis Dominicæ CMXXII, Tilredus, A. D. 922.
 cum in episcopatu jam tredecem annos et quatuor menses
 egisset, defunctus est, et in ejus locum Wigredus eligitur
 25 episcopus et consecratur. Cujus pontificatus anno de-
 cimo, Ethelstanus rex, dum Scotiam tenderet, cum totius
 Britanniae exercitu, sancti Cuthberti patrocinia quærens
 ejus sepulchrum expetiit, suffragia postulavit, eique diver-
 sis speciebus in ecclesiæ ornamentum multa, quæ regem
 30 deceret, donaria contulit, quæ in hac Dunelmensi ecclesia
 usque hodie servata, piam ipsius regis erga ecclesiam
 sancti patris Cuthberti devotionem, et æternam represen-
 tant memoriam. Quæ et quanta sint, descripta per ordi-
 nem cartula comprehendit. His ornamentorum donariis,
 35 villarum quoque non minus quam duodecem possessiones
 ad sufficientiam inibi servientium superadjecit. Quorum
 nomina quoniam alibi scripta tenentur, hic ea ponere
 necessarium non habetur. Leges quoque et consuetudines

Ethelstan's
 liberality on
 his expedi-
 tion into Scot-
 land.

¹⁶ *Primo anno.*] Athelstan suc-
 ceeded to the throne in A. D. 924.

³⁴ *Cartula.*] An abstract of
 Athelstan's will is given by Le-

land in his Collect. i. 525, in
 which are set out the names of
 the lands which he bestowed
 upon St. Cuthbert.

A. D. 922. ipsius sancti, quas avus ejus rex Elfredus et Guthredus rex instituerant, ipse approbavit, et inviolabili firmitate in perpetuum servandas censuit. Oblatione autem facta, eos, si qui aliquid ex his auferre vel quoquomodo minuere præsumsissent, gravissimæ maledictionis anathemate percussit, ut scilicet, in die Judicii cum Juda traditore Domini damnationis sententia feriantur. Exercitus quoque jussu regis sepulchrum sancti confessoris LXXXXVI, et eo amplius libris argenti honoravit. Ita se suisque sancti confessoris patrocinio commendatis, disposito itinere profectus est, fratrem Eadmundum multum obtestatus, ut si quid sinistri in hac sibi expeditione eveniret, corpus suum in ecclesiam sancti Cuthberti sepeliendum referret. Fugato deinde Oswino rege Cumbrorum, et Constantino rege Scottorum, terrestri et navali exercitu Scotiam sibi subjugando perdomuit.

A. D. 937.
The battle of
Brunan-
burgh.

§ 17. Quarto post hæc anno, hoc est, nongentesimo tricesimo vii Dominicæ nativitatis anno, apud Weondune, quod alio nomine Etbrunnanwerc, vel Brunnanbyrig, appellatur, pugnavit contra Onlaf, Guthredi quondam regis filium, qui DC. et xv. navibus advenerat, secum habens contra Ethelstanum auxilia regum præfatorum, scilicet Scottorum et Cumbrorum; at ille sancti Cuthberti patrocinio confisus, prostrata multitudine infinita, reges illos de regno suo propulit, suisque gloriosum reportans triumphum, hostibus circumquaque tremendus, suis erat pacificus, et in pace postmodum vitam terminavit, fratri Eadmundo imperii monarchiam relinquens. Hujus regni anno tertio, Wigredus cum decem et septem annos in episcopatu habuisset, defunctus, Uthredum habuit successorem. Interim rex Edmundus et ipse in Scotiam cum exercitu tendens, sancti Cuthberti suffragia postulaturus, ad ejus sepulchrum divertit, et ut frater ejus quondam Ethelstanus regalibus donis illud honoravit, auro scilicet et palliis, leges quoque illius, sicut unquam meliores fuerant, firmavit.

A. D. 947.
The expulsion of Sexhelm from the bishoprick.

§ 18. Defuncto autem Uhtredo episcopo, Sexhelm loco ejus est ordinatus, sed vix aliquot mensibus in ecclesia residens, sancto Cuthberto illum expellente,

¹⁴ Oswino.] Owino. *Leland.* | abstract given by Leland, one

²⁰ Pugnavit.] This battle occurred in 938; according to the

³⁷ Defuncto.] In A. D. 947.

aufugit. Cum enim a via prædecessorum suorum aber- A. D. 947.
rans, populum ipsius sancti et eos, qui in ecclesia ejus
serviebant, avaritia succensus affligeret, exterritus a
sancto per somnium jussus est quantocius discedere.
5 Dum ille differret, secunda nocte vehementius eum incre-
pans festinanter abire jussit, pœnam ei intentans, si
tardaret. Nec sic quidem ille obedire voluit, cum, ecce,
tertio, multo quam ante severior, illum aggreditur, et
quam citius eum aufugere præcepit, nec quicquam de
10 rebus ecclesiæ secum asportare præsumeret, si aliquan-
diu tardaret, mortem illi citius affuturam minabatur.
Expergefactus de somno cœpit infirmari, et ne mortem mox
incurreret abire quamvis ægrotans festinavit. Dum autem
fugiens circa Eboracum venisset sanitatem recepit, pro
15 quo Aldredus cathedram episcopalem conscendit.

§ 19. Anno ab incarnatione Domini DCCCXLVIII, A. D. 948.
Edmundo rege mortuo, frater ejus Eadredus solium regni
conscendit, vir pietatis cultor et justitiæ, qui etiam, sicut
et fratres ejus, ecclesiam sancti Cuthberti regalibus
20 donariis visitavit. Mortuo autem Aldredo episcopo,
Elfsig pro eo ipsius ecclesiæ gubernacula in Cunecacestre
suscepit, ordinatus Eboraci ab Oscetilo archiepiscopo
tempore Eadgari regis, qui Edwio fratri in regnum suc-
cesserat. Transactis autem in episcopatu suo XXII.
25 annis, Elfsig defunctus est, pro quo electus est et conse-
cratus episcopus vir eximiæ religionis Aldhunus, anno ab
incarnatione domini DCCCCLXXXX, qui est duodecimus A. D. 990.
annus imperii regis Ethelredi, qui post mortem fratris
Edwardi fraude novercæ suæ miseranda nece peremti,
30 sceptrum regni obtinuit. Erat autem idem antistes pro-
sapia nobilis, sed placita Deo conversatione multo nobi-
lior, habitu, sicut omnes prædecessores ejus, et actu
probabilis monachus. Cujus probitatis laudem a majori-
bus sibi traditam indigenæ pene omnes, acsi eum hodie
35 viderent, prædicare solent.

§ 20. Anno autem ab incarnatione Domini DCCCC- A. D. 995.
LXXXXV, imperii vero Ethelredi regis XVII, idem antistes,
incipiente jam accepti præsulatus VI anno, cœlesti præ-
monitus est oraculo, ut cum incorrupto sanctissimi patris
40 corpore quantocius fugiens superventuram piratarum ra-
biem declinaret. Tulit illud CXIII anno, ex quo in Cune-
cacestre locatum fuerat, et inde cum omni, qui ejus dicitur
populo, in Ripun transportavit. In qua fuga illud me-
morabile fertur, quod in tanta multitudine nemo a minimo

The episco-
pate of
Elfsig.

The body of
S. Cuthbert
removed to
Ripon.

A. D. 995. usque ad maximum ulla infirmitatis molestia affligebatur; sed sine ullo labore, sine ullo incommodo, viam gradiendo peragebant. Nec solum homines sed etiam animalia tenera et nuper quoque nata sana et incolumia sine aliqua difficultate et vexatione toto itinere gradiebantur. Post tres autem vel quatuor menses pace reddita, cum corpus patris ad priorem locum reportarent, et jam ad orientalem plagam Dunhelmi in locum, qui Werdelau dicitur, venirent, vehiculum nullo poterat ingenio promoveri. Alloquens ergo populum episcopus præcepit omnes per triduum jejunio, vigiliis ac precibus cœlestis ostensionem judicii expetere. Quo facto, revelatum est eis ut in Dunhelmum illud transferrent, ibidemque sedem ad requiescendum præpararent. Itaque ad Dunhelmum corpus sanctum detulerunt, factaque citissime de virgis ecclesiola, ibidem illud ad tempus locarunt.

Description
of Durham.

§ 21. Præfatus autem antistes cum sanctissimo corpore Dunhelmum veniens, locum quidem natura munitum, sed non facile habitabilem, invenit, quoniam densissima eum silva totum occupabat, in medio nihilominus planitie non grandi existente, quam arando et seminando excolere consueverant. Ipsa igitur silva totius populi et comitis Nortanhymbrorum Vethredi auxilio tota extirpata, locum in brevi habitabilem fecit, et ecclesiam non parvam de lapide inchoavit. Interea sanctum corpus de illa virgea ecclesiola in aliam translatus, quæ 'Alba Ecclesia' vocabatur, tribus ibi annis, dum major construeretur, requievit. Venerandus autem antistes Aldunus ecclesiam tertio, ex quo eam fundaverat anno, pridie nonas Sep-

⁴ *Tenera.*] Here the MS. used by the Bollandists recommenced.

⁸ *Werdelau.*] Some speculations upon the scite may be seen in Hutchinson's Durham, i. 79, and ii. 3.

¹² *Eis.*] Cuidam religioso, nomine Fadmero, revelatum est. S. Dunelm, iii. 1.

¹³ *Detulerunt.*] In A. D. 995.

¹⁵ *De virgis.*] The present church of St. Mary-le-Bow derives its name from the materials of which its predecessor, which

stood upon the same scite, was erected. Hutchinson's Hist. ii. 288, Surtees's Hist. i. x.

¹⁷ *Præfatus.*] Simeon here introduces a passage respecting certain individuals, by whom the body was accompanied, iii. 1, 2.

²² *Consueverant.*] ubi episcopus Aldhunus non parvam de lapide postea ecclesiam erexit . . . add. S. Dunelm, iii. 2.

²⁴ *Fecit.*] Simeon here adds that the work was assisted by the whole population between the rivers Coquet and Tees.

tembris sollemniter dedicavit, et sanctissimi patris Cuthberti corpus in locum, quem paraverat translatum debito cum honore posuit. Taliter cum sancto corpore sedes episcopalis hoc in loco usque ad præsens permansit, quæ a rege quondam Oswaldo et Aidano pontifice in Lindisfarnensi insula primitus fuerat instituta. Ab anno itaque, quo pontifex Aidanus episcopalem cathedram in insula Lindisfarnensi conscenderat, usque ad annum, quo Aldunus eandem in Dunelmo ascenderat, computantur anni trecenti sexaginta unus, a transitu sancti Cuthberti trecenti novem.

§ 22. Defuncto Alduno episcopo, et triennio jam pene ecclesia vacante pastore, Eadmundus vir religiosus et strenuus eligitur, quem presbyter cum diacono sibi ad altare ministrante, infra canonem, voce quasi de tumba patris prolata, episcopum designari audierat. Sub hoc antiste in ipsa Dunhelmensi ecclesia claruit quidam presbyter, qui piis et religiosis operibus magnæ apud sanctum Cuthbertum familiaritatis, vocabulo Elfredus filius Westou exstiterat. Hic in omnibus sancto Cuthberto erat devotus, vir multum sobrius, eleemosynis deditus, in orationum studio assiduus, lascivis et impudicis terribilis, honestis ac Deum timentibus venerabilis, custos ecclesiæ fidelissimus. Is habuerat unum de capillis sancti Cuthberti, quem adventantibus solebat ostendere, et ex illo sanctitatem ejus mirantibus plus admirationis adjicere. Solebat namque impleto prunis ardentibus thuribulo capillum ipsum imponere, qui inibi diutius nequaquam consumi poterat, sed candescere ac veluti aurum in igne rutilare, indeque post longas moras sublatus in propriam formam paulatim redire. Hoc sane miraculum multi discipulorum ejus, nec non et quidam hujus monasterii frater multæ

¹ *Dedicavit.*] On 4 September, 999, see S. Dunelm, III. 4.

¹² *Alduno.*] Many additional facts regarding him are furnished by S. Dunelm, III. iv. v.

¹³ *Eadmundus.*] See Leland's Collect. i. 630, where a different account is given of the circumstances which led to his promotion to the see; also S. Dunelm, III. vi.

¹⁹ *Elfredus filius Westou.*] Concerning him and his dealings with St. Cuthbert, see Reginaldus Dunelm. cap. xxvi, S. Dunelm, III. vii, and the further details furnished by Mr. Raine in his History of St. Cuthbert.

²⁰ *Exstiterat.*] Qui usque ad tempus Egelwini episcopi permansit, S. Dunelm, III. vii.

A. D. 999. simplicitatis ac humilitatis, nomine Gamelo, qui nunc in Christo dormit, sæpius se vidisse attestati sunt.

§ 23. Porro memoratus presbyter, cum honestam ac religiosam ageret vitam, jussus per visionem, per antiqua monasteriorum et ecclesiarum loca cucurrit, in provincia Northanhymbrorum ossa sanctorum, quæ in illis sepulta noverat, de terra levavit, ac declaranda populis et veneranda super humum locata reliquit, ossa nimirum Baltheri et Bilfridi anachoretarum, Acca quoque et Alcmundi episcoporum Hagustaldensium, nec non regis Oswini et abbatissarum venerabilium Ebbæ et Etelithæ. De quorum omnium reliquiis aliquam secum partem in Dunhelmum asportavit et cum patris Cuthberti corpore locavit. Ad Mailrosense quoque monasterium per revelationem admonitus proficiscens, ossa sancti Boisili, qui beati Cuthberti quondam magister in eodem monasterio extiterat, inde in ipsius discipuli ecclesiam transtulit. Ad monasterium etiam, quod est in Gyruui, ubi Bedam doctorem conversatum, defunctum et sepultum noverat, singulis annis, adveniente anniversaria dormitionis ejus die, venire, ibique precibus et vigiliis insistere solebat. Quod cum quodam die faceret, et aliquot ibidem dies solus in ecclesia orando et vigilando transegisset, nescientibus sociis, summo diluculo solus, quod ante non consueverat, Dunhelmum rediit, sui videlicet secreti nullum volens testem habere. Nam cum multis postea vixisset annis, tamquam jam adeptus quod concupierat, ad præfatum monasterium amplius venire non curavit. Unde sæpius a suis familiariter requisitus ubinam venerabilis Bedæ ossa quiescerent, respondere solebat, 'Hoc nemo me certius novit. Firmum O dilectissimi, et procul dubio certum habeatis, quod eadem theca, quæ corpus patris

⁸ Baltheri et Bilfridi.] See Acta SS. 6 Mart.

⁹ Acca.] See Decem Script. 297.

¹⁰ Alcmundi.] Alcmund bishop of Hexham was consecrated in 768 and died on 7 Sept. 781. See Acta SS. on that day.

¹¹ Etelithæ.] In the abstract by Leland, the reading is 'Ethel-

drithæ;' but the text is supported by S. Dunelm. III. vii.

¹⁵ Boisili.] See Acta SS. 23 Januar.

¹⁷ Transtulit.] . . . et juxta illius corpus in altero scrinio decenter, sicut hactenus habentur, condidit. Addit. S. Dunelm.

³² Corpus.] Sacratissimum corpus, S. Dunelm.

Cuthberti, ossa venerandi doctoris Bedæ continet. Extra A. D. 999. hujus loculi hospitium nemo quærat portionem ejus reliquiarum.'

CAPUT QUINTUM.

5 § 24. Post Eadmundi obitum, Dunelmensem ecclesiam Egilrico regnante, inusitata res ministris altaris procul
dubio iram Dei ostendit imminere, si ad sacrosanctum mys-
terium sine castitate præsumant accedere. Quidam nam-
que presbyter nomine Fleoccher feminæ copulatus indignam
10 vitam ducebat. Ad quem multi tam nobiles quam privati
quodam die placituri convenerunt, atque ut Missam
ipsis ante placitum celebraret, rogaverunt. At ille, qui
ipsa nocte cum uxore dormierat, se facturum negavit,
donec tandem illis semel, bis, terque rogantibus, divinum
15 timorem vicit humana verecundia. Hora vero, qua sacro-
sanctum mysterium erat sumturus, particulam Dominici
corporis, quæ in calicem missa fuerat, ita cum sanguine
in terribilissimam speciem commutatam vidit, ut magis in
calice picis colorem quam panis et vini conspiceret.
20 Illico reatum intelligens pallere et quasi flammis jamjam
tradendis ultricibus, nimium cœpit pavere. Præterea
multum anxius erat quid de calice facere deberet, utpote
exhorrens illud velut suam mortem sumere, ac nihilominus,
quoniam consecratum erat, in terram effundere metuens;
25 tandem magno cum timore ac formidine sumsit, sed tantæ
fuit amaritudinis, ut nihil amarius esse potuisset. Cete-
rum peracta missa, confestim ad episcopum festinavit,

Miracle
during the
pontificate of
Egilric,
A. D. 1042—
1050.

³ *Reliquiarum.*] Simeon here furnishes additional information tending to prove that the remains of Beda had been transferred to Durham by the instrumentality of this Elfrid.

⁴ *Post.*] In recasting this narrative, Simeon has here introduced two chapters respecting King Cnut's donations, the siege of Durham by the Scots, and the history of bishop Egilric.

⁵ *Fleoccher.*] Fleoccher non

longe ab urbe habens ecclesiam, habitabat, sed cum uxori copulatus esset, indignam S. Dunelm. III. x.

¹⁷ *Missæ fuerat.*] An interesting passage, showing one of the results of the gradual introduction of the doctrines of transubstantiation and celibacy. See Mabillon's Preface to Act. SS. Ord. S. Bened. sec. iii. § 75. Simeon here reads, quæ, juxta morem, missa fuerat in calicem.

cujus pedibus prostratus rem ex ordine restitit, indictionemque penitentiam complevit, et juxta sui preceptum episcopi caste et religiose deinceps vixit.

Legend concerning Judith, the wife of earl Tosti.

§ 25. Pontificante post Egelricum Egelwino, Judith filia comitis Flandrensium Baldewini, uxor comitis North-animbrorum Tosti, honesta valde et religiosa, quæ sanctum Cuthbertum plurimum diligebat, diversa ecclesiarum ejus ornamenta contulerat et adhuc plura, cum multis terrarum possessionibus, se daturam promiserat, si in ecclesiam ejus et ad sepulcrum ipsius sibi liceret intrare. Sed cum tantam per se tentare non auderet, unam de pedisequis suis secretiori hora promisit. Jam pedem illa intra cimiterium erat positura, cum subito veluti venturæ violentia corpis repelli et viribus deficere, virque ad hospitium reversa decidit in lectum, et tandem dolens 15 isto gravissimo cum vita saruit. Hoc facto comitissa vehementer exterrita contremuit, atque humiliter satisfaciendæ imaginem crucifixi, imaginem Dei genetricis et imaginem sancti Johannis evangeliste ipsa et conjux ejus fieri jusserunt, aureoque et argente vestierunt ac perplura alia ad decorem ecclesiarum obtulerunt.

Story respecting Tosti and a fugitive.

§ 26. Nec silentio prætereundum quanta noctis quoque temporibus ejusdem beatissimi patris fulserint miracula. Regnante nuper piissimo rege Edwardo, miraculum contigit prioribus simile, per quod in unius præsumptoris 25 peremptione multi deinceps correcti sunt a tali præsumptione. Dum enim Tostius comes ille cunctis notissimus, in par-

³ *Vixit.*] Simeon here adds, 'Hoc sane ita factum sicut retulimus, ab ipsius presbyteri filio presbytero et duobus capellanis episcopi, qui postea nobiscum in hac ecclesia in monachili habitu conversati sunt, sicut ab ipso, in quo factum est, presbytero, didicerat, frequenter referentibus, audivimus.'

⁴ *Egelwino.*] . . . nihilominus ecclesiis nihil inferre, imo multo magis quam frater ejus ante illum, ornamenta resque alias satagebat auferre. S. Dunelm. III. xi.

¹⁰ *Rem tantam.*] 'The reasons

why women ought not to come to St. Cuthbert's Feretory, nor enter the precincts of the monastery,' are given in Hutchinson's History, II. 231.

¹⁷ *Crucifixi.*] . . . quæ, sicut in sequentibus dicetur, a raptoribus suo fuerat spoliata ornata . . . addit. S. Dunelm.

²² *Nec silentio.*] This legend is passed over by Simeon.

²⁷ *Tostius.*] In Simeon, III. xi. Tosti's devotion and liberality to the church of Durham are mentioned in high terms of admiration; the passage is omitted in the present history.

tibus Northanhymbranis comitatum administraret, quidam
 pravæ actionis vir, nomine Haldanhamal, ab eo compre-
 hensus compedibus arctissime constringitur. Multa iste
 mala fecerat furtis, rapinis, homicidiis atque incendiis;
 5 comitem sæpe offenderat, nec unquam prius comprehendi
 potuerat. Cujus parentes et amici compassionis affectu
 permoti multa pro eo, ne capite plecteretur, comiti offere-
 bant et plura promittebant. Sed quia toties tantisque
 malefactis eum irritaverat, nihil pro vita ipsius se respicere
 10 unquam velle juravit. Tunc ille animo consternatus solum
 sibi cogitabat esse remedium, si quomodo vinculis expe-
 ditus ad beatissimi patris Cuthberti monasterium confu-
 geret; in eadem quippe villa, qua ipse corpore requiescit,
 hoc est in Dunhelmo, tunc et ipse custodiebatur. Adhi-
 15 bitis ergo omnibus ingenii ac virium suarum conatibus,
 sed frustra, eo quod timor, qui ex præcepto comitis
 imminabat, arctissime ut custodiretur, custodes urgebat;
 ingemuit et jam torquente conscientia, plus animæ quam
 corporis formidans periculum, Deo dilectum confessorem
 20 magna cordis contritione rogavit. Interea dum malorum
 suorum emendationem promittit, si modo evaderet, subito
 compedes solutus liberumque abeundi locum patere con-
 spicit. Lætus ex hoc itaque, sed quomodo custodes
 evaderet sollicitus, omnem salutis suæ confidentiam beati
 25 patris Cuthberti commisit patrocínio. Nec mora, custo-
 dibus ad alia occupatis et nihil tale suspicantibus, fugæ
 esse locum perspexit, compedes ocius excussit, cursu
 rapidissimo monasterium intravit, oppositisque seris januas
 omnes ipse solus firmavit. Casu quippe evenerat, ut post
 30 Primam egressis fratribus ille veniens nullum intus inve-
 niret.

§ 27. Re cognita inter milites comitis, nam et ipse in
 eadem villa tunc erat, continuo quidam, Barwic nomine,
 qui omnes in curia potestate præibat, usque ad monasterii
 35 januas illum insequabatur; quas cum obseratas, illumque
 intus esse advertit, ingenti mox furore accensus, ' Quid,'

⁹ *Respicere.*] Recipere (?)

¹⁰ *Solum . . . remedium.*] Con-
 cerning the rights of sanctuary
 at Durham, see Hutchinson's
 History, ii. 227.

²⁰ *Barwic.*] This is probably
 the individual named 'Barcwid'
 by Simeon, iii. xi. where the
 fact is hinted at as detailed else-
 where at length.

inquit, 'moramur? quare januas non frangimus? Neque enim hujus hominis mortui pax adeo est tenenda, ut fures et homicidæ, huc si confugiant, nobis insultent quod impune evaserint.' Sed vix verba compleverat, et subito quasi sagittam desuper venientem caput sibi ad cor suum 5 transverberasse sibi videri protestebatur. Nec plura locutus in terram corruit, gemensque, ululans et stridens dentibus ad hospitium deportatur a suis, nec unum postea verbum proloquens, in eisdem tormentis ad diei tertii eandem usque horam supervixit. Eoque ita defuncto et 10 sepulto, talis tantusque de tumulo ejus fœtor per annum dimidium exhalavit, ut per id loci transitum omnes aversarentur. Hoc itaque exemplo comes ipse cum ceteris, quibus hæc longe lateque innotuerant, perterritus, illum ulterius capere non præsumebat, immo postea non parum 15 honorare incipiebat. Omnes etiam qui, ut a monasterio ille abstraheretur, vel saltem consensisse se meminerunt, similem metuentes ultionem, auri argenti et gemmarum non modicam quantitatem super beatissimi confessoris sepulcrum contulerunt, multis cum lacrimis veniam implo- 20 rantes, nihilque tale ulterius se præsumturos jurantes. Ex quorum mox oblatione mirifici operis crux et incomparandi pretii textus Evangeliorum auro gemmisque perornantur; quæ in eodem monasterio ad hujus facti monumentum usque in præsens servantur. Hæc sic 25 gesta fuisse ut scribimus, a fratrum qui videre, et ipsius ore, qui sic evaserat, non semel audivimus.

Story re-
specting
Osulf.

§ 28. Fuit et alius quidam pravæ actionis vir, nomine Osulfus, qui die quadam in campo expergefactus a somno, serpentem sibi collum stringere sentiebat, quem mox com- 30 prehensum ad terram elidit; sed iterum atque iterum serpens collum ejus complectitur, ipso identidem projiciente nihilque proficiente; atque ita miser ille serpentem sive in aquam sive in ignem jacere, immo et ferro in particulas dissecare potuit, sed qualiter confestim rediret scire non 35 valuit. Et imprimis quidem parvus erat, sed paulatim in majus excreverat, nec tamen ulla interim veneni infusione ipsum lædebat. Quoties vero ecclesiam intravit, quam sanctissimi Cuthberti corporis præsentia illustrat, mox

²⁸ *Fuit.*] S. Dunelm. iii. xii. | multis qui viderant quam sæpe
who relates this miracle 'sicut a | audivimus.'

sub ipso ingressu serpens eum dimittebat, nec quamdiu in ecclesia morabatur ad eum accedere audebat. Cum vero exiret protinus collo ejus serpens aderat, atque ita per multum tempus tale sustinuit incommodum, donec tandem salubri consilio usus, tribus continuis diebus et noctibus in ecclesia orans perstitit, sicque postmodum a serpentis complexu liberatus est.

§ 29. Eodem tempore, quidam ad solenne sanctissimi confessoris festum cum domino suo venerat, qui cum ^{Punishment of a thief.} super sepulcrum ex advenientium oblationibus denariorum multitudinem conspiceret, furtum animo concepit. Accessit itaque et astantes fallendo, dum quasi sepulcrum oscularetur, ad quatuor vel quinque nummos suo ore attraxit. Nec mora; os illius intus cœpit ardere, adeo ut ferrum ex igne candens, sicut postea fatebatur, in ore suo gestare videretur. Exspuere nummos volebat, sed nec aperire os poterat. Cum ita intollerabili cruciatu torqueretur, huc atque illuc per ecclesiam discurrebat, atque omnes, dum insanire putabatur, in pavorem convertebat. Tandem de medio populi prorumpens de ecclesia, de loco ad locum incessanter ferebatur, et cum ore non posset, horrendis motibus et nutibus graviter se cruciari ostendebat. Ad ultimum reversus in se, ad sepulcrum concite revertit, prostrato corpore veniam a sancto quæsit, et res quascumque habuit obtulit. Cumque jam suam super sepulcrum oblationem ponens illud oscularetur, nummi de ore ejus super sepulcrum ceciderunt. Ita liberatus, statim conscenso equo abire festinavit, nec unquam postea Dunhelmum rediit; nam cum ei sæpius a domino suo multa fuissent oblata, ut secum illo veniret, non solum non venire renuit, sed nec tam prope, ut ecclesiam videre posset, accedere unquam ausus est.

§ 30. Anno ab incarnatione Domini millesimo sexagesimo nono, ex quo corpus beati Cuthberti Dunhelmum ^{Death of Cuthbert.} ab Alduno est perlatum, septuagesimo quarto, tertio

⁷ *Liberatus est.*] . . . in peregrinationem profectus est, nec unquam postea visus in patria . . . *addit.* S. Dunelm. III. xii.

⁸ *Eodem tempore.*] S. Dunelm. III. xiii.

²² *Ausus est.*] Simeon here inserts a chapter respecting the gifts offered by Copsi to Durham.

²⁴ *Anno.*] S. Dunelm, III. xy.

regni sui, Willhelmus rex Anglorum, quendam Rodbertum nomine Cumin, populo Northanhymbrorum comitem prefecit. Qui cum septingentis hominibus Dunhelmum veniens et ubique per domos hostiliter agens, occisus est ibi cum suis omnibus præter unum, qui vulneratus evasit, quinto calendas Februarii. Unde rex offensus, duce[m] quemdam, qui ejus mortem ulcisceretur, cum exercitu direxit. Cum autem ad Alvertonam venissent, et jam mane facto, Dunhelmum essent profecturi, tanta nebularum densitas orta est, ut vix sese alterutrum videre, viam vero invenire nullo modo valerent. Stupentibus illis et conferentibus invicem quidnam facerent, adfuit qui diceret homines illos quemdam in sua urbe sanctum habere, qui eis in adversis semper protector adesset, eosque a nemine unquam impune lodi permitteret. Quibus auditis, ad propria reversi sunt.

The monks
return to
Lindisfarne.

§ 31. Rege autem Willhelmo eodem anno Eboracum veniente cum exercitu et omnia circumcirca vastante, episcopus Egelwinus et majores natu, habito invicem consilio, incorruptum sancti patris corpus, septuagesimo quinto anno, ex quo ab Halduine in Dunhelmum est perlatum, tollentes, ad Lindisfarne[n]sem ecclesiam fugere cœperunt. Et prima quidem nocte in ecclesia beati Pauli in Gyrum, secunda in Beclinthum, tertia in Tughala mansit, quarta die ad ipsius insulæ aditum, comitante omni populo ejus, pervenit. Sed quoniam circa vesperam venerant, qua videlicet hora, secundum tempus suum, circumquaque plenum mare erat, episcopo et majoribus quibusque congemiscentibus, ne frigore hiemis, quæ solito asperior ingruerat, parvuli omnes nocte illa periclitarentur, erat enim paulo ante Natale Domini, ecce, subito mare siccum eis aditum, illo tantum loco recedens, permisit, cum circumquaque plenissimum fluctuaret. Mox ingressi omnes Deo et beatissimo confessori laudes decantantes, siccis pedibus cum sacro sui patroni corpore insulæ littus attingebant. Quo etiam in facto valde hoc

⁶ *Quinto calendas.*] Secundo calendas S. Dunelm. iii. xv, but in the Hist. de gestis regum Anglor. ad an. 1069, he agrees with the text.

²² *Fugere cœperunt.*] Fugam ineunt iij idus Decembris, feria sexta. S. Dunelm. ad an. 1069, col. 199.

²⁴ *Beclinthum.*] Betlingthun (?)

fuit mirabile quod fluctus marini præcedentes continuo sequerentur, ita ut nec paulatim euntibus præcurrerent, nec concite peragentibus diutius remanerent; sicut attestati sunt qui tunc feretrum ibi portabant. Iustante autem
 5 Quadragesima, reddita tranquillitate, sacrum corpus Dunhelmum reportarunt, et reconciliata sollemniter ecclesia, octavo kalendas Aprilis suo loco reposuerunt.

CAPUT SEXTUM.

§ 32. IN fuga memorata, quidam ultra amnem Tynam
 10 præpotens, Gillo-Michael, id est, Puer Michaelis, per contrarium appellatus, cum rectius Puer Diaboli nuncuparetur, multas fugientibus injurias irrogavit, iter illorum impediens, ipsos affligens, prædas ex eis agens, et quodcumque poterat mali faciens; sed non impune. Locato
 15 enim in insula sancto corpore, quidam ex clero propectæ ætatis ab episcopo domum remittebatur, exploraturus quomodo circa Dunhelmum et ecclesiam illam sese res haberet. Jam aliquantulum viæ peragerat cum, incumbente nocte, paullulum in medio campo requiescens,
 20 obdormivit, et manifestam de præfati viri interitu visionem vidit, quam sicut ex illius verbis frequenter audierunt plurimi, hic ex ordine scribendam judicavi.

§ 33. 'Ductus,' inquit, 'Dunhelmum, ut mihi videbatur, in ecclesia adstabam, ubi duos summæ auctoritatis
 25 viros ante altare, versis ad orientem vultibus, assistere vidi. Alter ætatis mediæ vir, episcopalibus vestimentis sollemniter indutus, habitu venerando et vultu horribili, magnæ reverentiæ pontificem se monstrabat. Alter a dextris ejus assistens, rubicundi coloris pallio circum-
 30 amictus, facie paullulum producta, barba admodum tenui, statura procera, pulcerrimi juvenis formam gerebat. Post aliquod intervallum temporis reflectentes ad altari oculos

Penitament
 of Gillo-
 Michael.

⁷ 8 kal. Aprilis.] 8 Idus Aprilis, S. Dunelm. III. xv. Here again the Hist. Regum supports the chronology of the text.

⁹ In fuga.] S. Dunelm. III. xvi.

¹¹ Audierunt plurimi.] Audivimus. S. Dunelm.

¹² Horribili.] Venerabili, S.D.

per ecclesiam vertant; cujus desertionem quasi graviter ferens episcopus ait, 'Vae tibi Cospatrice, vae tibi Cospatrice! qui meam suis rebus ecclesiam evacuasti et in desertum convertisti.' Hic enim Cospatricius hoc maxime consilium dederat, ut fugientes ecclesiam relinquerent, ipseque maximam ornamentorum ejus partem secum adduxerat. Interea dum cuperem ad illos accedere, nec auderem, juvenis ille digito innuens, moderata voce me nomine meo advocavit, et an nossem quæ esset illa pontificalis persona interrogavit. Cui cum nescire me responderem, 'Iste,' ait, 'est tuus dominus, sanctus videlicet antistes Cuthbertus.' Confestim ad ejus pedes procidi, obsecrans ut suæ ecclesiæ et suorum miseriis subveniret. Aliquanto post, inclinatis reverenter ad altare capitibus, lento inde maturoque gressu simul procedebant, atque ubi ad ostium pervenerunt, juvenis ille prior egressus paululum processit, sed episcopus in ipso ostio substitit. Qui respiciens, meque, qui a longe sequebar, advocans, 'Dic,' inquit, 'Ernaue, nosti quis sit iste juvenis?' Cui ego, 'Domine,' inquam, 'non novi.' Et ille 'Hic est,' ait, 'sanctus Oswaldus.' Inde simul australem plagam urbis paullo longius progredientes subsistunt; quo et ego vocatus ab episcopo, veni; jussusque deorsum adspicere, vallem infinitæ profunditatis animabus hominum plenam vidi; ubi et memoratus Gillo-Michael poenis atrocioribus cruciatur. In locis enim teterrimis prostratus jacebat, et fœnaria falce præacuta ultra citraque transfossus intolerabiles patiebatur cruciatus. Clamabat miser, diros ululatos de flebiles voces sine intermissione miserabiliter emittens, nullaque erat misero intercapedo temporis, qua vel ad horam respirare posset; similesque cruciatus ceteri omnes patiebantur. Inquisitus a sancto Cuthberto num aliquem ibi agnoscerem, respondi, me Gillonem agnoscere. Ille autem, 'Vere,' ait, 'hic ipse est, mortuus namque his miseriis et doloribus est deputatus.' At ego, 'Domine,' inquam, 'mortuus non est, sero namque in domo sua sanus et incolumis est epulatus, grandeque convivium nunc illis et illis locis eum exspectat.' At ille, 'Ego,' inquit, 'dico quia mortuus est; ipse enim et alii, quos cum eo vidisti, quoniam pacem meam fregerunt et mihi in 40 meis injuriam fecerunt, hæc tormenta sustinent.'

§ 34. 'His dictis evigilavi, statimque socios hortatus sum ut mecum festinarent; mirantibus illis tam subitam

festinationem, præfati hominis mortem ex ordine visionis indicavi. Quod illi credere nolentes, me etiam, quia credidi deriserunt. Peracto autem totius noctis itinere, mane facto parumper de via ad proximam ecclesiam
 5 divertimus Missam audituri. Interrogatus quid novi adferrem, prædicti hominis mortem nunciaui. Illi, quia pridie sanum noverant, dicebant falsum esse; donec ex illius familia quidam advenientes dominum suum nocte ipsa mortuum nunciarunt. Ego autem diligenter coram
 10 omnibus horam mortis inquirens, illa ipsa mortuum fuisse agnovi, qua horrendis cruciatibus traditum, sancto Cuthberto ostendente, consexi. Cujus tormenta intolerabilia comiti Cospatricio, sed et ea, quæ audieram de illo, dum referrem, intremuit; moxque nudis pedibus ad insulam,
 15 ubi sanctum corpus fuerat, incedens, veniam precibus et muneribus petivit. Verumtamen postea nunquam ei fuit, qui prius, status honoris, sed expulsus de comitatu multas, quamdiu vixit, adversarum rerum importunitates et afflictiones pertulit.'

20 § 35. Reportato in Dunhelmum, sicut jam diximus, beatissimi patris corpore, Egolwinus, quintodecimo sui episcopatus anno, partem thesaurorum ecclesiæ asportans Angliam relicturus navem conscendit. Sed vento repul-
 25 sus in Scotiam, et post ab hominibus regis captus apud Elig, ad Abendunam perducitur, ibique ex regis præcepto diligenti custodia tenetur. Admonitus frequenter reddere quæ de ecclesia tulerat, nihil se inde accepisse cum juramento affirmabat. Sed cum quadam die manduca-
 30 turus manus lavaret, ex illius brachio armilla usque ad manum, cunctis intuentibus, delapsa, manifesto perjurio notavit episcopum. Quamobrem, jubente rege, in carcerem detruditur, ubi dum ex nimia anxietate cordis comedere nollet, fame ac dolore moritur.

§ 36. Tempore Walcheri episcopi, primi ex ordine
 35 clericali Dunelmensis ecclesiæ episcopi, excepto quodam

The flight and capture of bishop Ego-
win.

The interfe-
rence of Wil-
liam I. pre-
vented.

²¹ 15 *sui episcopatus anno.*] That is, A. D. 1070.

²² *Sed.*] Sed cum jam cupito itinere versus Coloniam navigaret, vento . . . S. Dunelm. III. xvii.

²⁴ *Tempore.*] Several facts connected with the election and character of bishop Walcher are mentioned by S. Dunelm. III. xviii.

simoniaco, post aliquot menses mortuo, rex predictus Wilhelmus de Sootia, quo cum exercitu israt, rediens, Dunhelmum intravit, et diligenter interrogans an corpus beati Cuthberti ibidem requiesceret, cunctis vociferantibus et jurantibus illud ibi haberi, credere noluit. Decrevit ergo rem visu explorare, habens secum episcopos et abbates qui, eo jubente, id deberent perficere; jam enim disposuerat ut, si sanctum ibi corpus inventum non esset, nobiliores et natu majores universos obtruncari praeceperet. Omnibus itaque paventibus et Dei misericordiam per sancti Cuthberti merita implorantibus, in ipsa Omnium Sanctorum festivitate predicto episcopo Minam celebrante, rex quod animo conceperat jam perficere volens, repente nimio calore cepit aestare et metuendo fatigari, ut vix tantum calorem tolerare posset. Festinus ergo exiit de ecclesia, relictoque ingenti copia parato convivio, equum ascendit, et quousque ad Thesam veniret curvum agere non cessavit. Quo indicio magnum Dei confessorum Cuthbertum ibi requiescere fatebatur.

Punishment
inflicted on
Ranulph the
tax-gatherer.

§ 37. Post tempus aliquod quemdam, vocabulo Ranulphum, illo miserat, qui ipsius sancti populum regi tributum solvere compelleret, quod illi graviter ferentes, consuetum in adversis sancti Cuthberti auxilium implorabant. Nocte igitur finita, post quam tributum erat impositurus, beatus Cuthbertus ei per somnium amictum, ac baculo pastorali, quem manu gestabat, filum impulit, et pontificali auctoritate ac minaci vultu increpavit eum, dicens quod non impune hoc presumisset, et nisi recederet pejora esset passurus. Itaque de somno evigilans, tanta detinebatur infirmitate ut nullo modo posset de lecto surgere. Mox coram omnibus, quæ viderat et audierat, narravit, et ut pro se apud sanctum confessorem intercederent, rogavit; mittensque ad sepulcrum ejus pallium se illi fidelem ac devotum servum fore promisit, si culpam et culpæ poenam dimittere dignaretur. Verum

¹ *Simoniaco.*] Namely, the bishop Sexhelm who is mentioned above.

²⁰ *Post tempus.*] S. Dunelm. III. xx.

²² *Ferentes.*] . . . scilicet, quod

novas consuetudines cogerentur subire, . . . *addit.* S. Dunelm.

²⁴ *Pallium.*] . . . quod hucusque in hac ecclesia in hujus facti memoriam servatur, . . . S. Dunelm.

invalescēte infirmitate, per diversa episcopatus loca in feretro se circumferri fecit; reatumque suum et vindictam omnibus ostendit. Et quamdiu in locis ad episcopatum pertinentibus morabatur, jugi ægritudine laborabat; cum
5 vero ea relinquens, ad propria remeare cœpisset, confestim ab infirmitate convaluit.

§ 38. Post detestabilem omnibusque notissimam Walcheri Dunhelmensis episcopi occisionem, cum rex gloriosus idem Willelmus ad vindicandam tanti sceleris
10 immanitatem exercitum direxisset, omnes mox illi præsumtores et homicidæ silvis se ac montibus abdiderunt. Vulgus omne in sua confidens innocentia, (sicut scriptum est, Justus ut leo confidit,) solitum sibi cunctisque probatum angustis beatissimi confessoris petiit patrocini-
15 et consueto more res suas in ipsius comportavit monasterium. Interea quidam ex his qui erant in castello, genere quidem Francigena, cum tot inibi arcas, nullo custodiente, conspiceret, (custodes enim in interioribus monasterii, quæ sui erant ministerii, non ista curabant, nec
20 etiam quamvis alibi rapientes aliqui regionis illius indigenæ templa Dei temerare præsumunt,) spiritu deceptoris actus, aptum furandi locum se reperisse arbitratus est. Igitur notata nocte quadam, qua hoc opportune ageret, a custodibus monasterii, ut secundum morem patriæ inibi vigi-
25 landi licentia sibi concederetur, eo quod ita Deo vovisset, rogavit. Illi nihil suspicantes mali, quod omnibus devotis conceditur, illius quoque, quam simulabat, devotioni annuunt. Ille, accepta licentia, cum custodes dormire perspiceret, male devotus furtum opere adimplevit. Paucis
30 inde revolutis diebus, cum nec furti suspicio ulla haberetur, quia, ut diximus, furtum in ecclesia facere nullus ibi præsumit, gravissima ac repentina ægritudine ille corripitur, et tanquam igne ferventissimo decoquitur. Cujus ardoris magnitudine in insaniam versus lecto ex-
35 silit, et ut in sola erat camisia, cursu rapidissimo in campum adit, suum qui illic pascebat equum ascendit, et in monasterium ante ipsum Crucifixum cum impetu magno venit, ululans horribiliterque proclamans, 'Miserere et parce mihi sancte Cuthberte; sed quoniam non vis scio,

Punishment
of sacrilege.

⁶ *Convaluit.*] S. Dunelm. | of William to the see of Dur-
then recounts the benefactions | ham.

quia hæc et hæc (nominavit enim ea quæ tulerat) in monasterio furari præsumi. Talia in monasterio hæc et illuc discurrens atque insanens, dum sine intermissione vociferaretur, invitus inde ad hospitium adducitur, lorique fortibus constringitur, quoniam, quidquid ore vel s manibus adprehendere poterat, velut canis dilacerabat. Camque tres sive quatuor noctes in tali tormento agens in horas magis magisque insaniret, tandem, qualiter nescio, a vinculis elapsus in monasterium furis agitata prorupit. Corruit quoque mox coram dilecti Deo confessoris tumba, et dum chorus 'Te Deum laudamus' (nam nocturnæ interim laudes agebantur,) personaret, ille ululando et horribiliter clamanda quæ supra posuimus frequenter iteravit, his quoque alia quædam superadjiciens. Nam cum clameret, 'Miserere mei, sancte 15 Cuthberta!' adjecit, 'sed quia non vis scio, postquam me tuo baculo tam graviter impulisti.' Fatebatur enim sanctissimum confessorem nocturna visione ad se venisse, magnaue indignatione tres sibi infixisse ictus graves, quorum dolore cor suum jam penetrante ad mortem torqueretur. Hæc atque hujusmodi plura dum vesanis motibus atque clamoribus frequentaret, in eodem loco mox toti corpore contrahitur, miseraque illius anima æternaliter arsura inde abstrahitur.

§ 39. Ubi autem prius jacuerat miracula coruscare et 25 infirmi sanitatem cœperunt recuperare. Transacto namque tempore non parvo, femina quædam de natione Scottorum, toto corpore ab infantia debilis, Dunelmum fuerat perducta, cujus miseræ nemo tam inhumanus qui non posset condolere. Pedes namque et crura post 30 tergum retorta post se trahebat, atque ita manibus reptando de loco ad locum se miseranda ferebat. Contigit autem ut ad præfatum locum, ubi sanctum corpus paucis diebus requieverat, miserabilis illa se trahendo perveniret. Ubi se in suum officium, retorquentibus 35 nervis, subito illa exsilire cœpit, et rursus ad terram

²⁸ *Ubi autem.*] S. Dunelm. III. iii.

²⁹ *Præfatum locum.*] From the position of this chapter in S. Dunelm. the place here men-

tioned would appear to be 'Werdelau,' where the body of Cuthbert rested before being conveyed into Durham.

cadere et clamore universos perturbare. Quæ post
 paullulum erecta pedibus suis sacrissima constitit, et
 Salvatori suo Christo per intercessionem sancti Cuthberti
 gratiarum actiones retulit. Hoc audito, civitas tota
 5 festinat ad ecclesiam, signa pulsantur, clerus ' Te Deum
 laudamus ' personat, populus suis vocibus in Dei laudem
 concrepat, Cuthbertum vere magnum et Deo dilectum
 prædicat. Illa vero, quæ sanata fuerat, per multas
 regiones ac nationes discurrit, et iter omne pedes ince-
 10 dendo peregit. Nam et Romam gratia orationis adiit, et
 inde revertens in Hiberniam profecta est, omnibus per
 factum in se miraculum Dei gloriam et ejus dilecti
 confessoris ubique prædicans sanctitatis excellentiam.
 Hoc sane ita factum quemadmodum descripsimus, a
 15 quibusdam presbyteris, qui viderunt religiosi et ætate
 provecis et omnino simplicibus, frequenter audivimus.

NUMBER XI.

HISTORIA ABBATUM GYRVENSIIUM,

AUCTORE ANONYMO.

VITA SANCTISSIMI CEOLFRIDI ABBATIS, SUB QUO
 B. BEDA HABITUM PERCEPIT SANCTÆ RELIGI- 5
 ONIS, ET POST CUJUS OBITUM PRO MERITIS CŒPIT
 ASSUMERE PALMAM ÆTERNÆ FELICITATIS.

- Ceolfrith, § 1. PRÆCEPIT apostolus Paulus, scribens ad Hebræos,
 ‘ Mementote præpositorum vestrorum, qui locuti sunt
 vobis verbum Dei, quorum intuentes exitum conversationis 10
 imitamini fidem;’ unde liquido patet quia optime agitis,
 charissimi, jubendo de memoria reverentissimi patris et
 præpositi nostri Ceolfridi, qui locutus est nobis verbum
 Dei, fieri sermonem. Erat enim revera talis cujus Deo
 devotæ conversationis non solum exitus, sed et introitus 15
 et processus, sit jure sequendus, cujus fidei non fictæ sit
 imitanda constantia.
- becomes a monk. § 2. Nobilibus quippe ac religiosis editus parentibus et
 ipse a primis pueritiæ annis virtutum studio deditus, ubi
 octavum ferme et decimum agebat annum ætatis, deposito 20
 habitu seculari monachus fieri maluit, intravitque monas-

⁴ *Vita.*] The following lives of the abbots of Wearmouth and Jarrow, from which Beda derived most of his materials for his work upon the same subject, is the production of an anonymous but contemporary writer. It is here printed, for the first time, from the Harleian Manuscript 3020, written apparently in the ninth century.

⁶ *Hebræos.*] Heb. xiii. 7.

¹² *Præpositi nostri . . . sermonem.*] From these words we are justified in assuming that the present Life was written by a monk of Wearmouth at the request of his brethren, and perhaps that it was used as a Sermon.

terium quod, positum in loco, qui dicitur In Gætlingum, religiosus ac Deo amabilis frater ejus Cynifridus rexerat, sed non multum ante Tunbercto cognato ipsorum regendum commiserat, qui postea Hagustaldensis ecclesiæ antistes ordinatus est. Ipse discendarum studio Scripturarum Hiberniam secedens simul et desiderio liberius Domino in lacrimis precibusque serviendi.

§ 3. Devote igitur susceptus a præfato cognato suo Ceolfridus devotius est ipse conversatus; lectioni, operationi, et disciplina regulari per omnia studens. Nec multo post idem Cynifridus pestilentia longe lateque grassante, cum aliis quoque Anglorum nobilibus, qui gratia legendi Scripturas illo præcesserant, a morte transitoria perpetuam migravit ad vitam, et Tunberctus una cum Ceolfrido et non paucis e fratribus ejus monasterii invitatus a Wilfritho episcopo ad monasterium Hrypense secessit, ubi Ceolfridus juxta morem regulari subditus conversationi, tempore procedente, a præfato episcopo ad presbyteratum electus atque ordinatus est, annorum circiter viginti et septem. Qui mox ordinatus ob studium discendi maxime vitæ monasterialis et gradus, quem subierat, instituta, Cantiam petiit.

§ 4. Pervenit et ad Anglos Orientales, ut videret instituta Botulfi abbatis, quem singularis vitæ et doctrinæ virum, gratiaque Spiritus plenum, fama circumquaque vulgaverat; instructusque abundanter quantum brevi potuit domum rediit, adeo ut nemo per id temporis vel in ecclesiastica, vel in monasteriali regula, doctior illo posset inveniri; nec tamen vel gradus, vel eruditionis, vel etiam nobilitatis suæ intuitu, ut quidam, ab humilitatis statu voluit revocari, qui in omnibus regulari se satagebat

Resides with Botulf.

¹ *In Gætlingum.*] Gilling, near Richmond, in Yorkshire, founded by queen Eanfled, to commemorate the death of king Oswin, see H. E. III. 14, 24.

² *Tunbercto.*] According to the authority of Richard prior of Hexham, Tunberct was bishop of that see for three years, but was expelled A. D. 684. See Decem Scripp. 295.

¹¹ *Pestilentia.*] This was pro-

bably the pestilence which ravaged Ireland in A. D. 664, H. E. III. 27.

¹⁶ *Monasterium Hrypense.*] See H. E. III. xxviii.

²⁴ *Botulfi abbatis.*] Botulf abbot of Ikanhoe, in Lincolnshire. A life of him written by one who lived shortly afterwards may be seen in Mabillon's *Acta SS.* sec. III. p. i, p. 3.

mancipare custodiæ. Siquidem tempore non paucor pi-
toris officium tenens, inter cribrandum clibanumque accen-
dendum mundandumque, et panes in eo coquendos,
presbyteratus ceremonias sedulas discere simul et exer-
cere non omisit; quo tempore etiam regularis observantiæ
magisterio fratribus præesse jussus est, quo pro insita sibi
eruditione simul et soli fervore divini et inecios instituere
et contumaces redarguere, deberet.

Invited by
Benedict to
his new mo-
nastery.

§ 5. Ut vero tempus aderat quo eum celestis Arbiter
eminentius rectorem facere decreverat animarum fidelium, 19
beatæ memoriæ pastor et abba noster Benedictus cognita
eruditionis, religionis et industriæ ejus gratia, cum monas-
terium hoc, in quo nos superna pietas congregavit, instituere
disposuisset, hunc sibi a memorato ejus episcopo adju-
torem et cooperatorem monasticæ institutionis dari obti- 15
nuit; non quia tantæ peritiæ vir ejus magisterio, quo
ipse imbueretur, opus habuerit, cum multoties, mare
transito, Gallis et Italiis, sed et Insularum, partibus
lustratis, antiquorum statuta monasteriorum jam ætiosissima
haberet.

Benedict's
learning.

§ 6. Denique, referre erat solitus quia regulam, quam
docebat, in antiquissimis decem et septem monasteriis
didicerat, et quæque ubicumque optima vidisset, hæc,
quasi in sacculo sui pectoris recondita, Britanniamque
perlata, nobis sequenda tradiderit. Sed sicut Barnabas 25
apostolus, cum esset vir bonus, plenusque Spiritu Sancto
ac fide, docturus Antiochiæ, primo venit Tarsum, ubi
sciebat esse Saulum, quem inter rudimenta susceptæ fidei
magna jam dedisse meminerat indicia virtutis [etc.], vel
sicut Moyses [etc.], sic nimirum, sic memoratus abbas 30
Benedictus, cum esset in omnibus monasterii disciplinis
instructissimus, in construendo suo monasterio Ceolfrithi
quæsitum auxilium, qui et regularis observantiam vitæ pari

¹⁹ *Instituere disposuisset.*] This
monastery was founded A. D.
674. See Hist. Abbat. Wirm.
§ 4, and below, § 7.

²¹ *Regulam, quam docebat.*] Benedict framed a rule of his
own from the various constitu-
tions which he found in the

seventeen monasteries which he
had visited. Reyner (Apostol.
Benedict in Anglia, i. 33) re-
fers to manuscripts of this com-
pilation, and expresses his inten-
tion of printing a specimen of its
contents.

²⁰ *Memoratus.*] *Memoria, MS.*

doctrinæ studio firmaret, et altaris officium sacerdotii gradu suppleret,

§ 7. Cœperunt autem ædificare monasterium juxta Wyri fluminis [ostium], anno Dominicæ incarnationis 5 sexcentesimo septuagesimo quarto, indictione secunda, anno autem quarto imperii Ecgrithi, accepta ab eo terra, primo familiarum quinquaginta, postea namque vel ipsius vel aliorum regum nobiliumque donatione in magis auctum est. Secundo fundati monasterii anno, Benedictus mare 10 transiens architectos a Torhthelmo abbate, dudum sibi in amicitiiis juncto, quorum magisterio et opere basilicam de lapide faceret, petiit, acceptosque de Gallia Britanniam perduxit.

The building of Wear-month commenced.

§ 8. Cœpit interea tædere Ceolfridum prioratus, magis- 15 que delectare libertas monachicæ quietis quam alieni cura regiminis. Nam et invidias quorundam nobilium, qui regularem ejus disciplinam ferre nequibant, insecutionesque patiebatur acerrimas, reversusque ad monasterium suum solito prisce conversationis festinavit se subicere 20 famulatui; sed sequente Benedicto ac reditum ejus postulante, tandem victus charitatis precibus, rediit, et quæ cœperat cum eo monasterii constituendi atque ordinandi est jura sedulus exsequitur.

Ceolfrid departs, but is induced to return.

§ 9. Facta autem citissime basilica operis eximii, atque 25 in honorem beati Petri apostoli dedicata, reverentissimus abbas Benedictus Romam ire disposuit, ut librorum copiam sanctorum, reliquiarum beatorum martyrum memoriam dulcem, historiarum canonicarum, picturam merito venerandam, sed et alia quæ consuerat peregrini orbis 30 dona, patriam referret; maxime magistros, qui juxta ritum Romanæ institutionis ordinem cantandi et ministrandi in ea, quam nuper fundaverat ecclesia, docerent.

Benedict's journey to Rome,

§ 10. Comitatus est Ceolfrithus euntem, cupiens sui gradus officium plenius Romæ, quam in Britannia poterat, 35 ediscere; relictus vero est ad tuitionem monasterii, donec redirent, Eosterwini presbyter et cognatus abbatis Benedicti. Cooperante autem Domino, propositum sequitur effectus, et ibi multa discunt ecclesiæ statuta, et beatæ

he is accompanied by Ceolfrith.

⁴ Ostium.] This word, omitted by the scribe, is supplied from § 1 and 4; pp. 139, 143 of this edition.
Beda's Hist. Abbat. Wiremuth, " Magis.] Magius, MS.

memorie Johannem archicantorem Romane ecclesie, abbatem monasterii beati Martini, secum Britanni-
am ducunt, qui nos abundanter ordinem cantandi per ordinem
et viva voce simul et litteris edocuit.

The monas-
tery of St.
Paul founded.

§ 11. Post octo autem annos quam prefatum monas-
terium statuere coeperant, placuit Ecgfrido regi, pro re-
demptione anime sue, etiam aliam quadraginta familiarum
terram reverentissimo abbati Benedicto donare, in qua
ecclesia et monasterium beato Paulo fieret; non quidem
a prioris monasterii societate sejunctum, sed eidem in
omnibus unanima fraternitate connexum. Quod opus
sibi injunctum Ceolfrithus strenuosissime perfecit, nam-
que acceptis secum duo et viginti fratribus, (decem
quidem tonsis, duodecim vero tonsuræ adhuc gratiam
expectantibus,) venit ad locum primis autumnii abscessum;
constructis omnibus, quæ maxime necessitas monasterii
poscebat, domibus, ipsam regularis custodiæ disciplinam:
eandem cantandi legendique ritum omnem canonicum,
quem in priori monasterio servabant, ibi quoque cele-
brandam suscepit; dum nequaquam omnes, qui cum eo
venerant, psalmos cantare, quanto minus legere in ecclesia,
vel antiphonas sive responsoria dicere, nossent. Sed
juvit eos amor religionis, et studiosi rectoris exemplum
atque instantia sollers, qui donec altum monasterialis
observantiæ radicem fieret, sæpius horis omnibus canoni-
cis cum fratribus ecclesiam frequentare, refici et quiescere
solebat; quatenus si qua corrigenda, si qua novitios
essent docenda, præsens ipse perficeret.

Ceolfrith and
Eosterwini

§ 12. Tertio autem ex quo monasterium fundavit anno,
cepit ædificare ecclesiam beati Pauli apostoli nomine
consecrandam, ubi Ecgfridus ipse locum altaris designa-
verat; quod in tantum crevit opus in dies, ut cum pauci
essent operarii, secundo ex quo inchoatum est anno, ad
dedicationem usque perveniret. Eo autem tempore quo
reverentissimus abbas Benedictus illuc miserat abbatem
Ceolfridum, constituit et Eosterwini, quem præfatus sum,
presbyterum cognatumque suum, prioris monasterii rec-
torem, non quia unum idemque monasterium duos habere
vel possit vel debeat abbates, sed quia ipse pro insita
sibi sapientia et maturitate consiliorum sæpius ad regem

¹⁶ *Abcessum.*] Here there appears to be an error in the MS.

solebat evocari. Nec vacabat eum semper gubernandis disponendisque monasterii curis, implicare quæsit sibi socium, quo auxiliante, debitum pondus regiminis levius securiusque portaret. Insuper et Romam ire festinabat, quatenus ea, quæ necesse essent monasteriis, quæ con-

5 derat, de peregrini patriam bona referret.

§ 13. Qui, dum transmarinis moraretur in locis, ecce, subita pestilentie procella Britanniam corripuens lata, nece vastavit, in qua plurimi de utroque ejus monasterio, et ipse venerabilis ac Deo dilectus abbas Eosterwini

10 raptus est ad Dominum, quarto ex quo abbas esse coeperat anno. Pro quo fratres, una cum consilio Ceolfridi abbatis, Sigfridum diaconum ejusdem monasterii, miræ sanctitatis virum et Scripturarum studiis abun-

15 danter instructum ac singulariter intentum, constituere abbatem.

Death of
Eosterwini,
Sigfrid suc-
ceeds.

§ 14. Porro in monasterio, cui Ceolfridus præerat, omnes qui legere, vel prædicare, vel antiphonas ac responsoria dicere possent ablati sunt, excepto ipso

20 abbate et uno puerulo, qui ab ipso nutritus et eruditus, nunc usque in eodem monasterio presbyterii gradum tenens, jure actus ejus laudabiles cunctis scire volentibus et scripto commendat et fatu. Qui, videlicet, abbas præfatæ gratia plagæ multum tristis, præcepit ut, inter-

25 misso ritu priori, psalmodiam totam, præter Vesperem et Matutinas, sine antiphonis transigerent; quod cum unius hebdomadis spatio inter multas ejus lacrimas et querimonias esset actitatum, diutius hoc fieri non ferens rursus statuit ut antiphonatæ psalmodiæ, juxta morem, instaura-

30 retur, cunctisque adnitentibus, per se et quem prædixi puerum, quæ statuerat, non parvo cum labore complebat, donec socios operis divini sufficientes vel nutrirer ipse vel aliunde colligeret.

State of
Ceolfrith's
monastery.

§ 15. At ubi Benedictus a Roma patriam peregrina

35 merce, ut semper, onustus advenit, mæstus quidem est de clade quæ acciderat, sed gavisus satis quia Sigfridus, Deo amabilis vir, pro Eosterwini abbas esset electus; præcepitque ut susceptam monasterii curam strenue gere-

40 ret, ipso quoque in doctrina et orationibus juvante. Verum non multo post uterque incidit in infirmitatem, et crescente per tempus molestia, in lectum ambo sternuntur, ita ut ne ad sedendum quidem exsurgere possent.

Benedict's
return home.

Ceolfrid ab-
bot of both
monasteries.

§ 16. Unde inito cum fratribus consilij, Benedictus vocavit Ceolfridum, eumque utriusque monasterii abbatem constituit, precipiens ut unum per omnia esset monasterium, tametsi duobus in locis positum, uno semper abbati gubernandum, eodem privilegij munimine tutatum: et sicut ejusdem privilegij, quod ab Agathone papa suscepterat, scripta continent, simul et regula sancti patris Benedicti, nunquam abbas eidem monasterio juxta occasionem generis, sed juxta vite modum et doctrinam quæreretur industriam, secundum quod ipse in premissis Ceolfridum statuerat, qui magis sibi spirituali quam carnali erat cognitione connexus, cum haberet fratrem carnis quidem sibi consanguinitate proximum, sed inopia cordis a se longissime distantem.

Death of Sig-
frid and Be-
nedict,
A. D. 692.

§ 17. Constitutus est autem ibi abbas Ceolfridus tertio anno regis Aldfridi, indictione prima, quarto idem Maiarum die [18 Mai.], qui erat annus octavus ex quo monasterium beati Pauli fundaverat. Et eodem anno venerabilis abbas et diaconus Sigfridus, longa annorum agitudine, migravit ad regna caelestia, undecimo kalendas 20 Septembris [22 Aug.], tertio quam abbas esse coeperat anno. Porro, anni sequentis exordis, id est, secundo idus Januarii [12 Jan.], Deo dilectus abbas Benedictus et ipse post longam canonicam infirmitatis, in qua Deo compere agere gratias solebat, requiem lucemque vite celestis adiit, annis in regimine monasteriali sedecim exactis.

§ 18. Octo quippe annos ipse beati Petri apostoli monasterium regebat, et alios totidem etiam beati Pauli monasterio per Ceolfridum curam impendebat; quorum primis quatuor annis monasterium beati Petri (sicut superius expositum est) Æosterwyni adjutore, gubernabat; sequentibus tribus Sigfridum, ultimo Ceolfridum, habebat regendi consortem. Sepultus est autem Benedictus in porticu beati Petri, ad orientem altaris, ubi postmodum etiam reverentissimorum abbatum Æosterwini et Sigfridi sunt ossa translata.

Ceolfrid pre-
sides over
both monas-
teries.

§ 19. Quo ad vitam translato de morte, Ceolfridus utriusque monasterii, vel potius unius monasterii duobus

⁶ Agathone papa.] He filled the papal throne from A. D. 678 to 10 January, 682.

in locis siti, curam suscepit, et per annos viginti septem
vigilanti solertia servabat. Erat enim vir acer ingenio,
strenuus actu, fervens zelo justitiæ, flagrans amore simul
et timore divino, severus in corripiendis peccantibus,
5 mitis in refovendis pœnitentibus, studiosus in servandis
docendisque regularis vitæ statutis, benignus in pauperi-
bus recreandis atque eleemosyna danda, largus etiam in
pecunia vel ea quæ petebantur donanda, vel ea quæ ipsi
donabantur remuneranda, orationum et psalmodiæ religiosa
10 frequentia curam gerens.

§ 20. Itaque monasteria, quibus præerat, et extrinsecis
abundanter opibus et non minus locupletavit internis, et
ut ab improborum irruptione securiora redderet, missis
Romam legatariis, epistolam privilegii a beatæ memoriæ
15 papa Sergio petiit, et accepit, instar illius, quam ab
Agathone decessor ejus Benedictus acceperat. Nam et
vasis, quæ ad ecclesiæ vel altaris officium pertinent,
copiosissime ditavit; et bibliothecam, quam de Roma vel
ipse vel Benedictus attulerat, nobiliter ampliavit, ita ut
20 inter alia tres Pandectes faceret describi, quorum duo
per totidem sua monasteria posuit in ecclesiis, ut cunctis
qui aliquod capitulum de utrolibet Testamento legere
voluissent, in promptu esset invenire quod cuperent;
tertium autem Romam profecturus donum beato Petro
25 apostolorum principi offerre decrevit.

§ 21. Namque ubi longo jam senio defessus vidit se
ultra non posse exemplum pristini vigoris suis præmon-
strare discipulis, invenit utile consilium ut, relicto juveni-
oribus regimine monasteriali, ipse apostolorum limina
30 peregrinaturus adiret; ibique terrenis absolutus curis
inter libera orationum studia diem spectaret ultimum,
imitatus exemplum fratris sui Cynefridi, qui, sicut supra
commemoravimus, studio vitæ contemplativæ monasterii
curam reliquit, et patriam propter Dominum spontaneo
35 mutavit exsilio.

§ 22. Paravit igitur navem, recensuit legatarios quos
Romam destinaret, ordinavit et munera quæ beato Petro

His care of
the monas-
tery.

Determines
to reside at
Rome.

Preparations
for his de-
parture.

¹⁵ Sergio.] A. D. 688—701.

²⁰ Pandectes.] A name for a
volume containing the Scrip-
tures of the Old and New Tes-

tament. See the verses written
by Alcuin and printed by Baro-
nius A. D. 778, § 27.

²² Supra.] See § 2.

essent referenda, sufficienter ea quæ tanto itineri essent necessaria procuravit. Sed quod ipse cum his esset iturus consulte ad tempus celavit, ne, videlicet, si palam vulgaretur quod proposuerat, vel prohiberetur, vel retardaretur ab amicis, vel certe a pluribus ei pecunia largiretur, 5 quos ipse remunerandi nec spatium nec facultatem haberet. Hanc etenim semper habebat consuetudinem animi dap-silis, ut si quid ei muneris ab aliqua sive majorum seu minorum personarum daretur, nequaquam irremuneratum dimitteret, sed ampliori sæpius largitorem suum gratia 10 donaret.

Annonces
his intention.

§ 23. Igitur omnibus paratis et die profectionis instante, convocavit in ecclesiam fratres qui erant in monasterio beati Petri, et quæ disponderet pandit. Flebant omnes ruentes in faciem, pedesque illius apprehendunt, fusus 15 lacrimis obsecrant ne tam repentinus abscederet, sed vel una die apud eos substiteret. Acquievit precantibus, mansitque apud eos die illa et nocte, (erat autem tertia feria ante Dominicam diem Pentecosten,) et mane, comitantibus plurimis, profectus est ad fratres positos in 20 monasterio beati Pauli, locutusque cum eis, quia abire jam disposuisset indicavit, et illis, multum plorantibus ac de subito ejus decessu turbatis, leniter ac blande affatus universos rogavit ut regulam quam docuerat servarent, in timore Domini permanerent, neque iter quod proposu- 25 erat suis precibus fletibusque impedirent, et ei si quid intemperantius justo egisset veniam darent, quia et ipse cunctis qui se in aliquo offenderant jam toto ex corde demiserit, Dominumque omnibus placatum esse et tunc et semper optaverit. 30

§ 24. Non autem parum diu obnitentibus tandem et ipse multum lacrimans obtinuit quatenus ei cum benedictione et gratia decenti viandi licentiam darent, precabanturque obnixè ut si ad beatorum Apostolorum loca sacra perveniret, crebris eos in precibus Domino commendaret; 35 si antea transiret, pro eorum semper incolumitate intercedere meminisset.

His arrange-
ments before
his departure.

§ 25. Profectus est die eodem, sive desiderio viandi accensus seu lugentium fratrum tædio compulsus, præcipientis ut cum suæ gratia benedictionis, juxta regulam 40 sancti patris Benedicti et sui statuta privilegii, quemcunque de suis digniorem putarent, abbatem sibi constituissent. Rediensque ad monasterium beati Petri mox mane facto,

cantata Missa ad sanctum Petrum et ad sanctam Mariam, et communicantibus qui aderant, confestim paratus vocat fratres omnes in ecclesiam beati Petri, rogat pro se orare, dicit et ipse orationem, accendit thymiama, habensque
 5 in manu thuribulum consistit in gradibus ubi legere consuerat, dat osculum plurimis, nam ne omnibus posset luctu et suo et ipsorum præpeditur. Egreditur cum thuribulo ad oratorium beati Laurentii martyris, quod est in dormitorio fratrum, sequuntur et ipsi cantantes anti-
 10 phonam de propheta ' Viam justorum recta facta est, et iter sanctorum præparatum est, et ambulantes de virtute in virtutem,' adjuncto et psalmo sexagesimo sexto, ' Deus misereatur nobis, et benedicat nos, inlumina vultum suum super nos, et misereatur nobis.' Et ibi incenso thure
 15 exiens, rursum alloquitur omnes ut pacem invicem servent, ab odiis, detractionibus et scandalis caveant, peccantes quosque juxta præceptum Evangelii singuli primum, deinde bini vel terni alloquantur atque ad viam veritatis revocare satagent, et si fructus sequatur de industria
 20 gaudeant, sin alias, sic tandem ad publicum eorum errata proferant, concordiam unitatemque germanam cum fratribus qui essent ad sanctum Paulum custodiant, unum utrorumque monasterium esse meminerint ab eodem semper abbate regendum, ne rupto itineris fœdere fraternitatis
 25 pandatur exteris janua nocivæ irruptionis, juxta exemplum Hebrææ plebis, quæ, ut per stultitiam filii Salomonis contra seipsam divisa est, nunquam ad externa acquievit.

§ 26. Completa allocutione, rursus assumpta antiphona
 30 cum psalmo memorato egrediuntur ad fluvium, lugubro carmine patrem utpote jam decessurum deducentes, itemque singulis osculum pacis dat, intercepto sæpius cantu præ laerimis, et dicta in littore oratione, ascendit navem, residet in prora, sederunt juxta diacones, unus
 35 crucem quam fecerat auream, alter cereas tenens ardentes.

§ 27. Currente trans fluvium navi, aspectans contra in
 mœrentes suo abscessu fratres, audiensque sonum sublimem mixti cum luctu carminis, nullatenus valuit ipse a
 40 singultu et lacrimis temperare. Hoc autem solum crebra voce repetiit, ' Christe, miserere illi cœtui! Domine Omnipotens, protege illam cohortem! Scio autem certissime quia nullos unquam meliores illis et promptiores

He embarks,

and proceeds on his journey.

ad obedientiam novi. Christo Deus infundat illis? Sic egressum navem advenit ad crucem, necessarios equum et abili, adjunctis secularium rerum curis, statim ab ipsa quoque cognata sibi Anglorum gente purgari in tota quo liberior perierumque anito ad contemplanda angli- rum consortia redderetur in curia.

Proceedings
of the monks.

§ 20. Reverti ad ecclesiam fratres compulsi orationis consilium inveniunt quid faciant, placuisse quod inter preces et jejunia quaerere a Domino quem sibi abbas praeceperat. Sed quia praeceperat abbas pater venerabilis illi re qui de illis ipsa sua egressione die jejunaret, quia potius omnes magis convivium haberent, et ubi id etiam quodam die suis comitibus apud eos usque ad octavum prandium expectare praeceperat, (erat tunc quibus feria ante Dominicam Paschae,) vitam ut sequenti die ad nocte jejunaret, et sabbato tantum ad hanc novam reficiendum, quia propter vigiliis Dominicae sollicitudinis nequibant ultra protelare jejunium. Sed et post- mos non paucos per congressus canonici et ecclesiae suae augendos, observandamque ab omnibus superius premissis, quatenus eo die quo per Sancti Spiritus adventum ecclesia sua primordia consecrare dignata est, etiam ipsa, postuli videlicet ecclesiae, per ipsam Spiritus gratiam dignam ostenderet Rectorem.

Meeting of
Humbert.

§ 20. His ita completis, venerant ille de monasterio Sancti Pauli per plures a fratribus die Dominicae Paschae, et unanimo consilio elegerunt Hwathurhtum in loco abbatis ordinandum, qui in monasterio eodem a prima aetate conversatus, et ecclesiastica simul et monasteriali scientia imbutus, jam tunc presbyterii gradu se pollebat. Hic ergo mox abbas electus scripsit epistolam quo apostolico papae patrem praedecessoremque suum commendaret, simul et munera quae mitteret paravit, secutusque ejus vestigia cum quibusdam e fratribus legit illi epistolam, et dona quae deferret protulit, inveniens eum in monasterio Elberhti, quod est situm in loco qui Cornu Vallis appellatur.

²⁰ Cornu Vallis.] The situa- tion of this monastery is now unknown. It was probably destroyed by the Danes shortly after this occurrence, and never rebuilt. From what is stated at § 21, it was perhaps situated upon the river Humber.

§ 30. Qui libenter accipiens electionem fratrum et ipsæ hanc sua benedictione firmavit eumque abundanter in pluribus, qualiter regendo monasterio præesse deberet, instituit. Hujus autem epistolæ exordium est,

- 5 ' Domino in Domino dominorum dilectissimo terque
beatissimo papæ Gregorio, Hwætberchtus, humilis Letter from
Hwætbercht
to the pope.
servus vester, abbas cœnobii beatissimi apostolorum Petri de Saxonia, perpetuam in Domino salutem.
- 10 ' Gratias agere non cesso Dispensationi superni examinis, una cum sanctis fratribus, qui mecum in his locis ad inveniendam requiem animabus suis, suavissimum Christi jugum portare desiderant, quod te nostris temporibus tam glorificum electionis vas regimini totius ecclesiæ
- 15 præficere dignata est; quatenus per hoc quo ipse divinitus impleris lumen et veritatis et fidei etiam minores quosque affatim juvare suæ pietatis aspergeret. Commendamus autem tuæ sanctæ benignitati, dilectissime in Christo pater et domine, venerabiles dilectissimi patris nostri
- 20 canos, Ceolfredi, videlicet, abbatis ac nutritoris tutorisque nostræ spiritalis in monastica quiete libertatis et pacis. Et primum quidem gratias agimus sanctæ et individue Trinitati, quod ipse, et si non sine maximo nostro dolore, gemitu, luctu, ac prosecutione lacrimarum, a nobis abiit,
- 25 ad suæ tamen diu desideratæ quietis gaudia sancta pervenit; dum ea, quæ juvenem se adisse, vidisse, atque adorasse semper recordans exultabat, etiam senio defessus beatorum apostolorum devotus limina repetiit, et post longos amplius sexaginta annorum labores curasque con-
- 30 tinuas, quibus monasteriis regendis abbatis jure præfuit, incomparabili virtutis amore, quasi nuper ad conversationem vitæ cœlestis accitus, ultima confectus ætate jam moriturus, rursus incipit peregrinari pro Christo, quod liberius prisca sollicitudinum secularium spineta camino
- 35 spiritali fervens compunctionis ignis absumat. Deinde etiam vestræ paternitati supplicamus, ut quod nos facere non meruimus, vos erga illum ultimæ pietatis seduli munus expleatis; pro certo scientes quia et si vos corpus

* *Gregorio.*] Gregory the Second came to the papal see in 714, and died in 731.

habetis ipsius, et nos tamen et vos Deo devotam ejus spiritum, sive in corpore manentem, seu corporis vinculis absolutum, magnum pro nostris excessibus apud supernam pietatem intercessorem habemus et patronum.

Caesarius's
voyage to
Gaul.

§ 31. Profectus est autem Caesarius a suo monasterio pridie nonarum Junii [4 Jun.], quinta sabbati, decembris in mare per Hambri flumen, quarta nonarum Julias [4 Jul.] die Sabbati, navem ascendit, quo primoque Gallicum litus tangeret, tribus in provinciis in terram appulsa est, in quibus singulis ipse a cunctis honorifice susceptus et in veneratione habitus est, quia gratia antiqui perfectionis incomparabili virtutis exemplo consummare decreverit.

His arrival
and death.

§ 32. Adit, emensa navigatione, Galliarum terras pridie idus Augusti [18 Aug.], quarta sabbati, sed et illis in partibus magnifice ab universis maxima ab ipso vixit Helvico honoratus est, qui acceptis donis que obtulit, etiam epistolas illi per omnes regni sui provincias dedit, et in pace susciperetur ubique, neque ei quicquam dispendium itineris facere praeceperunt. Insuper et Longobardorum regi Liudbrando illam una cum suis omnibus benigne exhibendum commendavit. Parvenit autem Lingones Burgundiorum civitatem die septimo kalendarum Octobrium [25 Sept.], sexta Sabbati, ubiestate pariter longa et segritudine lassatus, immo, secundum quod loqui solent Scripturae, deficiens in senectute bona, adpositus est ad se patres suos. Erat enim septuaginta et quatuor annorum, presbyterii gradu functus annis quadraginta septem, abbas locum per se regens annis triginta quinque.

His devotion.

§ 33. Reliquit autem in monasteriis cohortem militum Christi numero plus quam sexcentorum; porro terram, juxta supputationem consuetudinis Anglorum, familiarum ferme centum quinquaginta; qui ut a suo monasterio egressum est usque dum diem clausit extremum, excepta psalmodia canonica, ter quotidie psalterium David ex

⁷ *Flumen.*] Fluminis, *MS.*

¹⁶ *Helvico.*] Although here called king of Gaul, he appears to have been only ruler of some of its districts.

¹⁶ *Acceptis.*] Exceptis, *MS.*

¹⁷ *Regni.*] Regem, *MS.*

²⁰ *Liudbrando.*] Liutprand was king of the Lombards from A. D. 712 to 736.

²¹ *Lingonas.*] Now Langres, on the river Marne, in Champagne, but on the borders of Burgundy.

ordine decantavit, addens ad consuetudinem priscam, qua per annos plurimos canendo psalterium currere solebat; et sacræ oblationis hostiam pro se suisque Domino offerre nullo die prætermisit, etiam cum præ nimietate languoris equitare non valens caballario ferreretur in grabato, excepta illa dumtaxat una, qua quatientibus navem procellis, tota laborabat in mari, et quatuor ante obitum suum diebus.

§ 34. Erant in comitatu ejus octoginta circiter viri diversis collecti de partibus, qui illum universi quasi patrem sequebantur et colebant suum. Nam et ipse suis præceperat ministris, ut si quidem de comitantibus se alimentum non habere comperissent, confestim ei vel cibum vel pretium darent; erat quippe natura misericors et pauperum cultor eximius. Denique profecturo et proficiscente illo unanimus egenorum vagorumque gemitus, quasi patre se et alitore destitutum, testabatur. Quod virtutis genus ipse non solum timore et amore superno commendatum, sed et a parente, quasi hereditario jure susceptum, sedulus exercere curabat. Siquidem pater ipsius, cum nobilissimum comitatus ageret officium, in tantum misericordiæ, quæ fit in pauperes, semper operibus gaudebat, ut cum quodam tempore permagnificentias suscipiendo regi epulas parasset, sed hunc super-veniens inopinata belli necessitas, ne eo venire posset, retardaret, ille, gratias divinæ Dispensationi referens, statim omnes pauperes, peregrinos, languentes, circum- quaque vocari ad epulas, et quæ regi terreno ac ministris ejus exhibenda proposuerat, summo jam Regi in humili- bus illius æternæ gratia retributionis exhibuerit. Ipse quidem per se maribus omnem impendens famulatum, porro conjugem suam feminis humillimæ ancillarum famulæ per seipsam in omnibus exhibere præcipiens.

Anecdote of
his father.

§ 35. Pervenit autem Lingonas Ceolfrius circa horam diei tertiam, octavo kalendarum Octobrium [22 Sept.], ut diximus, incipiente indictione quintadecima; applicans- que in pratis ejusdem civitatis gratanter a Gangulfo regionum illarum domino susceptus est, quippe qui ipsum et in via prius inveniens illo venire et benigne suscipi,

³² *Conjugem ... famulæ.*] Such text is here apparently cor-
is the reading of the MS. The | rupted.

etiam si ipse non adesset, precepit; multam obsecrans ne inde nisi sospes abirot, sed ibi potius ad loca sanctorum martyrum, si ita Deus voluisset, vite celestis expectaret introitum.

His burial.

§ 36. Contigit autem ut ipso die, quo venerat, circa horam decimam migraret ad Dominum, cujus corpus make magno et comitum ipsius et vocularum civitatis illius agmine portatum est per tria ferme millia passuum in monasterium ejusdem Gangaulfi, quod erat ad meridiana plagam civitatis, spatio circiter milliarum et dimidii, sepultumque in ecclesia sanctorum martyrum geminorum, quorum nomina sunt hec, Speusippus, Eleucippus, Melio-
sippus. Qui una geniti matre uno parte, ibi antiquo tempore martyrio coronati, in eodem loco sepulti sunt, ubi et avia illorum, nomine Leonella, sepulta est, et ipsa 15 per confessionem martyrii egressa de corpore.

§ 37. Sepulto igitur patre, quidam ex fratribus, qui eum deduxerant, patriam rediere, narraturi in monasterio ipsius ubi et quando transiret e corpore; quidam vero dispositum Romam iter potegere, delatari munera que miserat. In quibus videlicet muneribus erat Pandectus, ut diximus, interpretatione beati Hieronymi presbyteri ex Hebræo et Græcæ fonte transfusus, habens in capite scriptos hujusmodi verus,

Corpus ad extimæ merito venerabile Petri, 25
Dedicat ecclesie quem caput alta fides,
Coelfridus, Anglorum extimis de finibus abbas,
Devoti affectus pignora mitto mei.
Meque meosque optans tanti inter gaudia patris
In cælis memorem semper habere locum. 30

§ 38. Porro quidam in eadem civitate Lingonense, propter amorem sepulti ibidem parentis sui, residere maluerunt, qui tamen postea destinata Romam veniendi vota compleverunt. Tantam autem gratiam apud Gangaulfum comites reverentissimi abbatis invenerunt, ut et 35 magnificis omnes epulis, sepulto eo, reficeret, et huc et illuc abeuntibus duces itineris, simul et viaticum, præberet;

²² *Ut diximus.*] See § 20.

sed et ibidem residentibus annonam, quamdiu manere
vellent, constitueret.

§ 39. Quid vero de eo, vel muneribus ejus, apostolicus
papa senserit testatur epistola, quam remisit, cujus hoc
5 principium est,

Letter from
pope Gre-
gory to
Hwætberht.

‘Gregorius episcopus, servus servorum Dei, Hwæt-
berhto religioso abbati.

‘Scriptorum tuæ amplectendæ religionis serie rele-
gendo perspecta, congaudere te veritati, cujus gratia
10 vocantur ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt; de
nostra promotione monstrans ac juris apostolici, cujus
ministerio fungimur quamquam immeriti, te subesse prom-
tissime profiteris. Quibus ex causis debere te noveris
eum, quem, gratularis, præesse continui collaborando in
15 precibus instantius, ut possit et sibi et tibi multisque
prodesse,—eum proinde, cujus Deo dicatos venerabiles
canos commendare studuisti, de temporalibus, antequam
ausciperetur a nobis, ad æterna, Deo vocante, trans-
latum; misso, ad æternam sui memoriam, munere meo
20 Domino et communi patrono beato Petro, apostolorum
domino summo, fidem ejus in muneris collatione pro-
bantes, dignum commemorationibus assiduis censuimus,
ac probatissimum præceptorum in sanctis ac regularibus
institutis dignis auditoribus prævium ante Deum existere
25 peroramus ut illum, Aaron et Moysi sanctis divinæ
plebis ducibus, ad promissionis patriam tendentibus
evocatis, sanctoque illi Heliæ, subito in ætheris raptō,
meritis excolendis gratia superna, quæ illum assumsit,
æquiperet, ac superstitem discipulum institutum cum ad
30 seculis gubernandis Jesu elegantissimi ducis ac Finees
Helisei dignitatum charismatibus indultis, perornet.
Vale.’

§ 40. Narrabant autem nobis reversi comites Deo
dilecti patris nostri, quia proxima nocte postquam sepul-
35 turæ traditum est venerabile corpus ipsius, tribus ejus de
ecclesiæ custodibus, juxta morem, excubias noctis agen-
tibus, subito fragrantia miræ odoris totam ecclesiam reple-
verit; secuta sit autem et lux, quæ et ipsa non parvo

Appearances
after his
death.

³⁷ *Fragrantia.*] *Flagrantia, MS.*

tempore permanens, tandem tota ecclesia petierit; qui citissime egressi et aspectantes viderint eandem lucem cursim oculos petere, ita ut fulgore ipsius cuncta in circuitu loca, velut interdiu, viderentur illustrata, ut palam daretur intelligi ministros eterne lucis et perpetui suavitatis affuisse, qui sedem sancti corporis sua visitatione consecraverint. Unde mos increbruit ejusdem loci incolis, ut per singula diurnae vel nocturnae orationis tempora, expleto psalmodiae ritu canonico, omnes viri ad tumbam illius supplicari genus curvent. Sed et alia signa et 10 sanitates ibidem factas fama vulgavit, donante Ille qui sanctos suos et in presenti certantes juvare et in futuro consecravit victores coronare. AMEN.

EXPLICIT VITA SANCTORUM ABBATUM
BENEDICTI, CEOLFRIDI, EASTERWYNI, SIGFRIDI,
ATQUE HWETSBERTI.

^a Bna.] Rito, MS.

NUMBER XII.

SERMO IN NATALE S. BENEDICTI
ABBATIS.

SERMO¹ BEATI BEDÆ SACERDOTIS ET CONFESSORIS
 5 IN NATALE SANCTI BENEDICTI ABBATIS, [QUI]
 FUIT CONSTRUCTOR MONASTERII SANCTI PETRI
 PRINCIPIS APOSTOLORUM, QUOD DICITUR ET
 WYRE MUDE IN REGIONE NORDIAMHUMBRORUM.

‘ IN illo tempore dixit Simon Petrus ad Jesum, Ecce,
 10 nos relinquimus omnia et secuti sumus te.’

Audiens a Domino Petrus quia dives difficile intraret
 regnum cœlorum [etc.] Cujus rei et in nobis
 ipsis, fratres carissimi, sæpe exemplum sumsimus, cum
 alicubi pro rerum necessitate digredientes cuncta nobis
 15 monasteriorum habitacula, quasi propria, patere cogno-
 vimus, cunctos in nostrum obsequium sincerissima devo-
 tione pronos aspeximus; et maxime in beatæ memoriæ
 patre nostro Benedicto, cujus hodie venerandam assump-
 tionis diem debita sollemnitate recolimus, totum lectionis
 20 hujus tenorem videmus perfectissime compleri. Dere-
 lictis enim omnibus, secutus est Christum, quando spretis

¹ The following Sermon, transcribed from the Harleian Manuscript 3020, is written in commemoration of St. Benedict, surnamed Biscop, founder of the monastery of St. Peter at Wearmouth. The Manuscript here quoted ascribes it to the pen of Beda, an assertion of dubious authority; it contains internal

evidence however of having been written by a monk of Wearmouth, for the edification of his brethren of that establishment, at a period of time not very far distant from the death of the individual whose virtues are here recorded.

¹⁵ *Reti.*] Regi, *MS.*

cia, quæ in ministeria regali adquisierat, vel adquirere valebat, cum esset nobilis natus, ad beatorum apostolorum limina Romam peregrinaturus advolavit, et quia rudis adhuc in gente Anglorum fides et ecclesiarum institutio florebat, ibi potius perfectam vivendi formam 5 sumeret, ubi per summos Christi apostolos totius ecclesiæ caput eminet eximium. Ibi ergo eruditus in Christo, illis in partibus attonsus, ibi est monasterialibus imbutus institutis, ibidem totum vitæ suæ tempus erat exacturus, si non apostolica domini papæ prohibuisset auctoritas, qui 10 eum propter ducendum Britanniam sanctæ recordationis archiepiscopum Theodorum patriam adire præcepit.

§ 2. Nec longo post tempore etiam [per] reges seculi cognito virtutum ejus studio, locum ejus monasterii construendi, non ab aliqua minorum personarum ablatum, 15 sed de suis propriis donatum, curabant. Quem ille acceptum mox perfectissime, juxta regularem disciplinam, interius exteriusque instituit, non pro captu decreta nobis statuens, sed antiquorum statuta certissima monasteriorum, quæ in peregrinatione didicerat, sibi suisque obser- 20 vanda proponens. Nec cuilibet vestrum, fratres, grave debet videri si nota loquamur, sed delectabile potius æstimari, quia vera loquimur, quando patris nostri spiritalia gesta narramus, cui manifesto miraculo Dominus, quod fidelibus suis promisit, adimplevit; quia omnis, qui 25 reliquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet in hoc tempore, et in seculo venturo vitam æternam. Reliquit quippe cognatos, quando patriam deseruit, accepit centuplum, quia non 30 solum a cunctis in hac terra pro virtutum industria merito venerationi habitus est, sed et in Gallia, sed et in Italia, Roma quoque ac maris insulis; ab omnibus, qui eum nosse potuere, dilectus, adeo ut ipse papa apostolicus ad profectum monasterii hujus, quod illum nunc fundasse 35 gaudebat, Johannem illi abbatem atque archicantorem Romanæ ecclesiæ, sicut caritas vestra bene meminit, Britanniam a Roma deducendum præstaret, per quem idem monasterium morem canendi ac ministrandi canonicum, juxta ritum sanctæ Romanæ atque apostolicæ 40 ecclesiæ, perciperet. Reliquit domos et agros, quos habuerat, pro Christo, a quo agrum semper virentis paradisi et domum non manufactam, sed æternam in

coelis, se accipere sperabat. Reliquit uxorem et filios; non quidem uxorem acceptam et filios ex ea natos, sed uxorem prorsus accipere, ex qua filios habere posset, castitatis amore contempsit; mallens ad illa centum quadraginta quatuor millia electorum pertinere, qui cantant canticum novum ante sedem Dei et Agni, quod nemo potest dicere nisi illi, 'Hi enim sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, et sequuntur Agnum quocunque abierit.' Et accepit centuplum, quando non in his solummodo, sed et in transmarinis eum partibus plurimi suas in domus recipere viantem, suorum fructibus agrorum reficere desiderabant, quando matronæ perplures illi, quando viri Deo devoti pro animi constantis excellentia, non minore quam conjugibus aut parentibus propriis, dilectionis instantia serviebant. Accepit centuplum domus et agros quando loca hæc, in quibus monasteria construeret, adeptus est; uxorem si dimississet pro Christo, et hoc centuplum acciperet, quia nimirum centuplo majus esset tunc meritum caritatis inter continentes propter fructum spiritus, quam inter lascivientes quondam propter desiderium carnis. Filios, quos carnaliter habere despexit, centuplum accipere meruit spiritales, (centenarius quippe numerus, ut sæpe dictum est, perfectionem figurate denunciat,) nos namque sumus filii ejus, quos in hanc monachicæ devotionis domum pius provisor induxit; nos sumus ejus filii, quos diversis carnaliter editos parentibus, in unam sanctæ professionis familiam spiritaliter fecit aggregari; nos sumus filii ejus, si iter virtutum ejus imitando tenemus, si non a semita regulari, quam docuit, torpendo deflectimus.

§ 3. Meminimus namque, fratres, qui illum nosse potuimus, dicere crebro auditu quos post obitum illius in nostræ fraternitatis consortium pietas superna congregavit, quia quamdiu sospes erat corpore, pro gloria sanctæ Dei ecclesiæ, et maxime pro hujus monasterii pace, honore et quiete, semper laborare perstabat, et toties mari transito, nunquam, ut est consuetudinis quibusdam, vacuus et inutilis rediit, sed nunc librorum copiam sanctorum, nunc reliquiarum beatorum martyrum Christi, munus venerabile detulit, nunc architectos ecclesiæ fabricandæ, nunc vitri-factores ad fenestras ejusdem ordinandas pariter ac muniendas, nunc cantandi et in ecclesia per totum annum ministrandi secum magistros adduxit; nunc epistolam

privilegii a domino papa missam, qua nostra libertas ab omni extrinseca incursione tutaretur, adportavit; nunc picturas sanctarum historiarum, quæ non ad ornamentum solummodo ecclesiæ, verum ad instructionem intuitivam, proponerentur, advexit, videlicet, ut qui per literarum s lectionem non possent opera Domini et Salvatoris nostri, per ipsarum circuitum discerent imaginum.

§ 4. Qui in his et hujusmodi rebus ideo tam plura laborare studuit, ne nobis aliqua sic laborandi remaneret necessitas; ideo toties transmarina loca adiit, ut nos 10 omnibus scientiæ salutaris dapibus abundantes intra monasterii claustra quiescere et cum secunda libertate Christo servire queamus. Qui etiam cum corporis infirmitate corripere premereturque acerbius, semper inter Deo debitas gratiarum actiones, de monasteriorum, quas didi- 15 cerat docueratque, regulis servandis, semper de ecclesiasticis observationibus, quas per omnes civitates et maxime Romæ viderat, semper de locis sanctis, quæ se lustrasse juvenem meminit, loqui et iterare delectabile habebat. Sic longis virtutum studiis suffultus et exercitiis, 20 longo insuper anno se infirmitatis martyrio excoctus, post centupla gratiæ præsentis munera, ad vitam transivit æternam.

§ 5. Unde necesse est, fratres, ut, tanquam boni filii et tanto parente digni, exempla et præcepta illius in 25 omnibus servare curemus, neque ulla nos a vestigiis tanti ductoris sequendis animæ vel carnis illecebra revocet; quatenus et ipsi, qui carnales affectus, substantiamque reliquimus terrenam, qui uxores ducere et filios carnaliter procreare angelicæ conversationis amore fastidivimus, 30 augescente virtutum spiritalium merito, et in præsentī centuplum accipere de societate sanctorum, et in seculo venturo vitam possidere mereamur æternam; præstante, [etc.]

²⁰ Et exercitiis.] Exercitus, MS.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

*Ubi litera H. numeris præfigitur, ibi designantur Liber et Caput Historiæ Ecclesiasticæ ;
ubi vero literæ ii. numero præfiguntur, ibi Operum Minorum pagina designatur.*

- AARON et Julius, martyres, H. 1. 7
Abacuc et Michææ reliquiæ inveniuntur, ii. 185
Abbatum Gyrvensium historia, auctore anonymo, ii. 318
Abgarus, rex Edessæ, ii. 175
Acca, cum Vilfrido Romam vadit; narrat miracula S. Osualdi, H. 3. 13, et H. 4. 14; et Vilfridi visionem, H. 5. 19; in Episcopatu Hagustald. Vilfrido succedit; ejus laudes, gesta, educatio, H. 5. 20; episcopus fuit Hagustald. cum Beda historiam clauderet, H. 5. 23
Acephalorum hæresis, ii. 196
Acha, soror Æduini, mater Osualdi R., H. 3. 6
Achilleus Ægyptum occupat, ii. 180
Adam, ii. 165
Adamnanus, abbas, legatus ad Aldfridum catholicum pascha suscipet, et plurimos Scottorum ab errore corrigit, scribit ab Arcuulfo librum de locis sanctis, eum Alchfrido porrigit, obit, H. 5. 15, et 21
Adamnanus, monachus, ejus poenitentia, visio de incendio monasterii Coludani, H. 4. 25
Adbarus, v. Barus, H. 4. 3, et 6
Ad candidam casum, v. Candida Casa.
Ad capræ caput, v. Capræ Caput
Adda frater Uttan, unus e quatuor presbyteris ad Mediterraneos Anglos convertendos missis, H. 3. 21
Addi, comes cujus puerum Johannes Episcopus orando a morte revocavit, H. 5. 5
Adgefrin, v. Gefrin
Adlapidem, locus in prov. Jut. ubi fratres R. Arvaldi sunt martyrio coronati, H. 4. 16
Ad murum, vicus R. Osui, quo Peada, et Sigberct, cum suis baptizati, H. 3. 21 et 22
Adrianus imp. Hierosolymam Æliam vocat, ii. 173
Adtuifyrði, juxta fl. Alnæ, Syn. ibid. sub Theodoro qua Cudberct elect. ep., H. 4. 28
Aduluald, v. Eadbald
Æbba, amita R. Ecgridi, abbatisa monasterii in Coludi urbe, H. 4. 19; ejus devotio super incendio monasterii; obitus, H. 4. 25
Æbbe, abb. soror uterina R. Osui, ii. 69
Æbbecurnig monasterium, ejus situs, H. 1. 12; Trumuini episcopi ab eo recessus, H. 4. 26
Æcci unus ex episcopis Orientalium Anglor. pro Bisi substitutus, H. 4. 5
Ædan, rex Scottor. ab Ædilfrido prælio victus, H. 1. 34
Ædani, episc. anima ad cælum fertur ab angelis, ii. 56
Ædanus, episcopus ad Anglos venit, ejus indoles, opinio de paschate; sedem in insula Lindisfarnensi recipit, H. 3. 3; ejus vita, eleemosynæ, devotio, humilitas, occasio missionis, H. 3. 5; equum a R. Osuino datum pauperi donat, regis mortem præagit, ipse moritur, H. 3. 14; tria ejus miracula, H. 3. 15, 16, 17; sepultura, conversatio, judicium de paschate, H. 3. 17; patienter toleratum, H. 3. 25; quot annis episcopatum tenuit, H. 3. 26; Hildam à Cale revocat; Heiu consecrat, H. 4. 23; qualem vitam inter monachos instituit, H. 4. 27; pars ossium ejus a Colmanno in Scotiam revecta, H. 3. 26
Æddi, Stephanus, cantandi magister, H. 4. 2.
Ædgils, presbyter, a quo Beda historiam incendi coludani habuit, H. 4. 25
Ædilbald, R. Merciorum, cui omnes Provincie Australes ad Humbram subditæ, H. 5. 23
Ædilberct, R. Cantie, quomodo Augustinum et socios recipit, H. 1. 25; ejus zelum per literas P. R. Gregorius I. excitat, eique dona mittit, H. 1. 32; ecclesiam Petri et Pauli Doruberniæ construit et donis ditat; in qua episcoporum et regum corpora poni possint, H. 1. 33; omnibus Anglorum gentibus ad terminum Humbræ fluminis imperat; ecclesiam S. Pauli Londoniæ; ecclesiam S. Andreæ Rhofcestriæ facit; utrique ecclesiæ, sicut et Doruberniensi possessiones adjicit, H. 2. 3; epistolas a P. R. Bonifacio recipit, H. 2. 4; ejus obitus, imperium, leges, stemma, sepultura; status fidei Christianæ post ejus mortem, H. 2. 5

- Ædilbert**, filius et haeres Victred regis Cantum, H. 5. 23
- Ædilberg**, filia naturalis Anna R. Or. Angl. monasterii Brigensis abbatissa; ejus corpus incorruptum, in ecclesiam S. Stephani ibidem translatum, H. 3. 8
- Ædilberga**, alias Tate, filia R. Ædilberti, **Æduine** nupta fidem Christianam regno Nordanhymbror. infert, H. 2. 9; literas a P. R. Bonifacio et dona recipit, H. 2. 11; occiso **Æduino** Cantiam redit, H. 2. 20
- Ædilberga**, monasterii in Berencingum a fratre **Earconsalde** episcopo constructi abbatissa, H. 4. 6; ejus sanctitas; miracula in morte, post mortem, H. 4. 9
- Ædilfrid**, R. Nordhymb.; ejus gesta; **Ædan** R. Scotter. praelio vincit, H. 1. 34; Brittones, eorumque monachos ad Legionem urbem sternit, H. 2. 2. **Æduinum** vi et insidiis persequitur; a **Rædualde** in caesa **Æduini** occiditur, H. 2. 12; e provincia Berniciorum originem duxit, H. 3. 1
- Æditheri**, frater Anna Regis interemptus, H. 3. 24
- Ædithild**, abbatissa, pulvere quo S. Oswaldi ossa lota sunt, demoniacam sanat, H. 3. 11
- Ædithun**, filius R. **Æduini** de **Ædilberga** uxore, baptizatus, et Eboraci sepultus, H. 2. 14
- Ædithun**, frater **Ædithuni**; ejus visio de sodale **Egbert**to; mora, H. 3. 27
- Ædithred**, R. Mercior., maritus Osthryde; devotio in S. Oswaldum, H. 3. 11; Cantiam vastat; provinciam Lindissi recipit, H. 4. 12; illo regnante synodus Hathfeld, H. 4. 17; praelium cum **Ecgfrido**; et fons, H. 4. 21; tandem abbas; **Vilfrido** successorem R. **Cosaredum** conciliat, H. 5. 19
- Ædithryd**, filia R. **Æduini** de **Ædilberga** uxore; baptizata et Eboraci sepulta, H. 2. 14
- Ædithryde**, regina f. Anna R. Or. Ang., H. 4. 3; ejus vita, mors, incorruptio, etc., H. 4. 19, ii. 199; hymnus de illa, H. 4. 20
- Ædilualch**, R. Merciorum baptizatus; donat **Vilfrido** Selaesiu, H. 4. 13
- Ædiluald**, rex Or. A. fr. Annæ Suidhelmum de fonte sancto suscipit, H. 3. 22
- Ædiluald**, abbas Mailros, ii. 107; postea episc. Lindisf., H. 5. 13
- Ædilualdus**, sed **Oidiluald**, S. Cudberti successor in vita solitaria, ii. 135
- Ædilvini**, episcopus in provincia Lindissi, H. 3. 11, H. 4. 12; in Hibernia instructus, H. 3. 27
- Ædilvini**, praefectus regis Osuii Osuinum interficit, H. 3. 14
- Æduin**, R. Nordanhymbr. ortus e provincia Derorum, H. 3. 1; eorum qui imperium majus in Britannia tenuerunt quintus, H. 2. 5, 9; fidem recipit, ii. 197; a **Scario** vulneratur; regem Occ. Sax. vincit, H. 2. 9; literas et dona a P. R. Bonifacio recipit, H. 2. 10; **Ædilfrido** penesquente, per visionem de adipiscendo regno ad credendum provocatus, H. 2. 12; a **Rædualde** adjutus rex efficitur; quibus conciliis fidem amplectitur, H. 2. 13; baptizatus Eboraci, ecclesiam S. Petri ibidem inchoat, sed occisus est, H. 2. 14; **Earpualdo** suadet idola relinquere, H. 2. 15; **Paulino** baptizanti adest juxta **Tiouulfingacæster**, H. 2. 16; pax, felicitas, et excellentia regni ejus, H. 2. 16; literas exhortatorias, a P. R. Honorio cum decreto de jure metropolitico inter Doruverniam et Eboracum recipit, H. 2. 17; occisus est, H. 2. 20; ejus caput Eboraci sepultum, ibid. Corpus apud **Streaneshalch**, H. 3. 24; ejus vasa, crux, et calix a **Paulino** in Cantiam feruntur, H. 2. 20
- Ægyptiorum** mos de pascha, H. 3. 25
- Ælfeda**, alias **Ælfbled**, filia R. Osuii, victo **Penda**, Deo dicata, H. 3. 24; intrat monasterium de **Heruteu**; fit abbatissa de **Streaneshalch**, H. 3. 24, H. 4. 26
- Ælfled** per zonam S. Cudberti sanatur, ii. 93; eidem de vita **Ecgfridi** regis et episcopatu suo S. Cudbertus praedixit, ii. 95
- Ælfruni**, frater regis **Ecgfridi**, occisus, H. 4. 21
- Ælla**, rex provinciae Derorum, ad cujus nomen P. R. **Gregorius I.** allicit, H. 2. 1
- Ælth**, primus imperium Anglorum ad Austrum Humberi tenuit, H. 2. 5
- Æthbaldus**, s. **Eadbold**
- Ætica**, puer in monasterio in Berencingum moriens virginem morituram invocat, H. 4. 8
- Ætates** sex hujus seculi, ii. 163; quot anni in singulis ætatibus continentur, ii. 163; ætas prima, ii. 165; secunda, ii. 166; tertia, ii. 167; quarta, ii. 167; quinta, ii. 167; sexta, ii. 167
- Ætatis** sexta reliquiae, ii. 204
- Ætherius**, episcopus ad quem P. R. **Gregorius**, scripsit de **Augustino** benigne suscipiendo, H. 1. 24; ab eo **Augustinus** ordinatus, H. 1. 27
- Ætius**, consul ad quem **Brittones** gemitus mittunt, H. 1. 13; a **Valentiniano** impatore occisus, H. 1. 21, ii. 189
- Ætla**, episcopus **Dorcicæstræ**, e monasterio de **Streaneshalch**, H. 4. 23
- Agatha**, H. 4. 20
- Agatho**, P. R. biscopum et **Ceolfredum** Romæ suscipit; **Johannem Cantatorem** cum eis ad exquirendam **Brittannorum** fidem mittit, H. 4. 18; synodum contra **Monothelitas** Romæ tenet, qua **Vilfridum** absolvit, H. 5. 20

- Agatho, Agilbercti presbyter, H. 3. 25
 Agilberctus, Gallus, de Hibernia veniens, fit episcopus Occ. Sax. qua occasione in Galliam redit; Parisiacæ civitatis fit episcopus; a rege Occ. Sax. revocatus, alium pro se mittit, H. 3. 7; Alchfridum in provincia Nordanhymb. inivit; synodo Streanebalch de pascha interest; Vilfridum presbyterum a se factum ad colloquium substituit, H. 3. 25; domum redit, H. 3. 26; Vilfridum consecrat, H. 3. 28; Theodorum suscipit, H. 4. 1; v. iterum de eodem, H. 5. 19
 Agnes, H. 4. 20
 Agricola, Severiani episc. filius, hæresin Pelagii in Britanniam intulit, H. 1. 17
 Agrippa Herodes a Tiberio in vincula conjicitur, ii. 169; fit rex Judææ, ii. 169; cui successit filius Agrippa, ii. 169
 Aidanus, v. Ædan
 Alani, per Gallias sæviunt, H. 1. 11
 Alaricus, R. Gothorum in imperium Romanum irrumpit, H. 1. 11
 Albanus, conversionis et martyrii ejus historia, H. 1. 7; in ejus sepulchrum reliquæ quedam aliorum sanctorum a Germano et Lupo impositæ, et massa pulveris sepulchralis ablata, H. 1. 18
 Albinus, abbas, a Theodoro archiepisc. et Hadriano abbate institutus; auctor Bedæ de Gestis in Cantuariorum provincia, H. Prolog. Hadriani successor; ejus in scripturis et linguis peritia, H. 5. 21
 Alchfrid, filius regis Osuii, H. 4. 16; patrem impugnat, H. 3. 14; Peadæ R. Merciorum receptionem fidei suadet, H. 3. 21; patrem contra Pendan comitatur, H. 3. 24; ejus de Pascha judicium, H. 3. 25; Scottis primum postea Vilfrido monasterium. In Rhyppum donat, H. 3. 25, H. 5. 20; Vilfridum in Galliam ordinandum mittit, H. 3. 28, H. 5. 19; Anglorum regnum recuperat, H. 4. 26; Dricthelmum visionem suam narrantem audit, H. 5. 13; librum Arcuulfi de locis sanctis ab Adamnano porrectum recipit, H. 5. 16; defunctus est, H. 5. 19; iter Romam mediatur, ii. 140
 Alcluith, civitas Brittonum; ejus situs, H. 1. 12
 Aldberct, unus e duobus episc. Or. A. cum Beda historiam suam finiret, H. 5. 24
 Aldfrid, post Ecgridum R. Nordanhymbr. H. 5. 1; defunctus, H. 5. 19
 Aldfrid, frater Nothus, Ecgrido successit, ii. 98
 Aldhelm, abbas monasterii ad Mailduf urbem; episcop. Occ. S.; scripsit lib. de paschate; et de virginitate, ejus laudes, H. 5. 19
 Alduini, episc. Liccithelth, consecrationi Tauiui, archiepisc. interest, H. 5. 23
 Alduinus, frater Ædilvini, abb. monasterii de Peartaneu, H. 3. 11
 Alduulf, R. Or. A., H. 2. 15; illo regnante synodus Hethfeld, H. 4. 17
 Aleetus; Britanniam insulam tenet, H. 1. 6
 Alexander Hierosolymitanus, ii. 177
 Alnæ, fl. juxta quem ad Tuifyrdi, H. 4. 28
 Alric, fr. et hæres Victredi R. Cant., H. 5. 23
 Ambrosius, episcopus, ii. 184
 Ambrosius, Aurelianus, dux Brittonum, H. 1. 16, ii. 190
 Amfcat, sinus maris in quo Petrus primus Doruvernæ abbas demersus, H. 1. 32
 Anastasius Imp. fulmine perit, ii. 191
 Anastasius Persa monachus, ii. 194; reliquæ ejus, ii. 195
 Anastasius (Artemius) Imp. fautor Catholicæ fidei, ii. 203
 Anatolius, cujus scripta de tempore paschæ Scotti et Picti secuti sunt, H. 3. 3, 25, ii. 179
 Andhun, dux Regis Austr. Sax. Cædvalam provincia expulit, H. 4. 15
 Andilegum, monasterium Galliarum, in quod virgines Anglorum missæ, H. 3. 8
 Andreas, apostolus, secretarium ejus in civitate Hrofi, H. 3. 14
 Andreas monachus Italus in archiepiscopatum Doruvern. P. R. ab Hadriano abb. oblatus, H. 4. 1
 Androgius, dux Trinobantum se Julio Cæsari dedit, H. 1. 2
 Angli invitati in Britanniam, H. 1. 15, 16; fidem suscipiunt, H. 1. 23; orientales, H. 1. 15; fidem suscipiunt, H. 2. 15; eorum reges Vuffingæ appellantur, H. 2. 15; Mediterranei, H. 1. 15; Christiani facti, H. 3. 21
 Anna, R. Or. A. filius Eni, successor Ecgrici, H. 3. 18; Coinualchum, R. Occ. S. exulem recipit, et ad fidem convertit; ejus character, H. 3. 7; Cnobhensburg ædificiis et donariis ornat, H. 3. 19; a rege Penda occisus est, H. 3. 18; filias habuit Ædilhrydam et Sexburgam, H. 4. 19
 Andreæ Apostoli, et Lucæ ossa, ii. 182
 Annorum differentia inter Hebræam et 72 interpretum auctoritatem, H. 3. 24
 Antiochiæ synodus sub Joviano, ii. 183
 Antonius monachus, ii. 182; ejus corpus Alexandriam defertur, ii. 192
 Antoninus Pius, ii. 173; Verus, ii. 173
 Apollinaris Hierapolis episcopus, ii. 174
 Apollinaris Laodicensis, ii. 183
 April. kal. decimo die Adam est creatus, et Christus crucifixus, ii. 165
 Aquileiæ synodus, ii. 201
 Arcadius Imp. Rom. a patre factus, ii. 185; cum Honorio, ii. 186
 Archelaus Herodis filius, ii. 168
 Archelaus Mesopotamiæ episcopus, ii. 179

- Arculfus**, Galliarum episcopus, auctor *Libri de Locis Sanctis*; excerpta de libro, H. 5. 16, 17, 18
- Arcles**, ubi Constantius comes Constantinum II. occidit, H. 1. 11; ejus civitatis episc. PP. RR. Apostolos suos in Britanniam perficientes commendat, H. 1. 24, 25, H. 4. 1
- Armericanus Tractus**, patria (ut fertur) Brittonum, H. 1. 1
- Arries**; hancis ejus Britt. inscit, H. 1. 8
- Arnald**, R. Vectis insula; ejus fratres martyrio coronati, H. 4. 16
- Arclepodeta**, Britanniam recipit, H. 1. 6, ii. 100
- Asterius**; episc. Genuensis Birmum episc. consecrat, H. 3. 7
- Athalaricus** Gothorum rex, ii. 191
- Athanasius** varia patitur, ii. 182
- Attila**, rex Hunnorum Ætium consulem bellis occupatum tenet, H. 1. 13
- Audubald**, v. Eadbald, H. 2. 11
- Augustinus**, Ep. Hippo; respondet Pelagio, H. 1. 10; moritur, ii. 187
- Augustinus**, alique monachi a P. R. Gregorio I. ad Anglos missi; periculo predicationis territi ab itinere desistant, ii. 235; sed literis pontificis persuasi proficiunt, H. 1. 23; ratio ejus itineris per Gallias, ii. 236; eorum in Britanniam adventus, H. 1. 25; conversatio; successus ibidem, H. 1. 26; Augustinus Arelate ordinatur episcopus; quaestiones ejus ad Gregorium cum responsis, H. 1. 27; pallium, etc. a Gregorio recipit, H. 1. 29; instruitur quid agat circa fana, solemnitates et sacrificia idolorum, H. 1. 30; recipit literas exhortatorias ne de virtutibus suis gloriatur, H. 1. 31; ecclesiam salvatoris in regia civitate instaurat; et monasterium ad orientem facit, H. 1. 33; convocat episc. Brittonum ad colloquium in loco Augustini ac dicto; miraculum ibidem in cæco; in synodo secundo facta pacis condiciones proponit; spernentibus Anglorum ultionem minitans prædicit, H. 2. 2; mellitum Londoniæ et justum Rhofcestræ episcopos facit; ejus obitus; epitaphium, H. 2. 3
- Aurelianus**, Ambrosius dux Brittonum, H. 1. 16
- Aurelianus**, Imp. a militibus occisus, ii. 178
- Aurelius Antoninus**, M., ii. 175; Alexander, ii. 175; ejus mater Mammea, ii. 176
- Autisiodorensis** civitas, sedes Germani episc. H. 1. 17
- Auxentius** Mediolani episc. ii. 182
- Babylas** Antiochenus, ii. 177
- Badonicus** mons; ejus obsessio, H. 1. 16
- Badudegn** frater in mon. Lindisf. ad tumulum S. Cuthberti sanatus, H. 4. 30
- Beda** major, S. Cadbercto jam meritis ministravit, ii. 120
- Beda** historiam suam Regi Coenwulfo dedicat; auctores suos prodit, H. Proleg.; ejus candor in controversia paschali, H. 3. 17
- Baldhelmus** presb. Lindisfarn., ii. 99
- Baldhild** Gallie regina Dalphinum episcopum jubet interfici, H. 5. 19
- Bancornaburg**, monasterium Brittonum; monachorum ejus numerus; conversatio, cædes ad Legacæstir, H. 2. 2
- Baran**, monasterium in Pr. Lindissi Ceadda a rege Vulfheri donatum, H. 4. 3; de eo Wynfrid exiit, et in eo obiit, H. 4. 6
- Basianus**, Imp. Severi filius, H. 1. 5
- Basus** miles R. Eduini, dux Paulino, et Ædilberge, Cantiam redeuntibus, H. 2. 20
- Beardaneu**, monasterium in Pr. Lindissi, in quod ossa R. Oswaldi, licet agere illata sunt, H. 3. 2
- Beda** regina a qua Bebbanburg, H. 3. 6, 16
- Bebbanburgh**, urbs Berniciorum regni unde, H. 3. 6, 16; in ecclesia S. Petri ibidem reliquias S. R. Oswaldi positas, H. 3. 6, 12; a Penda obsessa, precibus Aidani ab igne admoto liberata, H. 3. 16
- Bedesfeld** vicus, ii. 107
- Begu** sanctimonialis de Hucanes; ejus visio de obitu Hildæ, H. 4. 23
- Belisarius** Vandalos delet et Carthaginem recipit, ii. 191
- Benedicti**, S., abbas, sermo in natale, ii. 335
- Benedictus**, S. abbas, ii. 191; phantasticum ignem ab oculis discipulorum orando pepulit, ii. 76
- Benedictus**, v. Biscop.
- Bercta** regina Ædilberti; ejus gens; religio, H. 1. 25
- Berctgils** cognomento Bonifacius, Ep. Or. A., H. 3. 20
- Bercthun**, dux R. Aust. Sax. Cæduallam provincia expulit; ab eo postea occisus est, H. 4. 15
- Bercthun** abb. mon. Inderauuda narrat miracula Johannis episcopi, H. 5. 2, 3, 4
- Berctuald** abb. Racuulfe, post Theodorum archiepisc. Cant., H. 5. 8, 12; Vilfridum recipit, H. 5. 19; Alduulfum episc. Hrofi consecrat; obit, H. 5. 23; in ecclesia app. Petri et Pauli sepultus, H. 2. 3
- Berctus**; quo duce R. Ecgrifrid Hiberniam vastavit, H. 4. 26
- Berecingum**, mon. in Pr. Or. S., ab Earconualdo episcopo sorori Ædilberge constructum, H. 4. 6; miracula ibidem, H. 4. 8, 9, 10

- Bernicii; de his vide, H. 3. 4, 6, H. 5. 5, 15; de hac provincia ortus Ædilfrid, H. 3. 1; prima crux ibi erecta, H. 3. 2
- Bernuini, Vilfridi clericus et consanguineus cui partem Vectæ insulæ commendavit, H. 4. 16
- Beta presbyter, ii. 106
- Bethleem, ejus situs descriptio, loca sancta ibid., H. 5. 17
- Betti unus e quatuor presbyteris ad Med. Anglos convertendos missis, H. 3. 21
- Birinus episcopus quomodo Britanniam venit; fidem prædicat Gevissis; sedem accipit in civitate Dorcic; ibi sepultus; in Ventam translatus, H. 3. 7
- Biscop, vir nobilis, ii. 139; minister Osui regis, ii. 140; Romam primo adit, ii. 140; secundo, ii. 141; tertio, ii. 141; Theodorum archiepiscopum in Britanniam deducit, ii. 142; suscepit monasterium B. Petri Cantuariæ ad regendum, ii. 142; quarto Romam adit, ii. 142; domum reversus Uuirenthense mon. condit, ii. 142; operariis e Gallia accitis ecclesiam Romano more ædificat, ii. 143; Romam quinto profectus, varia inde abducit ad ecclesiæ cultum, ii. 143; Johannem abbatem, ii. 144; privilegium, ii. 144; imagines, ii. 144; Giruene mon. condit et ei præficit Ceolfridum, ii. 144; Easterinum Abb. Wiremuthi facit, ii. 145; sexto Romam adit, ii. 148; Sigfridi abbatis electionem probat, ii. 150; ægrotat, ii. 149; Ceolfridum utrique mon. præficit, ii. 152; obiit, ii. 154
- Biscop, Benedict construit mon. ad ostium fl. Viuri; Romam venit; epistolam privilegii recipit; Johannem Cantatorem Britanniam perducit, H. 4. 18; cum eo Vilfrid Romam adit, H. 5. 20
- Bisi, Ep. Or. A., Bonifacii successor, adest synodo Herutford; infirmo duo episc. substituti, H. 4. 5
- Blecca, præfectus Lindocolinæ civitatis a Paulino conversus, H. 2. 16
- Bledla rex Hunnorum, H. 1. 13, ii. 188
- Blithryde, conjux Pipini, insulam in litore Suidbercto obtinet, H. 5. 12
- Boisil, præpositus de Mailros, H. 5. 10, ii. 59; Cudberti magister, H. 4. 27; illum episcopum fore prædicit, H. 4. 28, ii. 66; pestilentiam prædicit, ii. 66; in visione ad discipulum vetat Ecgbertum Germaniam adire, H. 5. 10; ejus obitus, ii. 66
- Bonifacii decretum in conc. Rom. promulgatum, ii. 252; ejusdam aliud exemplar, ii. 254; hujus epistola ad Athelbertum regem, ii. 255
- Bonifacius, P. R., successor Deusdedit, H. 2. 6; cogit synodum episc. Italiam, ejus decreta cum epistola ad Laurentium archiepisc., et Ædilbertum R. per Melitum mittit, H. 2. 4; impetrat pantheon a Phocate, H. 2. 4; pallium Justo et epistolam mittit, H. 2. 6; literas Æduino et dona mittit, H. 2. 10; literas Ædilbergæ Reginæ et dona mittit, H. 2. 11
- Bonifacius, v. Berctgils
- Bonifacius archidiaconus Romæ-Vilfridi magister, H. 5. 10
- Bononia, Galliæ civitas, ubi Petrus Ab. Doruv. sepultus, H. 1. 33
- Boructuarii, H. 5. 10; a Suidbercto, ad fidem perducti; ab antiquis Saxonibus expugnati, H. 5. 12
- Bosa, episc. Derorum Eboraci, H. 4. 12; e mon. de Streaneshalch, H. 4. 23; defunctus, H. 5. 3
- Bosanham, mon. in Pr. Aust. S., H. 4. 13
- Bosel, primus episc. Huicciorum, H. 4. 23
- Bothelm, fr. ecclesiæ Hagustald, brachio contrito, crucis S. Osualdi ligno sanatus, H. 3. 2
- Bregusuid, mater Hildæ, ejus somnium de illa, H. 4. 23
- Bridius, fil. Meilochon, R. Pictorum, H. 3. 4
- Brige, mon. Galliarum in quod virgines Anglorum missæ, H. 3. 8
- Brittania, ejus descriptio, etc., H. 1. 1; ejus status, post persecutiones usque ad Arianam vesaniam, H. 1. 8; post Romanorum discessum, H. 1. 12, 14, ii. 186, 187; post Saxonum victorias, H. 1. 15, ii. 188; post Pelagianam hæresin, H. 1. 22; pestilentia, H. 3. 27
- Brittones, fame coacti hostes repellunt; copia luxuriantes pereunt; Saxones in auxilium vocant, H. 1. 14; ab iis in miseriam redacti sunt, H. 1. 15; vincunt Saxones Pictosque duce Germano episcopo, H. 1. 20; genti Saxonum fidem prædicare renunt, H. 1. 22; eorum episc. Augustini auctoritatem rejiciunt; ab Ædilfrido Anglorum rege cæduntur, H. 2. 2; religionem Anglorum pro nihilo habent, H. 2. 20; eorum episc. consecrationi Ceaddæ intersunt, H. 3. 28; pars eorum libertatem recuperat, H. 4. 26; aliqui sub Occ. S. imperio verum pascha recipiunt, H. 5. 18; maxima pars respuunt, H. 5. 22; status gentis cum Beda historiam clauderet, H. 5. 23
- Briudun, mon. e quo Tatuini archiepisc. Cant., H. 5. 23
- Brocmall, defensor monachorum Bancorensium, in prælio Legionensi terga vertit, H. 2. 2
- Burghelm, unus e presbyteris qui gentem Aust. Sax. baptizabant, H. 4. 13
- Buscree, v. Uuscree.
- Cæcilia, H. 5. 19; ejus ecclesia, H. 5. 11

- Cædmon, ejus donum canendi, revelatio de morte sua, H. 4. 24
- Cædualla, R. Brittonum, ejus character, Æduin. occidit, H. 2. 20; Osricum et Eanfridum occidit; ipse ab Osualdo interemptus est, H. 3. 1
- Cædualla, de regio genere Gevissorum; exul; ipse postea rex Gevissorum R. Ædilualch interficit; provinciam Aust. S. subigit, H. 4. 15; quartam Vectæ insulæ partem Vilfrido donat, H. 4. 16; regno relicto Romam vadit; baptizatur; moritur, H. 4. 12, H. 5. 7
- Cælin, fr. Cedd. episc. regi Derorum Oidilualdo verbum et sacramenta ministrat, H. 3. 23
- Calcaria, v. Kaelcacaestir, H. 4. 23
- Calcedon concilium in synodo Hethfelth susceptum, H. 4. 17
- Calemon. Galliarum in quod virgines Angl. missæ, H. 3. 8, H. 4. 23
- Caligula Imp., ii. 169; Judæorum loca sancta prophanat, ii. 169
- Campodono, ubi villa regia, et basilica, a Paulino facta, sed a paganis succensa, H. 2. 14
- Candida Casa, sedes Ninie episc., loci situs, religio, H. 3. 4
- Candidus, presbyter, a P. R. Gregorio, Etherio episc. commendatus, H. 1. 24
- Cantuarū, unde hanc Beda quæ de eorum provincia tradidit, H. *Prolog.*; soli Æduini imperio exempti, H. 2. 5; status Regni Hlothieri occiso, H. 4. 26
- Capræ caput mon. Uttan presbyteri in regno Nordh., H. 3. 21
- Caracalla, Imp., ii. 175
- Carausius, Imp. quomodo Britannias occupat, H. 1. 6; ii. 179
- Carlegion, civitas juxta quam Ædilfrid, R. A. Brittones stravit, et monachos de Bancor interficit, H. 2. 2
- Carus cum Carino et Volusiano, ii. 179
- Cassibellaunus, dux Brittonum, Thamesis vadum sudibus contra Romanos frustra præstruit; ejus oppidum captum, H. 1. 2
- Cataractum vicus juxta ubi Paulinus baptizavit, H. 2. 14
- Ceadda, fr. Cedd. episc., abb. Læstingæu, H. 3. 23, 28; Eboracensis episc. ordinatur; ejus mores; magister; doctrina, H. 3. 28; reordinatio, recessus ad Læstingæu, H. 4. 2, 3; Mercis et Lindisf. episc. (tertius, H. 3. 24) datur, H. 4. 3; Monasterium Adbaræ instituit; in Licetfelth sede sua episcopali defunctus et sepultus est; revelatio de morte sua; exhortatio ad fratres; timor domini in ventis; sanitatum miracula ad sepulchrum, H. 4. 3
- Cearl R. Merciorum, pater Quoenburgæ, H. 2. 14
- Ceaulin (Cælin) R. Occ. S. secundus Angl. Austr. imperator, H. 2. 5
- Cedd, unus e quatuor presbyteris ad Med. A. convertendos missis, H. 3. 21; idem ad Or. A. convertendos missus domum redit; gradum episcopatus a Finano accipit; cœptum opus explet; necem Sigbereti prædicat; Suidhelm successorem baptizat, H. 3. 22; Nordh. provinciam revisit; monasterium Læstingæu facit; ejus obitus; sepultura; fratres: historia de puero non baptizato, H. 3. 23; synodo de Strea-neshalch interest; ad Catholicum pascha convertitur, H. 3. 26; historia de anima ejus fratris Ceaddæ animam in cælum adsumente, H. 4. 3
- Ceolfred, post benedictum Ab. Viuri et Ingyrum; ad regem Naiton architectos et literas de pascha et tonsura mittit, H. 4. 18; catholicam observantiam Adamnani suadet, H. 5. 21; Lingonas perveniens moritur, ii. 203, 161; sepelitur in monasterio Geminorum, ii. 161
- Ceolfredum Benedictus abbatem Giruensem constituit, ii. 146; postea utriusque monasterii, ii. 152; Ceolfredi gesta, ii. 154; morti vicinus pastorem curam in aliam transferri voluit, ii. 156; Romam proficiscitur lugentibus monachis, ii. 157
- Ceollach, Scotus post Diunam episc. M. A. episcopatum relinquit, H. 3. 21, 24
- Ceolred, filius Ædilredi, post Coinred R. Merc. H. 5. 19
- Ceoluulf, post Osric. R. Nordh. cui Beda historiam suam dedicat, H. *Prolog.*; frater Coenredi; status regni ejus, H. 5. 24
- Cerdic, R. Brittonum sub quo Hereric, pater Hildæ, exul, H. 4. 23
- Cerotesei, locus in regione Sudergeona, quo Earconuald episc. sibi monasterium construxit, H. 4. 6
- Chebron, H. 5. 17
- Christus nascitur, ii. 168; regnum eorum annuntiat, ii. 168; crucifigitur, ii. 168
- Claudius II. Imp. Gothos superat, ii. 178
- Claudii in Britanniam transvectio, H. 1. 3, ii. 170; Judæos Roma expulsi, ii. 170
- Clemens P. R. a S. Petro in adiutorem et successorem consecratus, H. 2. 4
- Clemens, v. Vilbrord
- Clodius Albinus Cæsar, ii. 174
- Clofeshoch, synodus ibi annuatim ordinata, H. 4. 6
- Cluith, fluvijs juxta vallum Severi, H. 1. 12
- Cnobheresburgh, castrum in quo Fursi monast., H. 3. 19
- Coelestinus, P. R. palladium ad Scottos episc. mittit, H. 1. 13
- Coenred, pater Ædilred, R. Mercior. desperanti militi frustra penitentiam suadet, H. 5. 13; Vilfrido amicus factus; regno

- relieto obit monachus Romæ, H. 5. 19; ejus tempore Hiienses Cath. pasca recipiunt, H. 5. 22; huic Osric succedit, H. 5. 24
- Coif, pontifex R. Æduini paganus, quibus argumentis fidem Christianam suadet; idolorum destruit aras, H. 2. 13
- Coinualch, R. Occ. S. fidem renuit, uxorem repudiat; regnum perdit; exul fidem recipit; in regnum restituitur. Agilbertum in episc. recipit; alium sub introducit; Agilbertum revocat; alium ab eo missum recipit, H. 3. 7
- Coinualchus obiit, ii. 142
- Colmanus, ep. Lindisf., ejus de pascha conflictus, H. 3. 25; ad Scotiam redit; Eatan Ab. Lindisf. a rege Osui fieri impetrat; partem ossium Ædani secum sumit; ejus parsimonia, continentia, &c.; seculi illius devotio, H. 3. 26; quos secum abstulit, H. 4. 4
- Colonia, ubi Hewaldorum corpora sunt condita, H. 5. 10
- Coludi urbe, ubi mon. Æbbæ; Ædithryda velata, H. 4. 19; incendio consumptum, H. 4. 25
- Columba, quis, H. 5. 9; quando Britanniam venit; fidem septentrionalibus Pictis prædicat; monasteria de Hii, et Dearmach facit; in priore requiescit, H. 3. 4; auctor Scottis paschalis consuetudinis, H. 3. 25; ejus monasteria ab Ecgercto reformata, H. 5. 10
- Columbanus, ab Brittonum more pascha in Galliis observat, H. 2. 4; ad eum inter alios P. R. Johannes epistolam de pascha, etc. mittit, H. 2. 19
- Commodus frater Antonini, ii. 173; filius, ii. 175
- Compendium, vicus regius in Gallia, in quo Vilfrid consecratus est, H. 3. 28
- Concilium Constantinopolitanum adv. Maced. ii. 184; de sex conciliis generalibus, ii. 199; aliud quod est sextum universale sub Agathone papa, ii. 198
- Constans, filius Constantini Secundi a monacho Cæsar, apud Viennam interfectus, H. 1. 11
- Constantinopolis, fame, peste, ruinis oppressa, H. 1. 13; Eutyctetis hæresi turbata; synodus ibidem suscepta in concilio Hethfelth, H. 4. 17
- Constantinopolis, ii. 182
- Constantinus I. in Brit. Imp. creatus, H. 1. 8, ii. 181; plurimas fecit basilicas, ii. 181; Drepanam instaurans Helenopolim nuncupavit, ii. 182
- Constantinus II. occisus, H. 1. 11
- Constantinus, f. Heraclii, H. 2. 18, ii. 196; ejus filius Constantinus Imp., ii. 197
- Constantinus, P. R., ii. 200; ejus tempore R. Coenred Romæ fit monachus, H. 5. 20
- Constantinus, f. Constantini, f. Heraclii Acephalus Martinum papam catholicum relegat, ii. 197
- Constantinus pronepos Heraclii Imp., ii. 198
- Constantinus P. R. fecit picturas quæ Acta VI. generalium conciliorum continent, ii. 202
- Constantius et Galerius Maximianus Cæsares, ii. 180
- Constantius I. Imp. in Brittania moritur, H. 1. 8, ii. 180
- Constantius comes, Constantinum II. apud Arelatem occidit, H. 1. 11
- Constantius II. Imp. cum Constantino et Constante, ii. 182
- Coquedi fluvius, et insula monachis insignis, H. 4. 4
- Cornelius Romæ episc. ii. 177; corpora apostolorum levat, ii. 177
- Cromanus, unus ex episc. cui P. R. Johannes epistolam de pascha, etc. mittit, H. 2. 19
- Cromanus, unus e presbyteris, cui P. R. Johannes epistolam de pascha, etc. mittit, H. 2. 19
- Cudbert, episc. Lindisf., ii. 200; unde hausit Beda quæ de vita ejus scripsit, H. Prolog.; R. Ecgridum ne Pictos aggrediretur monet, H. 4. 26; ejus in religionem ingressus; mores, episcopatus, miracula, mors, incorruptio, reliquiae, tumba, H. 4. 27—32
- Cudbertus puer per infantem de episc. admonitus, ii. 49; genu dolens ab angelo sanatur, ii. 51; rates oceano delapsas ad littus revocat, ii. 53; Aidanum ferri ad coelum videt, ii. 54; iter faciens cibos domino procurante percipit, ii. 57; ad monasterium Mailros venit, ii. 59; in Hripensi monasterio angelum hospitio excipit, ii. 61; ab illo monasterio cum cæteris Scottis pellitur, ii. 64; fit præpositus Mailrosensis, ii. 67; illi animalia maris obsequium præbent, ii. 68; nautis serenum mare prædicit, ii. 70; iter faciens ab aquila viaticum percipit, ii. 72; fantasti-cum ignem extinguit, ii. 74; item verum, ii. 75; dæmoniacam sanat, ii. 77; fit præpositus Lindisfarnensis, ii. 79; disputat cum fratribus de priscis consuetudinibus, ii. 80; in insulam Farn. secedit, ii. 83; ejus ædificii descriptio, ii. 84; qualiter in anachoresi profecerit, ii. 85; verbo volucres a messe abigit, ii. 87; corvi injuriam illi illatam purgant, ii. 89; ei mare servit, ii. 90; Ælfedam et puellam ejus per zonam sanat, ii. 93; de morte Ecgridi R. et episc. suo prædicit, ii. 95; eligitur ad episc., ii. 99; qualiter in episc. vixerit, ii. 100; interitum Ecgridi regis absens novit, ii. 101; Herebercto obitum suum et illius prædicit, ii.

- 104; unum oculis aqua benedicta sanat, H. 106; oculum alio dolore capitis liberat, H. 107; infirmum pane benedicto sanat, H. 108; moriturum orando ad vitam revocat, H. 109; morientem pariter matri sanam restituit, H. 110; animam cujusdam de arbore cadentis ad vitam ferri vidit, H. 111; aquam in vini saporem convertit, H. 113; relicto episc. Farne reversus est, H. 114; de morbo ejus, H. 116; ministrum suum a profusio ventris sanat egrotus, H. 123; obitus ejus, H. 123; apud Lindisfarneenses sepelitur, H. 125; corpus post undecim annos incorruptum, H. 129; involutum novo amictu reconditur, H. 130; ad tumbam ejus egrotus curatus, H. 132; paralyticus per calceamenta sanatus, H. 133; Felgeldus operimento parietis ejus a vultu tumore mundatus, H. 134
- Cudda abbas, H. 118
- Cuduald, ab. sub cujus regimine Vilfrid, in mon. Inundalum obiit, H. 5. 19
- Cuichelm R. Occ. S. sicarium ad Ædwinum interficiendum mittit, H. 2. 9
- Cuichelm, post Puttam episc. Hroð, H. 4. 12
- Cuthberti, S., vita, auctore anonymo, H. 259; historia translationis, H. 285
- Cynemundus presb. miraculum Cudberti Bedæ narrat, H. 116
- Cyniberet, auctor Bedæ de gestis in provincia Lindissi, H. *Proleg.*
- Cyniberet; quartus Lindisf. episc. H. 4. 12; præest cum Beda historiam clauderet, H. 5. 23
- Cyniberet, ab. de Hreutford, fratribus R. Asvaldi baptismum ante mortem impetrat, H. 4. 16
- Cynibil, frater Cedd. episc., H. 3. 23
- Cynifrid, medicus, incorruptionem corporis Ædithrydæ testatur, H. 4. 19
- Cynigilsus, R. Occ. S. baptizatus; donat Ecclesiæ civitatem Dorciæ; successorem habet Coinualchum, H. 3. 7
- Cynimund, presbyter, miraculum Aidani Bedæ narrat, H. 3. 15
- Cynuise, regina Mercior., apud quam; Ecgfrid regis Osuii filius obses tenebatur, H. 3. 24
- Cyprianus Carthaginensis, H. 178
- Cyrrillus, Theodori, et Theodoriti dogmata et ibi epistolæ contra illum in synodo Hethfeld damnatæ, H. 4. 17
- Dacore, amnis juxta quem monasterium Suidberti, H. 4. 32
- Daegberet, R. Gallie, ad quem Vuscfræ, et Yffi a matre Ædilberge nutriendi mittebantur, H. 2. 20
- Daganus, episc. cum Romanis cibum sumere noluit, H. 2. 4
- Dalton villa, H. 186
- Dalmeus, episc. Legd. Viltidum in Galba retinere frustra tentat; ejus mors, H. 6. 19
- Dalrendini, unde, H. 1. 1
- Damianus papa basilicas edificat, H. 183
- Damianus post Ithamar episc. Rhod; a Deusdedit consecratus, H. 3. 20; hinc succedit Putta, H. 4. 2
- Damai, H. 5. 9
- Daniel, post Hæddi, et cum Aldhelmo, et Fortheri, Occ. S. episcopus, H. 5. 18. 23; nonnulla, de eum, et Anstrahum S. provinciam, simul et Vectis insulas historia ecclesiastica, literis ad Bedam mandavit, H. *Proleg.*; Vectis insulam, ad sedem episc. addidit, H. 4. 16; Tatum archiep. Cant. consecrationi interest, H. 5. 23
- Dearmach; ratio nominis; fundatio monasterii, H. 3. 4
- Decius Christianos persequitur, H. 177
- Deda, Ab. de Peartamu; a Paulino baptizatus, H. 2. 16
- Degnestan, ubi Ædilfrid Ædanum R. Scottorum prælio vicit, H. 1. 34
- Deniseburna, ubi Oswald Cudualdum interemit, H. 3. 1
- Derauda, v. Inderauda, H. 5. 2. 6
- Deri, alias Deiri; P. R. Gregorii affinis ad nomen, H. 2. 1; gens una e duob. Nordh. provinciis; patria R. Ædmund, H. 3. 1; in pacem cum altera per R. Oswald compaginata, H. 3. 6; proprius illi provinciam episcopus a R. Ecgfrido datus, H. 4. 12
- Deruventio, amnis juxta quem Bomar sicutus R. Ædwinum interficere tentavit, H. 2. 9; ultra quem Godmundingham alius, H. 2. 13
- Deruventio, fluvius ad cujus primordia Hæberet anachoreta, H. 4. 29
- Deusdedit, P. R. Bonifacii prædecessor, H. 2. 7, 8
- Deusdedit, archiepisc. Cant. Honorii successor; de qua gente; a quo ordinatus; Damianum episc. Rhodi consecrat, H. 3. 20; obit, H. 3. 28, H. 4. 1
- Dicul, presb. cui Furseus monasterium suum reliquit, H. 3. 19
- Dicul, monachus Scottus, habens monasterium Bosanhammi, H. 4. 13
- Dinnaus, unus ex episc. Scott. cui P. R. Johannes literas de pascha mittit, H. 2. 19
- Dinoot, ab. monasterii Bancornaburg, H. 2. 2
- Diocletianus, Imp. ad cujus tempora Britanni fidem christianam in pace servabant, H. 1. 4, 6, H. 179, 180
- Dionysius Corinthi episc., H. 174
- Dionysius exiguis paschales circulos scribit, H. 203
- Dioruventio fl., H. 104

- Diuna, unus e quar. presb. ad M. A. convertendos missis; eorum et Merciorum, fit episcopus; a Finano ordinatus; defunctus, H. 3. 21, 24
- Domitianus christianos persequitur, inter quos Joannem apostolum et Flaviam Domitillam, ii. 171
- Domuoc, sedes Felicis episc. Or. A., H. 2. 15
- Dorcic, sedes prima Epor. Occ. S., H. 3. 7
- Dorubrevis, Rhofcestre, sedes Justi episcopi; situs urbis erga Doruvernim; fundatio et dotatio ecclesie ibidem, H. 2. 3
- Doruverensis, civitas, metropolis imperii R. Ædilbercti; in qua mansionem dedit Augustino; sedem et possessiones, H. 1. 25. 26, H. 2. 3; ecclesia S. Martini ibidem ante adventum Augustini, H. 1. 26; in nomine S. Salvatoris ab Augustino sacra; monasterium, in quo ecclesia Petri et Pauli, ab Ædilbercto fundatur; sepulchrum epor. et regum, H. 1. 33; civitas igni correpta; miraculo servata, H. 1. 6
- Driethelm, a mortuis resurgens, quæ viderat narrat; ejus restituti vita, H. 5. 12
- Duunchad, ab. sub quo Hienses catholicum pascha, etc. recipiunt, H. 5. 22
- Eabæ, regina Aust. S. Ædilualchi uxor de Huicciorum provincia; qua prosapia; baptizata, H. 4. 13
- Eadbald, v. Aduluald, et Audubald, et Ædbaldus, f. R. Ædilbercti, infidelis, incestus, H. 2. 5; quomodo ad fidem conversus; ejus pietas; ecclesiam B. Dei Genetricis in mon. S. Petri facit, H. 2. 6; testimonium fidei a P. R. Bonifacio recipit, H. 2. 8, 10, 11; sororem Ædilbergem R. Nordh. Æduino in conjugem dat, H. 2. 9; Paulinum cum Ædilberge redeuntem suscipit, H. 2. 20; regnum Earconbercto filio relinquit, H. 3. 8
- Eadberct, dux gentis Mercior. Vulfhere contra Osuium elevat, H. 3. 24
- Eadberct, episc. Lindisf., ii. 125; Cudbercti successor in sede et in sepulchro, H. 4. 29, ii. 131; ecclesiam plumbo tegit, H. 3. 24, 25
- Eadberct, ab. de Selaeseu, primus A. S. episc., H. 5. 18
- Eadberct, f. et hæres Victred R. Cant., H. 5. 23
- Eadfrid, f. R. Æduini, de Quoenburga; a Paulino bapt., H. 2. 14; a Penda R. Merc. peremptus, H. 2. 19
- Eadfridus, episc. Lindisfarn. cui Bæda inscribit vitam suam S. Cudbercti, ii. 45
- Eadgar, tertius Lindisf. episcopus, H. 4. 12
- Eadgyd, virgo in mon. in Berecingum mortura a puero moriente invocata, H. 4. 8
- Eadhed, presb. R. Osuii; Rhyppensis ecclesie præsul; cum Vilfrido Cantiam missus, H. 3. 28; primus in prov. Lindisf. ordinatur episcopus, H. 4. 12
- Eafa, dux Merc. Vulfhere contra Osuium elevat, H. 3. 24
- Eanfleda, regi Æduino nata, H. 2. 9; prima de gente Nordh. bapt.; Cantiam cum matre redit, H. 2. 20; R. Osuii conjux revertitur, H. 3. 15; in Getlingum ab eo postulat in memoriam R. Osuii; apud Streaneshalch sepulta, H. 3. 24; verum pascha observat, H. 3. 25; Vilfridum Romam mittendum R. Earconbercto commendat, H. 5. 19
- Eanfrid, f. Ædilfrid, exul apud Scottos ibique ad fidem conversus; Æduino succedit in regno Bernicior; ad idola revertit; peremptus est, H. 3. 1
- Eanfrid, pater Eabæ, H. 4. 13
- Eanheri, fr. Eanfrid, H. 4. 13
- Eappa, unus e presb. qui gentem A. S. baptizabant, H. 4. 13; præst. mon. de Selaeseu, H. 4. 14
- Earcongota, f. Earconbercti R. Cant.; ad mon. in Brige missa; miraculum in obitu ejus; aliud in sepulchro, H. 3. 8
- Earconberct, R. Cant. f. Eadbaldi; idola destruit, jejunium quadragesimale præcipit; Sexburgam, f. Annæ R. Or. A. uxorem, ducit, H. 3. 8; defunctus, H. 4. 1; Vilfrid. et Benedict. Romam mittit, H. 5. 19
- Earconuald, episc. Or. S.; ejus sanctitas; feretri miracula; quæ mon. construxit, H. 4. 6
- Earpuald, R. Or. A. f. Redualdi, fidem suscipit, occisus est, H. 2. 15
- Easteruinum Benedictus sibi coabbatem adsciscit, ii. 146
- Easteruini vitæ compendium, ii. 147; obitus, ii. 148
- Eata, unus e 12 pueris Ædani, ab. primum de Mailros, postea de Lindisf.; episc. denique Berniciorum, in Hagustald. primo, ii. 60, 79; deinde in Hagustald. et Lindisf., H. 3. 26; demum in Hagustald. sola, sedit, H. 4. 12, 27, 28
- Ebba, v. Æbba
- Eboraca; ubi Severus Imp. obiit, H. 1. 5; ejus episc. constitutione Gregorii metropolitanus, H. 1. 29; constitutione Honorii Doruvernensi æqualis, H. 2. 17, 18; R. Æduin ibi baptizatus, H. 2. 14; caput ejus ibi sepultum, H. 2. 20
- Ebroinus, major domus regis in Gallia; Theodoro et sociis copiam transitus in Britanniam concedit; Hadrianum in Gallia retinet, H. 4. 1
- Ecgbercto, Eboracensi episcopo, Bæda epistolam scribit, ii. 207; eum hortatur ad bene vivendum et recte docendum, ii. 207; ut ab otiosis se confabulationibus

- coerceat, et scripturæ legendæ insistat, ii. 208; ut honestos comites vitæ suæ testes habeat, ii. 209; ut presbyteros ordinet sacri operis adjuutores, ii. 210; ei ostendit præmium diligenter episcopale munus obeundi, ii. 212; eum hortatur ut venia a Ceolualfo impetrata, ordinet in Nordanhymbrana provincia duodecim episcopos, ii. 214; ut pastoralis officio solerter incumbat, ii. 220
- Egbert, R.** Cant. Erconberti f.; consulto Osui Vighardum Doruv. episc. ordinandum mittit, H. 3. 29; præfectum in Gallias ad assumendum Theodorum mittit, H. 4. 1; obit, H. 4. 5
- Egbert, sacerdos** Anglus monachos Hienses ad verum paschæ diem transfert, H. 3. 4, H. 5. 22, ii. 203; moribundi pietas, votum, convalescentia, H. 3. 27; narrat visionem de anima Ceaddæ, H. 4. 3; regi Egfrido ne Scottos aggrediatur suadet, H. 4. 26; Germanis prædicare volens, ad Columbæ monasteria per visionem mittitur, H. 5. 9; die paschæ obit, H. 5. 22, 23
- Egfrid, f. Osui;** obses apud Mercios, H. 3. 24; patri succedit, H. 4. 5; Vilfridum pellit; duos episcopos substituit; provinciam Lindisf. fugato Vulferi obtinet, H. 4. 12; illo regnante synodus Haethfelda, H. 4. 17; illo præsentem synodus Ad. Tui-fyrdi, H. 4. 28; conjugem habuit Ædithrydam, H. 4. 19; cum Ædiredo prælium conserit, H. 4. 21; Hiberniam vastat; in Pictos exercitum ducens extinctus, H. 4. 26, ii. 98
- Egfridi** interitus in spiritu a S. Cudberto visus, ii. 101
- Egfridus** rex terram Benedicto tribuit ad construendum monasterium Uuirimithense, ii. 139
- Egrike,** cognatus, et successor Sigberti R. Or. A.; in prælio contra Pendan occisus, H. 3. 18
- Eclipsis solis,** ii. 197
- Edric, f. Egberti,** A. S. contra Hlothieri adgregat; eumque interimit, H. 4. 26
- Eduin, v. Æduin**
- Elafius** occurrit S. Germano, qui filium ejus sanitati restituit, H. 1. 21
- Eleuther, P. R.** ad quem Lucius R. Brittonum epistolam mittit de fidesuscienda, H. 1. 4
- Eleutherius, Oc. S. episc. v. Leutherius**
- Elge,** regio in prov. Or. A.; ejus descriptio; monasterium ibi Ædithrydæ, H. 4. 19
- Elli, v. Ælli**
- Elmete, sylvæ,** in qua mon. Thryduulfi, H. 2. 14
- Emme, Senonum episc. Hadrianum** in Britanniam venientem recipit, H. 4. 1
- Eolla, secundus A. S. episc.** H. 5. 18
- Ephani testium** in synodo Haethfelda susceptum, H. 4. 17
- Erconwaldus, patricius Francorum,** Farsam suscepit, ejusque corpus servat, H. 3. 19
- Eumenburga regina** Legaballa eventum belli, quod Egidius Scottis intulit, expectat, ii. 101
- Eusa, ab. auctor Bedæ de Gestis in Pr. Oc. A. H.,** Proleg.
- Etherius, v. Ætherius**
- Eudoxia Augusta** reliquias B. Stephani ab Hierosolymis defert, ii. 188
- Eudoxii Venenia** in synodo Haethfelda damnata, H. 4. 17
- Eufemia, H. 4. 20**
- Eulalia, H. 4. 20**
- Eumer, sicarius** ad occidendum Ædalann missus, H. 2. 9
- Eutyches, ejus hæresis** in synodo Haethfelda damnata, H. 4. 17
- Eutychianus Romæ episc.** ii. 178
- Eutychius, episcopus Constantinop.** ejus hæresis, a P. R. Gregorio I. confutatur, H. 2. 1.
- Fabianus Romæ episcopus,** ii. 177
- Fara, abbatissa, mon. in Brige** constructa, H. 3. 8
- Farn, insula, ejus situs;** successus Æthelfrici episc., H. 3. 16; Cudberti episc.; ubi etiam obiit, H. 4. 27, 29; Oðlithælli; qui ibidem etiam obiit, H. 5. 1
- Farnæ insula S. Cudberti** successus, ii. 98
- Fara, Maldorum episc., Hadrianum** recipit, H. 4. 1
- Felgudus, anachorita Farsens,** ii. 185
- Felicia Mananensis episcopi epistola** ad Gregorium, de consanguinitatis gradibus, in quibus nubere licet, ii. 239
- Felix, P. R. Gregorii M. Atavus,** H. 2. 1
- Felix, episc. Burgund.,** fidem Or. A. prædicat, H. 2. 15, H. 3. 18; sedem in Domnoc recipit; moritur, H. 2. 15, H. 3. 20
- Feppingum, v. Infeppingum**
- Finan, ep. Lindisf., Ædani** successor, H. 3. 17; Peadan R. Mercior. cum suis baptizat; Diuna M. A. et Merc. episc. ordinat, H. 3. 21; Sigbert, R. Or. A. cum suis baptizat; Cedd Or. A. ep. ordinat, H. 3. 22; ecclesiam de Robore in ins. Lindisf. facit, H. 3. 24; sententiam de pascha tenax, H. 3. 25; quot annos episcopatum tenuit, H. 3. 26
- Florianus Imp.,** ii. 179
- Fortheri, Ep. Oc. S.,** H. 5. 19; sed in parte tantum, H. 5. 24
- Franci, littora** infestant, H. 1. 6; a barbaris prostriti, H. 1. 11; interpretes Augustino in Britt., H. 1. 25; in eorum mon. virgines Angl. missæ, H. 3. 18
- Fresca fluvius,** ii. 155

- Fresia, Fresones*; illis Vitbert fidem frustra prædicat, H. 5. 9; ceterior a Pipino capta, H. 5. 10
Fresus, cui captivus illigibilis venditus, H. 4. 22
Frigyd, præfuit mon. de Hacanos, H. 4. 23
Frodheri, miles sica Eumeri peremptus, H. 2. 9
Fullanus, fr. Fursæi cui mon. suum reliquit, H. 3. 19
Furseus ex Hibernia, apud Or. A. mon. facit; ejus visio; navigatio in Galliam; mon. in Latiniaco construit; mortui corpus Perronæ incorruptum servatur; ejus libellus, H. 3. 19
Gaius Romæ episcopus, ii. 179
Gallienus Imp., ii. 177
Galliæ, earum mon. multæ virgines Angl. adeunt, H. 3. 8; metropolitanus archiepisc. Cant. ordinat, H. 5. 8; a Saracenis vastatæ, H. 5. 23
Gallus Imp. Christianos persequitur, ii. 177
Garmani, a Brittonib., corrupte, H. 5. 9
Gebmundus, episc. Rhofi, H. 4. 12
Gefrin, villa in prov. Bernicior. ubi Paulinus baptizavit, H. 2. 14
Germania ejus nationes, H. 5. 9; quæ ex eis in Britt. venerunt, H. 1. 16
Germanus episc. Autissiodor. cum Lupo primum, contra hæresin Pelagii in Britt. missus, H. 1. 17, ii. 189; utriusque transitus, mora, disputatio, miracula, prælium, H. 1. 17, 18, 19, 20; Germani reditus cum Severo; adventus Ravenam; mora, H. 1. 21
Gerontius comes Constantem interficit, H. 1. 11
Gessoriacum, littus Morinorum, H. 1. 1
Geta, Imp. Severi f. interit, H. 1. 5
Gethlingum, ubi R. Osuini, occisus; mon. ibi, H. 3. 14, 24
Gevissæ, gens. Oc. S., H. 3. 7; R. Ead-bald prælio sternunt, H. 2. 5; fidem recipiunt, H. 3. 7; eorum episcopo in Venta civitate gens A. S. subjecta, H. 4. 15
Gildus Britt. historicus a Beda citatus, H. 1. 22
Gisulphus Longobardorum, ii. 201
Gleni, fl. in prov. Bernicior. quo Paulinus baptizavit, H. 2. 14
Gobbanus, presb. cui Furseus mon. suum reliquit, H. 3. 19
Godmundingaham, locus idolorum, a suo pontifice pollutus; ejus situs, H. 2. 13
Godwine, metropolitanus Galliarum, Bertuoldum, archiepisc. Cant. ordinat, H. 5. 8
Gordianus Imp., ii. 176
Gordianus, pater P. R. Gregorii I., H. 2. 1
Gothi Valentis exercitum vincunt, ii. 184; Italiam aggrediuntur, ii. 185
Gothi, frangunt Romam, H. 1. 11, ii. 186
Grantacaestir, ubi locellus corpori Ædithrydæ inventus, H. 4. 19
Gratianus imp. factus, ii. 183, 184; a Maximo interfectus, H. 1. 9
Gratianus, municeps, tyrannus, apud Britt. creatur et occiditur, H. 1. 11
Gregorius I., P. R.; epistolarum ejus et discipulorum mentio, H. *Prolog.*; mittit Augustinum et monachos ad prædicandam fidem genti Anglorum, ii. 193; timore percussis exhortatorias literas mittit, H. 1. 23; ut et Arelat. episc. ad Augustinum suscipiendum, H. 1. 24; et ad eum in disciplina adjuvandum, H. 1. 28; respondet interrogationibus Augustini, H. 1. 27; pallium eidem, vasa, indumenta, reliquias, codices mittit, H. 1. 29; certiore eum facit per Mellitum quid agat circa fana, solemnitates et sacrificia idolorum, H. 1. 30; hortatur eum ne de miraculis gloriatur, H. 1. 31; ejus integra epistola de miraculis Augustini, ii. 248; Ædilberti R. zelum per epistolam excitat, et eidem dona mittit, H. 1. 32; colloquium cum mercatoribus unde Anglorum conversionem suscepit; fecit ut super corpora apostolorum missæ celebrarentur; fecit ut verba "diesque nostros" missæ adderentur; ejus pater, Atavus, devotio, cura pastoralis; officium apocrysiarii, scripta, segritudo, obitus, sepultura, epitaphium, H. 2. 1; in honore ejus altare in ecclesia App. Petri et Pauli Doruvernii dedicatum, H. 2. 3
Gregorius synodum Romæ habuit, ii. 193; Londini et Eburaci metropolitanos esse decernit, ii. 194, 215
Gregorii epistola ad felicem Messanensem de consanguineorum conjunctione, ii. 242; ejus epist. ad Bertham reginam, ii. 251
Gregorii obitus, ii. 194
Gregorius II. P. R. cujus tempore rex Ini Romam proficiscitur, H. 5. 7; cujus permissu Nothelmus pontificales epistolas Roma ad Bedam attulit, H. *Prolog.*
Gregorius III., P. R. cujus tempore Beda hist. dedicavit, H. *Prolog.*
Gudfrid Mansionarius, ii. 47
Gudfrid, ab. Lindisf. Oidilualdi precibus a tempestate liberatus, H. 5. 1
Gyrvensium abbatum historia, auctore anonymo, ii. 318
Gyrvii, de eorum Prov. Thomas Or. A. ep., H. 3. 20; in eorum regione mon. Medeshamstedi situm, H. 4. 6; Australes, H. 4. 19
Gyruum, mon. juxta amnem Tinam, H. 5. 22, v. Ingyrvum
Hacanos mon. ab Hild constructum; ejus

- situs: visio ibidem de morte **Hild**, H. 4. 23
- Hadrianus**, ab. Hiridani; ejus laudes; in archiepisc. Doruv. a P. R. designatus, Andream primum, deinde Theoderam offert; hunc in Britt. comitatur; ab Ebroino paululum in Gallia retentus; mon. B. Petri a Theodoro recipit, H. 4. 1; defunctus, H. 5. 20
- Hadulac**, alter Epor. O. A. Beda hist. claudente, H. 5. 23
- Haduualdus**, nomen ei cujus animam ad caelos ferri S. Cudbertus vidit, H. 113
- Hæde**, ep. Oc. S. in Venta civitate, H. 3. 7; a Theodoro consecratus, H. 4. 12; eo præsulæ R. Cædualia regnum reliquit, H. 4. 12: ejus laudes; obitus, H. 5. 18
- Hænigils**, Driethelmi visionem testatur, H. 5. 12
- Haethfelda**, synodus ibidem; confectio fidei, H. 4. 17
- Haethfelth**, campus, ubi R. Eduini occisus, H. 2. 20
- Hagustald**, ecclesia, episc., Bernicior. in sedem data, H. 4. 12; B. Andream dedicata, H. 5. 20; fratrum devotio in vigilia et mane occisionis R. Osualdi, H. 3. 2
- Hebron**, v. Chebron
- Hefenfelth**, ubi Osuald cruce erecta Cædualiam vicit, H. 3. 2
- Heis**, sanctimonialis, Nord. prima; mon. Heruteu fundatrix, H. 4. 23
- Helena** concubina Constantii, H. 1. 8
- Hengist**, dux Angl.; ejus prosapia, H. 1. 15; progenies, H. 2. 5
- Heracles**, Imp., H. 2. 18, ii. 106
- Heracles**, Cæsar, H. 2. 18
- Heracles**, Imp., ii. 196
- Heribald**, Johannis episcopi Ebor. clericus; eam contritus precib. ejus a morte revocatus; tandem ab. mon. ad ostium Tini fl., H. 5. 6
- Hereberot**, presbyter, solitarius ubi; Cudberti amicus, ii. 103
- Herebertus** rex Longobardorum, ii. 201
- Herefridus** presb. cui. vita S. Cudberti examinanda tradebatur, ii. 46; abbas Lindisfarnensis, ii. 64; ejus relatio de obitu S. Cudberti, ii. 117
- Hereric**, Nepos Eduini R., pater Hildæ; quomodo fidem suscepit; exul. veneno perit, H. 4. 23
- Heresuid**, mater Alduulfi, R. Or. A., soror Hild, et exemplum vite regularis in mon. Cale, H. 4. 23
- Heriburg**, abbatissa de Vetadun, H. 5. 3
- Hermetas** pastor, ii. 173
- Hermanus** unus e presb. quibus P. R. Joh. etc. literas de pascha, etc. mittit, H. 2. 19
- Herminigildus** Gothorum regis filius martyr, ii. 193
- Herodes Judæorum princeps**, monitur, ii. 169; filii ejus Herodes, Antigater, Lysias, et Philippus, ii. 169
- Herodes istrarchiam** possedit, ii. 169
- Heruten**, mon. ab Hein factum; cujus Hild abbatissa, H. 4. 23: quod Ælfrida Deo dicata intravit, H. 3. 24
- Herutford**, concilium ibidem, H. 4. 5
- Heunna** comes, ii. 106
- Howaldi**, duo, fidem in Saxanibus prædicantes, intercepti; eorum corpora Colonia condita, H. 5. 10
- Hibernia**; ejus descriptio; patria Scottor., H. 1. 1, H. 3. 19; reserat miracula S. Osualdi, H. 3. 13; pestilentia ibidem; multi ex Anglia illo eruditionis gratia accedunt; plaga correpti, H. 3. 27; a R. Ecgrido vastata, H. 4. 26; inde prædicatores in Germaniam, H. 5. 9, 18; verum pascha plurima ex parte suscipit, H. 5. 16
- Hiddila** presb., ministrat verbum Vectæ insule, H. 4. 16
- Hieronymus** librum de illustribus ecclesiis viris scribit, ii. 185
- Hierosolyma**, H. 5. 15, 16
- Hii** insula; ejus monasterium, H. 3. 2, 21; abbatum dominium, observantia paschalis, H. 3. 4; inde Ædanus venit, H. 3. 3; eo Colmannus reversus est, H. 4. 4; ejus monachi catholicum pascha ab Adamnano recipere renunt, H. 5. 15, 21; eo Ecgbert per visionem misit, H. 5. 9; a quo illud recipiunt, H. 5. 28
- Hilarus**, archipresb. Rom. cum Johanne P. R. electo, etc. literas episc., etc. Scottiæ, de pascha, etc. mittit, H. 2. 19
- Hilarus Pictaviensis**, ii. 182, 184
- Hild**, abbatissa, primo de Heruten; postea Streaneshalch, H. 3. 24; synodo ibi de pascha in parte Scottorum est, H. 3. 25; vita et obitus ejus, H. 4. 23
- Hildericus** Vandalorum rex, ii. 191
- Hildilid**, post Ædilburgam abbatissa in Berecingum, H. 4. 10
- Hildmaer** præfectus R. Ecgridi, ii. 77, 108
- Hippolytus** sedecennalem circulum composuit, ii. 175
- Hiridanum**, mon. Campaniæ, cujus ab. erat Hadrianus, H. 4. 1
- Historia** abbatum Gyrvensium, auctore anonymo, ii. 318
- Hloduius**, R. Franc; Furseum suscipit, H. 3. 19
- Hlotharius**, illo regnante synodus Haethfelth, H. 4. 17
- Hlothere**, R. Cant., fr. Ecgberti et successor, H. 4. 5; captivum illigibilem redimit, H. 4. 22; vulneratus; defunctus, H. 4. 26
- Homelea**, fl. in regione Gevisorum; æstus ultra ejus ostium, H. 4. 16

- Honorius rex Vandalorum Arianus, ii. 190
Honorius, Imp., H. 1. 9, 10, 11, ii. 186
Honorius, P. R. Bonifacii successor, Paulino pallium, Æduino literas, mittit, H. 2. 17; Scottis item pro pascha, H. 2. 19, ii. 195; ejus consilio Birinus Britanniam venit; H. 3. 7; Aidanum honore habet, H. 3. 25
Honorius archiepisc. Cant.; a Paulino consecratus, H. 2. 16, 18; felicem ad prædicandum Or. A. mittit, H. 2. 15; a P. R. Honorio pallium et literas de jure metrop. inter D. et E., recipit, H. 2. 18; Paulinum cum Ædilberge, Cantiam redeuntem suscipit, H. 2. 20; Ithamar ep. Rhofi; Thomam ep. Or. A. ordinat, H. 3. 14; Berctgilsu loco ejus substituit; moritur, H. 3. 20
Horsa, dux. Angl.; ejus monumentum, H. 1. 15
Hrenus, fl. a barbaris transitus, H. 1. 11; in eum Hewaldi corpora projecta, H. 5. 10; in insula ejus, Suidbercti mou., H. 5. 11
Hreutford, mon. ab. Cynibercti in prov. Jutorum, H. 4. 16
Hrof, a quo
Hrofæcaestræ, sedes Justi episc.; ecclesia S. Andrew, H. 2. 3; Paulinus ejus fit ep., H. 2. 10; ibi sepultus, H. 3. 14; series episcoporum a Paulino ad Tobiam, H. 3. 20, H. 4. 12, H. 5. 8; castellum Cantuarior, H. 4. 5; depopulata ab Ædired R. Mercior. H. 4. 12
Hruringaham, viculus, ii. 75
Hrypum, v. Inhrypum
Huætberctus Ceolfredo abbati successit, ii. 158; epistolam Greg. II. papæ mittit, ii. 159; ossa SS. Easteruini et Sigfridi transfert, ii. 160
Huicci, in eorum confinio Augustines ac, H. 2. 2; eorum episc. H. 4. 23
Humbra flumen, H. 2. 16, H. 5. 23
Hunni Gothos suis sedibus expellunt, H. 5. 19, ii. 184
Hunuuald, comes, R. Osuinum prodit, H. 3. 14
Hygbald, Ab. in prov. Lind., recitat ab Ecgberto visionem de anima Ceaddæ, H. 4. 3
Ibas, ejus epistolæ in Syn. Hæthfelth damnatæ, H. 4. 17
Idlæ, amnis in finibus gentis Merc.; ad quem Ædilfrid occisus, H. 2. 12
Ifi, v. Yffi
Ignatius Antiochiæ episc., ii. 172
Iudi, urbs in Or. sinu maris, juxta vallum, H. 1. 12
Imma, captivus cui vincula missis cantatis soluta, H. 4. 22
Immin, dux Merc. Vulphere contra Osuium elevat, H. 3. 24
Incompendio, v. Compendium
Incuneningum, regio in prov. Nord. in ea visio Drithelmi, H. 5. 12
Inderauuda, mon. Johannis episc. Ebor. H. 5. 2, 6
Infeppingum, regio M. A. in qua Diuna defunctus, H. 3. 21
Inguald, ep. Or. S. Lundon., consecrationi Tatuini archiep. interest, H. 5. 23
Ingyrvum, mon. juxta amnem Tinam, H. 5. 21; in cujus territorio natus; in quo vixit p. *recapit.* et obiit Beda
Inhrypum Eatan abbati donatum a R. Alchfrido, ad construendum ibidem monasterium, ii. 61
Inhrypum, mon. Scottis primum, deinde Vilfrido a R. Alchfrido datum, H. 3. 25; Eadhedum episcopum habet, H. 4. 12; sepultura Wilfridi, H. 5. 19
Ini, post Cæduallam R. Oc. S. Romam proficiscitur, H. 5. 7
Inisbofinde, insula, Mon. Colmanni, &c. H. 4. 4
In littore, insula Hreni qua Suidberct. Mon. sibi construxit, H. 5. 11
Innocentius Romæ episcopus dedicat Basilicam Gregorii et Protasii, ii. 185
Irenæus Lugdunensis episc. ii. 174
Irmeuricus, pater R. Ædilbercti, H. 2. 6
Ithamar ep. Hrofi, H. 3. 10; Deusdedit archiepisc. Cant. ordinat; moritur, H. 3. 20
Ithancaestir, v. Ythancaestir, H. 3. 22
Jacobus Nisibenus, ii. 182
Jacobus apostolus lapidatur, ii. 170
Jacobus, diaconus, Paulini minister, H. 2. 16; Eboraci relictus; ejus zelus, mors, H. 2. 20; verum pascha observat; synodo de Streaneshalch interest, H. 3. 25; cantandi more Romano magister primus, H. 2. 20, H. 4. 2
Jareth, H. 2. 45
Jaruman, ep. Merc. H. 3. 24; Oc. S. ad fidem reducit, H. 3. 30
Joannes apostolus ab exilio Ephesum rediit, ii. 172
Joannes papa Constantinopoli cæco lumen reddidit; occiditur a Theodorico, ii. 191
Joannes papa, ii. 192
Joannis Bapt. ossa Paganis dispersa, ii. 182
Johanni Presbytero suum de vita S. Cudbercti carmen Bæda inscribit, ii. 1
Johannes Evangelista, a Scottis pro pascha sua citatus, H. 3. 25
Johannes Martyr, reliquiæ ejus a P. R. ad R. Osui missæ, H. 3. 29
Johannes, post Severinum P. R. electus, literas ad Scotos de pascha, et Pelag. hæresi mittit, H. 2. 19, ii. 196
Johannes, primicerius Rom. in eisdem li-

- teris cum Johanne P. R. elect. jungitur, H. 2. 19
 Johannes conciliarius Rom. in eisdem, H. 2. 19
 Johannes archiepisc. arelat. Theodorum a P. R. commendatum recipit, H. 4. 1
 Johannes, cantator, in Britt. venit, ii. 144; synodo Hæthelfelth interest; in reditu meritis Turonis sepultus, H. 4. 18
 Johannes, post Eatam ep. Hagustald; post Bosam ep. Eboracæ; ejus historia, H. 5. 2—6
 Johannes, P. R. missis donariis, Longobardos domum redire fecit, ii. 201
 Johannes post Agathonem P. R. Vilfridum absolvit; regibus literas de illo mittit, H. 5. 19
 Johannes alius P. R., ii. 201
 Jovianus Imp. Athanasium sedi restituit, ii. 183
 Julianus Imp., ii. 182
 Julianus de Campania, co-operator Pelagii, H. 1. 10
 Julius Cæsar, adventus ejus in Britt., H. 1. 2
 Julius et Aaron, martyres, H. 1. 7
 Julius Africanus, ii. 176
 Justinianus Imp., ii. 191
 Justinianus Minor Imp., ii. 199; exul imperio restituitur, ii. 201
 Justinus Martyr, ii. 173
 Justinus Senior Imp., ii. 191
 Justinus Minor Imp., H. 1. 4, ii. 192
 Justus a P. R. Greg. I. ad Augustinum in Britt. missus, H. 1. 29; Hroth ep. ab Augustino constitutus, H. 2. 3; epistolam ad Scottos de pascha mittit, H. 2. 4; Britannia cum Mellito discedit; redit, H. 2. 5; in archiepisc. succedit; pallium et epistolam; cum potestate episcopos ordinandi a P. R. recipit; Paulinum ordinat, H. 2. 7; moritur, H. 2. 17, 18
 Jutes in qua parte Britt. sederunt, H. 1. 15, H. 4. 16
 Kaelcacaestir. Hildæ recessus, H. 4. 23
 Kenspid devota Deo fœmina, ii. 75
 Labienus, tribunus occisus, H. 1. 2
 Laestingæni, mon. fratres ejus auctores Bædæ de gestis in prov. Merc. et Or. A., et de vita et obitu Ceddi et Ceaddæ, H. Prolog.; descriptio loci; consecratio mon. &c., H. 3. 23; ejus ab. Ceadda, H. 3. 28; recessus Ceaddæ; Osuini, H. 4. 3
 Laistranus, unus ex episc. Scott. quib. P. R. Joh. epistolam de pascha, &c. mittit, H. 2. 19
 Lapidem, v. Adlapidem
 Latinicum, locus Gallie, quo Furseus mon. construxit, H. 3. 16
 Laurentius Martyr, ejus reliquiæ a P. R. ad R. Ossia missæ, H. 3. 29
 Leofricus, presb. ab. Augustino ad P. Greg. missus, H. 1. 27; successor guthlaci; ecclesiam Pet. et Pau. dedicavit, H. 1. 23; H. 2. 4; ejus tale ad Britt. et Scott. de pascha, H. 4; Britt. relinquens ab apostolo P. flagellis correptus redit; Eadwald. R. fidem convertit; ejus mors; sepultus, H. 2. 5
 Legacaestir, ad quam Brittones ab Ædild R. fusi, H. 2. 2
 Legionum urbs, cujus incolæ Aaron et Jarmart, H. 1. 7
 Leo Imp. pro Tomo Chalcedonensi usque epistolas misit, ii. 190
 Leo alius Imp., ii. 200
 Leo (Isauricus) Imp. ii. 204
 Leptis, oppidum Africa, a quo Severus in H. 1. 5
 Leutherius, nepos Agilberti pro eo in occupatam Occ. S. missus, H. 3. 7; a cilio Hereford adest, H. 4. 5; defunctus, H. 4. 12
 Licinus, Imp. H. 181
 Lilla, minister, R. Ædini; pro Dani occisus, H. 2. 9
 Lindisfaronensis insula sedes episc. See H. 3. 3; in ejus ecclesia ecomotario cepit S. Oswaldi, H. 3. 12; Ædinus; pultus, H. 3. 17; ad ejus ecclesiam mon. Laestingæni institutum, H. 3. 3 basilica ibid.; de rebus factis; S. Pet. dicata; arundines primæ, postea plani tecta; in eam cum Ædini transacta, 1 3. 17, 25
 Lindisfaronensis clado portatæ post S. Agilberti obitum, ii. 36, 195
 Lindisfarne et ab abbate et ab episc. regitur, ii. 79; ejus episc. et monachoru conversatio, ii. 80
 Lindisfarorum prov. H. 3. 24; Lindissæ unde hausit Bæda quæ de hac. pro scripsit, H. Prolog.; ejus situs, conversio, H. 2. 16; episcopi, H. 4. 12
 Lindocolina civitas, H. 2. 16, 18
 Littus, v. In littore
 Liuthbrandus, rex Longobardorum, ii 202 transtulit ossa S. Augustini ex Sardinia in Ticinis, ii. 204
 Loidis, regio in qua villa olim regia, H. 2 14; in eadem Osui Pendan vicit, H. 3 24
 Longobardi Italiam invadunt sub rege Albuino, ii. 193
 Lothere, v. Hlothere
 Lucianus Antiochenus presbyter, ii. 181
 Lucianus presbyter scripsit revelationes suam de inventionem sua reliquiarum B. Stephani, etc., ii. 186
 Lucius, R. Brittonum; Christianus, H. 1. 1
 Lagubalia, civitas qua Fr. Herebert S. Cudberto occurrit, H. 4. 29

- Lugubalia, Luel, ii. 101; ibi fons Romanorum opere exstructus, ii. 101
 Luidhard, episcop. Berctæ Regina, H. 1. 25
 Lundenia, metrop. Or. S., H. 2. 3; ejus ep. secundum ordinationem Gregorii pallium percipere debuit, H. 1. 29; incolæ ad idololatriam proni episc. rejiciunt, H. 2. 5
 Lupus, ep. Trecas. cum Germano in Britt. contra hæresin Pelagii missus, H. 1. 17
 Lyccidfelth, sedes, sepultura, translatio sepulchrum Ceaddæ, H. 4. 3
 Mabau, cantator, H. 5. 20
 Macedonius, ejus hæresis in syn. Hæthfelth damnata, H. 4. 17
 Macrinus, ii. 175
 Mælmin, locus villæ regiæ in prov. Bernic. H. 2. 14
 Mageo, v. Muigeo
 Mailduf urbs, mon. Aldhelmi, H. 5. 18
 Mailros, mon.; Eata ab., H. 3. 26; Cudbert præpositus, H. 4. 27; Driethelmi recessus, H. 5. 12
 Malchionis disputatio adversus Paulum de Samosata, ii. 178
 Mambre, H. 5. 17
 Mamma mater Alexandri Imp. Originem audit, ii. 197
 Manichæorum hæresis exoritur, ii. 179
 Marcellinus Anconitanus antistes, ii. 76
 Marcianus Imp., H. 1. 15, ii. 188
 Marcus Evangelista, ii. 169
 Marcus primus ex gentibus Hierosolymæ episcopus, ii. 173
 Mariæ Virgini ecclesia Lichfeldiæ dicata, H. 4. 3
 Martinus, ep. ei ecclesia Doruvernî dicata, H. 1. 26; et ad Candidam Casam, H. 3. 4
 Martinus P. R.; ejus tempore synod. Romæ a synod. Hæthfelth suscepta, H. 4. 17
 Martinus P. R. congregat synodum Romæ adversus Acephalos, ii. 197
 Maserfelth, locus in quo R. Osuald occisus, H. 3. 9
 Massilia, per eam Theodorus in Britt. venit, H. 4. 1
 Mathæus evangelista, ii. 169
 Mauritius, Imp., H. 1. 23, ii. 193
 Maxentius Augustus, ii. 181
 Maximianus, Herculius, decimam persecutionem in occidente orditur, H. 1. 6, ii. 180
 Maximinus Imp. persequitur Christianos, ii. 176
 Maximinus et Severus Cæsares, ii. 180
 Maximinus Trevirorum episc. ii. 182
 Maximus, Imp. in Britt. creatus, ii. 185; Aquileiæ occisus, H. 1. 9, ii. 185
 Meauvarorum prov. in Occ. S.; a R. Vulfhere Ædilualcho donata, H. 4. 13
 Medeshamsted, mon. in regione Gyrviore a Sexuulfo constructum, H. 4. 6
 Medilpong viculus, ii. 110
 Mediterranei Angli, H. 1. 15, H. 3. 21
 Meilochon, pater Bridii, R. Pictorum, H. 3. 4
 Meldorum ep. Hadrianum recipit, H. 4. 1; Vilfrid ibi moribundus, H. 5. 19
 Melito Sardensis episcopus, ii. 173
 Mellitus, a P. R. Greg. I. ad Augustinum in Britt. missus, H. 1. 29; Lundeniæ episcopus ab Aug. constitutus, H. 2. 3, 4; epistolam ad Brit. et Scott. de pascha mittit; Romam de negotiis ecclesiæ Angl. venit; in synodo episc. Italiæ sedet; ejus decreta in Britanniam defert, H. 2. 4; panem Euch. filius Sabercti negans ejicitur; Cantiam venit; Britannia discedit; revocatus a R. Eadbaldo, rejicitur a populo; archiepisc. factus (H. 2. 6) ecclesiam S. D. Genetricis in mon. S. Petri ab Eadbaldo factam consecrat, H. 2. 6; scripta exhortatoria a P. R. Bonifacio suscipit; flammam ardentis suæ civitatis orando restinguit; ejus mors; sepultura, H. 2. 6
 Mercii, unde hausit Bæda quæ de hac Prov. scripuit, H. *Prolog.*; in qua parte Britt. sederunt, H. 1. 15; gens eorum Pagana R. R. Nord. impugnat, H. 3. 14; Australes, et Aquilonales; victi ab Osui; fidem recipiunt; libertatem recuperant, H. 3. 24; series episcoporum ad Vynfridum; eorum sedes, H. 4. 3; eorum regi prov. austr. ad Humbram subditæ, H. 5. 23
 Mevanis insulæ, Anglor. imperio ab Æduino subditæ; earum situs; descriptio, H. 2. 5, 9
 Middilangli, S. Mediter. A.; fidem recipiunt, H. 3. 21; eorum episcopi, H. 4. 12
 Monasteria plurima malæ famæ propter luxuriam et alia vitia, ii. 216
 Morini, H. 1. 1
 Muigeo, al. Mageo, mon. Anglor. in Hibernia a Colmanno fundatum, H. 4. 4
 Murum, v. Ad murum
 Murus Picticus, ii. 186; seu vallum, H. 1. 6, 12
 Naiton; R. Pict. septentr. cum suis ad verum de pasch. et tonsura judicium perductus; literas ab ab. Ceolfrido de eisdem recipit, H. 5. 21
 Narcissus Hierosolymitanus episc. ii. 174, 176
 Narseus, Persarum rex, ii. 180
 Narsis Patricius Totilam vicit, et postea Longobardos in Italiam invitavit, ii. 192
 Nero, Imp. pene amisit Britt., H. 1. 3, ii. 171; Christianos persequitur, ii. 172

Nerva, Imp., ii. 171
 Nestorii haeresis in syn. Haethfelth damnata, H. 4. 17
 Nicæna, syn. de Arr. har. H. 1. 8, ii. 181; de pascha, H. 3. 25; in syn. Haethfelth suscepta, H. 4. 17
 Nicopolis in S. Palestina condita, ii. 175
 Nid, fl.: juxta hunc syn. qua Vilfrid in episcopatum restitutus, H. 5. 19
 Niduari, terra Pictorum, ii. 71
 Niridanum, v. Hiridanum
 Nordanhymbri, unde hausit Bæda quæ de hac prov. scripsit, H. *Prolog.*; qui sint, H. 1. 15, H. 2. 7; gentis status post Æduinum, H. 2. 20; ejus ecclesiæ status tempore Osui, H. 3. 26; postilentia, H. 3. 27; gentis status Bæda historiam claudente, H. 5. 23
 Nordanhybrana provincie ecclesiæ status, cum Bæda obiit, ii. 213
 Nothelm, presb. ecclesiæ Lundon.; epistolæ pontificum historie Bædæ inserendas attulit, H. *Prolog.*

Occidentales Sax., H. 4. 15

Occa, virgo R. Ædiberti, H. 2. 5

Odeker Roman obtinet, ii. 190

Offa, f. R. Sighe, f. monachus Roman, H. 6. 91

Offa, ejus vita, H. 4. 23

Oidil, unus e presb. qui Aust. S. baptizabant, H. 4. 13

Oidilwald, R. Deror., f. Osualdi, frater R. Osui, patrum impugnat, H. 3. 14, 24; Læstingæu mon. Cæd. episcopo deest, H. 3. 23

Oidilwald, presb. Indrypum, Cuthberti in solitudine Fara. successor, ii. 186; tempestatem orationibus sedat; in insula defunctus, H. 5. 1

Oiscingæ, reges Cant.; unde, H. 2. 5

Olivarum mons; ecclesia ascensionis, H. 5. 17

Orientales Angli, v. Angli, H. 1. 15

Orientales Sax., v. Saxones, H. 1. 15

Origenes, ii. 176, 177

Orosius, reliquias B. Stephani occidenti intulit, ii. 186

Orric, cognomento Oisc, proavus R. Ædiberti, H. 2. 5

Osfrid, f. R. Æduini, de Quoenburga, a Paulino bapt., H. 2. 14; bello cecidit, H. 2. 20

Oserd, f. Aldfridi, et successor, R. Nord, H. 5. 18; illo regnante Vilfrid in ecclesiam suam receptus, H. 5. 19; occiso Coinred regnum suscipit, H. 5. 23

Osric, f. Ælfrici; exul apud Pictos; ad fidem conversus; Æduino in regno Derorum succedit; ad idola revertit; peremptus est, H. 3. 1

Osric, R. prov. Huiciorum præest, H. 23

Osric, post Coenred R. Nord.; vita cedit; decreto successore Ceolulf, i. 23

Osthryda, R. Ecgfridi soror, Ædiredi uxor, H. 4. 21; regina Merc., devota S. Cæd., H. 3. 11

Osuald, sextus in Britt. Imp., H. 2. Æduinisuccessor; ecclesiam S. Petri Eperficat, H. 2. 14, 20; Cæduallam inficit; cruce ante pugnam erecta orat, 3. 1, 2; Ædanum a Scottis Antissi accipit; insulam illi Lindisfarnensem sede episcopatus tribuit; verba episcopo interpretatur; ecclesiæ construat monasteria instituta, H. 3. 3; ejus in rium, prosapia, eleemosynæ, miracula in manu et brachio, H. 3. 6; Cynigils R. Oc. S. de baptismo, et filiam post ejus in uxorem, suscipit; eidem se dono Dorci civitatis jungit, H. 3. occisus est; miracula loci et reliquias H. 3. 9—13; dies ejus anniversaria, 4. 14

Osui, R. Derorum; ejus stirps; dot cædes; exemplum humilitatis, H. 3.

Osui, fr. Osualdi, et successor, H. 3. 1 Pictor. et Scottor. gentes tributarias facit, H. 2. 5; ab inimicis Mercis, Alehfr Oidilualdo impugnat; Osui occidit, H. 3. 14; Eanfledam R. Æduini uxorem ducit, H. 3. 15; f. Alefledam Peadæ, R. Merc. locat; nuntium Merc. accipit, H. 3. 21; ejus stantia Or. S. fidem recipiunt, H. 3. 2; ejus vota et victoria contra Pendan; pultura in Streaneshalch; imperii traditio regi Austr. Merc. Peadæ, H. 24; ejus judicium de pascha in Streaneshalch, H. 3. 25; Ceadda Cæd. tiam ordinandum mittit, H. 3. 28, H. 19; ille et R. Ecgbertus, Vighard Roman in episcopatum Doruv. ordinat mittunt; epistolam, etc. a P. R. receperunt, H. 3. 29, H. 4. 1; Ceaddan Theodo postulate Mercis episcopum dat; Vighardi episcopatum ad sui imperii limitem extendit, H. 4. 2; mors, H. 4. 5

Ouini, monachus reginæ Ædithrydæ; i. trat mon. Læstingæu; testis revelatione de morte Ceaddæ, H. 4. 3

Padda, unus e presb. qui gentem A. baptizabant, H. 4. 13

Palladius, ad Scottos primus mittitur episcopus, H. 1. 13, ii. 187

Pamphilus Martyr, ii. 180

Pancratii reliquias, a P. R. ad R. Osu missas, H. 3. 29

Paschasius Lilybetanus, ii. 187

- Paulinus a P. R. Greg. I. ad Augustinum in Britt. missus, H. 1. 29; a Justo ordinatus ep., cum Ædilberge ad Æduinum venit, regem et gentem Nord. ad fidem convertit; filiam se regi precibus impetrasse astruit, H. 2. 9; R. Æduini visionem spiritu discit, H. 2. 12; sedem episcopatus Eboracæ accipit; prædicat; baptizat; basilicam in Campodono facit; miraculum altaris ignem evadentis, H. 2. 14; provinciam Lindissi fidem prædicat, ecclesiam in civitate Lindocol. facit; Honorium archiepisc. in ea consecrat; in fl. Treenta baptizat; ejus effigies, H. 2. 16; cum Ædilberge regina Cantiam redit; fit ep. Hrofi; in qua ecclesia moriens pallium reliquit, H. 2. 20; quo anno moritur et ubi sepultus, H. 3. 14; illo prædicante Hereric fidem suscepit, H. 4. 23
- Pauli Ap. ecclesia Londoniæ facta, H. 2. 3; tonsura, H. 4. 1
- Paulus episc. Constantinop. Acephalus Catholicos persequitur, ii. 196
- Peada, f. Penda R. M. A.; Alchædam R. Osui f. petit; fidem recipit, H. 3. 21; regnum A. M. dono R. Osui accipit; peremptus est, H. 3. 24
- Peanfahel, al. Penneltun, H. 1. 12
- Peartaneu, mon. in prov. Lindissi, H. 2. 16, H. 3. 11
- Pecthelm, desperantis visionem Bedæ narrat, H. 5. 13; testis miraculorum Hæddi, H. 5. 18; primus Candidæ Casæ episc. cum Beda historiam clauderet, H. 5. 23
- Pegnalech, mon. in quo Tuda sepultus, H. 3. 27
- Pelagius, Britto. ejus hæresis, H. 1. 10, 17. 21, ii. 185; epistola Johannis P. R. Elect. contra eam, H. 2. 19
- Penda, R. Merc., Paganus auxiliatur Cæduallo contra Æduinum, H. 2. 20; Coinualchum, R. Oc. S. ob filie repudium regno privat, H. 3. 7; regiones Nord. vastat, H. 3. 15; urbem Bebbanb. exercitu et igne frustra adoritur; vicum quo Ædanus obit flammis absomit, destina una intacta, H. 3. 17; Sigbertum, Ecgricem, Anna, R. R. Oc. occidit, H. 3. 18; ipse ab Osui occisus, H. 3. 24
- Pente, amnis Or. A. ad cujus ripam Ythan-caestir, H. 3. 22
- Perpetua et felicitas, ii. 175
- Perrona, Gallie villa, in qua Fursei corpus servabatur, H. 3. 19
- Persæ Hierosolymas capiunt, ii. 194
- Pertinax Imp., ii. 174
- Petrus Alexandrinus, ii. 181
- Petrus, Ap. Romam pergit, ii. 169; corripit Laurentium archiepiscopum, H. 2. 6; ejus ecclesia Eburaci, H. 2. 14; alia apud Bebbanburch, H. 3. 6; alia Lichfeldiæ, H. 4. 3; monasterium huic dicatum Uuiremuthæ, H. 4. 18
- Petri et Pauli, App. ecclesia et monasterium Cantuariæ, H. 1. 33, H. 2. 3; reliquiæ, H. 3. 29; eorum monasterium ad Viuræmuda et Ingyruum, H. 5. 24
- Petrus, P. R. Greg. I. diaconus, H. 2. 1
- Petrus, monachus, ab Augustino ad Greg. missus, H. 1. 27; presb. ab. mon. Pet. et Pau. Doruv.; legatus in Galliam; demersus; Bononiæ sepultus, H. 1. 33
- Philippicus, occiso Justiniano min. Imp., ii. 202
- Philippus cum Philippo filio Imp. primus Christianus, ii. 176
- Phocas, Imp. Romanam sedem statuit supremam, H. 1. 34, ii. 194; Pantheon ecclesiam B. Mariæ et omnium Martyrum facit, ii. 194
- Picti, unde, H. 1. 1, 12; ubi sederunt, H. 1. 1, H. 3. 4; mos eorum de feminea regum prosapia, H. 1. 1; in Brittones irrumpunt, H. 1. 12; tributarii Osui, H. 2. 4; fidem a Scottis recipiunt; eorum ritus de pascha, H. 3. 4; septentrionales et Australes Picti, H. 3. 4; Eborac. ecclesiæ in eos jurisdictio tempore Vilfridi, H. 4. 3; Pictor. prov. Anglor. imperio subjecta, H. 4. 12; ab Ecgrido impugnata; libertatem recuperat, H. 4. 26; status gentis cum Bedæ historiam clauderet, H. 5. 23
- Pierius presbyter Alexandriæ floret, ii. 179
- Pilatus se interimit, ii. 169
- Pipinus, dux Franc.; Fresiæ captus fidem infert; Hewaldorum corpora Coloniae condidit, H. 5. 10; Suidberto, insulam in litore; Vilbrordo sedem in Viltaburg donat, H. 5. 11
- Placidia Aug., ii. 187
- Plinius Secundus floret, ii. 172
- Polycarpus, ii. 173
- Pontianus et Antherus Romæ episc. et martyres, ii. 176
- Probus Imp. Gallias liberat, ii. 179
- Puch, comes, prope Inderauuda, cujus conjugem Johannes ep. aqua benedicta sanavit, H. 5. 4
- Putta, Ep. Hrofi; modulationis Romanus peritus, H. 4. 2; conc. Herutford adest, H. 4. 5; Ecclesia sua ad Ædilredo depopulata, aliam a Sexuulfo accipit; ecclesiæ carmina docuit; in pace vitam finivit, H. 4. 12
- Quentauc, portus Gallie, unde Theodorus in Britt. navigavit, H. 4. 1
- Quinquegentiani, ii. 180
- Quoenburga, f. Cearli R. Merc., uxor Æduini, H. 2. 14
- Quoenburg, virgo mon. Vetadun a Johanne episc. sanata, H. 5. 3

- Raculf, mon. ejus situs; inde Berctnald, H. 5. 8
 Raedfrid, praefectus R. Ecgberti, ad Theodorum suscipiendum in Galliam missus, H. 4. 1
 Rathbed, R. Fresiae, cui Victbert verbum frustra praedicat, H. 5. 9; a Pipino expulsus, H. 5. 10
 Rathmelsigi, mon. Hiberniae, in quo Ecgbert vixit, H. 3. 27
 Reduald, R. Or. A., quartus Austr. A. Imp., H. 2. 5; Aedilfridum occidit; Aeduinum in regnum elevat, H. 2. 12; pater Earpualdi; sacramentis Christianae fidei imbutus; tamen idolis serviebat; ejus prosapia, H. 2. 15
 Regenheri, f. R. Redualdi, in praelio occisus, H. 2. 12
 Rendlesham, vicus regius Or. A. ubi Cedd Suidhelmum baptizavit, H. 3. 22
 Reuda dux Scottorum, H. 1. 1
 Rhenus, v. Hrenus
 Rhof, Rhofcestre, v. Hrof.
 Rhipensis ecclesia, v. Inhrypum
 Ricbert a quo Earpuald occisus, H. 2. 15
 Richardus, rex Gothos suos catholicam convertit ad fidem, ii. 193
 Rícula, soror Aedilberti, H. 2. 3
 Roma, a Gothis fracta, H. 1. 11
 Romani, in Britt. regnare cessarunt, H. 1. 11; in Britt. auxilium revertuntur; murum de lapide loco valli Severiani collocant (H. 3. 2) Britannis valedicunt, H. 1. 12
 Romanus, Rhofescæstræ post Justum episc., H. 2. 8; fluctibus absorptus, H. 2. 20
 Romanus, Eanfledæ presb. synodo Streneshalch interest, H. 3. 25
 Ronan, Scottus, veri paschæ defensor, H. 3. 25
 Rufinianus, a P. R. Greg. I. ad Augustinum in Britt. missus, H. 1. 29
 Rugini, H. 5. 9
 Rutubi portus, H. 1. 1
 Saberct, R. Or. S. Aedilberti nepos, H. 2. 3; Saba a filiis dictus; illo mortuo, filii ejus pagani idolis licentiam dant; oblatione sancta interdicti; pontificem expellunt, in praelium egressi corrunt, H. 2. 5
 Sabrina, amnis; quis populorum ultra eam episc., H. 5. 23
 Saethrid, f. Anna R. Or. A., mon. Brige abbatissa, H. 3. 8
 Sambuce villa, ii. 155
 Saraceni Siciliam invadunt, ii. 198; Constantinopolim obsidione premunt, ii. 204
 Saranus, doctor, S. Ab. Scott. cui inter cæteros P. R. Johannes, &c.; litteras de pascha mittit, H. 2. 19
 Sarraceni Gallias vastant, H. 5. 23
 Saxones, Austr. seu Meridiani, H. 1. ad Christum conversi, H. 4. 13; dentalibus Sax. subjecti, H. 4. 15; prius habent episcopum, H. 5. 17
 Saxones, Occ. seu Geviassæ fidem suscipi H. 3. 7; eorum reges Cædualla et Romam adierunt, H. 5. 7
 Saxones, Or; eorum metropolis Lundæ H. 2. 3: a fide deficiunt, H. 2. 5; recipiunt, H. 3. 22; iterum deficientes errore revocantur, H. 3. 30
 Scellanus, unus e presb. Scottis, quib. P. Johannes epist. de pascha, &c. mittit 2. 19
 Scotti, et Picti Britanniam milite destitu opprimunt, ii. 185
 Scottorum patria Hibernia, H. 1. 1
 Scotti in Britannia, H. 1. 1, 34, H. 5. abeuntibus Romanis Britanniam vast H. 1. 12
 Scottorum septentrionalium erronee de pascha, H. 2. 4, 19, H. 3. 3, 25
 Scotti Austrini tonsuram et pascha calicum observant, H. 3. 26
 Scottorum episcoporum conversatio, H. 26; cum Scottis seu Hibernis Ecgbellum, H. 4. 26
 Scotti catholicos ritus suscipiunt, H. 5. 21
 Sebbi, R. Or. S. fidelis, H. 3. 30, H. 4. ejus pietas; visio; mors; miraculum sarcophago, H. 4. 2
 Sedulius, ad cuius exemplum Aldhelm de Virginitate versu et prosa compos H. 5. 18
 Segeni, unus e presb. Scott. quib. P. R. J. epistolam de pascha misit, H. 2. 19
 Selaesæu; ejus descriptio; Vilfrido domi H. 4. 13; pueri ibidem visio, H. 4. 1
 Senonum ep. Emme apud quem Hadria Britt. veniens hyemavit, H. 4. 1
 Septuaginta anni, secundo Darii implent H. 12. 17
 Sergius, P. R. quinisextam synodum recipit, ii. 200; cujus tempore R. Cædualla Romæ baptizatus, H. 5. 7; Suiberct et Vilbrord in Fresiam ordin episc. H. 5. 11. domino revelat crucem quandam reperit, ii. 200
 Sergius et Pyrrhus Acephali, ii. 201
 Severianus episc., pater Agricolæ, qui I lag. hæres. in Britt. intulit, H. 1. 17
 Severinus, P. R. successor Honorii, H. 19
 Severus, Imp. in Britt. trahitur; valli ducit; Eboraci obit, H. 1. 5, ii. 17
 Romani juxta vallum habitabant, sed ul rius jure dominandi possidebant, H. 1. 1
 Severus, ep. Treveris, discipulus Lupi, G mano contra Pelag. hæ. in Britt. redeu jungitur, H. 1. 21
 Sexburg, f. Anna R. Or. A., uxor Earce

- bercti, H. 3. 8; post sororem Ædilthrydam abbatias de Elge, H. 4. 19
- Sexuulf, ab. Medeshamstedi, ep. Merc. pro Uynfrido ordinatus, H. 4. 6; Puttæ Hrof. episc. ecclesiam recessui donat; Merc. simul et M. A. episc.; de Lindissi expulsus, H. 4. 12
- Sigberct, fr. Eorpuald, exul in Gallia, Christianus accipit regnum; Or. A. prov. ad fidem reducit, scholam instituit, H. 2. 15, H. 3. 18; locum mon. Furseo donat, H. 3. 19; mon. intrat; inde in prælium eductus occisus est, H. 3. 18
- Sigberct, R. Or. S., bapt.; doctores petit a suis interfectus, cædis occasio, H. 3. 22
- Sigfridus presbyter et monachus Gyrvensis, ii. 60, 264
- Sigfridus abbas Uuirmuthensis constitutus, ii. 149
- Sighard, f. Sebbi et successor, H. 4. 11
- Sigheri, R. Or. S., apostata, H. 3. 30, H. 4. 6
- Simeon Hierosolymorum episc., ii. 172
- Solvente, pelagus, Vectæ et Britanniæ interpositum, ejus latitudo, æstus, H. 4. 16
- Stanford, terra ibidem Vilfrido donata, H. 5. 19
- Strenæshalch, mon. Hildæ; cui post eam Ælfleda præfuit; in qua ipsa, et Osui, Eanþed, Æduini, etc. sepulti sunt, H. 3. 23; ratio nominis; synodus ibi de pascha, H. 3. 25; ex eo quinque episc., H. 4. 23; recessus Trumuini, H. 4. 26
- Sualus, f. in. prov. Deror., in quo Paulinus baptizavit, H. 2. 14
- Sudergeona, regio juxta fl. Tamensem in qua Cerotæsei, H. 4. 6
- Suefred, fr. Sighardi et regni soccius, H. 4. 11
- Suevi, per Gallias sæviunt, H. 1. 11
- Suidberct, ab. mon. de Dacore, H. 4. 32
- Suidberct, ep. Fresonum; a Vilfrido ordinatus; Boructuaris verbum prædicat; secedens mon. in littore construit; ubi et obiit, H. 5. 12
- Suidhelm, R. Or. S., f. Sexbaldi; successor Sigbercti, baptizatus, H. 3. 22
- Symmachus consul, H. 1. 13
- Symmachus papa, ii. 191
- Tacitus Imp., ii. 178
- Tamensis fl. vadum ejus invitis Britt. a Cæsare transmeatum, H. 1. 2; Or. S. a Cantia dirimit, H. 2. 3; ad ejus ripam Tilaburg, H. 3. 22; juxta illam Cerotæsei, H. 4. 6
- Tanatos Ins. in quam adplicit Augustinus cum sociis; ejus descriptio, H. 1. 25
- Tarsus, urbs Ciliciæ, Theodori patria, H. 4. 1
- Tate, al. Ædilberge, H. 2. 9
- Tatfrid, e mon. Hildæ ep. Huiccior. elect.; ante consecrationem obiit, H. 4. 23
- Tatuini, post Berctuald archiepisc. Cant. ejus patria, laus, consecratio, H. 5. 23
- Tecla, H. 4. 20
- Tertullianus Afer, ii. 175
- Theobald fr. Ædilfrid. R. N.; apud Degastan peremptus, H. 1. 34
- Theodori et Theodreti dogmata in synodo Hæthfelth damnata, H. 4. 17
- Theodorus Archiepisc. Cant. H. *Prolog.*; ejus natio, laudes, ordinatio, adventus in Britt., H. 4. 1; Leutherium in Oc. S. ep. consecrat, H. 3. 7; ecclesiam Lindisf. S. Petro consecrat, H. 3. 25; Hadriano socio mon. B. Petri Cant. tradit, H. 4. 1; gesta ejus in Britt.; Ceaddæ consecrationem consummat; eumque Mercis episcopum dari petit; Puttan ep. Hrof. consecrat, H. 4. 2, &c.; Ceaddæ Vynfridum substituit, H. 4. 3; Conc. Herutford cogit; Bisi ep. Or. A. ordinat, H. 4. 5; Vilfridum deponit; Sexuulfum substituit; Earconuald Or. S. ep. constituit, H. 4. 6; Haeddi Occ. S.; Cuichelm; Gebmund Hrof.; Eadhead, Eta, Bosa Ebor.; Tunberct Hagust. Trumuini Pictor.; episc. ordinat, H. 4. 12; syn. Hæthfelth præstat, H. 4. 16; syn. Adtuifyrdi præsidet; Cudberctum Lindisf. episc. consecrat, H. 4. 28; pacem inter Ecgfrid. et Ædilred. facit, H. 4. 21; medicinæ peritia, H. 5. 3; obitus; epitaphium; successor, H. 4. 23, H. 5. 8
- Theodorus Neocæsareæ Ponti episc., ii. 178
- Theodoretus adversus Eutychem librum et eccl. hist. scribit, ii. 190
- Theodoricus Valamer Gothorum rex, ii. 190
- Theodosius barbaras gentes devicit, ii. 184
- Theodosius Imp. a Gratiano purpura indutus, ii. 184; Valentinianum restituit, H. 1. 9, ii. 185
- Theodosius jun. Imp., H. 1. 13, ii. 187
- Theodosius (Adramyttenus) Imp., ii. 203
- Theophilus Alexandrinus paschalem computum scribit, ii. 184
- Theophilus Cæsareæ Palestinæ episcopus scripsit adversus quarta decimanos, ii. 174
- Thomas Felicius Or. A. Ep. diaconus et successor, H. 3. 20
- Thrasamundus Vandalorum rex, ii. 191
- Thruidred, presb. mon. de Dacore, reliquiis Cudbercti adolescentis oculum curavit, H. 4. 32
- Thryduulf, ab. et presb. in cujus mon. servatur altare basilicæ in Campodono, H. 2. 14
- Tiberis fluvius alveum suum egressus, ii. 203
- Tiberius Imp., ii. 168
- Tiberius Apsimarus Imp., ii. 201
- Tiberius Constantinus Imp. P. R. Greg.

- contra hæres. Eutychii juit, H. 2. 1, ii. 192
 Tidi presb., ii. 110
 Tilaburg, examen, regularium, ejus situs, H. 3. 22
 Tilmon, e sociis Henseldorum, cui visio de eorum corporibus apparuit, H. 5. 10
 Tinus amnis Scotiæ et monasterium non longe ab ejus ostio, ii. 53, 113
 Tinus; amnis, juxta eam mansio Johannis episc., H. 5. 2; mon. Ingyrvum, H. 5. 21
 Tioulingacaestir, civitas juxta Treenta, ad quam Paulinus baptizavit, H. 2. 16
 Titillus, notarius in syn. Herutford, H. 4. 5
 Titus Hierosolymam capit; imperator, ii. 171
 Tobias, post Gebmundum ep. Hrof.; a Bertualdo ordinatus, H. 5. 8; ejus educatio, laudes, sepultura, successor, H. 5. 23
 Tomianus, unus ex ep. Scott. cui P. R. Joh. epistolam de pascha, &c. misit, H. 2. 19
 Tondberct, princ. Austr. Gyr. primus Ædilthyrdæ maritus, H. 4. 19
 Tondheri, miles Osuini cum domino occisus, H. 3. 14
 Toretygd, soror in mon. Berecing.; ejus visiones, H. 4. 9
 Trajanus Christianos persequitur, ii. 172
 Trajectum, sedes Vilbrordi ep., H. 5. 11
 Translatio historia S. Cuthberti, ii. 285
 Treacasena, civit. sedes Lupi ep., H. 1. 17
 Treenta fl. in eo Paulinus baptizat, H. 2. 16; juxta eum prælium inter R. R. Ecgrid et Ædilred, H. 4. 21
 Trinovantum, civitas Britt.; J. Cesari se dedit, H. 1. 2
 Troja capitur, ii. 168
 Trumberct Bædam in script. erudiebat; Ceaddæ pietatem in ventis referre solebat, H. 4. 3
 Trumheri, propinquus R. Osuii, ab. Ingethlingum; post Ceollach ep. M. A., H. 3. 21, 24
 Trumuini, Pictor, ep., H. 4. 12, ii. 50; Cudbercto episcopatum accipere suadet, H. 4. 28; ad Streaneshalch cum suis recedit; obit, H. 4. 26
 Tuda, post Colman ep. Lindisf. ejus eruditio, judicium de pascha, H. 3. 26; plaga; sepultura, H. 3. 27
 Tuifyrdi, v. Adtuifyrdi, H. 4. 28
 Tunberct, ep. Hagustald, H. 4. 12; depositus, H. 4. 28
 Tunnacaestir, H. 4. 22
 Tytilus, pater Redualdi R. Or. A., H. 2. 15
 Uicci, qui, H. 2. 2
 Ultanus, fr. Fursai, et in Eremitica vita socius, H. 3. 19
 Undalum, prov. qua Vilfrid obiit, H. 5. 19
 Urbanus Romæ episc., ii. 176
 Uta, presb., ad adducendam R. O. Eanfledam, Cantiam missus; oleo Ædano dato tempestatem sedat, H. 3. fr. Addæ; ab. mon. ad capræ caput, 3. 21
 Uulfhere, R. Merc., f. Pendan; quomodo in regnum levatus, H. 3. 24; sedem Lindisf. episcopatus vendit, H. 3. 7; temporibus Trumhere, ep. M. A., H. 21; R. R. Oc. S. ei subditi; eor. prov. parte lapsam misso Jarumanno ad fidem reducit, H. 3. 30; terram Ceaddæ mon. Adbaræ donat; regni ejus limit, H. 4. 3; a R. Ecgrido fugatus, H. 12; Ædilualch R. A. S. de fonte baptismi susceptum Vecta ins., et Meanvar prov. donat, H. 4. 13
 Uuscfrea, f. R. Æduini de Ædilberga; Paulino bapt., H. 2. 14; Cantiam cum matre reddit; metu Eadbaldi et Osua R. R. in Galliam missus; et in infanz ibidem defunctus, H. 2. 20
 Uynfrid, ep. M. et M. A. et Lindisf., H. 24; a Theodoro ordinatus, H. 4. 3; ad conc. Herutford, H. 4. 5; a Theodo depositus, in mon. Adbaræ vitam fin, H. 4. 6
 Valchstod, populorum ultra Sabrinam cum Bæda historiam clauderet, H. 23
 Valdheri, Lundoniæ ep., Erconwaldi successor, R. Sebbi habitum religionis dat; morienti solus adest, H. 4. 11
 Valens, Imp., H. 1. 9
 Valens, Imp. cum Gratiano et Valentinian ii. 184
 Valentinianus cum Valente, ii. 183
 Valentinianus Imp., H. 1. 9, 21
 Valentinianus jun., ii. 187
 Valerianus Imp., ii. 177; a Persis capitus ii. 177
 Vandali per Gallias sæviunt, H. 1. 11, i. 185; in Africam transeunt, ii. 187
 Vantsumu, fl. Tanaton ins. a continente scernens, H. 1. 25
 Vecta, ins., ejus situs, magnitudo; a Vespasiano subjugata, H. 1. 3, H. 4. 16; a R. Vulfheri Ædilualcho baptizato donata; H. 4. 13; a R. Cædualla capta, quart ejus pars Vilfrido donata; quomodo fider recipit, H. 4. 16; ejus jurisdictio a Danihelem Ventanum episc. pertinet, H. 5. 23
 Vecta, proavus Hengist et Horsa, H. 1. 15
 Venta, Sax. Vintancæstir, sedes secundæ episc. Oc. S.; ecclesia App. Petri et Pauli ibidem, H. 3. 7
 Verca abbatissa Tinenghamensis monasterii ii. 113; hæc Sindonem dedit qua cadaver S. Cudbercti obvolvitur, ii. 118

- Verlamacæstir, civitas juxta quam S. Albanus passus est, H. 1. 7
- Vespasianus Imp. Vectam insulam subjugavit, H. 1. 3, ii. 171; plurimas urbes Judæorum capit, ii. 170
- Vetadun, mon. quo Johannes ep. virginem de phlebotomia moribundam sanavit, H. 5. 3
- Victor Capuanus de paschate, ii. 192
- Victor Romæ episcopus, ii. 174
- Victorius scripsit paschalem circulum, ii. 190
- Vicbert, quis; in Fresia frustra prædicat, H. 5. 9
- Victgils, pater Hengist et Horsa, H. 1. 15
- Victred, R. Cant. f. Ecgberti regnum restituit, H. 4. 26; quo regnante Berctuald archiepisc. elect., H. 5. 8; defunctus; ff. tres regni hæredes reliquit, H. 5. 23
- Vienna, Gerontius comes Constantem ibi interfecit, H. 1. 11
- Vighard, ep. Doruv. ordinandus Romam venit, ii. 141; morte præreptus, H. 3. 29
- Vilbrord, Clemens Fresonum ep., H. 5. 10, 11, ii. 200; testis miraculorum S. Osualdi, H. 3. 13
- Vilfareadun, ubi R. Osuini exercitum remisit, H. 3. 14
- Vilfrid. I. monachus Lindisf.; Romam vadit; apud Vilbrord. moratur, H. 3. 13; et apud Dalfinum archiepisc. Lugd.; a quo tonsuram suscipit; mon. Inhrupum a R. Alchfrido recipit; cum Colmanno de pascha configit, H. 3. 25; in Gallias consecrandus episc. mittitur; ibi nimium demoratus Ceaddam ordinatum Eboraci episc. invenit, H. 3. 28; usque ad Theodori adventum presbyteros in Cantia, et diaconos ordinat, H. 4. 2; episc. Eborac. administrat; in Nordh. et Pictos jurisdictionem extendit, H. 4. 3; synodo Herutford per legatarios adest, H. 4. 5; a R. Ecgrido sede pulsus Romam petit, H. 4. 12, 13; eo absente Theodorus Nordh. duos antistites addit, H. 4. 12; in Fresiam vento pulsus genti fidem, regi baptismum ministrat; Romæ bis absolvitur, H. 5. 19; rediens A. S. fidem prædicat; miracula pluvie; piscatus; Selaeseu a rege recipit, H. 4. 13; domum revocatur, H. 4. 15; quarta pars ins. Vectæ illi a Cædualla donata, H. 4. 16; R. Ædilhrydæ virginitati testimonium perhibet; illam velat, H. 4. 19; M. A. episcopatum gerit, H. 4. 23; in Mercior. regionib. exulans (Ostfor Huicciorum episcopum, H. 4. 23); Suidbertum Fresiæ episc. ordinat, H. 5. 11; episc. Lindisf. uno anno post Cudbertum servat, H. 4. 29; ejus vita et obitus, H. 5. 19.
- Vilfrid II. ep. Ebor., H. 5. 6; et cum Bæda hist. clauderet, H. 5. 23
- Vilfrid, ep. Huiccior. cum Bæda hist. clauderet, H. 5. 23
- Viltaburg, sedes Vilbrordi, v. Trajectum, H. 5. 11
- Vini, ep. Oc. S.; in civitate Venta; Agilberto suffectus; inde pulsus sedem Lundoniæ civitatis emit, H. 3. 7; solus in Britt. canonicus episc. Ceaddam consecrat, H. 3. 28
- Vinuaed, fl. juxta quem Osui Pendan vicit, H. 3. 24
- Virgilius, ep. Arelat.; cui Greg. epist. mittit, de Augustino in societatem disciplinæ suscipiendo, H. 1. 28
- Vita S. Cuthberti, auctore anonymo, ii. 259
- Vitalianus, P. R. epistolam R. Osui de episc. pro Vighardo mittendo, H. 3. 29; Theodorum mittit, H. 4. 1; obiit, ii. 196
- Vitta, avus Hengist et Horsa, H. 1. 15
- Viuri, fl.; ad cujus ostium biscop mon. construxit, H. 4. 18; ad cujus septentrionalem plagam Hild abbatissa monasticam vitam agebat, H. 4. 23; cujus mon. Ceolfred abbas, H. 5. 21
- Voden, abavus Hengist et Horsa, H. 1. 15
- Vortigernus, R. Britt. consilio populi, Saxones invocat, H. 1. 14, ii. 188
- Vuffa, avus Rædualdi R. Or. A. a quo reges Or. A., H. 2. 15
- Vuffingæ, appellati, H. 2. 15
- Vuitmer, qui Daldun dedit mon. Vuiremu-thensi, ii. 156; obiit, ii. 160
- Xistus, Romæ episcopus, ii. 188
- Yffi, f. Osfridi, f. Æduini de Quoeburga, a Paulino bapt., H. 2. 14; Cantiam cum matre redit, H. 2. 20
- Ythancaestir, civitas Or. A., ejus situs; ecclesiæ a Cedd in ea constitutæ, H. 3. 22
- Zenon, Imp., ii. 190

FINIS.

MAR 9 1917

1917

MAR 10 1917

VENERABILIS BEDÆ

OPERA HISTORICA.

TOM. I.

VENERABILIS
BEDÆ
OPERA HISTORICA.

AD FIDEM
CODICUM MANUSCRIPTORUM
RECENSUIT
JOSEPHUS STEVENSON.

TOM. I.

LONDINI:
SUMPTIBUS SOCIETATIS.

M DCCC XLI.

100

100

100

